

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Journal of Humanities and Social Sciences Review
Lampang Rajabhat University

ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2567 Vol.12 No.3 September-December 2024

ISSN 2985-2757 (PRINT)

ISSN 2985-2765 (ONLINE)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม พ.ศ.2567 Vol.12 No.3 September – December 2024

ISSN 2985-2757 (Print)

ISSN 2985-2765 (Online)

หน่วยงานรับผิดชอบ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

คณะที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.เสาวรีย์	บุญสา	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา	มูลมา	รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัคร	บุปผาจำเริญ	รองคณบดีฝ่ายวางแผนและบริการวิชาการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	มูลปินใจ	รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและสื่อสารองค์กร
ผู้ช่วยคณบดีทุกคน		

บรรณาธิการ/

ผู้ช่วยบรรณาธิการ/

พิสูจน์อักษร/กลั่นกรอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา	มูลมา
อาจารย์อัคร	กวงไหม
รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินันต์	รักธรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกวณีน	จันทะเดช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	มูลปินใจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตุลาภรณ์	แสนปรน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริรัตน์	วาวแว
อาจารย์ ดร.ทัตพิชา	สกุลสืบ
อาจารย์ ดร.อรทัย	สุขจี
อาจารย์ศจีรัตน์	วุฒิสงห์ชัย
อาจารย์นิรมล	ทะจะกัน
Mr. John Ilines Gary	
Mr. Richard Lawrence Mann	

ออกแบบวารสาร	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธงชัย	ปันสุข
	รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริกร	อินคำ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจษฎา	ทองสุข
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลาลัย	อุบกิจ
เจ้าหน้าที่ประสานงาน/ ออกแบบจัดหน้า	นางสาวเจนจิรา	แก้วมณี
ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน	รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินันต์	รักธรรม
	รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐดนัย	ประเทืองบริบูรณ์
	รองศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.นิรันดร์	ภักดี
	รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ	ใจมโน
	รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตกาญจ	ตั้งภากรณ์
	รองศาสตราจารย์ ดร.ภิญโญพันธุ์	พจนะลาวัณย์
	รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริกร	อินคำ
	รองศาสตราจารย์ ดร.Truong	Thi Hang
	รองศาสตราจารย์พรสวรรค์	มณีทอง
	รองศาสตราจารย์พฤษภา	เครือแสง
	รองศาสตราจารย์วิไลลักษณ์	พรมแสน
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกวลิณ	จันทะเดช
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษทิพย์	ศิริชัยศิลป์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา	ใจมโน
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนรินทร์ เมธีวุฒินันท์	ภาณุภัทรธนวัฒน์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร	สิริสุคันธา
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนพร	หมุคำ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพรรณ	เนตรประดิษฐ์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	มูลปิ่นใจ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยเนตร	ชนกคุณ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษราคัม	อินทสุก
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณตนนท์	เถียรประภากุล
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญาภา	สีทอง
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศธร	คำใจหนัก
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎาภรณ์	ทองแป้น
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนีวรรณ	มาวงศ์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน(ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทัย	พานิช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศท์	เศรษฐกร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุประวีณ์	แสงอรุณเฉลิมสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี	ยาดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เหนือขวัญ	บัวเพื่อน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์	อุปสอด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ	อาทิตย์กวิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กึ่งแก้ว	ทิศตั้ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัตติยา	ชัตติยวรา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจษฎา	ทองสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนมธนซ์	สุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐพงษ์	คันธรส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนุพงษ์	ลมอ่อน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทยา	สมสรวย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประหยัด	ช่วยงาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประชุม	บุญน้อม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปวีณา	งามประภาสม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชดาพร	หวลอารมณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิเชิด	ทวิกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วราภรณ์	ภูมิลี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรัชัย	เตังรัตนล้อม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริรัตน์	วาวแวว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญธิชา	รุ่งแสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัมฤตา	สารธิวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาระดา	พุ่มไพศาลชัย
อาจารย์ ดร.สุกัญญา	แซ่โก

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ	สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง
ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.เก่งกิจ กิติเรียงลาภ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนิมพานิช	มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

รองศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี	ประกิตนันทการ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย	ปิฎกรัษฎ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา	สังข์พันธานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์	บุตรอุดม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	วรรณกิตร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์	ศรีสมถวิล	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์	สายแสง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา	รุ่งเรือง	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชา	มารี เคน	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์	วิวัฒน์เศรษฐ์	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธนิษฐ์	ศรีจอมทอง	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์กร	อนันตศานต์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.รติพร	ถึงฝั่ง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภัสสรณ์	ศรัทธาธนพัฒน์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ	เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรค์	วงศ์ทองดี	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ	แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร	คงศิริรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์	กังวล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รองศาสตราจารย์ ดร.สายฝน	สุเอียนทรเมธี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.อดิพร	เกิดเรือง	มหาวิทยาลัยชินวัตร
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์	โพธิ์ปั่น	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์	เอี่ยมหน่อ	สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย
รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉัท	จารุเมธีชน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ขนิษฐา	จิชนะกุล	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ จินตนา	พุทธเมตตา	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ประกายศรี	ศรีรุ่งเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รองศาสตราจารย์ พดุงศักดิ์	คชสำโรง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ สนิท	สัตโยภาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ โอฬาร	รัตนภักดี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ	ชยางคกุล	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล	กนกหงษ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญใจ	กิจชาลารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพงศ์	เรืองกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด	อินทจามรรักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์	เผือกสม	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศ	อิมสำราญ	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรศ	อัมโร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตี	ปัญญาอินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลนภา	จุลสิทธิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาวิน	พรหมใจสา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์	อานี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ	เตชะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์	ด่านประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์	กำพล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินิดา	จารย์อุปการะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณิดา	ถึงแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พศุทธิ์	ลาสุขะ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ	ยะบุญธง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวเรศ	ธาราวุฒิ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยอดพล	เทพสิทธิ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรขา	อรัญวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลาวัญญ์	สังขพันธ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิทย์	ปิยนนทศิลป์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา	เจียพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ	บุรณะชาติ	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภา	อำนวยรัตน์	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรดา	กาลวิบูลย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวภาคย์	กัลยาณมิตร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหทัย	สิทธิวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ	อินทนิเวศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาภากร	โพธิ์ดง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์	เกษมผลกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ	หาญวงศ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมลฉัตร	กล่อมอิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินดารัตน์	เดอ เวชาวเวอร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยณรงค์	อริยะประเสริฐ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์	สมิทธิธรรม	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดาร์รัตน์	คำเป็ง	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพวรรณ	ธรรมสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภชัย	ตะวีชัย	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมพร	กาสรสุวรรณ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.เกรียงไกร	เกิดศิริ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.กรวรรณ	สังขกร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาจารย์ ดร.ธัญญา	จันทร์ตรง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
อาจารย์ ดร.นริศ	ไพเจริญ	มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์	บุตรอุดม
รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	วรรณกิตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชา	มารี เคน
รองศาสตราจารย์โอฬาร	รัตนภักดี
รองศาสตราจารย์พุกษา	เครือแสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ	ชยางค์กุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญใจ	กิจชาลรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตุภาภรณ์	แสนปรน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทยากร	สุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตี	ปัญญาอินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาวัน	พรมใจสา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์	อานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ	เตชะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญวัฒน์	ไตรจุฑากาญจน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รติพร	ถึงฝั่ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิทย์	ปิยนนทศิลป์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย	ตะวีชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา	เจียพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี	ยาดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหทัย	สิทธิวิเศษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ	อินทนิเวศ

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ (ต่อ)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐพงษ์	คันธรส
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐ	นารินทร์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิเชิด	ทวีกุล

สำนักงานกองบรรณาธิการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
 119 หมู่ 9 ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100
 เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 054-316154
 E-mail: hmjournal.lpru@gmail.com

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Journal of Humanities and Social Sciences Review Lampang Rajabhat University

กำหนดออกปีละ 3 ฉบับ

เดือน มกราคม - เมษายน

เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม

เดือน กันยายน - ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและงานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งยังส่งเสริมและสนับสนุนการค้นคว้า และวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้นักวิชาการ นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในสาขาวิชาดังกล่าว โดยวารสารมีขอบเขตเนื้อหาทางวิชาการในสาขาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ปรัชญา สังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ การพัฒนาชุมชน ดนตรี ศิลปะ ออกแบบประยุกต์ศิลป์ นิติศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และรัฐศาสตร์

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจเสนอบทความลงวารสาร

กองบรรณาธิการพิจารณาบทความ 3 ประเภท ดังนี้

1. บทความ (Article) แบ่งเป็น

1.1. บทความทางวิชาการ หมายถึง งานเขียนซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจและอยู่ในกรอบเนื้อหาที่กำหนด ต้องมีการอ้างอิงตามหลักวิชาการ

1.2. บทความวิจัย หมายถึง การนำเสนอผลการวิจัยที่ได้มีการศึกษาค้นคว้าตามหลักทางวิชาการวิจัย แต่ต้องนำมาปรับเพื่อนำเสนอในรูปแบบบทความที่ง่ายต่อการอ่านและทำความเข้าใจ

2. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) หมายถึงบทความที่วิพากษ์ วิจารณ์เนื้อหาสาระ คุณค่า ของหนังสือ หรือบทความโดยบทวิจารณ์หนังสือ จะต้องกล่าวถึงรายละเอียดของหนังสือ ได้แก่ ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์ จำนวนหน้า ให้ชัดเจนด้วย

3. บทความปริทัศน์ (Review Article) หมายถึง งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการ (state of the art) เฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้ามีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย

หลักเกณฑ์การนำเสนอบทความวิชาการหรือบทความงานวิจัยเพื่อพิจารณาตีพิมพ์

1. กองบรรณาธิการจะเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาบทความ โดยจะทำการคัดเลือกตามเกณฑ์ ต่อไปนี้
 - 1.1) ใช้ภาษาอย่างเหมาะสม มีโครงสร้างของบทความที่ถูกต้องตามหลักการเขียน
 - 1.2) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสม มีการอ้างอิงและสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่
 - 1.3) บทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน
2. บทความที่ส่งมาให้พิจารณา จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาในวารสารใด
3. บทความวิจัยและบทความวิชาการ ต้องมีส่วนประกอบดังนี้
 - 3.1) ชื่อเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และชื่อผู้เขียนทุกคน
 - 3.2) บทคัดย่อภาษาไทยมีความยาวไม่เกิน 300 คำ และบทคัดย่อภาษาอังกฤษมีความยาวไม่เกิน 300 คำ ต้องเป็นบทคัดย่อภาษาอังกฤษที่มีความถูกต้องตามหลักโครงสร้างและไวยากรณ์ของภาษาอังกฤษ
 - 3.3) คุณวุฒิสูงสุด ตำแหน่งการทำงาน และหน่วยงานที่สังกัดของผู้เขียนทุกคนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 3.4) คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 3.5) เนื้อหาของบทความวิจัย ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ บทนำ วัตถุประสงค์ สมมติฐานในการวิจัย (ถ้ามี) แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ การทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี) ระเบียบวิธีการวิจัย กรอบแนวความคิดการวิจัย ผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง ทั้งในเนื้อเรื่องและเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ
 - 3.6) เนื้อหาของบทความวิชาการ ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ บทนำ วัตถุประสงค์ ส่วนอภิปราย ตัวบท บทสรุป และเอกสารอ้างอิง ทั้งในเนื้อเรื่องและเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ
4. ต้นฉบับต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ ขนาด A4 พร้อมบันทึกไฟล์บทความที่อยู่ในรูปแบบ word processor (นามสกุล *.doc หรือ *.docx)
5. บทความวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ต้องประกอบด้วยชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ และจำนวนหน้าของหนังสือ โดยผู้ปริทัศน์สามารถเขียนด้วยความยาวไม่เกิน 10 หน้ากระดาษ A4 พร้อมบันทึกไฟล์บทความที่อยู่ในรูปแบบ word processor (นามสกุล *.doc หรือ *.docx)
6. การอ้างอิง ให้ใช้รูปแบบ APA (7th edition) เป็นมาตรฐาน สามารถค้นหาวิธีการเขียนเอกสารอ้างอิง ที่ถูกต้องเพิ่มเติมได้จากเว็บไซต์ APA <http://www.apastyle.org>
7. บรรณานุกรม เริ่มด้วยบรรณานุกรมภาษาไทย แล้วตามด้วยบรรณานุกรมภาษาอังกฤษและเรียงตามลำดับตัวอักษร
8. จัดส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ <http://www.human.lpru.ac.th/husocojs/index.php/HUSOCReview> หรืออีเมล hmjournal.lpru@gmail.com

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. การอ้างอิงในเนื้อหา ให้ใช้การอ้างอิงระบบนามปี มีข้อกำหนดดังนี้

1.1 หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ ชื่อผู้แต่ง (ปีพิมพ์)

1.2 หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (ชื่อผู้แต่ง, ปีพิมพ์)

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีพิมพ์)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีพิมพ์)

3) กรณีผู้แต่ง 3-5 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1, ชื่อที่ 2, ชื่อที่ 3, ปีพิมพ์)

4) กรณีผู้แต่งมากกว่า 5 คน ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีพิมพ์) หรือ (last name of 1st author et al, publish year)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 7

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม พ.ศ. 2567 Vol.12 No.3 September – December 2024

ISSN 2985-2757 (Print)

ISSN 2985-2765 (Online)

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่สามของปี พ.ศ. 2567 มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์และศิลป์ทางสังคม ภาษา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการอ่านและประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญตามศาสตร์จากหลากหลายสถาบัน โดยมีจำนวน 10 บทความ ซึ่งเป็นการนำเสนอในรูปแบบของบทความวิจัย จำนวน 9 บทความ ประกอบด้วย 1) การแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อีว (汉语俗语) เป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยร่ำพรรณรักศรีอักษร 2) การจัดการประชุมชนด้วยธรรมนูญชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง 3) การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับแปลภาษาไทย 4) ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และทัศนคติที่มีผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน 5) บทประพันธ์เพลงเจิงมอญฟ้อนเมืองสำหรับวงแจ๊สบิกแบนด์ 6) กลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในวรรณกรรมเรื่อง “แฮร์รี พอตเตอร์กับถ้วยอัคนี” 7) คำสืบทอดแทนเพื่อการลงโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 8) การวิเคราะห์คุณค่าของวิถีชีวิตที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพลวัตการจัดการศึกษา และ 9) แนวทางการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุดรธานี และเป็นการนำเสนอแบบบทความวิชาการ จำนวน 1 บทความ ได้แก่ มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศและเฝ้าระวังผู้เสียหายในคดีอาญา

ในนามของกองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ขอขอบคุณผู้ประพันธ์ทุกท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน และภายนอกที่ให้ข้อเสนอแนะเพื่อความสำเร็จของบทความ ขอขอบคุณทุกฝ่ายที่ได้สนับสนุนให้วารสารฉบับนี้สำเร็จตามเป้าหมาย รวมถึงสมาชิกวารสารและผู้อ่านทุกท่าน ที่ได้ให้ความสนใจและติดตามวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มาอย่างต่อเนื่อง และพบกันฉบับต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา มูลมา

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและการประกันคุณภาพการศึกษา : บรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Journal of Humanities and Social Sciences Review

Lampang Rajabhat University

ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม พ.ศ. 2567 Vol.12 No.3 September – December 2024

ISSN 2985-2757 (Print)

ISSN 2985-2765 (Online)

สารบัญ

บทความวิจัย :	หน้า
การแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว (汉语俗语) เป็นภาษาไทยในนวนิยาย เรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》 ” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยร่ำพรรณ รักศรีอักษร Jia Yifan, กิตติศักดิ์ เกิดอรุณสุขศรี และบุรินทร์ ศรีสมถวิล	1-20
การจัดการประชุมชนด้วยธรรมเนียมชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง พฤษภา เครือแสง	21-38
การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในนวนิยาย เรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับแปลภาษาไทย อัมพา เกียรติก้องศิริ และบุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล	39-62
ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และทัศนคติที่มีผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเจิ้งตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน Deng Nan และนภาพรรณ เนตรประดิษฐ์	63-77
บทประพันธ์เพลงเจิงมอญฟ่อนเม้งสำหรับวงแจ๊สบิกแบนด์ ณภัทร หนูขีด	78-93
กลวิธีการแปลค่านามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในวรรณกรรมเรื่อง “แฮร์รี่ พอตเตอร์กับถ้วยอัคนี” อัจฉรา กวงไหม, นิรมล ทะจะกัน และศจีรัตน์ วุฒิสงห์ชัย	94-109

คำสันทัดแทนเพื่อการลงโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
พ.ศ. 2562

110-124

กันตพงศ์ แสงพวง

การวิเคราะห์คุณค่าของวิถีชีวิตที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
ตามพลวัตการจัดการศึกษา

125-150

พรธิวา พรหมน้ำฉ่ำ, ดวงกมล บางขวด และชัชพล ไชยพร

แนวทางการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุดรธานี

151-164

ธนวิทย์ บุตรอุดม, ณัฐนันท์ สุวรรณวงศ์ และดวงสมร กิจโกศล

บทความวิชาการ :

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศและเฝ้าระวังผู้เสียหายใน
คดีอาญา

165-181

อาระดา พุ่มไพศาลชัย และภูมินันท์ รุ่งแสง

การแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อว (汉语俗语) เป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง
“เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดย รำพรรณ รักศรีอักษร
The Translation of Chinese SUYU Expressions into Thai in the Thai Version of
Yu Hua's Novel "WENCHENG" Translated by Ramphan Raksriaksorn

Jia Yifan¹

กิตติศักดิ์ เกิดอรุณสุขศรี | Kittisak Kerdarunsuksri²

บุรินทร์ ศรีสมถวิล | Burin Srisomthawin³

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อวเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยรำพรรณ รักศรีอักษร ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของการแปลคำที่เท่ากับต้นฉบับในด้านการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อวเป็นภาษาไทย สามารถแยกประเภทออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การแปลคำที่มีความหมายของภาษาเท่ากับต้นฉบับ 2) การแปลคำที่มีรูปแบบของภาษาเท่ากับต้นฉบับ 3) การแปลคำที่มีวัฒนธรรมและค่านิยมเท่ากับต้นฉบับ ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าสาเหตุที่ทำให้ผู้แปลสามารถแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อวเป็นภาษาไทยให้มีความเทียบเท่ากับต้นฉบับ คือ 1) รำพรรณ รักศรีอักษรเป็นผู้แปลที่ได้แปลผลงานของหยูหัวจำนวน 4 เล่ม ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในด้านภาษาจีนและลีลาการเขียนของหยูหัว จึงสามารถถ่ายทอดสำนวนจีนประเภทสุ่อวเป็นภาษาไทยได้อย่างดี 2) สำนวนจีนประเภทสุ่อวส่วนใหญ่เป็นประโยคภาษาพูดที่มีความหมายตามตัวอักษรหรือความหมายเชิงเปรียบเทียบ จึงสามารถเข้าใจความหมายได้ตามบริบท 3) วรรณกรรมจีนพากย์ไทยได้ถูกตีพิมพ์และเผยแพร่ในประเทศไทยและมีอิทธิพลต่อภาษาไทย สำนวนจีนประเภทสุ่อวบางสำนวนที่ปรากฏในวรรณกรรมจีนพากย์ไทยได้รับความนิยมในหมู่ชาวไทยและค่อย ๆ พัฒนาเป็นสำนวนไทย ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจต้นฉบับภาษาจีนได้ง่ายขึ้น อนึ่ง ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลที่หลากหลาย ซึ่งทำให้บทแปลไม่เพียงแต่ถ่ายทอดความหมาย รูปแบบ วัฒนธรรมและค่านิยมของภาษาที่สื่อเท่ากับต้นฉบับ และทำให้ผู้อ่านชาวไทยสามารถเข้าใจความหมายหรือเจตนาของผู้ประพันธ์ที่สื่อได้เหมือนผู้อ่านชาวจีน ทั้งยังรักษาลีลาการเขียนของผู้ประพันธ์ได้อย่างดี

คำสำคัญ: การแปลภาษาจีน-ไทย, สำนวนจีนประเภทสุ่อว, เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน, หยูหัว, รำพรรณ รักศรีอักษร

¹นักศึกษาปริญญาโท/ สาขาวิชาภาษาไทยเพื่ออาชีพ บัณฑิตวิทยาลัย/ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย/ E-mail: JIAYIFAN_CHN@qq.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร./ ประจำสาขาวิชาศิลปะและธุรกิจการแสดง คณะมนุษยศาสตร์/ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย/

E-mail: kittisak_ker@utcc.ac.th.

³รองศาสตราจารย์ ดร./ ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์/ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย/ E-mail: b.srisomthawin@gmail.com

E – mail: ผู้ส่งบทความ: JIAYIFAN_CHN@qq.com/ เบอร์โทรศัพท์ 099-2105908/ รับเมื่อ วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ.2567/

แก้ไขเมื่อ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2568

Abstract

This research article aims to study the translation of Chinese SUYU expressions into Thai in the Thai version of Yu Hua's novel "WENCHENG 《文城》" translated by Ramphan Raksriaksorn. The study identified three aspects of achieving equivalence in the translation of Chinese SUYU expressions into Thai: 1) meaning equivalence in translation; 2) form equivalence in translation; and 3) culture and values equivalence in translation. The researcher found the reasons why translators choose to achieve equivalence in the translation of Chinese SUYU expressions into Thai: 1) Ramphan Raksriaksorn is a translator who has translated four of Yu Hua's works and is proficient in both the Chinese language and Yu Hua's writing style. Therefore, Ramphan Raksriaksorn can effectively translate Chinese SUYU expressions into Thai; 2) Most Chinese SUYU expressions are colloquial sentences with literal or metaphorical meanings. Therefore, their meanings can be understood according to the context; and 3) Chinese literature translated into Thai has been published in Thailand and has influenced the Thai language. Some Chinese idioms that appear in these translated works became popular among Thai people and gradually evolved into Thai idioms, making it easier for Thai readers to understand the original Chinese text. In addition, the translator uses a variety of translation strategies, which ensures that the translation conveys the meaning, form, culture and values of the original text. This approach enables Thai readers to understand the author's intended meaning or message similarly to Chinese readers. Furthermore, it preserves the author's writing style very well.

Keywords : Chinese-Thai Translation, Chinese SUYU Expressions, WENCHENG, Yu Hua, Ramphan Raksriaksorn

บทนำ

สำนวนเป็นส่วนสำคัญของภาษาและวัฒนธรรมของแต่ละสังคม สำนวนเป็นกลไกที่ใช้ในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้คนในสังคม (มานิต เจียรบรรจงกิจ, 2542: 3) สำนวนโวหารช่วยเพิ่มเสน่ห์ในการใช้ภาษา ทำให้ถ้อยคำที่พูดนั้นกินความมากสามารถสื่อความให้กระจ่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นสำหรับผู้มีวัฒนธรรมของภาษานั้น ๆ ร่วมกัน (กนกพร นุ่มทอง และศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม, 2562: 135) ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีอารยธรรมสืบทอดต่อเนื่องยาวนานมาหลายพันปี ภาษาจีนเต็มไปด้วยสำนวนโวหาร อันแสดงถึงความเจริญแห่งวัฒนธรรมทางภาษา ประเทศจีนมีอาณาเขตกว้างใหญ่ จึงมีคำโบราณจีนว่า “十里不同音，百里不同俗” หมายความว่า มีการออกเสียงภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นบ้าน ดังนั้นการใช้ภาษาในแต่ละพื้นบ้านมีความแตกต่างกัน และมีสำนวนที่ใช้เฉพาะในระดับท้องถิ่น สำนวนจีนมีจำนวน

มากมายและมีบทบาทสำคัญในการใช้ภาษาจีน การใช้สำนวนจีนถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์และเสน่ห์อย่างหนึ่งของภาษาจีน เนื่องจากสำนวนบ่งบอกถึงอารยธรรม ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของความหมาย และความงดงามของภาษาในแต่ละชาติอีกด้วย (ภาวัญญา มัชฌิมดำรง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2566: 97)

สำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่ว (汉语俗语) เป็นสำนวนจีนประเภทหนึ่ง เป็นประโยคที่มีรูปแบบตายตัวที่ได้รับนิยมใช้กันแพร่หลาย กระชับ และพูดให้เห็นภาพได้ ส่วนใหญ่สร้างขึ้นโดยชาวบ้าน สะท้อนถึงประสบการณ์ชีวิตและความหวังของมนุษย์ เรียกอีกอย่างว่า สุ่อวี่วี่ว (俗话) เช่น “世上无难事，只怕有心人”⁴ (Institute of Linguistics, CASS, 2016: 1247) สำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่ว คือ คำพูดที่สร้างขึ้นโดยชาวบ้าน ถ่ายทอดกันจากปากสู่ปาก นิยมใช้กันแพร่หลายในหมู่ประชาชน สำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่วแบ่งออกเป็น 3 ประเภทย่อย ได้แก่ เยี่ยนอวี่วี่ว (谚语) เซียโฮ่วอวี่วี่ว (歇后语) และก๊วนย่งอวี่วี่ว (惯用语) (Wen, D. Z., 2019: 1-6)

นักประพันธ์จีนชอบใช้สำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่วในงานวรรณกรรมจีน เช่น สี่สุดยอดวรรณกรรมจีน (中国四大名著) เนื่องจากการใช้สำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่วไม่เพียงแต่สามารถแสดงถึงวัฒนธรรมทางภาษาเท่านั้น แต่ยังสามารถแสดงถึงบุคลิกภาพของตัวละคร บรรยายฉาก และบรรยากาศผ่านสำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่วที่กระชับ เช่น อู๋จิ้งจื่อ (吴敬梓) สะท้อนบุคลิกภาพของตัวละครผ่านสำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่วที่ปรากฏในนวนิยายจินโบราณ เรื่อง “หฺรูลินไ่ว่สือ 《儒林外史》” (Ding, H. Z., 2022: 116)

การแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทยมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และมีการแปลติดต่อกันมาจนถึงยุคปัจจุบัน (กนกพร นุ่มทอง, 2552: 87) เช่น “สามก๊ก 《三国演义》” “ดาบมังกรหยก 《倚天屠龙记》” และ “เมืองชายแดน 《边城》” เป็นต้น ในงานวรรณกรรมจีนมีสำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่วอยู่มากมาย ดังนั้น สำนวนจีนได้รับการแปลเป็นภาษาไทยมานานแล้ว และมีอิทธิพลต่อภาษาไทยอย่างมาก นักประพันธ์ไทยหลายท่านยืมสำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่วมาใช้ในภาษาไทย เช่น “ปล่อยเสือเข้าป่า ปล่อยปลาลงน้ำ (放虎归山，放鱼入海)” “หนทางพิสูจน์ม้า กาลเวลาพิสูจน์คน (路遥知马力，日久见人心)” (Xu, W. L., 2009: 126, 204-209) เนื่องจาก “วรรณกรรมจีนพายุไทย” ได้รับความนิยมในชาวไทยและชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย สำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่วที่กล่าวมาข้างต้นทำให้คนไทยเข้าใจได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม สำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่วมีจำนวนมากจนเกินกว่าจะนับได้ “พจนานุกรมสำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่ว 《俗语大词典》” ได้เก็บรวบรวมสำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่ว 34, 200 สำนวน (Wen, D. Z., 2019: 7) จะเห็นได้ว่าสำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่วเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของภาษาจีน และสำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่วจำนวนมากมีเอกลักษณ์เฉพาะของจีน ซึ่งสามารถสะท้อนถึงวัฒนธรรมและความคิดของชาวจีนได้ เช่น “长江后浪推前浪 (คลื่นหลังแม่น้ำแยงซีเกียดดันคลื่นไปข้างหน้า)” “跳进黄河也洗不清 (กระโดดลงแม่น้ำฮวงโห ก็ไม่สามารถล้างมลทินได้)” ดังนั้น เพื่อที่จะถ่ายทอดความหมายและวัฒนธรรมที่ปรากฏในสำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่วได้อย่างดี การแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อวี่วี่วเป็นภาษาไทยจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษา

⁴ “世上无难事，只怕有心人” แปลว่า ไม่มีความยากลำบากใด ๆ ในโลกหล้า ขอแต่ให้มีความเพียรมานะบากบั่น มักใช้เป็นคำปลุกเร้าผู้คนให้แน่วแนในปณิธาน กล่าวที่จะไปเอาชนะอุปสรรคความยากลำบาก (มานิต เจียรบรรจงกิจ, 2542: 160)

การสื่อสารระหว่างมนุษย์ที่มีภาษาและวัฒนธรรมต่างกันเป็นไปอย่างกว้างขวางและแพร่หลาย การแปลจึงมีความสำคัญในการถ่ายทอดสารที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อไปยังผู้รับสาร ทั้งสารทางภาษาและสารทางวัฒนธรรม (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2562: 267) การแปลเป็นกระบวนการเชื่อมโยงภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน ในกระบวนการแปล ความแตกต่างทางภาษาและความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นความท้าทายที่สำคัญสำหรับผู้แปล (Nida, E. A., 1964) “โดยทั่วไปแล้วเรามองว่างานแปลเป็น ‘สำเนา’ ของต้นฉบับ หากสำเนาเหมือนต้นฉบับเท่าไร ก็ยิ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นสำเนาที่ดีเท่านั้น (แพรว จิตติพลังศรี, 2562: 511)” จากความคิดของนักวิชาการข้างต้นจะเห็นได้ว่า การแปลเป็นกิจกรรมทางภาษาที่ใช้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ดังนั้น การแปลสำนวนจีนถือว่าการถ่ายทอดเสนอความงามทางภาษาจีนและวัฒนธรรมจีนไปสู่ประชาคมต่างวัฒนธรรม ซึ่งการสื่อสารระหว่างมนุษย์ที่มีภาษาและวัฒนธรรมต่างกันเป็นไปอย่างกว้างขวางและแพร่หลาย (วิสิฐศักดิ์ ผิวง่อง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2566: 30)

ในกระบวนการแปล ผู้แปลไม่สามารถหลีกเลี่ยงการพิจารณาว่าจะถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ปรากฏในต้นฉบับอย่างไร และจะรักษาความหมายไว้อย่างไร เนื่องจากสำนวนจีนประเภทสุ่อีวมีความเกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด ผู้แปลจำเป็นต้องเข้าใจวัฒนธรรมที่ปรากฏในสำนวนจีนประเภทสุ่อีวแล้ว จึงจะแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อีวเป็นภาษาไทยได้อย่างถูกต้องโดยเลือกใช้คำ วลี และประโยคที่เหมาะสม เพื่อถ่ายทอดความหมายสำนวนจีนประเภทสุ่อีวเป็นภาษาไทยให้ได้มากที่สุด และทำให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจวัฒนธรรมและความคิดของชาวจีนที่ปรากฏในสำนวนจีนประเภทสุ่อีว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแปลของ Eugene A. Nida ได้แก่ จุดประสงค์ของการแปล คือ เพื่อให้ผู้อ่านฉบับแปลมีความรู้สึกเหมือนกับผู้อ่านต้นฉบับ (Nida, E. A., 1964)

ในวงวิชาการจีน-ไทย มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยมากมาย เช่น บุรินทร์ ศรีสมถวิล ได้ศึกษาการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการแปลสำนวนในเฟิ่งเลินเหยียนอู้ กับ ห้องสินฉบับพากย์ไทยสมัยรัชกาลที่สองและสำนวนแปลของวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์” จากการศึกษาตัวอย่างการแปลสำนวนทั้งหมด 142 สำนวน พบว่า กลวิธีการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยมีกลวิธีการแปล 4 ประเภท ได้แก่ 1) กลวิธีการแปลตรง 2) กลวิธีการแปลเอาความ 3) กลวิธีการแปลโดยใช้สำนวนไทยเทียบเคียงสำนวนจีน และ 4) กลวิธีการแปลโดยการละ (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2556: 182-216) จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่านักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทย โดยเฉพาะสำนวนจีนประเภทสุ่อีว อย่างไรก็ตาม ยังมีนักวิชาการไม่มากนักที่ศึกษาเฉพาะการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อีวเป็นภาษาไทย

บทความนี้ศึกษาเฉพาะการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อีวเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยร่ำพรรณ รักศรีอักษร ซึ่งเป็นนวนิยายชีวิตอิงประวัติศาสตร์ที่นำเสนอชีวิต ถ่ายทอดผ่านชีวิตของหลินเสียงฝู (林祥福) หลินเสียงฝูเป็นบิดาที่อุ้มลูกสาวเดินทางรอนแรมจากบ้านเกิด (ภาคเหนือของจีน) มาตามหาภรรยาที่ “เมืองเหวินเฉิง” จนมาลงหลักปักฐานอยู่ที่ “เมืองซีเจิ้น (ภาคใต้ของจีน)” ซึ่งเป็นเมืองที่เขาคิดว่าคล้ายคลึงกับ “เมืองเหวินเฉิง”⁵ จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า มีสำนวนจีนประเภทสุ่อีวที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” จำนวนมากมาย ซึ่งครอบคลุมวัฒนธรรมจีน

⁵ “เมืองเหวินเฉิง” เป็นเมืองที่ภรรยาของหลินเสียงฝูสร้างขึ้นด้วยเรื่องโกหก แต่มีพื้นฐานมาจากบ้านเกิดของเธอ “เมืองซีเจิ้น” ดังนั้น ผู้แปลจึงแปลชื่อนวนิยาย “《文城》” เป็น “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน”

รอบด้าน อันมี ความเชื่อ ประเพณี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวรรณกรรม เป็นต้น เช่น “有福同享，有难同当 (มีสุขร่วมเสพ มีทุกข์ร่วมต้าน)” “国有国法，家有家规 (เมืองมีกฎหมาย บ้านมีกฎบ้าน)” “叶落该归根，人故当还乡 (ใบไม้ร่วงคืนสู่ราก คนตายคืนบ้านเกิด)”

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว่เป็นภาษาไทย ในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยรำพรรณ รักศรีอักษร ผู้วิจัยหวังว่าการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจในการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว่เป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยรำพรรณ รักศรีอักษร

ขอบเขตการศึกษา

บทความนี้ศึกษาเฉพาะการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว่เป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “《文城》” แต่งโดยหยูหัว ที่จัดพิมพ์ครั้งที่ 1 ปี ค.ศ. 2021 โดยบริษัทสำนักพิมพ์ปักกิ่งจำกัด (สำนักพิมพ์วรรณกรรมและศิลปะเดือนตุลาคมปักกิ่ง) (北京出版社集团北京十月文艺出版社) และนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน” ฉบับแปลภาษาไทย โดยรำพรรณ รักศรีอักษร ที่จัดพิมพ์ครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2566 โดยบริษัทนานมีบุ๊คส์ จำกัด

นิยามศัพท์เฉพาะ

สำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว่ (汉语俗语) หมายถึง สำนวนจีนประเภทหนึ่ง กลุ่มคำหรือประโยคที่สั้นกระชับ กินความหมายลึกซึ้ง เป็นคำพูดที่มาจากพื้นบ้าน และถ่ายทอดกันจากปากสู่ปาก สำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว่ส่วนใหญ่ไม่ใช่กลุ่มคำที่มี 4 คำ เช่น “日久见人心 (กาลเวลาพิสูจน์คน)” “叶落该归根，人故当还乡 (ใบไม้ร่วงคืนสู่ราก คนตายคืนบ้านเกิด)”

การแปลคำที่เท่ากับต้นฉบับ หมายถึง การแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว่เป็นภาษาไทย ซึ่งถ่ายทอดความหมาย รูปแบบ วัฒนธรรมและค่านิยมของภาษาที่สื่อเท่ากับต้นฉบับ ในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยรำพรรณ รักศรีอักษร

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษากการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว่เป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยรำพรรณ รักศรีอักษร ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสารและนำเสนอผลงานการศึกษาในรูปแบบวิธีพรรณนาวิเคราะห์ โดยดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) รวบรวมข้อมูล

1.1) เก็บรวบรวม และสร้างคลังข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสำนวนจีนประเภทสุ่อีวที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” จากต้นฉบับภาษาจีนและคำแปลภาษาไทยจากฉบับแปลภาษาไทย โดยจัดทำเป็นตารางเปรียบเทียบสองภาษา

1.2) เก็บรวบรวมทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อีวเป็นภาษาไทย

2) วิเคราะห์ข้อมูล

2.1) ศึกษาการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อีวเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยร่ำพรรณ รักศรีอักษร

2.2) ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบของการแปลคำที่เท่ากับต้นฉบับในด้านการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อีวเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยร่ำพรรณ รักศรีอักษร

3) สรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อการศึกษาต่อไป

ทฤษฎีในการศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบของการแปลคำที่เท่ากับต้นฉบับในด้านการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อีวเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยร่ำพรรณ รักศรีอักษร ตามทฤษฎีความเท่าเทียมกันเชิงหน้าที่ในการแปล (Functional Equivalence Theory) (Nida, E. A. and Taber, C. R., 1969)

ทฤษฎีความเท่าเทียมกันเชิงหน้าที่ (Functional Equivalence Theory) เป็นหนึ่งในทฤษฎีการแปลของนักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกัน Eugene A. Nida ซึ่งมีแนวคิดหลักว่า การแปลไม่ได้หมายถึงการถอดคำหรือโครงสร้างของภาษาต้นทางออกมาเป็นภาษาปลายทางเพียงอย่างเดียว แต่การแปลจะต้องทำให้ผู้อ่านภาษาปลายทางมีความเข้าใจและความรู้สึกเช่นเดียวกับผู้อ่านภาษาต้นทางให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (Nida, E. A. and Taber, C. R., 1969)

ผลการศึกษา

จากการศึกษาการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อีวเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยร่ำพรรณ รักศรีอักษร พบว่า รูปแบบของการแปลคำที่เท่ากับต้นฉบับในด้านการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อีวเป็นภาษาไทย สามารถแยกประเภทออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การแปลคำที่มีความหมายของภาษาเท่ากับต้นฉบับ 2) การแปลคำที่มีรูปแบบของภาษาเท่ากับต้นฉบับ 3) การแปลคำที่มีวัฒนธรรมและค่านิยมเท่ากับต้นฉบับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การแปลคำที่มีความหมายของภาษาเท่ากับต้นฉบับ

จากการศึกษาพบว่า สำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว์บางสำนวนมีความหมายตามตัวอักษร ในขณะที่สำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว์บางสำนวนมีความหมายโดยนัย ดังนั้น ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลที่เหมาะสมในการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว์เป็นภาษาไทย เพื่อให้การแปลคำที่มีความหมายของภาษาเท่ากับต้นฉบับ ซึ่งสามารถรักษาความหมายของต้นฉบับภาษาจีนไว้ และช่วยให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจความหมายหรือเจตนาของผู้ประพันธ์ที่จะสื่อได้เหมือนผู้อ่านชาวจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (1)

ต้นฉบับภาษาจีน

她知道婆婆所说的习俗，就是三人走上大路，婆媳各走南北，让儿子选择，应该跟谁而去。小美听闻过两次这样的休妻事例，那两个男人对妻子心里不舍，难以落笔写下休书，母亲便带上他们来到大路上，母亲和妻子各走一方，那两个男人最终都是跟随母亲而去，百善孝为先。(Yu,H.,2021:263)

ฉบับแปลภาษาไทย

นางรู้ว่าธรรมเนียมที่แม่สามีพูดก็คือสามคนเดินไปที่ถนนใหญ่ แม่สามีลูกสะใภ้เดินไปทางใต้หรือเหนือ แล้วให้ลูกชายเลือกว่าจะเดินตามใคร เสียวเหมยเคยได้ยินเรื่องราวตัวอย่างการหย่ากรรยาอย่างนี้สองครั้ง ผู้ชายสองคนนั้นตัดใจจากกรรยาไม่ได้ ไม่อาจเขียนหนังสือหย่า แม่จึงพาทั้งสองมาที่ถนนใหญ่ แม่กับกรรยาเดินไปคนละทาง สุดท้ายผู้ชายทั้งสองคนก็เดินตามแม่ไป ในคุณธรรมทั้งปวง กตัญญูมาก่อน (ราพรรณ รักศรีอักษร, 2566: 346)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า แม่สามีตัดสินใจลงโทษเสียวเหมยตามธรรมเนียมซีเจิ้นก็คือทั้งสามคนเดินไปที่ถนนใหญ่ แม่สามีกับลูกสะใภ้เดินไปทางใต้หรือเหนือ แล้วให้ลูกชายเลือกว่าจะเดินตามใคร เสียวเหมยเคยได้ยินเรื่องราวตัวอย่างการหย่ากรรยาอย่างนี้สองครั้ง สุดท้ายผู้ชายทั้งสองคนก็เดินตามแม่ไป เสียวเหมยก็รู้ว่าอาเฉียงเป็นลูกกตัญญู เนื่องจากมีบริบทที่ชัดเจน ผู้อ่านชาวไทยสามารถเข้าใจแนวคิดเรื่อง “ความกตัญญู” ซึ่งเป็นค่านิยมและศีลธรรมสำคัญของชาวจีนที่ปรากฏในสำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว์ “百善孝为先 (ในคุณธรรมทั้งปวง กตัญญูมาก่อน)” ได้

“百善孝为先” หมายถึง “ในการกระทำความดีทั้งหลาย ความกตัญญูเป็นอันดับแรก” สำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว์นี้เรียกอีกอย่างว่า “百行孝为先” หรือ “百善孝当先” (Wen, D. Z., 2019: 34-35) “百善孝为先” เป็นสำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว์ที่สะท้อนถึงค่านิยมและศีลธรรมจีน ชาวจีนปฏิบัติตามคุณธรรม 8 ประการของขงจื้อ (孔子八德) ดังนี้ กตัญญูต่อบุพการี (孝 เสียว) พี่น้องปรองดอง (悌 ตี้) ซื่อสัตย์ภักดีต่อเจ้าเหนือหัว (忠 จง) มีวาจาสัตย์ (信 ลิ่ง) จริยธรรม (礼 หลี่) มโนธรรม (义 ยี้) สุจริตธรรม (廉 เหลียน) และละอายต่อความชั่ว (耻 ฉือ) (อุดมพร อมรธรรม, 2555)

ต้นฉบับภาษาจีน	百	善	孝	为先
ความหมายตามตัวอักษร	ร้อย	ความดี	ความกตัญญู	มาก่อน
ฉบับแปลภาษาไทย	ในคุณธรรมทั้งปวง		กตัญญูมาก่อน	

ผู้แปลได้ถ่ายทอด “善” โดยใช้คำในภาษาไทยคือ “คุณธรรม” ที่เป็นคำนาม หมายถึง “สภาพคุณงามความดี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 263) เพราะว่า “善” เป็นคำนาม หมายถึง “ 1) ใจดี ความดี (ตรงข้ามกับความชั่ว) 2) การทำความดี” (Institute of Linguistics, CASS, 2016: 1139) ซึ่งเป็นคุณธรรมที่สำคัญในปรัชญาจีน ในที่นี้ “善” หมายถึง “ความดี” โดยมีความหมายเชิงเปรียบเทียบว่า “คุณธรรม” และ “百善” หมายถึง “ร้อยความดี” โดยมีความหมายเชิงเปรียบเทียบว่า “ร้อยคุณธรรม” ดังนั้น ผู้แปลได้ตีความและถ่ายทอด “百善” โดยใช้คำในภาษาไทยคือ “คุณธรรมทั้งปวง”

ทั้งนี้ ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวประกอบการตีความแปล “百善孝为先” เป็น “ในคุณธรรมทั้งปวง กตัญญูมาก่อน” ซึ่งสามารถสื่อความหมายสอดคล้องกับต้นฉบับ อีกทั้งยังสามารถทำให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจค่านิยมและศีลธรรมของชาวจีนที่ปรากฏในสำนวนจีนประเภทสุ่อวี้นี้ได้ง่ายและมีความรู้สึกเหมือนกับผู้อ่านชาวจีน

เนื่องจากผู้แปลแต่ละคนมีลีลาการใช้ภาษาของตัวเอง ผู้วิจัยเห็นว่า “百善孝为先” ก็สามารถแปลเป็นสำนวนอื่นได้ ฉบับแปลภาษาไทยของผู้วิจัยดังต่อไปนี้

ฉบับแปลภาษาไทยของผู้วิจัย (1-1)

นางรู้ว่าธรรมเนียมที่แม่สามีพูดก็คือสามคนเดินไปที่ถนนใหญ่ แม่สามีลูกสะใภ้เดินไปทางใต้หรือเหนือ แล้วให้ลูกชายเลือกว่าจะเดินตามใคร เสียวเหมยเคยได้ยินเรื่องราวตัวอย่างการหย่าภรรยาอย่างนี้สองครั้ง ผู้ชายสองคนนั้นตัดใจจากภรรยาไม่ได้ ไม่อาจเขียนหนังสือหย่า แม่จึงพาทั้งสองมาที่ถนนใหญ่ แม่กับภรรยาเดินไปคนละทาง สุดท้ายผู้ชายทั้งสองคนก็เดินตามแม่ไป ร้อยความดี กตัญญูเป็นเอก (รำพรรณ รักศรีอักษร, 2566: 346)

ฉบับแปลภาษาไทยของผู้วิจัย (1-2)

นางรู้ว่าธรรมเนียมที่แม่สามีพูดก็คือสามคนเดินไปที่ถนนใหญ่ แม่สามีลูกสะใภ้เดินไปทางใต้หรือเหนือ แล้วให้ลูกชายเลือกว่าจะเดินตามใคร เสียวเหมยเคยได้ยินเรื่องราวตัวอย่างการหย่าภรรยาอย่างนี้สองครั้ง ผู้ชายสองคนนั้นตัดใจจากภรรยาไม่ได้ ไม่อาจเขียนหนังสือหย่า แม่จึงพาทั้งสองมาที่ถนนใหญ่ แม่กับภรรยาเดินไปคนละทาง สุดท้ายผู้ชายทั้งสองคนก็เดินตามแม่ไป ร้อยความดี ความกตัญญูเป็นที่หนึ่ง (รำพรรณ รักศรีอักษร, 2566: 346)

ตัวอย่างที่ (2)

ต้นฉบับภาษาจีน

小美没有想到婆婆的惩罚只是让她回去万亩荡西里村两个月，之后她仍将回到溪镇沈家。小美已经止住的泪水再次流出，她哭出了声音，对婆婆说：“我不会再犯。”

可是小美的公公和丈夫认为不该有惩罚，小美接济自己家人没有过错，况且数额也不大。公公再次对婆婆说：“何必如此呢。”

阿强接上父亲的话，说得强硬，他对母亲说：“不该如此。”

小美的婆婆悲哀地看了看自己的丈夫和儿子，她原本只是想雷声大雨点小地惩罚一下小美，可是丈夫和儿子连这样的惩罚也要反对，她被激怒了，她声音疲惫地对阿强和小美说：“明日清晨，出西门，上大路，按溪镇习俗了结此事。” (Yu,H.,2021: 262-263)

ฉบับแปลภาษาไทย

เสียวเหม่ย์นึกไม่ถึงว่า แม่สามีลงโทษเพียงให้นางกลับหมู่บ้านซีหลี่ฮั่นสองเดือน จากนั้นนางยังกลับมาที่บ้านตระกูลเลิ่นซีเจิ้นได้ น้ำตาที่หยุดไหลก็ไหลออกมาอีกครั้ง นางร้องไห้เสียงดังบอกแม่สามี “ข้าไม่ทำอีกแล้ว”

แต่พ่อสามีและสามีของเสียวเหม่ย์คิดว่า ไม่ควรลงโทษเสียวเหม่ย์ช่วยเหลือคนในครอบครัวไม่ใช่ความผิด และจำนวนเงินก็ไม่มาก พ่อสามีบอกแม่สามีอีกครั้ง “ไม่จำเป็นต้องทำอย่างนี้”

อาเฉียงพูดต่อจากพ่อ พูดอย่างแข็งกร้าวบอกแม่ว่า “ไม่ควรทำอย่างนี้”

แม่สามีมองสามีกับลูกชายด้วยความเจ็บปวด เดิมทีนางแค่อยากพูดขู่เสียวเหม่ย์ไม่ได้คิดจะลงโทษรุนแรง เพียงแค่ลงโทษอย่างนี้ สามีกับลูกก็ยังคัดค้าน นางรู้สึกโกรธ พูดกับอาเฉียงและเสียวเหม่ย์ด้วยเสียงเหนียวลำ “พรุ่งนี้เช้า ออกประตูเมืองด้านตะวันตกไปถนนใหญ่ จัดการเรื่องนี้ตามธรรมเนียมซีเจิ้น” (ราพรรณ รักศรีอักษร, 2566: 345)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า เสียวเหม่ย์แอบให้เงินของแม่สามีช่วยเหลือน้องชาย แม่สามีจึงโกรธมาก ซึ่งทำให้เสียวเหม่ย์คิดว่าเธอจะถูกลงโทษรุนแรง แต่แม่สามีเพียงแค่อยากพูดขู่เสียวเหม่ย์และลงโทษเพียงให้เสียวเหม่ย์กลับหมู่บ้านซีหลี่ฮั่นสองเดือน แต่เนื่องจากสามีกับลูกคัดค้าน แม่สามีจึงโกรธมากขึ้นและตัดสินใจลงโทษเสียวเหม่ย์ตามธรรมเนียมซีเจิ้น

“雷声大，雨点小” มาจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ มีความหมายตามตัวอักษรว่า “เสียงฟ้าผ่าดัง แต่เม็ดฝนเล็ก” โดยมีความหมายเชิงเปรียบเทียบว่า “ทำทางยิ่งใหญ่ แต่ไม่ได้ทำอะไรเลย” (Wen, D. Z., 2011: 840)

ต้นฉบับภาษาจีน	雷声	大	,		雨点	小
ความหมายตามตัวอักษร	เสียงฟ้าผ่า	ดัง		แต่	เม็ดฝน	เล็ก
ฉบับแปลภาษาไทย	ไม่ได้คิดจะลงโทษรุนแรง เพียงแค่ลงโทษอย่างนี้					

“雷声大” แปลว่า “เสียงฟ้าผ่าดัง” อุปมาว่า “แม่สามีโกรธมาก ดูเหมือนว่าเธอจะลงโทษเสียวเหม่ย์อย่างรุนแรง” และ “雨点小” แปลว่า “เม็ดฝนเล็ก” อุปมาว่า “แม่สามีแค่อยากพูดขู่เสียวเหม่ย์และลงโทษเพียงให้เสียวเหม่ย์กลับหมู่บ้านซีหลี่ฮั่นสองเดือน” ดังนั้น ผู้ประพันธ์ใช้ “雷声大，雨点小” อุปมาว่า “แม่สามีโกรธมาก และทำตัวเหมือนจะลงโทษเสียวเหม่ย์อย่างรุนแรง แต่จริง ๆ แล้ว แม่สามีแค่อยากพูดขู่เสียวเหม่ย์และลงโทษเพียงให้เสียวเหม่ย์กลับหมู่บ้านซีหลี่ฮั่นสองเดือน” หากผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวแปล “雷声大，雨点小” เป็น “เสียงฟ้าผ่าดัง แต่เม็ดฝนเล็ก” ซึ่งแม้ว่าจะสามารถสื่อความหมายตามตัวอักษรและรักษารูปแบบของสำนวนจีนประเภทสุ่อวี้ แต่ผู้อ่านชาวไทยไม่สามารถเข้าใจความหมายเชิงเปรียบเทียบของสำนวนจีนประเภทสุ่อวี้และเจตนาของผู้ประพันธ์ที่จะสื่อได้เหมือนผู้อ่านชาวจีน

ทั้งนี้ ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความแปล “雷声大，雨点小” เป็น “ไม่ได้คิดจะลงโทษรุนแรง

เพียงแค่ลงโทษอย่างนี้” ในที่นี้ “ไม่ได้คิดจะลงโทษรุนแรง” หมายถึง “แม่สามีแค่อยากพูดขู่เสียวเหมย ไม่ได้คิดจะให้เอาเฉยๆ ง่ายๆ ธรรมดา” และ “เพียงแค่ลงโทษอย่างนี้” หมายถึง “ลงโทษเพียงให้เสียวเหมยกลับหมู่บ้านซีหลี่สองเดือน” ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจความหมายของต้นฉบับได้ง่ายดายยิ่งขึ้น โดยใช้คำพูดและน้ำเสียงที่ใกล้เคียงกับภาษาพูดในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้อ่านชาวไทยเห็นฉากที่แม่สามีลงโทษเสียวเหมย และสามารถถ่ายทอดอารมณ์ของแม่สามีได้อย่างชัดเจน ช่วยให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจว่าแม่สามีไม่ได้คิดจะลงโทษเสียวเหมยอย่างรุนแรงในตอนแรก เนื่องจากสามีกับลูกชายคัดค้าน แม่สามีรู้สึกว่าการลงโทษเสียวเหมยทำให้อำนาจของเธอ ดังนั้นเธอจึงตัดสินใจว่าจะลงโทษเสียวเหมยตามธรรมเนียมจีน

2. การแปลคำที่มีรูปแบบของภาษาเท่ากับต้นฉบับ

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบของสำนวนจีนประเภทสุ่อี้วี่มี 2 ประเภท ได้แก่ สำนวนจีนประเภทสุ่อี้วี่ที่มีหนึ่งวรรค และสำนวนจีนประเภทสุ่อี้วี่ที่มีสองวรรค เนื่องจากโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาจีนและภาษาไทยมีความคล้ายคลึงกัน เพื่อให้การแปลคำที่มีรูปแบบของภาษาเท่ากับต้นฉบับและถ่ายทอดความหมายของสำนวนจีนประเภทสุ่อี้วี่ได้อย่างสมบูรณ์ ผู้แปลมักใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวเพื่อรักษารูปแบบของต้นฉบับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (3)

ต้นฉบับภาษาจีน

城墙下的张一斧不耐烦了，他叫道：“他妈的快开城门，要是让老子攻进来，不是割你们的耳朵，是挖你们的心肝。”

突然一声枪响，城墙下的小五子应声倒地。开枪的是徐铁匠，他看见小五子被他打死了，激动得满脸通红，说话结巴了，他说：“仇仇人相相见，分分外眼眼红。”

徐铁匠这一枪让另外七个独耳士兵勇气倍增，他们一齐举枪向城墙下射击。看见有几个土匪在枪声里倒地，他们也像徐铁匠一样激动起来，他们一边射击，一边齐声叫道：“仇人相见，分外眼红。” (Yu, H., 2021: 168)

ฉบับแปลภาษาไทย

จางมือขวานอยู่ใต้กำแพงเมืองเริ่มรำคาญร้องบอก “แม่แกเอ๊ย รีบเปิดประตูเมือง ถ้าให้ข้าบุกเข้าไป ไม่ใช่แค่ตัดหูพวกเจ้า จะควักหัวใจเลย”

ทันใดนั้นก็เสียงปืนดังขึ้น ไอ้ห้าที่ใต้กำแพงเมืองล้มตึงตามเสียงปืน คนที่ยิงคือสวีช่างเหล็ก พอเห็นไอ้ห้าถูกปืนตายนก็ตื่นเต้นจนหน้าแดง พูดละล้าละลัก “คู่...คู่แค้นเจอกัน ต้อง...ต้องตายข้างหนึ่ง”

พอสวีช่างเหล็กยิง ทหารหูเดียวอีกเจ็ดคนก็ใจกล้าขึ้นเป็นทวีคูณ แต่ละคนยกปืนยิงลงไปที่กำแพงเมือง เห็นโจรหลายคนล้มลงตามเสียงปืน ทุกคนก็ตื่นเต้นเหมือนสวีช่างเหล็ก ยิ่งพลางตะโกนขึ้นพร้อมกัน “คู่แค้นเจอกัน ต้องตายข้างหนึ่ง” (ราพรรณ รักศรีอักษร, 2566: 221)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า เนื่องจากพวกโจรลักพาตัวชาวบ้านและตัดหู ชาวบ้านและโจรจึงมี

ความเกลียดชังกันเป็นอย่างมาก เมื่อทั้งสองฝ่ายมาพบกันอีกครั้ง กลุ่มชาวบ้านที่เคยถูกโจรลักพาตัวไปก่อนหน้านี้ ตอนนี้อยู่บนกำแพงเมืองพร้อมยิงปืน เพื่อปกป้องผู้คนในเมืองและเพื่อแก้แค้นให้กับตนเอง สุดท้าย กลุ่มชาวบ้านและกลุ่มโจรต่างก็มีคนตาย

“仇人相见，分外眼红” แปลว่า “เมื่อคู่แค้นมาเจอกัน มองเห็นกันชัดเจนมาก” โดยมีความหมายเชิงเปรียบเทียบว่า “คู่แค้นเกลียดชังกัน เมื่อคู่แค้นพบกัน จะไม่มีใครปล่อยอีกฝ่ายไป” ในที่นี้ คำว่า “眼红” แปลว่า “ตาแดงก่ำ” หมายถึง “โกรธแค้นจนตาแดงก่ำ เป็นสีหน้าท่าทางโกรธแค้น” สำนักวจนประเภทสุ่อี้วี้ นี้ เรียกอีกอย่างว่า “仇人相见，分外眼明” “仇人相见眼睛红” หรือ “仇人对面，分外眼红” (Wen, D. Z., 2019: 185-186)

ต้นฉบับภาษาจีน	仇人	相见	,	分外	眼红
ความหมายตามตัวอักษร	คู่แค้น	เจอกัน		โดยเฉพาะอย่างยิ่ง	ตาแดง
ฉบับแปลภาษาไทย	คู่แค้น	เจอกัน		ต้องตายข้างหนึ่ง	

“仇人相见，分外眼红” เป็นสำนวนจีนประเภทสุ่อี้วี้ที่มีสองวรรค ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวแปลวรรคที่หนึ่ง “仇人相见” เป็น “คู่แค้นเจอกัน” ส่วนวรรคที่สอง “分外眼红” เป็นวลีที่แสดงสีหน้าท่าทางโกรธแค้น หมายถึง “โกรธแค้นจนตาแดงก่ำ” จากบทสนทนาระหว่างจางมื่อชวานกับสวีช่างเหล็กข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีโจรถูกยิงเสียชีวิต ผู้แปลจึงตีความแปล “分外眼红” เป็น “ต้องตายข้างหนึ่ง” ซึ่งสามารถสื่อความหมายสอดคล้องกับบริบทได้อย่างดี นอกจากนี้ ผู้แปลได้แปล “仇仇人相相见，分分外眼眼红” เป็น “คู่...คู่แค้นเจอกัน ต้อง...ต้องตายข้างหนึ่ง” ในที่นี้ ผู้แปลใช้คำ “คู่” และ “ต้อง” ซ้ำสองครั้ง เพื่อสื่ออาการประหม่าสอดคล้องกับบริบท และทำให้ผู้อ่านชาวไทยเห็นฉากที่สวีช่างเหล็กพูดติดอ่างด้วยความประหม่าได้

ทั้งนี้ ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวประกอบการตีความแปล “仇人相见，分外眼红” เป็น “คู่แค้นเจอกัน ต้องตายข้างหนึ่ง” ซึ่งสามารถสื่อความหมายสอดคล้องกับบริบทได้อย่างดี และทำให้ผู้อ่านชาวไทยได้เห็นฉากการต่อสู้ระหว่างกลุ่มชาวบ้านและกลุ่มโจร อีกทั้งยังสามารถทำให้ผู้อ่านชาวไทยมีความรู้สึกเหมือนกับผู้อ่านชาวจีน นอกจากนี้ ฉบับแปลยังคงรูปแบบที่มีสองวรรค ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้แปลได้รักษารูปแบบประโยคเดิมของต้นฉบับไว้

ตัวอย่างที่ (4)

ต้นฉบับภาษาจีน

母亲出现在门口，儿子像父亲那样的酷好木工活让她深感欣慰，她用赞许的语气说：“纵有万贯家产在手，不如有一薄技在身。”

破财之后的林祥福时常想起这句话，他越想越觉得有道理，再多的家产也会有败落的一天，古往今来方圆百里都有这样的例子。(Yu,H.,2021: 29)

ฉบับแปลภาษาไทย

แม่มาปรากฏตัวที่หน้าประตู ลูกชายชอบงานไม้เหมือนพ่อ ทำให้แม่พอใจมาก นางพูดด้วยน้ำเสียงชมเชย

“มีสมบัติมหาศาลของตระกูล ยังไม่เท่ามีวิชาติดตัว”

หลังจากสูญเสียทรัพย์สิน หลินเสียงฝูมักจะนึกถึงคำพูดนี้ ยิ่งคิดก็ยิ่งรู้สึกว่ามีเหตุผล สมบัติของตระกูลมากมายเพียงไรสักวันหนึ่งก็หมดได้ ตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบันทุกหนแห่งมีตัวอย่างทำนองนี้ (รำพรรณ รักศรีอักษร, 2566: 39-40)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า หลินเสียงฝูชอบงานไม้เหมือนพ่อ ชาวจีนให้ความสำคัญกับวิชาการฝีมือเป็นอย่างมาก และเชื่อว่าการมีวิชาติดตัวจะช่วยให้ดำรงชีวิตด้วยตนเองได้ ดังนั้น แม่จึงพูดด้วยน้ำเสียงชมเชยว่า “纵有万贯家产在手，不如有一薄技在身。(มีสมบัติมหาศาลของตระกูล ยังไม่เท่ามีวิชาติดตัว)”

“纵有万贯家产在手，不如有一薄技在身。” ย่อมาจาก “家有千金，不如日进分文。良田万顷，不如薄艺随身。” แปลว่า “มีเงินมหาศาล ยังไม่เท่าหาเงินให้ได้ทุกวัน มีที่นาหมื่นเฮกตาร์ ยังไม่เท่ามีวิชาติดตัว” โดยมีความหมายโดยนัยว่า “มีรายได้ที่มั่นคงเท่านั้นที่จะสามารถช่วยให้เราสามารถรักษาตัวเองให้รอดได้” สำนวนจีนประเภทสุ่อี้วันี้เรียกอีกอย่างว่า “家有黄金万两，不如薄技在身。” (Wen, D. Z., 2019: 654-655)

ต้นฉบับภาษาจีน	纵有	万贯	家产	在手	,	不如	有	一	薄技	在身
ความหมายตามตัวอักษร	ถึงแม้จะมี	หมื่นก๊วน ⁶	สมบัติของครอบครัว	อยู่ในมือ		ยังไม่เท่า	มี	หนึ่ง	วิชา	ติดตัว
ฉบับแปลภาษาไทย	มีสมบัติมหาศาลของตระกูล						ยังไม่เท่ามีวิชาติดตัว			

คำว่า “万贯家产” เป็นคำผสมระหว่างคำ “万贯” ที่เป็นคำลักษณนาม หมายถึง “มีเงินมากมาย” อุปมาว่า “สมบัติมหาศาล” (Institute of Linguistics, CASS, 2016: 1350) และคำ “家产” ที่เป็นคำนาม หมายถึง “สมบัติของครอบครัว” (Institute of Linguistics, CASS, 2016: 623) คำว่า “ตระกูล” เป็นคำนาม หมายถึง “สกุล วงศ์ เชื้อสาย เผ่าพันธุ์” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 457) ในที่นี้ ผู้แปลได้แปล “家” เป็น “ตระกูล” หมายถึง “ครอบครัวของตระกูลแซ่หลิน” โดยคำว่า “万贯家产” แปลว่า “สมบัติมหาศาลของตระกูล” นอกจากนี้ ผู้แปลไม่ได้แปลคำว่า “在手” หากแปล “纵有万贯家产在手，不如有一薄技在身。” เป็น “มีสมบัติมหาศาลของตระกูลอยู่ในมือ ยังไม่เท่ามีวิชาติดตัว” ซึ่งแม้ว่าจะสามารถถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับได้อย่างครบถ้วน แต่อาจจะทำให้ผู้อ่านชาวไทยเกิดความรู้สึกแปลก

ทั้งนี้ ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวแปล “纵有万贯家产在手，不如有一薄技在身。” เป็น “มีสมบัติมหาศาลของตระกูล ยังไม่เท่ามีวิชาติดตัว” ซึ่งสามารถถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับอย่างชัดเจนและเป็นธรรมชาติ รักษาอารมณ์และน้ำเสียงชมเชยของแม่หลินเสียงฝู และทำให้ผู้อ่านชาวไทยเห็นฉากที่แม่พอใจที่ลูกชายชอบงานไม้เหมือนพ่อและมีวิชาติดตัว นอกจากนี้ ฉบับแปลยังคงรูปแบบที่มีสองวรรค ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้แปลได้รักษารูปแบบประโยคเดิมของต้นฉบับไว้

⁶ “ก๊วน” หักศัพท์จากภาษาจีนคำว่า “贯” คือ ค่าเงินจีนโบราณ 1 เหรียญทองแดง (เหรียญเงินโบราณ) เรียกว่า 1 เหวิน (一文) 1,000 เหวิน = 1 ก๊วน (一贯) “万贯” แปลว่า “หมื่นก๊วน” อุปมาว่า “มีเงินมากมาย มีสมบัติมหาศาล หรือมีทรัพย์สินสมบัติ”

อนึ่ง ในภาษาไทยมีสำนวนที่คล้ายกัน เช่น “รู้สิ่งใดไม่สู้รู้วิชา รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี” จากกลอนนิทาน “พระอภัยมณี” หมายถึง “ความรู้จะสามารถช่วยให้เราสามารถรักษาตัวเองให้รอดได้และเป็นสิ่งมีค่าที่จะติดตัวเราไปทุกที่มากกว่าทรัพย์สินสิ่งของใด ๆ” ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถใช้กลวิธีการแปลโดยใช้สำนวนไทยเทียบเคียงสำนวนจีน โดยใช้ “รู้สิ่งใดไม่สู้รู้วิชา รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี” เทียบเคียง “纵有万贯家产在手，不如有一薄技在身。” ซึ่งสามารถช่วยให้การแปลเหมาะสมกับผู้อ่านชาวไทย และช่วยให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจเนื้อหาต้นฉบับได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ฉบับแปลยังคงรูปแบบที่มีสองวรรค ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้แปลได้รักษารูปแบบประโยคเดิมของต้นฉบับไว้ ฉบับแปลภาษาไทยของผู้วิจัยดังต่อไปนี้

ฉบับแปลภาษาไทยของผู้วิจัย

แม่มาปรากฏตัวที่หน้าประตู ลูกชายชอบงานไม้เหมือนพ่อ ทำให้แม่พอใจมาก นางพูดด้วยน้ำเสียงชมเชย

“รู้สิ่งใดไม่สู้รู้วิชา รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี”

หลังจากสูญเสียทรัพย์สิน หลินเสียงฝูมักจะนึกถึงคำพูดนี้ ยิ่งคิดก็ยิ่งรู้สึกว่ามีเหตุผล สมบัติของตระกูลมากมายเพียงไรสักวันหนึ่งก็หมดได้ ตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบันทุกหนแห่งมีตัวอย่างทำนองนี้ (รำพรรณ รักศรีอักษร, 2566: 39-40)

ตัวอย่างที่ (5)

ต้นฉบับภาษาจีน

小美长眠于此，日复一日，年复一年，林祥福却从未踏足这里。林祥福很多次来到西山，他与陈永良爬上西山俯瞰溪镇，他怀抱林百家，然后是手牵林百家，再然后是林百家在前他在后，父女一起爬上西山，可是他从未到过这僻静之处。小美长眠十七年之后，才在这里迎来林祥福。(Yu,H.,2021:343-344)

ฉบับแปลภาษาไทย

เสียวเหม่ยนอนหลับอยู่ที่นี้ วันแล้ววันเล่า ปีแล้วปีเล่า ส่วนหลินเสียงฝูไม่เคยก้าวเข้ามาที่นี้ เขามาที่ซีซานหลายครั้ง เขากับเฉินหย่งเหลียงปีนเขาซีซานก้มมองซีเจิ้น อุ่มหลินไปเจียแนบอก จากนั้นก็จูงมือหลินไปเจีย ต่อมาหลินไปเจียก็เดินข้างหน้าเขาเดินตามหลัง พ่อกับลูกสาวปีนเขาซีซานด้วยกัน แต่เขาไม่เคยมายังสถานที่รกร้างห่างไกลนี้ หลังจากเสียวเหม่ยนอนหลับไปนานถึงสิบเจ็ดปี จึงได้ต้อนรับหลินเสียงฝูที่นี้ (รำพรรณ รักศรีอักษร, 2566: 452)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า หลังจากเสียวเหม่ยเสียชีวิต ร่างของเสียวเหม่ยได้ถูกฝังไว้ที่ซีซานในช่วง 17 ปีที่ผ่านมา หลินเสียงฝูเคยมาที่ซีซานหลายครั้ง แต่ไม่ได้พบเสียวเหม่ย ดังนั้น ผู้ประพันธ์จึงใช้สำนวนจีนประเภทสุ่อีว “วันแล้ววันเล่า ปีแล้วปีเล่า (日复一日，年复一年)” เพื่อแสดงถึงระยะเวลาที่ล่วงเลยมาเป็นเวลานาน

ต้นฉบับภาษาจีน	日	复	一日	,	年	复	一年
ความหมายตามตัวอักษร	วัน	...แล้ว...เล่า	วัน		ปี	...แล้ว...เล่า	ปี
ฉบับแปลภาษาไทย	วันแล้ววันเล่า				ปีแล้วปีเล่า		

“日复一日，年复一年” แปลว่า “วันแล้ววันเล่า ปีแล้วปีเล่า” หมายถึง “ระยะเวลาที่ล่วงเลยมาเป็นเวลานาน” (Wen, D. Z., 2011: 1348-1349) คำว่า “...แล้ว...เล่า” เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง “ทำแล้วทำอีก อยู่นั่นเอง เช่น พุดแล้วพุดเล่า กินแล้วกินเล่า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1089) ซึ่งสอดคล้องกับคำว่า “复”

ทั้งนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวแปล “日复一日，年复一年” เป็น “วันแล้ววันเล่า ปีแล้วปีเล่า” ซึ่งสามารถสื่อความหมายของต้นฉบับอย่างชัดเจนและเป็นธรรมชาติ และให้ภาษาฉบับแปลมีลักษณะที่กระชับ นอกจากนี้ ฉบับแปลยังคงรูปแบบที่มีสองวรรค ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้แปลได้รักษารูปแบบประโยคเดิมของต้นฉบับไว้

3. การแปลคำที่มีวัฒนธรรมและค่านิยมเท่ากับต้นฉบับ

จากการศึกษาพบว่า เนื่องจากการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนในประเทศไทย ส่งผลให้จีนและไทยมีวัฒนธรรมและค่านิยมที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้น ผู้แปลมักใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวเพื่อสื่อวัฒนธรรมและค่านิยมจีนที่ปรากฏในสำนวนจีนประเภทสุ่อ้วและพยายามให้อ่านชาวไทยสามารถเข้าใจความหมายหรือเจตนาของผู้ประพันธ์ที่จะสื่อได้เหมือนผู้อ่านชาวจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (6)

ต้นฉบับภาษาจีน

陈永良沉思片刻后，对“和尚”说：“虽然我们相识不久，却已有兄弟情谊，明日恶战，不知生死，今日何不结拜为兄弟？”

“和尚”听后笑了，他说：“你和土匪结拜，就得按土匪规矩来。”

陈永良问：“什么规矩？”

“和尚”说：“土匪结拜发誓要对着枪口。”

“和尚”取下身上的盒子枪放到桌子上，陈永良也把盒子枪放到桌子上，两支枪并排放在一起，枪口对着他们两人。两人跪下后对着枪口叩头，“和尚”先说，陈永良跟着说：

“从今往后，我们两个是手足兄弟，有福同享，有难同当，不能同生，情愿同死，谁有异心，枪来裁决。” (Yu,H.,2021:219)

ฉบับแปลภาษาไทย

เฉินหย่งเหลียงครุ่นคิดครู่หนึ่งแล้วพุดกับหลวงจีน “ถึงเราจะรู้จักกันไม่นาน แต่ก็มีความผูกพันเป็นพี่น้อง พรุ่งนี้คงต่อสู้อย่างดุเดือด ไม่รู้ว่าจะเป็นหรือตาย วันนี้ทำไมเราไม่สาบานเป็นพี่น้องกันละ”

หลวงจีนพอได้ยินก็หัวเราะบอกว่า “เจ้ากับโจรสาบานเป็นพี่น้องกัน ก็ต้องทำตามแบบแผนของโจร”

เฉินหย่งเหลียงถาม “แบบแผนอะไร”

หลวงจีนบอก “โจรสาบานเป็นพี่น้องต้องทำต่อหน้าปากกระบอกปืน

หลวงจีนหยิบปืนมาเซอร์ประจำตัวมาวางบนโต๊ะ เฉินหย่งเหลียงก็เอาปืนมาเซอร์มาวางบนโต๊ะ ปืนสองกระบอกวางเรียงกัน ปากกระบอกปืนหันไปทางคนทั้งสอง ทั้งสองคุกเข่าลงแล้วครวระปากกระบอกปืน หลวงจีนพุดขึ้นก่อนเฉินหย่งเหลียงพุดตาม

“จากนี้ไป เราสองคนเป็นพี่น้องร่วมสาบานกัน มีสุขร่วมเสพ มีภัยร่วมต้าน แม้ไม่ได้เกิดวันเดียวกัน ขอตายวันเดียวกัน ใครตรึงบัตตย์ ให้ปิ่นตัดลิ้น” (ราพวรรณ รักศรีอักษร, 2566: 289)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า เฉินหย่งเหลียงกับหลวงจีนสาบานเป็นพี่น้องกัน และทำตามแบบแผนของโจว เฉินหย่งเหลียงจึงใช้สำนวนจีนประเภทสุ่อีว “มีสุขร่วมเสพ มีภัยร่วมต้าน แม้ไม่ได้เกิดวันเดียวกัน ขอตายวันเดียวกัน (有福同享, 有难同当, 不能同生, 情愿同死)” ที่ปรากฏในวรรณกรรมจีน ซึ่งสามารถทำให้ผู้อ่านชาวไทยเห็นภาพที่เฉินหย่งเหลียงและหลวงจีนสาบานเป็นพี่น้องกันเหมือนกับเล่าปี่ กวนอู เตียวหุย สาบานเป็นพี่น้องในสามก๊ก

ตัวอย่างที่ (6-1)

“有福同享, 有难同当” แปลว่า “ทุกคนร่วมแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมต้านภัยพิบัติ” โดยมีความหมายเชิงเปรียบเทียบว่า “เพื่อนสนิทที่ดีย่อมแบ่งปันความสุขและความทุกข์ร่วมกัน” สำนวนจีนประเภทสุ่อีวนี้เรียกอีกอย่างว่า “有难同当, 有福同享” (Wen, D. Z., 2019: 2084)

ต้นฉบับภาษาจีน	有	福	同	享	,	有	难	同	当
ฉบับแปลภาษาไทย	มี	สุข	ร่วม	เสพ		มี	ภัย	ร่วม	ต้าน

เนื่องจากนิยายจีนกำลังภายในได้รับความนิยมในประเทศไทย “有福同享, 有难同当” มักปรากฏในนิยายจีนกำลังภายใน ผู้อ่านชาวไทยบางคนรู้จัก “มีสุขร่วมเสพ มีภัยร่วมต้าน” ดังนั้น ผู้แปลจึงใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวแปล “有福同享, 有难同当” เป็น “มีสุขร่วมเสพ มีภัยร่วมต้าน” ซึ่งสามารถถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับได้อย่างสมบูรณ์ ช่วยให้การแปลเหมาะสมกับผู้อ่านชาวไทย และทำให้ผู้อ่านชาวไทยเห็นภาพที่เฉินหย่งเหลียงและหลวงจีนสาบานเป็นพี่น้องกัน นอกจากนี้ ฉบับแปลยังคงรูปแบบที่มีสองวรรค ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้แปลได้รักษารูปแบบประโยคเดิมของต้นฉบับไว้

บุรินทร์ ศรีสมถวิล (2009: 204-205) กล่าวว่า “มีสุขร่วมเสพ มีทุกข์ร่วมต้าน (有福同享, 有难同当)” ยืมมาจากนิยายจีนกำลังภายใน เช่น “ก๊วยเจ๋ง ยอดวีรบุรุษ 《射雕英雄传》” ของกิมย้ง (金庸) แปลโดย น.นพรัตน์ ดังนี้

จิ๋วแป๊ะทงก็คุกเข่าเคียงบ่าเคียงไหล่กับก๊วยเจ๋ง กล่าวเสียงกังวานว่า “เล่าจ้งวันทั้ง (เผ่าทหาร) จิ๋วแป๊ะทงวันนี้สาบานเป็นพี่น้องกับก๊วยเจ๋ง ภายหน้ามีสุขร่วมเสพ มีภัยร่วมต้าน หากผิดคำสาบานนี้ ขอให้เราสูญสิ้นพลังฝีมือกระทั่งลูกสุนัขลูกแมวยังไม่ได้อีก” (น.นพรัตน์, 2546: 399)

周伯通与他并肩而跪，朗声说道：“老顽童周伯通，今日与郭靖义结金兰，日后有福共享，有难共当。若是违此盟誓，叫我武功全失，连小狗小猫也打不过。” (Jin, Y., 2002: 562)

ตัวอย่างที่ (6-2)

“不能同生, 情愿同死” ย่อมาจาก “不求同年同月同日生, 只愿同年同月同日死。” แปลว่า “แม้ไม่ได้เกิดวันเดือนปีเดียวกัน แต่ขอตายวันเดือนปีเดียวกัน” สำนวนจีนประเภทสุ่อีวนี้เป็นคำพูดที่ใช้ในพิธีการสาบานเป็นพี่น้องกัน สะท้อนถึงวัฒนธรรมและค่านิยมของชาวจีน มาจากวรรณกรรมจีน “สามก๊ก” สำนวนจีนประเภทสุ่อีวนี้เรียกอีกอย่างว่า “不求同日生, 只愿同日死”

ต้นฉบับภาษาจีน		不能	同生	,	情愿	同死
ฉบับแปลภาษาไทย	แม้	ไม่ได้	เกิดวันเดียวกัน		ขอ	ตายวันเดียวกัน

ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวแปล “不能同生，情愿同死” เป็น “แม้ไม่ได้เกิดวันเดียวกัน ขอตายวันเดียวกัน” ซึ่งสามารถทอดความหมายของต้นฉบับได้อย่างสมบูรณ์ ช่วยให้การแปลเหมาะสมกับผู้อ่านชาวไทย และทำให้ผู้อ่านชาวไทยเห็นภาพที่เฉินหย่งเหลียงและหลวงจีนสาบานเป็นพี่น้องกัน นอกจากนี้ ฉบับแปลยังคงรูปแบบที่มีสองวรรค ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้แปลได้รักษารูปแบบประโยคเดิมของต้นฉบับไว้

อนึ่ง เนื่องจาก “สามก๊ก” ได้รับความนิยมในชาวไทยและชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถแปลได้ว่า “แม้ไม่เกิดวันเดือนปีเดียวกัน แต่ขอตายวันเดือนปีเดียวกัน” ที่ปรากฏในหนังสือ “กวนอู ยอดขุนพลคนคุณธรรม” (โหราจารย์, 2555: 14)

ต้นฉบับภาษาจีน		不能	同年同月同日生	,		只愿	同年同月同日死
ฉบับแปลภาษาไทย	แม้	ไม่	เกิดวันเดือนปีเดียวกัน		แต่	ขอ	ตายวันเดือนปีเดียวกัน

ฉบับแปลภาษาไทยของผู้วิจัย

เฉินหย่งเหลียงครุ่นคิดครุ่นหนึ่งแล้วพูดกับหลวงจีน “ถึงเราจะรู้จักกันไม่นาน แต่ก็มี ความผูกพันเป็นพี่น้อง พรุ่งนี้คงต่อสู้อย่างดุเดือด ไม่รู้ว่าจะป็นหรือตาย วันนี้ทำไมเราไม่สาบานเป็นพี่น้องกันละ”

หลวงจีนพอได้ยินก็หัวเราะบอกว่า “เจ้ากับโจรสาบานเป็นพี่น้องกัน ก็ต้องทำตามแบบแผนของโจร”

เฉินหย่งเหลียงถาม “แบบแผนอะไร”

หลวงจีนบอก “โจรสาบานเป็นพี่น้องต้องทำต่อหน้าปากกระบอกปืน”

หลวงจีนหยิบปืนมาเซอร์ประจำตัวมาวางบนโต๊ะ เฉินหย่งเหลียงก็เอาปืนมาเซอร์มาวางบนโต๊ะ ปืนสอง กระบอกวางเรียงกัน ปากกระบอกปืนหันไปทางคนทั้งสอง ทั้งสองคุกเข่าลงแล้วคารวะปากกระบอกปืน หลวงจีน พูดขึ้นก่อนเฉินหย่งเหลียงพูดตาม

“จากนี้ไป เราสองคนเป็นพี่น้องร่วมสาบานกัน มีสุขร่วมเสพ มีทุกข์ร่วมต้าน แม้ไม่เกิดวันเดือนปีเดียวกัน แต่ขอตายวันเดือนปีเดียวกัน ใครทรยศสัตย์ ให้ป็นตัดลิ้น” (รำพรรณ รักศรีอักษร, 2566: 289)

ตัวอย่างที่ (7)

ต้นฉบับภาษาจีน

田四说：“雨水落在棺材上，子孙会遭遇贫寒的。”

田五说：“大哥死在半路上，一路过来雨淋了几次。”

田四说：“大哥是没办法，少爷不能被雨淋。俗话说雨打棺材盖，子孙没有被子盖。”

(Yu,H.,2021:233-234)

ฉบับแปลภาษาไทย

เถียนลี่บอก “ถ้าฝนตกใส่โลง ลูกหลานจะลำบากยากจน”

เถียนหัวบอก “พี่ใหญ่ตายระหว่างทาง เปียกฝนหลายครั้งแล้ว”

เถียนลี่บอก “เรื่องพี่ใหญ่จนใจจริง ๆ แต่นายน้อยจะให้ถูกฝนไม่ได้ โบราณว่า ฝนตกถูกฝาโลง ลูกหลานไม่มีผ้าห่ม” (รำพรรณ รักศรีอักษร, 2566: 307-308)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า เนื่องจากหลินเสียงฝูเสียชีวิตในซีเจิ้น ห่าพี่น้องตระกูลเถียน จึงมาพาหลินเสียงฝูกลับไปบ้านเกิด เถียนลี่เชื่อว่าโลงศพจะให้ถูกฝนไม่ได้ เพราะจะมีผลกระทบต่อโชคชะตาของคนรุ่นหลัง เขาจึงกล่าวว่า “ถ้าฝนตกใส่โลง ลูกหลานจะลำบากยากจน (雨水落在棺材上, 子孙会遭遇贫寒的)” และ “ฝนตกถูกฝาโลง ลูกหลานไม่มีผ้าห่ม (雨打棺材盖, 子孙没有被子盖)”

สำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว่ทั้งสองสำนวนมาจาก “雨打灵, 辈辈穷” ซึ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรมและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับพิธีศพของชาวจีน โดยมีความเชื่อว่าหากฝนตกใส่โลง จะเป็นลางบอกเหตุไม่ดีและส่งผลกระทบต่อความเจริญรุ่งเรืองของครอบครัวผู้วายชนม์ โดยเฉพาะในด้านการเงินและความมั่งคั่ง ทำให้ครอบครัวประสบความยากจนสืบต่อกันไป

ต้นฉบับภาษาจีน		雨水	落在	棺材	上	,	子孙	会遭遇	贫寒的
ความหมายตามตัวอักษร		น้ำฝน	ตกใส่	โลง			ลูกหลาน	จะเผชิญกับ	ลำบากยากจน
ฉบับแปลภาษาไทย	ถ้า	ฝน	ตกใส่	โลง			ลูกหลาน	จะ	ลำบากยากจน

ต้นฉบับภาษาจีน	雨	打	棺材	盖	,	子孙	没有	被子	盖
ความหมายตามตัวอักษร	ฝน	ถูก	โลง	ฝา		ลูกหลาน	ไม่มี	ผ้า	ห่ม
ฉบับแปลภาษาไทย	ฝนตก	ถูก	โลง	ฝา		ลูกหลาน	ไม่มี	ผ้า	ห่ม

เนื่องจากสำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว่ข้างต้นไม่มีความหมายโดยนัย และผู้อ่านชาวไทยสามารถเข้าใจความหมายตามตัวอักษรจากบริบท ดังนั้น ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลแบบตรงตัวแปล “雨水落在棺材上, 子孙会遭遇贫寒的” เป็น “ถ้าฝนตกใส่โลง ลูกหลานจะลำบากยากจน” และ “雨打棺材盖, 子孙没有被子盖” เป็น “ฝนตกถูกฝาโลง ลูกหลานไม่มีผ้าห่ม” ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจความหมายของสำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว่ดังกล่าวได้อย่างชัดเจนตามบทสนทนาระหว่างตัวละคร และสามารถถ่ายทอดน้ำเสียงและอารมณ์ของต้นฉบับได้อย่างครบถ้วน อีกทั้งยังสามารถรักษาวัฒนธรรมและค่านิยมของต้นฉบับโดยรักษาความหมายตามตัวอักษรได้

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว่เป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “เหวินเจิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยรำพรรณ รักศรีอักษร ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของการแปลคำที่เท่ากับต้นฉบับในด้านการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อี้ว่เป็นภาษาไทย สามารถแยกประเภทออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การแปลคำที่มีความหมายของภาษาเท่ากับต้นฉบับ 2) การแปลคำที่มีรูปแบบของภาษาเท่ากับต้นฉบับ และ 3) การแปลคำที่มีวัฒนธรรมและค่านิยมเท่ากับต้นฉบับ

จากการศึกษา ผู้วิจัยอนุมานว่าสาเหตุที่ทำให้ผู้แปลสามารถแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อี้วเป็นภาษาไทย ให้มีความเทียบเท่ากับต้นฉบับ คือ 1) รำพรรณ รักศรีอักษรเป็นผู้แปลที่ถนัดแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย และได้แปลผลงานของหยูหัวจำนวน 4 เล่มด้วย ได้แก่ “คนตายยาก 《活着》” “คนขายเลือด 《许三观卖血记》” “สิบคำนิยามจีน 《十个词汇里的中国》” “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》” ดังนั้น รำพรรณ รักศรีอักษร มีความเชี่ยวชาญในด้านภาษาจีนและลีลาการเขียนของหยูหัว จึงสามารถถ่ายทอดสำนวนจีนประเภทสุ่อี้วเป็นภาษาไทยได้อย่างดี 2) สำนวนจีนประเภทสุ่อี้วส่วนใหญ่เป็นประโยคภาษาพูดที่มีความหมายตามตัวอักษรหรือความหมายเชิงเปรียบเทียบ จึงสามารถเข้าใจความหมายได้ตามบริบท 3) วรรณกรรมจินปายไทยได้ถูกตีพิมพ์และเผยแพร่ในประเทศไทยและมีอิทธิพลต่อภาษาไทย สำนวนจีนประเภทสุ่อี้วบางสำนวนที่ปรากฏในวรรณกรรมจินปายไทยได้รับความนิยมในหมู่ชาวไทยและค่อย ๆ พัฒนาเป็นสำนวนไทย ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจต้นฉบับภาษาจีนได้ง่ายขึ้น เนื่องจากวรรณกรรมจีนได้เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลในวงวรรณกรรมไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 1 เป็นเวลากว่า 200 ปีแล้ว วิวัฒนาการของวรรณกรรมจีนในวงวรรณกรรมไทยจึงค่อนข้างสลับซับซ้อน (เถลิง พันธุ์เถลิงอมร, 2528: 22) ด้วยการพัฒนาของภาษาไทย ชาวไทยเริ่มยืมสำนวนจีนประเภทสุ่อี้วที่ปรากฏในวรรณกรรมจินปายไทยมาใช้ในภาษาไทยและนำมาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น เช่น “ไม่เห็นโลงศพมิหลั่งน้ำตา (不见棺材不落泪)” “มีสุขร่วมเสพ มีภัยร่วมต้าน (有福同享，有难同当)” “ยืนไม่เปลี่ยนชื่อ นั่งไม่เปลี่ยนแซ่ (行不更名，坐不改姓)” (LI, X. Z., 2554: 80-81) ดังนั้น ในการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อี้วเป็นภาษาไทย ผู้แปลสามารถใช้สำนวนจีนประเภทสุ่อี้วเหล่านั้นได้โดยตรงเพราะผู้อ่านชาวไทยสามารถเข้าใจได้

อนึ่ง ผู้วิจัยพบว่ากลวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้บ่อยที่สุด คือ กลวิธีการแปลแบบตรงตัว เป็นเพราะกลวิธีการแปลแบบตรงตัวสามารถถ่ายทอดความหมาย รูปแบบ วัฒนธรรมและค่านิยมของต้นฉบับได้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับการแปลต้องให้ความสำคัญกับการเคารพต้นฉบับ (กนกพร นุ่มทอง, 2563: 18-19) และ พานหยวนหยาง (Pan, Y. Y., 2023: 76-79) ได้เสนอว่า ผู้แปลต้องคำนึงถึงสำนวนโวหารต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมประจำชาติหรือท้องถิ่นของตน เมื่อแปลสำนวนโวหาร ผู้แปลควรให้ความสำคัญกับการรักษาวัฒนธรรมประจำชาติหรือท้องถิ่นไว้ ผู้แปลไม่ควรใส่วัฒนธรรมประจำชาติหรือท้องถิ่นของภาษาเป้าหมายมาแทนวัฒนธรรมประจำชาติหรือท้องถิ่นของภาษาต้นทาง เพื่อหลีกเลี่ยงฉบับแปลไม่สอดคล้องกับบริบทต้นฉบับ เช่น สำนวนไทย “กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี” ไม่ควรเอาสำนวนจีน “长江后浪推前浪 (คลื่นหลังแม่น้ำแยงซีเกียงดันคลื่นไปข้างหน้า)” มาแทน เพราะแม่น้ำแยงซีเกียงเป็นคำศัพท์ทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญของประเทศจีน ซึ่งจะขัดแย้งกับบริบทต้นฉบับ

การแปลเป็นกิจกรรมทางภาษาที่ใช้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การแปลก็เป็นกิจกรรมที่ผู้แปลทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ใช้ภาษาต่างกัน การแปลต้องอาศัยความเข้าใจในต้นฉบับและความสามารถในการถ่ายทอดความหมายให้ผู้อ่านฉบับแปลเข้าใจ (กนกพร นุ่มทอง, 2563: 10) หากไม่สามารถรักษาสำนวนหรือโวหารภาพพจน์ไว้ได้ ให้รักษาความหมายโดยปรับสำนวน หากไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นภาพความคิดหรือภาพอุปมาอุปไมยในอีกภาษาได้ ให้แปลเป็นภาษาธรรมดาโดยพยายามรักษาจุดมุ่งหมายของสำนวนนั้น ๆ เป็นสำคัญ (กนกพร นุ่มทอง และศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม, 2562: 136) ดังนั้น ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลที่หลากหลายทั้งกลวิธีการแปลแบบตรงตัว กลวิธีการแปลแบบเอาความ กลวิธีการแปลแบบตรงตัวประกอบการตีความ กลวิธีการแปล

แบบตรงตัวประกอบการทับศัพท์ เป็นต้น ซึ่งบทแปลไม่เพียงแต่ถ่ายทอดความหมาย รูปแบบ วัฒนธรรมและ
ค่านิยมของภาษาที่สื่อเท่ากับต้นฉบับ ทำให้ผู้อ่านชาวไทยสามารถเข้าใจความหมายหรือเจตนาของผู้ประพันธ์
ที่จะสื่อได้เหมือนผู้อ่านชาวจีน ทั้งยังรักษาลีลาการเขียนของผู้ประพันธ์ได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะในการศึกษา

จากการศึกษาการแปลสำนวนจีนประเภทสุ่อีวเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน
《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยรำพรรณ รักศรีอักษร ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางการวิจัยที่สามารถ
ต่อยอดจากงานวิจัยฉบับนี้สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาการแปลนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน 《文城》”
ดังต่อไปนี้

- 1) การศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมจีนเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน
《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยรำพรรณ รักศรีอักษร
- 2) การศึกษาลีลาการใช้ภาษาของผู้แปลและผู้ประพันธ์ในนวนิยายเรื่อง “เหวินเฉิง เมืองไร้ตัวตน
《文城》” ของหยูหัว ฉบับแปลภาษาไทย โดยรำพรรณ รักศรีอักษร

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นุ่มทอง. (2552). การศึกษาการแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซอิ๋วในสมัยรัชกาลที่ 1. *วารสาร
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 16(2), 86-98.
- กนกพร นุ่มทอง. (2563). *ทักษะการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษา
ตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กนกพร นุ่มทอง, และศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม. (2562). หลักและข้อควรระวังในการแปลจีน-ไทย ไทย-จีน.
วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 12(2), 135-137.
- กิมย้ง. (2546). *ก๊วยเจ๋ง ยอดวีรบุรุษ [射雕英雄传]* (น.นพรัตน์, แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สยามอินเตอร์
บุ๊คส์.
- เถกิง พันธุ์เถกิงอมร. (2528). พัฒนาการ บทบาท และอิทธิพลในไทย. *วารสารวิชา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช*, 9(3), 21-69.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบการแปลสำนวนในเฟิงเสินเหยียนอื่กับห้องสินฉบับพากย์ไทย
สมัยรัชกาลที่สองและสำนวนแปลของวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์*, 6(6), 182-216.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2562). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แก้วจอมชน”
ฉบับพากย์จีน. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 12(2), 259-315.
- แพร จิตติพลังศรี. (2562). *การแปลและวรรณกรรมวิจารณ์*. ใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (บ.ก.), *นวัตวิถี วิถีวิทยาร่วม
สมัยในการศึกษาวรรณกรรม* (น. 497-564). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.

- ภาวัญญา มัชฌิมดำรง, และบุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2566). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทย ในบทบรรยายใต้ภาพซีรีส์จีนเรื่อง “ข้านี้แหละองค์หญิงสาม”. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 11(2), 95-114.
- มานิต เจียรบรรจงกิจ. (2542). *ชุมนุมสำนวนจีน (เล่ม 1)* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์จำกัด.
- ราพรรณ รักศรีอักษร. (2566). *เหวินเฉิง เมืองไรต์วูด* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัทนานมีบุ๊คส์จำกัด.
- วิสิฐศักดิ์ ผิวผ่อง, และบุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2566). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในบทบรรยายใต้ภาพซีรีส์จีนเรื่อง “รักที่ปลายน่าน”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 11(3), 27-45.
- โหราจารย์. (2555). *กวนอู ยอดขุนพลคนคุณธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัทไพลินบุ๊กเนตจำกัด (มหาชน).
- อุดมพร อมรรธรรม. (2555). *ยอดคุณธรรมขงจื้อ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- Ding, H. Z. (2022). *A Study on the Translation of Cultural Loaded Words in The Scholars*. Shanghai Normal University, Shanghai.
- Institute of Linguistics, CASS. (2016). *Dictionary of Modern Chinese* (7th Edition). Beijing: The Commercial Press.
- Jin, Y. 2002. *The Legend of The Condor Heroes*. Guangzhou: Guangzhou Publishing House.
- LI, X. Z. (2554). *การศึกษา 80 ปีของประวัติการแปลวรรณคดีจีนเป็นภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- Nida, E. A. (1964). *Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating* (1th ed.). Leiden: E.J. Brill.
- Nida, E. A., and Taber, C. R. (1969). *The Theory and Practice of Translation* (1th ed.). Leiden: E. J. Brill.
- Pan, Y. Y. (2023). *Practical Thai - Chinese Translation Course* (1th ed.). Guangzhou: World Publishing Guangdong Company Limited.
- Wen, D. Z. (2006). *Chinese Lexicology Tutorial* (1th ed.). Beijing: The Commercial Press.
- Wen, D. Z. (2019). *Dictionary of Chinese SUYU* (2th ed.). Beijing: The Commercial Press.
- Wu, B. (ธีรวัฒน์ การโสหา). (2015). *A Study on Idiom Translation from Thai to Chinese of the Historical Novel Four Reigns*. Zhejiang University, Hangzhou.
- Xu, W. L. (บุรินทร์ ศรีสมถวิล). (2009). *Study of Chinese Proverb Circulation and Borrowing in Thailand – Research into Thai Edition of Classical Chinese Fictions*. Zhejiang University, Hangzhou.
- Yu, H. (2021). *WENCHENG* (1th ed.). Beijing: Beijing Publishing Group (Beijing October Art & Literature Publishing House).

การจัดการป่าชุมชนด้วยธรรมนูญชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

Management of the Public Area for Poverty Alleviation through Community constitution in Thoen District, Lampang Province

พฤกษา เครือแสง¹ | Phrueksa Krueasaeng¹

บทคัดย่อ

การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยป่าชุมชนในอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ภายใต้โครงการพัฒนาและขยายระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ พื้นที่จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์พื้นที่เพื่อการพัฒนาโมเดลแก้จน (Operating Model for Poverty Alleviation) และการประเมินผลโดยประเมินจากกรอบการประเมินผลตอบแทนทางสังคมตามแนวทางการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihood Return on Investment: SLROI) โดยได้ดำเนินการค้นหาและสอบถามข้อมูลคนจนกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนบูรณาการในทุกภาคส่วนเพื่อได้กิจกรรมในการส่งเสริมทักษะอาชีพให้แก่คนจนเป้าหมาย ผ่านการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลแม่เม็ก จำนวนทั้งหมด 10 หมู่บ้าน และได้มาซึ่งการร่างธรรมนูญป่าชุมชนที่สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของคนจนกลุ่มเป้าหมาย การใช้ประโยชน์จากป่า เพื่อยกระดับทางสังคม และเศรษฐกิจของคนจนกลุ่มเป้าหมายอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในด้านการฟื้นฟู อนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ผลการดำเนินงานมีกิจกรรมสนับสนุนคนจนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งครอบคลุมทั้งการสนับสนุนการเพิ่มรายได้ที่เชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชน การอนุรักษ์ป่าชุมชนเพื่อเพิ่มทรัพยากร การป้องกันปัญหาที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตภายใต้การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนด้วยธรรมนูญชุมชน

คำสำคัญ : ธรรมนูญชุมชน, ป่าชุมชน, การบริหารจัดการ, การบังคับใช้กฎหมาย

¹ รองศาสตราจารย์/ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: phrueksa44@gmail.com

*E-Mail ผู้ส่งบทความ: phrueksa44@gmail.com/ เบอร์โทรศัพท์ 094-6352465/ รับเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2567/

แก้ไขเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ.2567/ เผยแพร่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2568

Abstract

A project on poverty alleviation through community forest in Thoen District, Lampang Province was operated under the project of development and expansion of area-based support system for comprehensive and precise solutions for poverty alleviation in Lampang Province. The objectives are to analyze the area to develop an operating model for poverty alleviation, and the Sustainable Livelihood Return on Investment (SLROI) was employed for assessment. The target impoverished group data was inspected and verified together with integrated collaboration from all sectors to create activities to promote vocational skills for the poor with the goal of generating more income through community forest management in 10 villages of Mae Mok Subdistrict and to obtain the consensus of community forest utilization from the target poor group in a form of constitutional draft. The community forest management plans for all 10 villages in terms of restoration and conservation of community forest areas to enhance the target poor people's society and economy in the area with participation. Moreover, activities were carried out to support the poor in various aspects, including increasing income using resources from the community forest, conserving the community forest to increase resources, preventing problems related to the community forest, supporting career-enhancing resources so that the target poor people can improve their quality of life under sustainable resource management through community constitution.

Keywords: Community Constitution, Community Forest, Management System, Enforcement of the Law

บทนำ

การลดลงของพื้นที่ป่าไม้อย่างรวดเร็วและเหลือป่าไม้น้อยลงก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพสังคมเศรษฐกิจทั้งระดับครัวเรือนและระดับประเทศ จากปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น การตั้งชมรมอนุรักษ์ป่า ตลอดจนการสร้างป่าชุมชนขึ้นหลาย ๆ แห่ง ซึ่งทุกวันนี้มีป่าชุมชนเกิดขึ้นทั่วประเทศ สาเหตุสำคัญเป็นเพราะว่าสังคมตระหนักดีว่าลำพังรัฐฝ่ายเดียวไม่สามารถฟื้นคืนป่าให้กลับมาที่มีความสมบูรณ์ได้ ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาคประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยชุมชนต้องแสดงบทบาทการเป็นเจ้าของและบำรุงรักษาป่าให้เป็นของชุมชน

จากแผนพัฒนาอำเภอเถิน ได้ระบุสภาพปัญหาของอำเภอเถิน ได้แก่ ปัญหาความยากจน คนจน คนด้อยโอกาส ขาดปัจจัยการผลิตและการพัฒนาอาชีพ ตลอดจนขาดความมั่นใจ ไม่พัฒนาตนเอง ด้านการเกษตร เกษตรกรและชุมชนบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจ การดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ พืชผลทางการเกษตรเสียหายเนื่องจากขาดแหล่งกักเก็บน้ำ รวมถึงพื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนและเขตอุทยานที่ดินทำกินของเกษตรกรทำให้ราษฎรไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ทำกิน แรงงานภาคการเกษตรและรับจ้างมีการอพยพเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะแหล่งรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ช่างฝีมือและงานบริการ และขาดตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร (พืช สัตว์) ประชากรไม่มีอาชีพเสริม ว่างงานในช่วงหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร ดังนั้น อำเภอเถินจึงได้ระบุทิศทางการพัฒนาพื้นที่อำเภอเถินภายใต้วิสัยทัศน์ “ลำปางเมืองน่าอยู่ นครแห่งความสุข” โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ 4 ประเด็น ดังนี้ 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) เกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์และแปรรูปเกษตร 3) สินค้าอัตลักษณ์อุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทุนทางสังคม และวัฒนธรรม และ 4) สังคม คุณภาพชีวิต ความมั่นคงและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อ 1) ส่งเสริมการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง 2) เสริมสร้างและยกระดับความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันของสถาบันครอบครัวและสถาบันทางสังคม รวมทั้งสนับสนุนให้ดำรงชีวิตตามวิถีอำเภอเถิน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (เช่น ประปา ไฟฟ้า ความปลอดภัยและความมั่นคง) เพื่อการบริการประชาชน (แผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570)

จากการวิเคราะห์ต้นทุนทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วยทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนเศรษฐกิจ ทุนธรรมชาติและทุนทางสังคมของครัวเรือนเป้าหมาย ตามข้อมูลที่ยื่นในระบอบอธิบายได้ว่า ทุนมนุษย์ในพื้นที่อยู่ในระดับอยู่ยากหรือคิดเป็นร้อยละ 66.04 ทุนกายภาพในพื้นที่อยู่ในระดับอยู่พอได้หรือคิดเป็นร้อยละ 79.21 ทุนเศรษฐกิจในพื้นที่อยู่ในระดับลำบากหรือคิดเป็นร้อยละ 42.90 ด้านทุนธรรมชาติในพื้นที่อยู่ในระดับอยู่ดีหรือคิดเป็นร้อยละ 43.21 และทุนทางสังคมในพื้นที่อยู่ในระดับอยู่ยากหรือคิดเป็นร้อยละ 65.72 สัดส่วนร้อยละดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าทุนมนุษย์และทุนเศรษฐกิจต้องการรับการแก้ไขปัญหาโดยใช้ต้นทุนทางธรรมชาติและทุนกายภาพมาใช้เป็นต้นทุนในการนำมาใช้แก้ปัญหาเพื่อยกระดับศักยภาพมนุษย์ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มการมีส่วนร่วม การสร้างภาคีเครือข่ายให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนเพื่อนำไปสู่การยกระดับของเศรษฐกิจ ซึ่งเมื่อพิจารณาโครงการการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยป่าชุมชนในอำเภอเถินจังหวัดลำปาง ได้มีความสอดคล้องกับ

ผลวิเคราะห์ดังกล่าว เนื่องจากต้นทุนทางธรรมชาติและทุนกายภาพ กล่าวคือ ป่าชุมชนที่เป็นป่าใช้สอยและป่าอนุรักษ์ของพื้นที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาคความยากจนได้

กฤษฎา บุญชัย (2556: 30) ได้ให้ความหมายของ ป่าชุมชน คือ ป่าที่ชุมชนท้องถิ่น ร่วมกันจัดการทั้ง การดูแลรักษา พื้นฟู และวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนทั้งทางนิเวศ เศรษฐกิจ และสังคม เนื่องจาก ความเป็นชุมชนท้องถิ่นมีหลายรูปแบบ เช่น ตำบล ชุมชนหมู่บ้าน ชุมชน ตามลักษณะนิเวศ ดังนั้นขอบเขตของป่าชุมชนจึงสัมพันธ์กับลักษณะความเป็นชุมชนที่แตกต่างกันไป แต่กระนั้นที่ป่าชุมชนต่าง ๆ มีหลักการร่วมกัน คือ เป็นระบบการสิทธิจัดการทรัพยากรส่วนรวม โดยสมาชิกในชุมชน เพื่อความยั่งยืนและประโยชน์สุขร่วมกันของชุมชน

พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 ได้ให้คำนิยาม ป่าชุมชน หมายความว่า ป่านอกเขตป่าอนุรักษ์ หรือพื้นที่อื่นของรัฐนอกเขตป่าอนุรักษ์ที่ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งเป็นป่าชุมชน โดยชุมชนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ พื้นฟู จัดการ บำรุงรักษาตลอดจนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพในป่าชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืนตามพระราชบัญญัตินี้

จากคำนิยามเกี่ยวกับป่าชุมชน ผู้วิจัยจึงพอจะสรุปถึงความหมายของ ป่าชุมชน ได้ว่า ป่าชุมชน หมายถึง การจัดการทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่า ไม้ โดยประชาชน เพื่อประโยชน์ของชุมชน เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน

ป่าชุมชนที่ได้วิวัฒนาการขึ้นมาในสภาพชุมชนลักษณะต่าง ๆ ทั้ง 3 ลักษณะในประเทศไทย คือ การรักษาพื้นที่ป่าไม้ไว้เพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยประชาชนได้ร่วมกันรักษาไว้ภายใต้วัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน จากวัตถุประสงค์ในการพื้นที่ป่าไม้ไว้ สามารถที่จะแบ่งรูปแบบ ของป่าชุมชนออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ ป่าชุมชนแบบดั้งเดิม กับป่าชุมชนที่พัฒนาขึ้นใหม่ (โกมล แพรกทอง, 2540: 2-3)

1. ป่าชุมชนแบบดั้งเดิม ป่าชุมชนแบบดั้งเดิม เป็นแบบป่าชุมชนที่ประชาชนได้รักษา พื้นที่ป่าไม้ไว้ โดยมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันออกไป ดังนี้

1) การอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อประกอบพิธีกรรมตามประเพณี ซึ่งเป็นไปตามประเพณีของท้องถิ่น เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ป่าดังกล่าวจะถูกรักษาไว้โดยไม่มีการทำลาย

2) การอนุรักษ์ป่าไม้เป็นแหล่งชับน้ำเป็นการรักษาป่าเพื่อเป็นแหล่งชับน้ำให้กับพื้นที่นา หรือพื้นที่ประกอบเกษตรกรรมอื่น ๆ หรือเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน ที่จะชะล้างทรายเข้าสู่พื้นที่นา พื้นที่ป่า ชับน้ำของหมู่บ้าน จะพบได้ในชุมชนของชาวเขาที่มีการทำนา เช่น กะเหรี่ยง และในกลุ่มคนไทยในที่ราบ ป่าเพื่อแหล่งชับน้ำจะถูกรักษาไว้อย่างดี นอกจากเป็นแหล่ง ชับน้ำแล้วยังเป็นแหล่งอาหาร สมุนไพร และของป่าต่าง ๆ อีกด้วย

3) การอนุรักษ์ป่าไว้เป็นเขตอภัยทาน เป็นพื้นที่ซึ่งห้ามล่าสัตว์ตัดชีวิตตามหลัก ของพุทธศาสนา เป็นที่ยอมรับไม่มีการล่าสัตว์ตัดชีวิตในอาณาเขตพื้นที่ดังกล่าวและไม่มีการตัดไม้ จะรักษาไว้เพื่อความร่มรื่นและเป็นที่พักพิงของสัตว์และมนุษย์ทางด้านจิตใจ เป็นพื้นที่ซึ่งมีความร่ม รื่นใช้ในภูมิภาคของประเทศ

4) การอนุรักษ์พื้นที่ที่เป็นที่พักผ่อน โดยเน้นการรักษาสภาพป่าไว้ตามสภาพตาม ธรรมชาติ ป่าเหล่านี้จะมีจุดสนใจ เช่นถ้ำ น้ำตก ได้ถูกรักษาไว้เพื่อเป็นของกลางที่ให้ทุกคนใน หมู่บ้านได้เข้ามาพักผ่อนหย่อนใจ

5) การอนุรักษ์พื้นที่ไ่ว้เป็นแหล่งอาหาร และใช้สอยอื่น ๆ โดยทั่วไปราษฎรจะรักษาป่าใกล้เคียงหมู่บ้านไว้ เพื่อการเก็บอาหาร เช่น เห็ด หน่อไม้ ผลไม้ ยาสมุนไพร พื้นที่ป่าได้ถูก รักษาไว้เพื่อการใช้ประโยชน์ดังกล่าว ซึ่งบางครั้งเป็นแหล่งเสริมรายได้เพิ่มให้กับประชาชนใน หมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียง

2. ป่าชุมชนแบบพัฒนา ป่าชุมชนแบบพัฒนา เป็นผลอันเกิดจากการส่งเสริมให้สร้าง ป่าชุมชนขึ้นสำหรับหมู่บ้านเพื่อเป็นแหล่งทรัพยากรที่ชาวบ้านจะพึ่งพาอาศัยได้ เนื่องจากการขาด แคลนแหล่งป่าไม้หรือแหล่งป่าไม้เดิมที่มีอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ไม่สามารถที่จะอำนวยประโยชน์ ให้ได้ ป่าชุมชนที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาใหม่จะมีรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการใช้ที่ดินและสถาบันที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1) ป่าชุมชนเพื่อการใช้สอย เป็นป่าที่ได้รับการสร้างขึ้นในบริเวณที่ดินประเภท ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เช่น ที่สาธารณะ ที่สองข้างทาง ที่อ่างเก็บน้ำ เพื่อการประโยชน์จากป่าไม้ใน ลักษณะต่าง ๆ เช่น ฝืน ถ่าน และเพื่อการซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างที่ไม่ใหญ่โต

2) ป่าโรงเรียน เป็นการปลูกป่าขึ้นในบริเวณโรงเรียนเพื่อการศึกษาทางด้าน การเกษตรจากโรงเรียน และการใช้ประโยชน์จากรายได้ การจำหน่ายผลประโยชน์จากต้นไม้ สำหรับเป็นอาหารกลางวันสำหรับเด็กที่ยากจนในโรงเรียน

3) การพัฒนาวัดป่า เป็นการปลูกป่าไม้ขึ้นบริเวณวัดหรือสำนักสงฆ์ เพื่อให้เกิด ความร่มรื่นเหมาะกับการสงบทางด้านจิตใจ และใช้ประโยชน์จากไม้กิจกรรมของวัดซึ่งเป็น แหล่งรวมใจของประชาชนในท้องถิ่น ในพิธีเทศกาลทำบุญต่าง ๆ

4) การกันพื้นที่ดินไ่ว้เป็นป่าจำนวน 20% ของพื้นที่จัดสรรที่ดิน เพื่อเป็นแหล่ง ใช้สอยของหมู่บ้านที่ได้รับจากการจัดที่ดินตามมติของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2499 เพื่อเป็นแหล่งไม้ใช้สอยของชุมชน

5) การจัดป่าของชาติให้เป็นป่าชุมชน ตามนัยมติของที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาที่ดินครั้งที่ 4/2530 เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2530 ให้กันพื้นที่ป่าที่เหลืออยู่ไม่เกิน 500 ไร่ และไม่ติดกับเขตป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สำหรับเป็นป่าชุมชน โดยให้องค์กรของหมู่บ้าน ตำบล เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบลเป็นผู้ดูแล

ชุมชนมีการเลือกใช้พื้นที่ป่าชุมชนเพื่อประโยชน์ดังต่อไปนี้ (มงคล ด่านธานินทร์, บัญชา แก้วส่อง, วีระ ภาคอุทัย, ประสิทธิ์คุณุรัตน์ และสุวิทย์ ธีรสาสวัต, 2536: 200)

1. เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เช่น ป่าอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร หรือป่าพัฒนาแหล่งต้นน้ำ
2. เพื่อเป็นสถานประกอบพิธีกรรมตามวัฒนธรรมและความเชื่อ เช่น วัดป่า เขตอภัยทาน ป่าช้า ดอนปู่ตา เป็นต้น
3. เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับการทำมาหากิน เช่น ทำเลเลี้ยงสัตว์ พื้นที่เก็บเห็ด ฯลฯ
4. เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับไม้ใช้สอยของชุมชน เช่น ป่าใช้สอย เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงตามแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihood Framework: SLF) เมื่อพิจารณาการดำเนินโครงการการแก้ไขปัญหาคความยากจน ด้วยป่าชุมชนในอำเภอเถิน จังหวัดลำปางจะมีความสอดคล้องกับกลไกเชิงสถาบัน โครงสร้างกระบวนการ กล่าวคือ การดำเนินโครงการ มีกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่รวมกลุ่มเพื่อฟื้นฟู อนุรักษ์ บริหารจัดการป่าชุมชนภายใต้กติกาที่มีความเหมาะสม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการใช้ทรัพยากรและการจัดการป่า ชุมชนอย่างยั่งยืน รวมถึงสามารถนำไปสู่การพัฒนารายได้ร่วมกันของชุมชนได้ นอกจากนี้การสร้างภาคีเครือข่าย ให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือทั้งอำเภอ ทั้งท้องที่ ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึง 22 หน่วยงาน ที่ร่วมทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding: MOU) กับโครงการวิจัยมีส่วนสำคัญ ที่ช่วยสร้างแนวทางการยกระดับครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายให้สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในมิติด้านที่หลากหลาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กชกร เดชะคำภู และทิพาภรณ์ หอมดี. (2560). ได้ศึกษาเรื่อง กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการพื้นที่สาธารณะ “หาดแห่” เกาะกลางแม่น้ำโขง พบว่าการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ “หาดแห่” มีการดำเนินงานที่ไม่ซับซ้อน สามารถวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ทั้งด้านการเกษตร การประมง และการท่องเที่ยวโดยกลุ่มและสมาชิกชุมชนเป็นหลัก อาศัยความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีเทศบาลตำบลน้ำก่ำ สนับสนุนการบริหารจัดการพื้นที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จนถึงปัจจุบัน โดยมีกลไกการบริหารจัดการพื้นที่ 2 รูปแบบ คือ 1) กลไกที่เป็นทางการ หรือกลไกเชิงสถาบัน ที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการพื้นที่เป็นลายลักษณ์อักษร 2) กลไกที่ไม่เป็นทางการเป็นการจัดการพื้นที่ผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้านให้การยอมรับผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เพื่อร่วมกันกำหนดกฎ กติกา รวมถึงสิทธิการใช้ประโยชน์พื้นที่ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

เดือนนภา ภูทอง. (2560). ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการป่าชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยการใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมสาธารณะ และจารีตประเพณีท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ พบว่า กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ ในปัจจุบันต่างสนับสนุนหลักการรวมศูนย์อำนาจในการ จัดการป่า ป่าชุมชนในแง่อำนาจรัฐมีปัญหาทางด้าน กฎหมายทับซ้อนกับกฎหมายของชุมชน การต่อรองในเรื่องสิทธิได้นำไปสู่ การสร้างกลไกที่เกิดการตรวจสอบ ถ่วงดุลได้ กรณีป่าชุมชน คือตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอไร้ประสิทธิภาพในการ บริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทยได้อย่างชัดเจน รัฐยังคงรวมศูนย์อำนาจในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มองมิติการจัดการเชิงพื้นที่และการบริหารจัดการ ในเชิงวิชาการป่าไม้มากกว่าการจัดการความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับ ธรรมชาติ ขาดการบูรณาการระหว่างการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมขาดการบูรณาการ ระหว่างทรัพยากรป่า ไม้กับทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น การศึกษาเรื่อง การจัดการป่าชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดย ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสาธารณะและจารีตประเพณีท้องถิ่นในพื้นที่ ภาคเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงาน จัดการของชุมชน กระบวนทัศน์และรากฐานของการจัดการป่า ชุมชน รวมถึงกฎหมายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับสิทธิป่าชุมชนและ ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการป่าชุมชน

เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ภาคเหนือ นอกจากนี้ยังเสนอแนวทางการร่วมมือ โดยภาครัฐสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายผ่านรูปแบบการบริหารจัดการป่าชุมชน อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมเป็นแผนพัฒนาโครงสร้างด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อไป การศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาแบบเชิงคุณภาพผ่านการค้นคว้าจาก เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า สังคมท้องถิ่นมี การจัดการ ป่าชุมชนโดยการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ ค่านิยม และอาศัยปราชญ์ชาวบ้านหรือพ่อหลวงรวมทั้ง พระสงฆ์ เป็นรากฐานการขับเคลื่อนชุมชนผ่านการปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิด/ถิ่นเกิด/หรือท้องถิ่น และนำเอาวัฒนธรรมจารีต ประเพณีท้องถิ่นมาเป็นวิถีปฏิบัติในการจัดการดูแลรักษาป่าของชุมชนท้องถิ่น เช่น การนำความเชื่อเรื่องผีที่ดูแลป่า การรักษา ป่าต้นน้ำ การใช้ทรัพยากรจากป่าอย่างรู้คุณค่าและ คุศโลบายในการรักษาป่าผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่นในแต่ละแห่ง

นายนิติ ศรีใหญ่. (2557). ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนใน จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่า ชุมชนใน จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ด้านความร่วมมือของประชาชนในชุมชน และด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัด สุรินทร์ ได้แก่ การขาดความตระหนักถึงคุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติไม่เข้าใจถึงบทบาทของป่าชุมชนที่มีต่อชุมชน ไม่เข้าใจกระบวนการเก็บข้อบังคับของป่าชุมชน ไม่มีเวลาร่วมกันรักษาทรัพยากร ของชุมชน บทบาทของคณะกรรมการที่ดูแลป่าชุมชนยังไม่เข้มแข็ง การประชาสัมพันธ์กิจกรรม ต่าง ๆ ในชุมชนยังไม่เพียงพอ ผู้นำท้องถิ่นยังให้ความสำคัญกับป่าชุมชนน้อย งบประมาณทั้งจาก หน่วยงานท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐยังไม่ เพียงพอ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัด สุรินทร์ ได้แก่การรณรงค์ให้เห็นคุณค่าของป่าชุมชนที่มีต่อชุมชน การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ การสร้างจิตสำนึกและ ตระหนักถึงคุณค่า ของทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน การตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าชุมชน หน่วยงานภาครัฐมาให้ความรู้ เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของพื้นที่เป้าหมาย ตำบลแม่เม็ก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง
2. ได้ร่างธรรมนูญชุมชนในการจัดการป่าชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของกลุ่มเป้าหมายอย่างยั่งยืน

วิธีการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจนเป้าหมายและสอดคล้อง กับบริบทของพื้นที่ที่ทำให้คนจนหลุดพ้นความยากจน ตามกรอบแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework: SLF) ที่ระบุนวัตกรรมและ/หรือเทคโนโลยีในการพัฒนาอาชีพ/ยกระดับรายได้คนจน 40% ล่าง ให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นอย่างน้อย 10% โดยดำเนินการการแก้ไขปัญหาคความยากจน ด้วยป่าชุมชนใน อำเภอเถิน จังหวัดลำปางมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. วิเคราะห์ฐานทุนการดำรงชีพ 5 ด้าน ตามกรอบแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework: SLF) ได้แก่ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนมนุษย์ ทุนเศรษฐกิจ ทุนกายภาพ และทุนทางสังคมเลือกพื้นที่พัฒนาโมเดลแก๊จน (Operating Model) ร่วมกับคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนจังหวัดลำปาง 22 หน่วยงาน ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนทั้งราชการ เอกชน ประชาสังคม

2. ลงพื้นที่ตำบลแม่มอกอำเภอเถินจังหวัดลำปางเพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้นด้านบริบทชุมชน พื้นที่ป่าชุมชนจำนวนและศักยภาพของคนจนเป้าหมายเพื่อนำคนจนเป้าหมายเข้าสู่โมเดลแก๊จนด้วยป่าชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและข้อมูลจำเพาะของคนจนเป้าหมายรายบุคคลและร่วมกันออกแบบโมเดลแก๊จนด้วยป่าชุมชน

3. วิเคราะห์พื้นที่ด้านการทบทวนข้อกำหนดหรือธรรมนูญป่าชุมชนและการสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชน 10 หมู่บ้าน ในตำบลแม่มอกได้แก่หมู่ที่ 1 บ้านหัวน้ำ หมู่ที่ 2 บ้านแม่มอกกลาง หมู่ที่ 3 บ้านกุ่มเงี้ยว หมู่ที่ 4 บ้านสะพานหิน หมู่ที่ 5 บ้านสัญปามอญ หมู่ที่ 6 บ้านบ้านแม่มอกใต้หมู่ที่ 7 บ้านเด่นอุดม หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งเกาะหลวงหมู่ที่ 9 บ้านหัวน้ำพัฒนา และหมู่ที่ 10 บ้านสะพานหินพัฒนา

4. สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่า 10 หมู่บ้าน ในตำบลแม่มอก

5. การดำเนินการประชุมเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสามวัยในการอนุรักษ์ป่าชุมชนในรอบปี

6. กระบวนการปฏิบัติการส่งเสริมกระบวนการ (Payment for Ecosystem Service: PES) ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้และทรัพยากรโดยการใช้กิจกรรมชุมชนในรอบปี เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการป่าชุมชน การเข้าถึงและการใช้ทรัพยากรในป่าให้ก่อเกิดรายได้ให้แก่คนจนเป้าหมาย พร้อมกับการดูแลรักษาป่าไม้ให้คงความสมดุลและมีความอุดมสมบูรณ์เพื่อส่งต่อลูกหลานต่อไป

6.1 กิจกรรมส่งเสริมกระบวนการ PES ด้านการอนุรักษ์ผืนป่า โดยคนทั้งสามช่วงวัย อาทิ การบวชป่า การปลูกไม้ยืนต้นไม้ผลัดใบ การทำฝาย การทำแนวกันไฟ การชิงเผา และการร่วมสำรวจทรัพยากรในผืนป่า

6.2 กิจกรรมการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรในป่าชุมชนโดยการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายอาทิการหมักปุ๋ยชีวภาพ การทำดินไบโอมัฟพร้อมปลูก ภาชนะจากไผ่และใบไม้

6.3 การส่งเสริมให้คนจนเป้าหมายที่ไม่มีที่ดินทำกินได้ปลูกพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าใช้สอย

7. การดำเนินจัดเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า

8. การถอดบทเรียนเพื่อจัดทำร่างธรรมนูญชุมชน

9. การคืนข้อมูลสู่ชุมชนพร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

10. การประเมินผลโดยประเมินจากกรอบการประเมินผลตอบแทนทางสังคมตามแนวทางการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihood Return on Investment: SLROI)

ผลการวิจัย

การจัดการป่าชุมชนด้วยธรรมนูญชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เป็นการดำเนินการภายใต้โครงการการแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยป่าชุมชนในอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เป็นโครงการวิจัยย่อยภายใต้ชุดโครงการ“การพัฒนาและขยายระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำพื้นที่จังหวัดลำปาง” ซึ่งพื้นที่ของอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง สามารถอธิบายผลการศึกษาตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. ด้านการใช้ประโยชน์ การใช้ประโยชน์ของป่าใช้สอยการเก็บของป่า เห็นประเภทต่าง ๆ สัตว์ป่า เพื่ออาหาร พืชผัก และมีการเผาถ่านแต่ลดลงมากเมื่อเทียบกับในอดีต การใช้ประโยชน์จากไม้เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย การใช้ประโยชน์อยู่กับกลุ่มครัวเรือนที่มีกำลังภายในการทำงาน โดยการใช้ประโยชน์ ประมาณร้อยละ 50 ของครัวเรือนในพื้นที่

2. ด้านการจัดการป่า มีกติกาในการใช้ป่าใช้สอย ซึ่งมีกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้ดูแล โดยส่วนมาก ไม่มีปัญหาเรื่องการละเมิดกติกาการใช้ป่า การจัดการดูแลด้วยกลไกของชุมชนการใช้พิธีกรรม ความเชื่อ ยังคงดำเนินการในพื้นที่ ข้อมูลจากปี 2565 มีการบวชป่า และการฟื้นฟูป่าในวันสำคัญต่าง ๆ ดำเนินการในหมู่ 4 และหมู่ 7

3. ปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการของชุมชน ชุมชนมีการประสบปัญหาเรื่องไฟป่า การป้องกัน เพื่อรักษาไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ขาดการฟื้นฟู เพื่อใช้ประโยชน์ เช่น การปลูกไม้ สมุนไพร การสร้างความหลากหลายทางธรรมชาติ

4. กฎระเบียบสำหรับป่าชุมชนมีกำหนดไว้ โดย

- 1) ราษฎรทุกคนมีสิทธิใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนเท่าเทียมกันทุกคน
- 2) ห้ามบุกรุกและแผ้วถางในเขตป่าชุมชน
- 3) ห้ามจุดไฟเผาป่าในเขตป่าชุมชน
- 4) ห้ามตัดไม้ยืนต้นทุกชนิดในเขตป่าชุมชน
- 5) ถ้าหากจับผู้กระทำผิดในกรณีตัดไม้ จะถูกปรับตั้งแต่ 5,000 บาท
- 6) ห้ามซื้อขายทรัพย์สินทุกชนิดในเขตป่าชุมชน เช่น ป้ายโครงการ ป้ายแนวเขต หลักแนวเขต
- 7) ห้ามยึดและรื้อถอนแนวเขตป่าชุมชนโดยเด็ดขาด

บทลงโทษ

ผู้ฝ่าฝืนในกฎระเบียบป่าชุมชน ข้อ 1-6 จะถูกปรับ 1,000-15,000 บาท พร้อมยึดของกลางและถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

มีข้อสอบถามโปรดสอบถาม ผู้ใหญ่บ้าน

5. พื้นที่ป่าชุมชนได้มีการกำหนดบุคคลผู้ครอบครองโดยมีการกำหนดพื้นที่แต่ละคน (พื้นที่ป่าจับจอง) จากการจัดเวทีวิเคราะห์พื้นที่การทบทวนข้อกำหนดหรือธรรมนูญชุมชนโดยในที่ประชุมมีมติร่วมกัน ดังนี้

1) มีมติร่วมกันยินยอมให้กลุ่มเปราะบางเป้าหมายได้เข้ามาใช้ประโยชน์โดยเฉพาะโดยกำหนดพื้นที่ที่แน่นอนชัดเจน

2) มีมติร่วมกันในการใช้พื้นที่ป่าชุมชนโดยประชากรทุกคนมีสิทธิได้ใช้ประโยชน์ซึ่งประกอบด้วย

(1) การใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนของกลุ่มเปราะบาง ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการหมู่บ้าน

(2) เพิ่มนิยามของคำว่า กลุ่มเปราะบาง

(3) การเข้าไปทำกิจกรรมสาธารณะในพื้นที่ป่าชุมชน

(4) กลุ่มเปราะบางเป้าหมายต้องมีหน้าที่ในการเข้าช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณะ

ทั้งนี้ทางทีมวิจัยได้ทำงานร่วมกันกับพื้นที่และสามารถร่างธรรมนูญชุมชนว่าด้วยการจัดการพื้นที่ป่าชุมชนได้ดังนี้

(ร่าง)

ธรรมนูญชุมชน ว่าด้วยการจัดการพื้นที่ป่าชุมชน

หมู่ บ้าน ... ตำบลแม่เม็ก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง พ.ศ. ...

อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 43 (2) ประกอบพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 มาตรา 44 (2) เห็นสมควรกำหนดธรรมนูญชุมชนหมู่ บ้าน ... ตำบลแม่เม็ก อำเภอเถิน จังหวัดลำปางเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนได้ร่วมกับรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในป่าชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศมีความสมบูรณ์และยั่งยืน ซึ่งการกำหนดธรรมนูญชุมชนนี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จึงกำหนดให้

ข้อ 1 ธรรมนูญชุมชนนี้เรียกว่า “ธรรมนูญชุมชน ว่าด้วยการจัดการพื้นที่ป่าชุมชน หมู่ บ้าน ... ตำบลแม่เม็ก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง พ.ศ. ...”

ข้อ 2 ธรรมนูญชุมชนนี้ให้ใช้ได้นับแต่วันที่คณะกรรมการป่าชุมชนจังหวัดเห็นชอบ

ข้อ 3 ธรรมนูญชุมชนนี้มุ่งหมายให้บุคคลและชุมชนได้ประโยชน์จากป่าชุมชน เกิดเจตคติในการดูแลรักษา และจัดการป่าชุมชนร่วมกับรัฐ เพื่อป้องกันการตัดไม้โดยผิดกฎหมายและการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่า เพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพในป่าให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และคงอยู่เป็นมรดกทางธรรมชาติของประเทศและของมนุษยชาติสืบไป และมุ่งหมายเพื่อกำหนดสาระแห่งสิทธิของบุคคล และชุมชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษาตลอดจนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างสมดุลและยั่งยืนตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติรับรอง

ซึ่งธรรมนูญชุมชนในการจัดการตนเองนั้นต้องประกอบไปด้วยเจตนารมณ์ของธรรมนูญชุมชน ปรัชญาของชุมชน เป้าหมายในการจัดทำธรรมนูญชุมชน บนพื้นฐานกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งกล่าวถึงหลักสำคัญในการกำหนดเป้าหมายของธรรมนูญชุมชน การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน และการเป็นชุมชนที่มีเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน

การจัดทำหมวดทั่วไปว่าด้วยธรรมนูญชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนนั้นเพื่อให้เกิดการร่วมกันในการพัฒนาใช้ประโยชน์พื้นที่ร่วมกัน มีกระบวนการสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนร่วมกันรักและหวงแหน จึงมีความจำเป็นที่ทุกคนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับ เพื่อจะได้ไม่เกิดความขัดแย้ง หรือการเรียกร้องต่อรองที่ขัดกับหลักความถูกต้องและระเบียบข้อบังคับ

หมวดที่ 1 หมวดทั่วไป

ข้อ 4 ในธรรมนูญชุมชนนี้ “ป่าชุมชน” หมายความว่า ป่านอกเขตป่านุรักษ์หรือพื้นที่อื่นของรัฐนอกเขตป่านุรักษ์ที่ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งเป็นป่าชุมชน โดยชุมชนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา ตลอดจนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพในป่าชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืนตามธรรมนูญชุมชนนี้

“ชุมชน” หมายความว่า ชุมชนของหมู่ที่ ... บ้าน ... ตำบลแม่เม็ก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

“ไม้” หมายความว่า ไม้ทุกชนิดทั้งที่เป็นต้น กอ หรือเถา ไม่ว่ายังยืนต้นหรือล้มลงแล้วทั้งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต และให้หมายความรวมถึงราก ปุ่ม ตอ หน่อ กิ่ง ตา หัว เหง้า เศษ ปลายหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของไม้ไม่ว่าจะถูกตัด ฟัน เลื่อย ผ่า ถาก ทอน ขุด หรือกระทำโดยวิธีการอื่นใด

“ใช้ประโยชน์จากไม้” หมายความว่า ตัด ฟัน กาน โคน ลิด เลื่อย ผ่า ถาก ทอน ขุดหรือชักลากไม้ที่มีอยู่ในป่าชุมชนหรือนำไม้ที่มีอยู่ในป่าชุมชนออกจากป่าชุมชนด้วยประการใด ๆ

“ของป่า” หมายความว่า สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในป่าชุมชน เป็นต้นว่า

(1) ฟืน ถ่านไม้ ไม้ไผ่ เปลือกไม้ ใบไม้ ดอกไม้ เมล็ด ผลไม้ หน่อไม้ ชัน และยางไม้

(2) หน้ำ อ้อ พง แสม ปรีอ คา กก กระจุต กูด เห็ด และพืชอื่น

(3) ครั่ง รังผึ้ง น้ำผึ้ง ขี้ผึ้ง มูลค้างคาว

(4) สัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์ปีก แมลง รวมทั้งไข่ของแมลงที่ไม่ใช่สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

(5) ดิน หิน กรวด และทราย ที่ไม่ใช่แร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่

“ไม้ทรงคุณค่า” หมายความว่า ไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ และให้หมายความรวมถึงไม้อื่นใดที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไปตามลักษณะหรือชนิดที่กำหนดในกฎกระทรวง

“ทรัพย์สินส่วนกลาง” หมายความว่า เงินและทรัพย์สินที่ได้มาเพื่อใช้ในการจัดการป่าชุมชน ไม้ที่สมาชิกป่าชุมชนร่วมกันปลูกในบริเวณเพื่อการใช้ประโยชน์ และทรัพย์สินที่สมาชิกป่าชุมชนร่วมกันจัดทำในการจัดการป่าชุมชน

“สมาชิกป่าชุมชน” หมายความว่า บุคคลทุกคนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ ... บ้าน ... ตำบลแม่เม็ก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

“คณะกรรมการป่าชุมชน” หมายความว่า คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัด ให้เป็นเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามธรรมนูญชุมชนนี้

ข้อ 5 ให้นายอำเภอเถินรักษาการให้เป็นไปตามธรรมนูญชุมชนนี้

ในสถานการณ์ปัจจุบันปัญหาทางสังคม ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนต่างเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและเกิดการใช้ทรัพยากรที่ดินที่ไม่ถูกต้อง อาจจะเป็นการอาศัยช่องว่างทางกฎหมาย การลักลอบหรือปัญหาทางข้อกฎหมายบางประการที่มีทำให้จำเป็นต้องมีข้อตกลงกัน ซึ่งเป็นการกำหนดในด้านการป้องกันและการแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทำความเข้าใจเรื่อง การจัดการป่าในระดับชุมชน ส่งหนังสือกฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติการรักษาป่าชุมชนให้กับหน่วยงานและหมู่บ้านข้างเคียงร่วมเดินรณรงค์สร้างความเข้าใจการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติระดับอำเภอ หรือแม้กระทั่งติดตามพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562

หมวดที่ 2

หมวดว่าด้วยโครงสร้างของคณะกรรมการป่าชุมชน

ข้อ 6 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการป่าชุมชน” ประกอบด้วย

- (1) ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานคณะกรรมการคณะกรรมการป่าชุมชน
- (2) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคนที่ 1 เป็นรองประธานคณะกรรมการป่าชุมชน
- (3) ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งที่ประชุมหมู่บ้านมีมติเห็นชอบโดยเสียงข้างมาก จำนวน 10 คน เป็นกรรมการป่าชุมชน

ข้อ 7 ให้คณะกรรมการป่าชุมชนมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งอีก แต่จะดำรงตำแหน่งสองคราวติดต่อกันมิได้

ข้อ 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 7 กรรมการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) ประธานกรรมการให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ

ข้อ 9 คณะกรรมการป่าชุมชนมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) ร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 ในการจัดให้มีหลักเขต ป้าย หรือเครื่องหมายอื่น

(2) ดูแลรักษาป่าชุมชน บำรุงและฟื้นฟูป่าชุมชน ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพในป่าชุมชน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ป่าชุมชน

(3) ดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนกลางของป่าชุมชน รวมทั้งจัดทำบัญชีทรัพย์สินส่วนกลางของป่าชุมชนตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีกำหนด และรายงานให้คณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัดทราบทุกปี

(4) ดูแลให้สมาชิกป่าชุมชนปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดตามธรรมนูญชุมชนนี้

(5) สั่งให้ผู้หนึ่งผู้ใดที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามธรรมนูญชุมชนนี้ออกจากป่าชุมชน หรือให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ ในเขตป่าชุมชน เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับตามธรรมนูญชุมชนนี้

(6) โกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมเมื่อเกิดความขัดแย้งในการจัดการป่าชุมชน

(7) ช่วยเหลือพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีที่มีการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดตามธรรมนูญชุมชนนี้

(8) มีมติรับบุคคลเป็นสมาชิกป่าชุมชน หรือมีมติด้วยคะแนนเสียงจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ให้สมาชิกป่าชุมชนพ้นจากการเป็นสมาชิกป่าชุมชน

(9) ดำเนินการตามที่เห็นสมควรเพื่อป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายแก่ป่าชุมชน

(10) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในธรรมนูญชุมชนนี้หรือตามที่คณะกรรมการนโยบายหรือคณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัดกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชน

ในกรณีที่คณะกรรมการจัดการป่าชุมชนหรือกรรมการจัดการป่าชุมชนฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามธรรมนูญชุมชนนี้

คณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัดจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของคณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัดทั้งหมดเท่าที่มีอยู่อาจมีมติให้กรรมการป่าชุมชนทั้งคณะหรือกรรมการป่าชุมชนที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่พ้นจากการเป็นกรรมการจัดการป่าชุมชน และมีให้ผู้นั้นกลับมาเป็นกรรมการจัดการป่าชุมชนอีก

สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการมีธรรมนูญชุมชนซึ่งเป็น ระเบียบข้อบังคับ หรือกติกาชุมชนท้องถิ่นที่ใช้เป็นแกนกลางในการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน ดังนั้น หมวดนี้ซึ่งเป็นหมวดสำคัญ ว่าด้วยการสรรหาคณะกรรมการจากตัวแทนแต่ละหมู่บ้าน การกำหนดบทบาทหน้าที่ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง การกำหนดจำนวนของคณะกรรมการป่าชุมชนตำบลเสริมขวา ที่มา การสิ้นสุด เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินการ และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

หมวดที่ 3

หมวดว่าด้วยการดำเนินงาน

ข้อ 10 ภายในป่าชุมชน สมาชิกป่าชุมชนมีสิทธิเข้าป่าชุมชนเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและมีสิทธิใช้ประโยชน์จากผลผลิตและบริการป่าชุมชน ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) การเก็บหาของป่าในป่าชุมชน
- (2) การใช้ประโยชน์จากไม้ให้ทำได้ในบริเวณเพื่อการใช้ประโยชน์ โดยต้องไม่ใช้ประโยชน์จากไม้ทรงคุณค่าที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และให้ทำได้ตามความจำเป็นเพียงเฉพาะเพื่อใช้สอยในครัวเรือนของสมาชิกป่าชุมชน หรือใช้ในกิจกรรมสาธารณะภายในชุมชนนั้น
- (3) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอื่นในป่าชุมชนให้ทำได้ตามความจำเป็นต่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนของสมาชิกป่าชุมชน หรือใช้ในกิจกรรมสาธารณะภายในชุมชนนั้น

ข้อ 11 นอกจากที่ปรากฏตามข้อ 10 แล้ว คณะกรรมการป่าชุมชนอาจส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในป่าชุมชน รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนได้ ทั้งนี้ ภายใต้แผนจัดการป่าชุมชนที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัดในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนตามวรรคหนึ่ง ห้ามมิให้กระทำการ ดังต่อไปนี้

- (1) กระทำการใด ๆ ที่เป็นการเสื่อมสภาพแก่ป่าชุมชน หรือทำให้เสียหายหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ
- (2) จัดการอื่น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเสียหายอันเนื่องมาจากประสพเหตุภัยพิบัติสาธารณะหรือมีเหตุจำเป็นเพื่อช่วยเหลือราษฎรเป็นกรณีพิเศษ ต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการป่าชุมชนประจำจังหวัด

ข้อ 12 บุคคลที่มีใช้สมาชิกป่าชุมชนมีสิทธิเข้าป่าชุมชนเพื่อการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พักผ่อนหย่อนใจ และเก็บหาของป่าได้เฉพาะเท่าที่คณะกรรมการป่าชุมชนจะเห็นสมควรโดยอาศัยมติเสียงข้างมากในการอนุญาต

ข้อ 13 ให้คณะกรรมการป่าชุมชนบริหารจัดการค่าปรับที่เกิดจากการฝ่าฝืนตามธรรมนูญชุมชนนี้ตามมติเสียงข้างมากของคณะกรรมการเพื่อการบริหารจัดการป่าชุมชน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่นตามที่เห็นสมควร

ข้อ 14 นอกจากเงินตามข้อ 13 ที่เป็นค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทน ค่าบริการ จากบุคคลที่มีใช้สมาชิกป่าชุมชน เนื่องจากการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

เงินอื่นนอกจากเงินที่เก็บได้ตามวรรคหนึ่ง เงินที่มีผู้บริจาค เงินสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น และรายได้อื่น ให้ตกเป็นของทรัพย์สินส่วนกลางของป่าชุมชน และเก็บรักษาไว้ใช้จ่ายตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 กำหนด

ข้อ 15 ภายในป่าชุมชนห้ามผู้ใด

- (1) บุกรุกและแผ้วถางในเขตป่าชุมชน
- (2) จุดไฟเผาในเขตป่าชุมชน
- (3) ตัดไม้ยืนต้นทุกชนิดในเขตป่าชุมชน
- (4) ซื้อขายทรัพย์สินทุกชนิดในเขตป่าชุมชน เช่น ป้ายโครงการ ป้ายแนวเขต หลักแนวเขต
- (5) ยึดและรุกร้าแนวเขตป่าชุมชนโดยเด็ดขาด

ในการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสังคม หรือด้านเศรษฐกิจ รวมไปถึงลักษณะและรูปแบบการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน ในหมวดนี้ควรมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากการใช้ที่ดินในเขตป่าชุมชนมีการกำหนดแบ่งเขตหรือ Zoning Forest Community ที่มีการใช้เฉพาะบางส่วนไม่ได้ให้ใช้ประโยชน์ทั้งหมด ฉะนั้นอาจมีการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นการขยายเขตพื้นที่ หรือการจำกัดเขตพื้นที่ต่าง ๆ ที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

หมวดที่ 4

หมวดว่าด้วยการลงโทษหรือการปรับ

ข้อ 16 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการป่าชุมชนเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกินห้าพันบาทจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

ข้อ 17 ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย หรือเคลื่อนย้ายหลักเขต ป้าย หรือเครื่องหมายอื่นใดที่จัดให้มีขึ้นต้องระวางโทษปรับไม่เกินหกหมื่นบาท

ข้อ 18 ผู้ใดฝ่าฝืนข้อ 15 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นห้าพันบาทและถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ในกรณีที่ฝ่าฝืน ข้อ 15 (3) ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ 5,000 บาท

ข้อ 19 บรรดาไม้ ของป่า หรือทรัพย์สินที่บุคคลได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือมีไว้เพื่อใช้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะเป็นความผิดที่มีโทษทางปกครองหรือโทษทางอาญา ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

หมวดนี้เป็นหมวดที่ให้ความสำคัญเรื่องกฎระเบียบ การกำหนดว่าด้วยการลงโทษ พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 ได้กำหนดในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเอาไว้ในมาตรา 50 ความว่า ให้สมาชิกป่าชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนได้ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ มีสิทธิใช้ประโยชน์จากผลผลิต และบริการป่าชุมชนซึ่งสอดคล้องกับแผนจัดการป่าชุมชนที่คณะกรรมการป่าชุมชนจังหวัดอนุมัติ เช่น การเก็บหาของป่า การใช้ประโยชน์จากไม้ที่ได้บริเวณเพื่อการใช้ประโยชน์ โดยต้องไม่ใช่ประโยชน์จากไม้ทรงคุณค่าที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ การใช้ประโยชน์เพื่อใช้สอยในครัวเรือน หรือการใช้ในกิจกรรมสาธารณะ เป็นต้น (กรมป่าไม้, 2540)

หมวดที่ 5 (ถ้ามี)

หมวดว่าด้วยบทเฉพาะกาล

ในหมวดนี้เป็นหมวดสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งเมื่อในขณะที่มีการตกลงให้มีธรรมนูญชุมชนในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนแล้ว หมวดนี้ควรเป็นหมวดที่กำหนดว่าด้วยการแก้ไขข้อบังคับ หรือกฎ หรือธรรมนูญชุมชน การมีบทเฉพาะกาลเพื่อการแก้ไขจะเป็นประโยชน์เมื่อระยะเวลาผ่านไป บริบทในป่าชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง และทุกฝ่ายเห็นควรมีการแก้ไข

จากร่างธรรมนูญชุมชน ว่าด้วยการจัดการพื้นที่ป่าชุมชนดังกล่าว เป็นแนวทางการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมร่วมกัน และเป็นการสร้างมาตรการทางสังคมเพื่อให้มีแบบแผนการจัดการป่าชุมชนที่ชัดเจน รวมถึงสอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่ป่าชุมชนตำบลแม่มอกมีการพัฒนาและจัดกิจกรรมต่าง ๆ จากเครือข่ายที่สร้างความร่วมมือกัน ส่งผลให้มีโครงการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในโครงการวิจัยนี้มุ่งเน้นการสร้างการจัดการป่าชุมชน โดยให้คนจนกลุ่มเป้าหมายสามารถใช้ประโยชน์ได้ พัฒนาชีวิตและรายได้ที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการดำเนินการวิจัยเชิงพื้นที่ในการร่วมกันกำหนดธรรมนูญชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอเถิน จังหวัดลำปางสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ลักษณะการบริหารจัดการแบบเดิมของป่าชุมชน คือ กระบวนการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรป่าชุมชนไม่เป็นระบบ ไม่มีเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลและขาดระบบจัดการและการบันทึกข้อมูล ข้อมูลเป็นลักษณะภาพรวม รายละเอียดของทรัพยากรป่าชุมชนยังเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถอ้างอิงได้ทั้งหมด รวมไปถึงมีข้อจำกัดในการนำไปใช้ประโยชน์ในส่วนของชุมชนมีข้อตกลงเกี่ยวกับการเข้าไปใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าชุมชนแต่ไม่เคร่งครัดในการนำไปใช้รวมไปถึงกติกาในการใช้ทรัพยากร การบังคับใช้ยังไม่เป็นระบบ การรวมกลุ่มเพื่อจัดการทรัพยากร ยังเป็นการดำเนินการตามกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ซึ่งจะต้องมีการวางแผนงานที่ชัดเจน และจัดสรรกำลังคนเพื่อดำเนินการทั้งการฟื้นฟู การอนุรักษ์ การป้องกัน ป่าชุมชนในพื้นที่

รูปแบบการบริหารจัดการใหม่ คือ ธรรมนูญชุมชนที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชนที่ครอบคลุมทุกมิติทั้งกติกากฎการใช้ทรัพยากร การจ่ายค่าธรรมเนียมนการเข้าใช้ประโยชน์ ให้คนจนกลุ่มเป้าหมายมีโอกาสเข้าไปใช้พื้นที่ป่าชุมชนโดยการยินยอมของสมาชิกในรูปแบบทางตรงและทางอ้อม อาทิ การดำเนินการกองทุนป่าชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ให้กับคนจนกลุ่มเป้าหมาย ให้คนจนกลุ่มเป้าหมายมีโอกาสเข้าไปใช้พื้นที่ป่าชุมชนโดยการยินยอมของสมาชิก รวมไปถึงการจัดโครงสร้างกลุ่มป่าชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง มีแผนงานที่ชัดเจน และการวางแผนเพื่อ

การแก้ไขปัญหาหารือกันโดยการกำหนดกติกาใช้ร่วมกันภายในชุมชน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ เชาวนะ และคัทลียา จิระประเสริฐกุล. (2560) และ พงกษา เครือแสง. (2557) ที่ได้ศึกษาถึงการสร้างพื้นที่สาธารณะและกฎกติกาการเข้าใช้พื้นที่นั้น ๆ สามารถเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาของสมาชิกและหมู่บ้านผ่านกระบวนการประชาสังคมในระดับต่าง ๆ ความเข้าใจเชิงลึกอย่างเป็นองค์รวมของบทบาท หน้าที่ และความหมายของพื้นที่สาธารณะที่ได้เรียนรู้จากกรณีศึกษานี้ จะเป็นฐานของการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องพื้นที่สาธารณะในสังคมไทยได้ต่อไป สร้างความโปร่งใส อันจะเป็นผลดีในการสร้างความยุติธรรมให้แก่ทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะ

1. การกำหนดกติกาเพื่อให้คนในชุมชนได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ให้เกิดเป็นรูปธรรมและสามารถบังคับใช้ได้ จะเกิดผลดีต่อการอยู่ร่วมกันในชุมชน ลดความขัดแย้งและความเคลือบแคลงในการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะจะสามารถสร้างความสามัคคีและรู้จักวางแผนประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันได้

2. ความรู้ทางด้านกฎหมายในชีวิตประจำวันสำคัญต่อชุมชนในการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข ดังนั้นการเผยแพร่กฎหมายแก่ประชาชนเป็นกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจทางด้านกฎหมายแก่บุคคลได้ ซึ่งโดยเฉพาะผู้นำชุมชนควรมีบทบาทสำคัญและควรมีความรู้ทางด้านกฎหมายสำหรับการควบคุมดูแลชุมชนและประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ

เอกสารอ้างอิง

กชกร เดชะคำภู และทิพาภรณ์ หอมดี. (2560). กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่สาธารณะ

“หาดแห่” เกาะกลางแม่น้ำโขง. *วารสารเพื่อการวิจัยเชิงพื้นที่*. 9(5), 347-360.

กิตติ เชาวนะ และคัทลียา จิระประเสริฐกุล. (2560). ข้อเสนอแนะจากการศึกษาเรื่องปรากฏการณ์ของพื้นที่สาธารณะในหมู่บ้านศิรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*. 10(3), 1701-1719.

กฤษฎา บุญชัย. (2556). *บทสังเคราะห์ความเป็นธรรมด้านฐานทรัพยากรและเกษตร*. โครงการพัฒนาความเป็นธรรมทางสังคมเพื่อสังคมสุขภาวะ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โกมล แพรกทอง. (2540). *ป่าชุมชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กรมศาสนา.

เดือนนภา ภูทอง. (2560). การจัดการป่าชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสาธารณะ และ
จารีตประเพณีท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ. 6(2), 80–94.

ธิตี ศรีใหญ่. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดสุรินทร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุขฎิบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.

แผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2567. (2567). คณะกรรมการบริหารงานอำเภอ
แบบบูรณาการ อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง.

พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562.

พฤษภา เครือแสง. (2557). ความต้องการมีส่วนร่วมของนักกฎหมายในการสอบสวนคดีอาญา: เขตเทศบาลเมือง
เขลางค์นคร จังหวัดลำปาง. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

มงคล ตำนานินทร์, บัญชา แก้วส่อง, วีระ ภาคอุทัย, ประสิทธิ์ คุณรัตน์ และสุวิทย์ อธิศาวัต. (2536). ป่าชุมชน
ในประเทศไทย: แนวทางการพัฒนา เล่ม 3 ป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทย
ในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับแปลภาษาไทย
The Uncrossable Otherness in the Translation of Chinese Idioms into
Thai Language of the Chinese Novel “Soul Mountain”

อัมพา เกียรติกิจศิริ¹ | Ampa Kiatikongkiri¹

บุรินทร์ ศรีสมถวิล² | Burin Srisomthawin²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับแปลภาษาไทย ผลการศึกษาพบลักษณะการก้าว “ไม่” ข้ามแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ **ระดับที่ 1** การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงสำนวนแปลขาดอรรถรสทางวรรณศิลป์ ซึ่งถือว่าความงามทางภาษาของความเป็นสำนวนสูญหาย ในขณะที่ความหมายของสำนวนถูกต้องเพียงบางส่วน **ระดับที่ 2** การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการถ่ายทอดความหมายของสำนวนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ ซึ่งถือว่าความงามทางภาษาของความเป็นสำนวนสูญหายในขณะที่ความหมายของสำนวนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ และ**ระดับที่ 3** การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการละโดยไม่แปล ซึ่งถือว่าไม่บ่งบอกรอยของสำนวนจีนโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้ นอกจากชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความถูกต้องของความหมายแล้ว ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการรักษาความเป็นเสน่ห์ของภาษานั้น ๆ อันเป็นรายละเอียดทางการใช้ภาษาที่ผู้แปลมักมองข้าม

คำสำคัญ : การก้าว “ไม่” ข้าม, การแปลสำนวนจีน-ไทย, การแปลนวนิยาย, ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, สำนวนจีน

¹ นักศึกษาปริญญาโท/ คณะมนุษยศาสตร์ สาขาภาษาจีนเพื่ออาชีพ/ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย/ E-mail: ampa.jung@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาภาษาจีน /คณะมนุษยศาสตร์/ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย/E-mail: burin sir@utcc.ac.th

E – mail: ผู้ส่งบทความ: JIAYIFAN_CHN@qq.com/ เบอร์โทรศัพท์ 099-2105908/ รับเมื่อ วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2567/

แก้ไขเมื่อ วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568

Abstract

This research article aimed to study the inability to overcome the otherness in the translation of Chinese idioms in the Thai translation of the Chinese Novel “*Soul Mountain*”. The study found that some of the translation unable to overcome three aspects of otherness in the use of language, and the mistranslation can be categorized into three levels as follows: 1) the meaning is not equivalent to the original Chinese novel, resulting in the Thai reader’s being unable to appreciate the aesthetic qualities of Chinese idioms; 2) the translation is not accurate compared to the Chinese novel; both idioms meaning and overexaggerated translation concept, resulting in the Thai reader being unable to experience the aesthetic qualities of Chinese idioms and unable to comprehend what the writer is implying; 3) the omission in translation results in the meaning of Chinese idioms disappearing from the Thai translation. In addition to emphasizing the importance of the correctness of meaning, this study highlights the necessity of maintaining the charm of the language, which is a detail of language use that translators often overlook.

Keywords: Uncrossable Otherness, Chinese-Thai Translation, Novel Translation, *Soul Mountain*, Chinese Idioms

บทนำ

นวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” แต่งขึ้นโดยเกาสิงเจี้ยน นักประพันธ์ชาวฝรั่งเศสเชื้อสายจีนที่เกิด ณ มณฑลเจียงซี เมื่อปี ค.ศ. 1940 ในตระกูลของชนชั้นสูง จบสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศสในระดับอุดมศึกษา หลังจากย้ายไปพำนักอยู่ประเทศฝรั่งเศสเป็นการถาวร และกลายเป็นพลเมืองฝรั่งเศส จึงทำให้เขามีความรอบรู้ทั้งภูมิปัญญาตะวันตกและตะวันออก ผลงานของเกาสิงเจี้ยนเต็มไปด้วยการตรวจสอบความมีสำนึกภายใน (Inner Consciousness) ของตนเอง การให้ความสำคัญต่อมิติที่ละเอียดอ่อนซ่อนเร้นทางความรู้สึก (Spiritualism) ของปัจเจกบุคคล ซึ่งขัดต่อหลักการของสังคมนิยม (Social Realism) และจินตนิยมปฏิวัติ (Revolutionary Romanticism) ที่เหมาะเจาะตุงเชิดชูในยุคสมัยท่ามกลางการปฏิวัติวัฒนธรรม (นิพนธ์ ศศิภานุเดช, 2546: 19-32)

อย่างไรก็ตาม ผลงานที่มีความสร้างสรรค์ทางความคิดโดยมีการผสมผสานวรรณศิลป์ของวรรณกรรมจีนโบราณ หรือสุนทรียศาสตร์จีนแบบดั้งเดิม (Traditional Chinese Aesthetics) เข้ากับขนบวรรณศิลป์การแต่งวรรณกรรมของโลกตะวันตก (Modernism in Western Literary Movement) ซึ่งมีลักษณะของวรรณกรรมร่วมสมัยที่ไม่สูญเสียจิตวิญญาณของวัฒนธรรมดั้งเดิม (นิพนธ์ ศศิภานุเดช, 2546: 1-2) ทำให้เกาสิงเจี้ยนได้ก้าวขึ้นมาเป็นบทบาทโดดเด่นและได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติในวงการนักเขียน ดังเช่น การได้รับอิสริยาภรณ์ชั้น Chevalier de l'ordre des Arts et des Lettres ค.ศ. 1992 ในฐานะศิลปินผู้มีคุณูปการยิ่งต่อวงการศิลปะและวรรณคดีจากรัฐบาลฝรั่งเศส ตลอดจนทำให้เขาเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและได้รับความสนใจอย่างมากจากนักอ่านชาวยุโรป (นิพนธ์ ศศิภานุเดช, 2546: 19-32) ทั้งนี้ ผลงานดีเด่นและมีชื่อเสียงในบริบทวรรณกรรมโลกของเกาสิงเจี้ยนย่อมต้องเป็นเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ (Soul Mountain, 1990 (灵山))” ที่ได้รางวัลโนเบลสาขาวรรณคดี เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 2000 จากราชบัณฑิตยสภาสวีเดน โดยได้ประกาศในคำแถลงมอบรางวัลว่าผลงานของเกาสิงเจี้ยนมีความเป็นสากลหยั่งรู้ความขมขื่น มีเอกลักษณ์ด้านภาษา นับเป็นการบุกเบิกแนวทางใหม่แก่นวนิยายและบทละครจีนซึ่งเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ปรากฏการมอบรางวัลอันทรงเกียรตินี้แก่วรรณกรรมที่ประพันธ์ด้วยภาษาจีน

นวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” เริ่มแต่งขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1982 จนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์เมื่อ ค.ศ. 1989 รวมเวลา 7 ปี โดยได้นำเสนอเรื่องราวการเดินทางทางกายภาพที่หมายถึงการเดินทางไปตามเส้นทาง ผสมผสานกับการเดินทางทางจิตใจที่เต็มไปด้วยโลกแห่งความคิดคำนึง ที่ให้ความสำคัญต่อมิติทางจิตใจ และความนึกคิดอันละเอียดซ่อนเร้นของปัจเจกบุคคล เป็นการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่พบเจอตลอดการเดินทางของตัวละครเอก “คุณ” และ “ผม” เนื้อเรื่องเริ่มจากตัวละครเอก “คุณ” บังเอิญได้สนทนากับผู้โดยสารรถไฟคนหนึ่งที่กำลังจะเดินทางไปยังขุนเขาแห่งหนึ่งที่มีชื่อว่าขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ (灵山) โดยได้เล่าว่าที่นั่นมีสภาพนิเวศน์ดึกดำบรรพ์ ตัวละครเอก “คุณ” เกิดแรงบันดาลใจที่จะเดินทางไปชมขุนเขาดังกล่าวตามแผนที่ที่ระบุไว้ แต่ทั้งเรื่องก็ไม่ปรากฏอย่างชัดเจนว่าตัวละครเอก “คุณ” ตั้งใจที่จะไปค้นหาขุนเขาดังกล่าวเท่าใดนัก ตัวละครเอก “คุณ” เปลี่ยนเป้าหมายไปเรื่อย ๆ ระหว่างทาง และแวะสถานที่ต่างๆ อย่างเรื่อยเปื่อยตั้งแต่ตอนกลางของบทที่หนึ่ง ไปจนกระทั่งบทสุดท้าย (นิพนธ์ ศศิภานุเดช, 2546: 30-56)

ทั้งนี้ เรื่องราวดังกล่าวได้ถ่ายทอดผ่านภาษาที่งดงามอย่างมีชั้นเชิง สร้างภาพและส่งผลให้ผู้อ่านได้นึกคิดตามไปกับตัวละครในเรื่อง ซึ่งหนึ่งในลักษณะเด่นในการใช้ภาษาชั้นเชิงที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ สำนวนจีน (成語) ซึ่งพบทั้งหมด 307 สำนวน หากนับที่ซ้ำจะพบว่าปรากฏสำนวนทั้งสิ้น 396 ตำแหน่ง สำนวนถือได้ว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าในคลังคำของภาษาจีน เป็นถ้อยคำที่สั้นกะทัดรัด แต่สื่อความหมายลึกซึ้ง มีเสียงคล้องจอง อันบ่งบอกถึงควมมีเสน่ห์ของภาษาจีน เมื่อนำมาใช้ได้ดีจะทำให้ภาษามีสีสัน ท่วงทำนองสำนวนโดดเด่น สำนวนเป็นเครื่องมือแสดงออกทางอารมณ์ และถ่ายทอดความคิดของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย และมีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในภาษาพูดและภาษาเขียน (王勤、马国凡、许正元、孙玉臻, 1995: 1)

“การแปลถือว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารข้ามวัฒนธรรม” (Cross cultural communicative devices) อย่างหนึ่ง “ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มคนที่มีภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2559: 97) อย่างไรก็ตาม “ผู้แปลวรรณกรรมจะต้องมีความสามารถในการใช้และเขียนภาษาไทยถูกต้องตามหลักภาษา มีคลังคำ มีนัยน์ตามองเห็นภาพอันเกิดจากพจน์ มีสไตล์สัมผัสฟังเสียงในภาษา โดยเคารพความคิด คำ และลีลาของผู้ประพันธ์” (วัลยา วิวัฒน์ศร, 2557: 277) “การแปลสำนวนจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย ถือได้ว่าเป็นการถ่ายทอดเสน่ห์ของภาษาจีนไปยังประชาคมไทย ดังนั้น ผู้แปลจะต้องพยายามรักษาความเป็นสำนวนอันเป็นเสน่ห์ทางภาษาเอาไว้ เพราะการอ่านวรรณกรรมที่ขาดเสน่ห์ทางภาษาสำหรับผู้เสพวรรณกรรมก็ดูจืดจางการดูละครเวทีที่มีแต่บทพูดแห้ง ๆ โดยมีได้มีเสียงดนตรีที่ไพเราะเพราะพริ้งขับกล่อม” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล และ หลูตาน, 2566: 28)

“เนื่องจากความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรม แต่ละสังคมต่างก็มีการใช้สำนวนที่เป็นหน่วยภาษาที่มีความหมายที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาในแง่มุมต่าง ๆ เช่น อุดมคติ ความเชื่อ วิธีการใช้เหตุผล ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2557: 1-2) ดังนั้น “ผู้แปลจะต้องศึกษาการใช้สำนวนทั้งวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมไทยให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และวิเคราะห์ความหมายของสำนวนตามบริบทให้แตกฉาน รวมทั้งต้องคำนึงถึงอรรถรสทางอารมณ์ ความรู้สึก น้ำเสียง พฤติกรรมของตัวละครตามเหตุการณ์ในเรื่อง ตลอดจนภาพความคิดของผู้ประพันธ์หรือตัวละครที่สอดแทรกไปกับสำนวนนั้นๆ ด้วย” (วิสิฐศักดิ์ ผิวม่วง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2566: 30) “ยิ่งทั้งภาษาจีนและภาษาไทยต่างก็มีคำหลายหน้าที่ หลายความหมาย อีกทั้งความกว้างแคบของความหมายของคำที่สื่อความหมายทับซ้อนกันในภาษาจีนและภาษานั้นก็ได้เท่ากันเสมอไป” (กนกพร นุ่มทอง, 2562: 112-117) การแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยจึงมักเป็นอุปสรรคของผู้แปล หากผู้แปลละเลยมิติใดมิติหนึ่งโดยไม่ถ่ายทอดให้สมบูรณ์ครบรสเท่าต้นฉบับ นับว่าเป็นการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นทางภาษา

สำหรับงานวิจัยนี้การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทย หมายถึงการแปลสำนวนที่สื่อความหมายหรือภาพความคิดคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาจีน รวมถึงการแปลสำนวนที่ไม่สามารถรักษารรรถรสและความงามทางภาษาได้เทียบเท่าต้นฉบับ ตามแนวคิดการก้าว “ไม่” ข้ามความ

เป็นอื่นทางภาษาของบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2559, 2562, 2563) ดังตัวอย่างการแปลสำนวนที่ปรากฏในเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ต่อไปนี้

我想她也许有一天会来找我，也许不会。不过这萍水相逢毕竟给我一点愉悦。
(《灵山》，2000: 394)

ผมคิดว่าสักวันหนึ่งเธออาจจะมาหาผมหรือบางทีอาจจะไม่ อย่างไรก็ตามการพบกันที่แม่น้ำผิงสุ่ย ครั้งนี้ทำให้ผมเบิกบานใจอยู่บ้าง (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 500)

สำนวน “萍水相逢” ในบริบทดังกล่าวหมายถึงจอกแทนที่ลอยไปตามน้ำบางครั้งก็มีโอกาสมาชนกัน เป็นการอุปมาถึงคนแปลกหน้าที่บังเอิญเจอกัน ผู้แปลแปลสำนวนนี้ว่า “การพบกันที่แม่น้ำผิงสุ่ย” ทั้งที่ในบริบทของเรื่องก็ไม่ได้มีแม่น้ำผิงสุ่ยแต่อย่างใด จึงถือว่าผู้แปลตีความคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับ

กรณีผู้แปลถ่ายทอดความหมายของสำนวนคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับดังกล่าว “อาจมีผลทำให้ผู้อ่านได้รับสารที่ผิดเพี้ยนไปจากผู้เขียนต้นฉบับ และไม่ได้รรถรสจากการอ่านตามที่คุณเขียนต้นฉบับต้องการจะสื่อ ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข หากไม่ได้รับการแก้ไข อาจทำให้ผู้อ่านนวนิยายฉบับแปลภาษาไทย ตั้งข้อสังเกตกับคุณภาพของผลงานแปล ทั้งยังอาจมีการตั้งคำถามไปถึงคุณสมบัติของผู้แปล ตลอดจนส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของสำนักพิมพ์ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบข้างต้น และเพื่อทำให้งานแปลมีความสมบูรณ์แบบให้ได้มากที่สุด การศึกษาการแปลในเชิงภาคทฤษฎีเพื่อแก้ไขปัญหา ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง” (อัจฉรา ฤกษ์อภิเดชา และบุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2567: 192)

ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรม พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแปลสำนวนจีน-ไทย ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในนวนิยายหรือซีรี่ย์จีน เช่น วิทยานิพนธ์ของ พาสินีพร วงศ์วุฒิสาราช (2554) และธัญวลัย ไกรทอง(2559) งานวิจัยของบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2557) งานวิจัยของวิสิฐศักดิ์ ผิวง่อง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2566), ภาวิชาญา มัชฌิมดำรง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2566) แต่ยังไม่พบงานวิจัยหรือบทความที่เกี่ยวข้องกับการแปลสำนวนจีนในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ดังกล่าว ดังนั้น การศึกษาวิเคราะห์การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทย ในนวนิยายเรื่องนี้ เพื่อศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาการแปลสำนวนในวรรณกรรม จึงมีความสำคัญและน่าสนใจศึกษาอย่างยิ่งเพื่อช่วยส่งเสริมการแปลวรรณกรรมให้มีความรัดกุมและสมบูรณ์แบบมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์การก้าว “ไม่” ข้าม ความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับแปลภาษาไทย

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวน จากนิยายต้นฉบับภาษาจีน 《灵山》 ที่ประพันธ์โดย 高行健 และตีพิมพ์โดย 漓江出版社 เมื่อปี ค.ศ. 2000 และฉบับแปลภาษาไทย “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ที่แปลโดย รำพรรณ รักศรีอักษร ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 โดยนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ เมื่อปี พ.ศ. 2545

2. ศึกษาเฉพาะสำนวนที่ปรากฏในพจนานุกรมสำนวนจีน จำนวนสองฉบับ ได้แก่ 《成语大词典》 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ 商务印书馆国际有限公司 เมื่อปี ค.ศ. 2022 และ 《成语大词典》 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ 华语教学出版社 เมื่อปี ค.ศ. 2021

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษานวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ทั้งต้นฉบับภาษาจีนและฉบับแปลภาษาไทย
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้อภิปรายในประเด็นที่เกี่ยวข้อง
3. เก็บรวบรวมบันทึกสำนวนจีนทั้งจากต้นฉบับภาษาจีนและฉบับแปลภาษาไทย
4. ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับภาษาไทย ตามแนวคิดการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาของบุรินทร์ ศรีสมถวิล
5. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

นิยามคำศัพท์

1. การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยหมายถึง การแปลสำนวนที่สื่อความหมายหรือภาพความคิดคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาจีน รวมถึงการแปลสำนวนที่ไม่สามารถรักษาอรรถรสและความงามทางภาษาได้เทียบเท่าต้นฉบับ ตามแนวคิดการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นทางภาษาของบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2559, 2562, 2563)

2. ผู้วิจัยแบ่งระดับการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในการแปลสำนวนเป็น 3 ระดับ โดยพิจารณาในมิติการรักษาเสน่ห์ทางภาษาแห่งความเป็นสำนวนและความถูกต้องของความหมาย ดังนี้

ระดับที่ 1 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงสำนวนแปลขาดอรรถรสทางวรรณศิลป์

ระดับที่ 2 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการถ่ายทอดความหมายผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ

ระดับที่ 3 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการละโดยไม่แปล ทำให้ฉบับแปลภาษาไทยไม่พบร่องรอยความเป็นสำนวนของภาษาในต้นฉบับ

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำวิสามานยนามในบทความนี้ใช้เกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีไทย ซึ่งเผยแพร่โดยคณะกรรมการการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารจีน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี พุทธศักราช 2540 โดยยกเว้นตัวอักษรจีนที่ขึ้นต้นพยัญชนะ “zh” “ch” “sh” “r” จะไม่ขีดเส้นใต้กำกับไว้ตามเกณฑ์

ผลการศึกษา

จากการศึกษาการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทย ในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับแปลภาษาไทย พบสำนวนจีนทั้งหมด 307 สำนวน หากนับที่ซ้ำจะพบว่าปรากฏสำนวนทั้งสิ้น 396 ตำแหน่ง ผู้วิจัยแบ่งระดับการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในการแปลสำนวนเป็น 3 ระดับ โดยพิจารณาในมิติการรักษาเส้นทางการภาษาแห่งความเป็นสำนวนและความถูกต้องของความหมาย ดังนี้

ระดับที่ 1 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงสำนวนแปลขาดอรรถสทททางวรรณศิลป์

ระดับที่ 2 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการถ่ายทอดความหมายผิดเพี้ยนไปจากสำนวนจีนในต้นฉบับ

ระดับที่ 3 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการละโดยไม่แปล ทำให้ฉบับแปลภาษาไทยไม่พบร่องรอยความเป็นสำนวนของภาษาในต้นฉบับ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงสำนวนแปลขาดอรรถสทททางวรรณศิลป์

การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงสำนวนแปลขาดอรรถสทททางวรรณศิลป์ รวมถึง ลักษณะที่ผู้แปลถ่ายทอดความหมายของสำนวนจีนไม่ครบหรือไม่เท่ากับความหมายที่ต้องการสื่อของต้นฉบับ และอรรถสททของสำนวนแปลไม่เท่าทันต้นฉบับ ทำให้การสื่อความหมายหรือความงามทางภาษาไม่เท่าทันต้นฉบับภาษาจีน พบจำนวน 26 สำนวน โดยขอยกตัวอย่างมาอภิปรายเพียงบางสำนวนดังตัวอย่างที่ 1-4 ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (1)

ต้นฉบับภาษาจีน

他也不多言语，领着你登登踏上了木楼梯，进了一间亮着油灯的屋里。你这才看清他穿的一身玄衣，扎住裤脚，深陷的眼窝里一对目光炯炯有神，显然是位有修炼的老道。你不敢说你来窥探他道观的秘密，一再表示打扰了，请求留宿，说好天亮就走。

《灵山》，2000: 461）

ฉบับแปลภาษาไทย

แกไม่พูดไม่จา พาคุณเดินขึ้นบันไดไม้เข้าไปในห้องที่จุดตะเกียงน้ำมันไว้ คุณถึงมองหน้าว่าแกสวมชุดดำพันขากางเกงไว้ ดวงตาเป็นประกายอยู่ในเบ้าตาที่เว้าลึก ดูอึกว่าแกเป็นนักพรตที่ผ่านการฝึกตนมาแล้ว คุณไม่กล้าบอกว่า คุณมาสืบความลับของอารามเต๋าแห่งนี้ พูดแต่ว่าขอโทษที่ต้องมารบกวนขออาศัยพักค้างคืนที่นี่ พอสว่างแล้วก็จะไป (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 587)

ผู้เขียนบรรยายถึงนักพรตที่ “ผม” ไปพบที่อารามเต่า บรรยายลักษณะดวงตาของนักพรตโดยใช้สำนวน “炯炯有神” ซึ่งหมายถึง “สดใสมีพลัง” หรือ “เป็นประกายมีพลัง” (《成语大词典》编委会, 2022: 583) ผู้แปลถอดความเป็นภาษาไทยว่า “เป็นประกาย” โดยคำว่า “ประกาย” หมายถึง “แสงที่เห็นกระเด็นกระจายออกจากวัตถุที่ลุกเป็นไฟ เช่น ประกายลุกไฟ, แสงที่เห็นกระเด็นกระจายออกจากของแข็งบางอย่างที่กระทบกันอย่างแรง เช่น ดาบกระทบกันเป็นประกาย ดีเหล็กไฟเป็นประกาย, ความแวววาวที่เปลี่ยมเพชรเป็นต้นกระทบแสง, แสงแปลบปลาบอย่างแสงฟ้าแลบ, โดยปริยายหมายถึงแสงที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงเช่นนั้น เช่น ตาเป็นประกาย, แสงสะท้อนจากสิ่งที่เป็นมันเป็นเงา เช่น ประกายแสงจากกระเบื้องหลังคาโบสถ์” (ราชบัณฑิตสถาน, 2556: 700)

ภาพความคิดที่สำนวนแปลใช้คำว่า “ดวงตาเป็นประกาย” มีความหมายโดยนัยว่าเปล่งประกายฉายแสงเท่านั้น ไม่ได้ทำให้นักพรตผู้นั้นดูทรงภูมิขึ้นมา ซึ่งยังขาดอรรถรสความมีพลังของสายตานักพรตดังกล่าว ทำให้เจตนาที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อไปยังผู้อ่านไม่เท่ากับต้นฉบับ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอคำว่า “สดใสมีพลัง” ดังสำนวนผู้วิจัย (1) เนื่องจากคำว่า “มีพลัง” นั้นจะช่วยเสริมทำให้นักพรตที่ “ผม” ไปพบนั้นดูน่าเชื่อถือและน่าเกรงขามอันเป็นลักษณะเด่นของผู้ปฏิบัติธรรมที่ทำให้เชื่อว่าเป็นนักพรตที่ผ่านการฝึกฝนมาแล้ว

สำนวนผู้วิจัย (1)

แกไม่พูดไม่จา พาคุณเดินขึ้นบันไดไม้เข้าไปในห้องที่จุดตะเกียงน้ำมันไว้ คุณถึงมองถนัดว่าแกสวมชุดดำพันขาทางเกงไว้ ดวงตาสดใสมีพลังอยู่ในเบ้าตาที่แว่ลิก ดูออกว่าแกเป็นนักพรตที่ผ่านการฝึกตนมาแล้ว คุณไม่กล้าบอกว่า คุณมาสืบความลับของอารามเต่าแห่งนี้ พูดแต่ว่าขอโทษที่ต้องมารบกวนขออาศัยพักค้างคืนที่นี่ พอสว่างแล้วก็จะไป

ตัวอย่างที่ (2)

ต้นฉบับภาษาจีน

我在山里一家人的柴棚里倒见到了一只熊崽子，颈上套了个绳索，像只小黄狗，在柴堆上爬来爬去，只呜呜叫个不停，还不能自卫咬人。主人家说他从山上顺手捡来的，我毋需问老熊是不是已经被他打死了，只觉得这小狗熊十分招人喜爱。他见我恋恋不舍，说出二十块钱就由我牵走。我又没打算学马戏，牵上它再怎么游荡？我还是保存这一点自由。(《灵山》，2000: 361)

ฉบับแปลภาษาไทย

ผมเห็นลูกหมีตัวหนึ่งอยู่ในเพิงเก็บฟืนที่บ้านของคนในเขตภูเขา ที่ค่อมมีเชือกผูกไว้ ดูไปก็คล้ายกับหมาสีน้ำตาล ปีนขึ้นปีนลงกองฟืน ร้องหึง ๆ ไม่หยุด มันยังไม่รู้จักกัดคนป้องกันตัวเอง เจ้าของบ้านบอกว่าพบในป่าเลยพามาด้วย ผมไม่จำเป็นต้องถามว่าแม่หมีโดนเขายิงตายไปแล้วใช่ไหม ได้แต่รู้สึกว่าเขาหมีหมาตัวเล็กนี้น่ารักมาก เขาเห็นผมขอบจึงบอกขายในราคายี่สิบหยวน จ่ายแล้วจึงไปได้เลย ผมไม่ได้คิด

จะตั้งคณะละครสัตว์ ถ้าจูงมันไปด้วยจะเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างไร ผมยังต้องรักษาความเป็นอิสระของตัวเองไว้ (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 457)

ในบริบทดังกล่าว “ผม” ได้เดินทางไปยังเขตอนุรักษ์ธรรมชาติและได้พบเจอลูกหมิวตัวหนึ่ง ซึ่งสำนวนข้างต้นคือ “恋恋不舍” ที่หมายถึง “รู้สึกอาลัยอาวรณ์และไม่อยากจากไป” (《成语大词典》编委会, 2022: 659) แต่ผู้แปลสำนวนนี้ถอดความเป็นภาษาไทยคำว่า “ชอบ” ที่หมายถึง “ถูกใจ, ถูกกัน, เช่น เขาชอบกันมาก, บางทีใช้หมายความว่าไปในเชิงว่ารักใคร่ก็มี เช่น หมู่มสาวชอบกัน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 364)

ดังนั้นเมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่า คำว่า “ชอบ” ไม่ได้มีความอาลัยอาวรณ์ปนอยู่ด้วย เป็นเพียงแค่ความถูกใจที่เขาสามารถตัดใจเดินจากไปได้ทันที แต่ตามบริบทกลับมีความรู้สึกที่ผูกพันลึกซึ้งมากกว่านั้น จึงถือว่าผู้แปลสื่อไม่ครบตามที่ต้นฉบับต้องการสื่อ ทำให้อรรถรสความรู้สึกรักและอาวรณ์ของ “ผม” น้อยกว่าต้นฉบับ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “อาลัยอาวรณ์ไม่อยากจากมันไป” ดังสำนวนผู้วิจัย (2) ต่อไปนี้

สำนวนผู้วิจัย (2)

ผมเห็นลูกหมิวตัวหนึ่งอยู่ในเพิงเก็บฟืนที่บ้านของคนในเขตภูเขา ที่ค่อมมีเชือกผูกไว้ ดูไปก็คล้ายกับหมาสีน้ำตาล ปีนขึ้นปีนลงกองฟืน ร้องหึง ๆ ไม่หยุด มันยังไม่รู้จักกัดคนป้องกันตัวเอง เจ้าของบ้านบอกว่าพบในป่าเลยพามาด้วย ผมไม่จำเป็นต้องถามว่าแม่หมิวโดนเขายิงตายไปแล้วใช่ไหม ได้แต่รู้สึกว่าเขาหมาตัวเล็กนี้น่ารักมาก เขาเห็นผมอาลัยอาวรณ์ไม่อยากจากมันไปจึงบอกขายในราคาเยี่ยงหยวนจ่ายแล้วจูงไปได้เลย ผมไม่ได้คิดจะตั้งคณะละครสัตว์ ถ้าจูงมันไปด้วยจะเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างไร ผมยังต้องรักษาความเป็นอิสระของตัวเองไว้

ตัวอย่างที่ (3)

ต้นฉบับภาษาจีน

正当众人恭请之际，门上却来了一名叫花子，破衣烂衫不说，还生了一头癞皮癣，门卫赏他碗饭吃，竟打发不走，硬要进厅堂上主宾席给新郎官道喜。这军长好不恼怒，令副官用手枪柄打将出去。那知夜深人静，新郎正酣然好梦，毛中却四下起火，将个祖上的老宅烧了大半。(《灵山》，2000: 213)

ฉบับแปลภาษาไทย

ในขณะที่ผู้คนกำลังแสดงความยินดีกันอยู่นั้น มีขอทานชื่อไอ้หัวลาย ใส่เสื้อผ้าขาดวิน บนหัวลายพร้อยด้วยรอยขี้กลากคันระตุมาيينที่หน้าประตู คนเฝ้าประตูเอาข้าวให้กินขามหนึ่งแล้วไล่ก็ไม่ยอมไป ยืนกรานเสียงแข็งว่าจะขอวยพรเจ้าบ่าวที่โต๊ะแขกผู้มีเกียรติในห้องโถงให้ได้ ฝ่ายแม่ทัพรู้สึกรำคาญ จึงสั่งให้นายทหารใช้พานท้ายปืนไล่ตี ตกตึกขณะที่เจ้าบ่าวกำลังนอนหลับฝันหวานอยู่ก็เกิดไฟไหม้ลุกลามไปทั่วบ้าน เผาผลาญเรือนหลังเก่าแก่ที่สืบทอดกันมาจนวอดวายไปกว่าครึ่ง (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 269)

ตัวละคร “คุณ” ได้เล่าถึงเหตุการณ์ในอดีตว่ามีขุนศึกคนหนึ่งไปติดใจสาวใช้นางหนึ่ง ต่อมาได้จัดพิธีแต่งงานเป็นเมียน้อย สำนวนข้างต้นใช้คำว่า “夜深人静” ที่หมายถึง “เป็นเวลาตึกตื่น ไม่มีเสียงผู้คน

เจ็บสบมาก” (《成语大词典》编委会, 2022: 1270) เพื่อสื่อภาพให้เห็นได้ว่าผู้ทำการวางเพลิงได้ทำการในช่วงเวลาตึกต้นที่เจ็บเจ็บไม่มีเสียงผู้คนเนื่องจากผู้คนได้หลับไหลกันหมดแล้ว ผู้แปลถอดความเป็นภาษาไทยคำว่า “ตึกตึก” ซึ่งหมายถึง “เวลาค่ำมากแล้ว” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 438) ซึ่งสำนวนนี้สื่อความเวลาค่ำในยามราตรีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่ได้สื่อความถึงความเจ็บปวดที่พร้อมกับเวลาตึก ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “ตึกสัจด์” ซึ่งหมายถึง “เวลาค่ำมากบรรยากาศเจ็บเจ็บ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 438) ดังสำนวนผู้วิจัย (3) ต่อไปนี้

สำนวนผู้วิจัย (3)

ในขณะที่ผู้คนกำลังแสดงความยินดีกันอยู่นั้น มีขอทานชื่อไอ้ห่วยลาย ใส่เสื้อผ้าขาวดื่น บนหัวลายพร้อยด้วยรอยซีกลากชั้นนะตุมายืนที่หน้าประตู คนเฝ้าประตูเอาข้าวให้กินขามหนึ่งแล้วไล่ก็ไม่ยอมไปยืนกรานเสียงแข็งว่าจะขอวยพรเจ้าบ่าวที่โต๊ะแขกผู้มีเกียรติในห้องโถงให้ได้ ฝ่ายแม่ทัพรู้สึกรำคาญจึงสั่งให้นายทหารใช้พานท้ายปืนไล่ตี **ตึกสัจด์** ขณะที่เจ้าบ่าวกำลังนอนหลับฝันหวานอยู่ก็เกิดไฟไหม้ลุกลามไปทั่วบ้าน เผาผลาญเรือนหลังเก่าแก่ที่สืบทอดกันมาจนวอดวายไปกว่าครึ่ง

ตัวอย่างที่ (4)

ต้นฉบับภาษาจีน

我在大山里转了几个月，同村干部和农民在一起，睡的草席子，说的粗话，喝的呛嗓子的烧酒，进到这么个充满粉脂香味明亮的小屋里，立刻有点迷醉。
“我身上也许都长蚤子了，”我有些抱歉。
她**不以为然**笑了笑，说，“你先洗个澡，水瓶里还有我中午打的热水，满满的两瓶，就在这屋里，什么都有。” (《灵山》，2000: 257)

ฉบับแปลภาษาไทย

ผมต้องอยู่ในขุนเขาเป็นเวลานานหลายเดือน เคยแต่อยู่กับเจ้าหน้าที่ของหมู่บ้านและชาวนานอนก้นนอนบนเสื่อฟาง พุดก็พุดกันห้วน ๆ กินเหล้าก็เป็นเหล้าขาวบาดคอ บัดนี้ได้เข้ามาอยู่ในห้องเล็ก ๆ ที่สดใส อบอวลด้วยกลิ่นแป้งร่ำน้ำหอม จึงติดใจขึ้นมาทันที
“ตัวผมอาจจะมียุงกัดก็ได้เนะ” ผมออกตัว
เธอหัวเราะ**อย่างไม่ถือสา** แล้วบอกว่า “คุณอาบน้ำซะก่อนสิ มีน้ำร้อนตั้งสองกระติกเต็มๆ เพิ่งกรอกใส่บายนี้อย่างไร ในห้องนี้มีทุกอย่างเลยล่ะ” (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 325)

ในบริบทดังกล่าว “ผม” เดินทางไปยังศูนย์วัฒนธรรมแห่งหนึ่งเพื่อขออนุญาตใช้ห้องพักรับรองผู้อำนวยการศูนย์มอบให้ “เธอ” เป็นผู้พา “ผม” ไปยังห้องพักรับรอง สำนวน“**不以为然**”ที่หมายถึง “เป็นการแสดงออกถึงความไม่เห็นด้วย หรือคิดว่าไม่ถูกต้อง” (《成语大词典》编委会, 2022: 139) ซึ่งสื่อสารให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า “เธอ” ไม่เห็นด้วยว่าตัว “ผม” จะมีมด แต่ผู้แปลแปลสำนวนนี้ว่า “อย่างไม่ถือสา” ซึ่งคำว่า “ถือสา” หมายถึง “ยึดเอาเป็นเรื่องเป็นราว ถือเอาเป็นโทษ (มักใช้ในทางปฏิเสธ)”

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 533) ซึ่งสื่อสารให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า ในบริบทของผู้แปลนั้น “เธอ” เห็นด้วยว่าตัว “ผม” มีหมัด แต่ “เธอ” ไม่ยึดเอาเป็นเรื่องเป็นราว หรือไม่ถือเอาเป็นโทษ ซึ่งสื่อสารคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับทำให้เนื้อเรื่องเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “ไม่คิดเช่นนั้น” เพื่อเป็นการรักษาบริบทภาพความคิดที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อถึง **สำนวนผู้วิจัย (4)** ต่อไปนี้

สำนวนผู้วิจัย (4)

ผมต้องอยู่ในขุนเขาเป็นเวลานานหลายเดือน เคยแต่อยู่กับเจ้าหน้าที่ของหมู่บ้านและชาวนา นอนกันนอนบนเสื่อฟาง พุดก็พุดกันห้วน ๆ กินเหล้าก็เป็นเหล้าขาวบาดคอ บัดนี้ได้เข้ามาอยู่ในห้องเล็ก ๆ ที่สดใส อบอวลด้วยกลิ่นแป้งร่ำน้ำหอม จึงติดใจขึ้นมาทันที

“ตัวผมอาจจะมีหมัดก็ได้นะ” ผมออกตัว

เธอไม่คิดเช่นนั้นจึงหัวเราะ แล้วบอกว่า “คุณอาบน้ำชะก่อนสิ มีน้ำร้อนตั้งสองกระติกเต็มๆ เพิ่งกรอกใส่บาญี่เอง ในห้องนี้มีทุกอย่างเลยละ”

ระดับที่ 2 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการถ่ายทอดความหมายผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ

การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการถ่ายทอดความหมายของสำนวนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ เนื่องจากการใช้กลวิธีการแปลสำนวนไม่ถูกต้อง กล่าวคือ ในกรณีที่ควรแปลสำนวนโดยวิธีแปลเอาความหรือโดยนัย แต่ผู้แปลใช้การแปลตรงตามตัวอักษร หรือ บางกรณีที่ควรแปลสำนวนโดยแปลตรงตามตัวอักษร แต่ผู้แปลแปลโดยตีความตามบริบทของผู้แปลเอง จนทำให้ความหมายของสำนวนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ จำนวน 24 สำนวน โดยขอยกตัวอย่างมาอภิปรายเพียงบางสำนวนดังตัวอย่างที่ 5-11 ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (5)

ต้นฉบับภาษาจีน

四川酆都，那被称之为鬼城的地方，古代巴人的故地，现今的县城里一家百货公司的经理的父亲作古了，棺材上也盖着纸扎的灵房，门前一边停满了前来吊丧的人骑的自行车，另一边摆满了花圈和纸人纸马。马路边上三桌吹鼓手通宵达旦，轮番吹奏，只不过来悼孝的亲友和关系户不唱孝歌，不跳孝舞，只在天井里摆满的牌桌上甩扑克。（《灵山》，2000: 122）

ฉบับแปลภาษาไทย

เมืองเฟิงตูในมณฑลเสฉวนได้ชื่อว่าเป็นเมืองผี และเป็นถิ่นเดิมของชาวปาในสมัยโบราณ ตอนที่บิดาของผู้จัดการห้างสรรพสินค้าในตัวอำเภอคนปัจจุบันเสียชีวิตลง บนโลศพก็มีการตั้งปราสาทจำลองทำด้วยกระดาษ ตรงหน้าประตูฝั่งหนึ่งมีจักรยานของผู้ที่มาร่วมพิธีจอดอยู่เนืองแน่น อีกฝั่งหนึ่งตั้งพวงหรีดคนกระดาษและม้ากระดาษไว้เต็ม ริมหางมีโต๊ะของพวกเป่าปี่ตีกลองตั้งอยู่สามตัว มีการผลัดเปลี่ยนกันบรรเลงทั้งวันทั้งคืน ที่ขาดไปคือการร้องเพลงและเต้นหน้าศพอันเป็นการแสดง

ความกตัญญูของบรรดาลูกหลานและคนใกล้ชิด บริเวณลานบ้านมีการตั้งโต๊ะเล่นไฟเต็มไปหมด (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 154)

ในบริบทดังกล่าว “ผม” กำลังเล่าเรื่องการจัดงานศพโดยใช้สำนวน“通宵达旦” ซึ่งแปลว่า “ตั้งแต่ ค่ำยันสว่าง” (《成语大词典》编委会, 2022: 1067) สำนวนนี้พรรณนาภาพให้ผู้อ่านเห็นได้ว่า ภายในงานศพได้เริ่มเป่าปี่ตีกลองตั้งแต่ช่วงค่ำของวันและไปหยุดการบรรเลงตอนรุ่งเช้าของอีกวันหนึ่ง ซึ่งไม่มีการบรรเลงในช่วงกลางวัน แต่ผู้แปลถอดความเป็นภาษาไทยคำว่า “ทั้งวันทั้งคืน” ซึ่งสามารถ ตีความ ได้ว่าผลัดเปลี่ยนกันเป่าปี่ตีกลองตลอดทั้งกลางวันและกลางคืนของวัน ซึ่งสื่อความหมายผิดเพี้ยนไป จากต้นฉบับ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “ตั้งแต่ค่ำยันสว่าง” ซึ่งเป็นการกำหนดช่วงเวลาตามต้นฉบับ อย่างถูกต้อง ดังสำนวนผู้วิจัย (5) ดังต่อไปนี้

สำนวนผู้วิจัย (5)

เมืองเพิงตูในมณฑลเสฉวนได้ชื่อว่าเป็นเมืองผี และเป็นถิ่นเดิมของชาวปาในสมัยโบราณ ตอนที่บิดา ของผู้จัดการห้างสรรพสินค้าในตัวอำเภอคนปัจจุบันเสียชีวิตลง บนโรงศพก็มีการตั้งปราสาทจำลองทำ ด้วยกระดาษ ตรงหน้าประตูฝั่งหนึ่งมีจักรยานของผู้ที่มาร่วมพิธีจอดอยู่เนืองแน่นอีกฝั่งหนึ่งตั้งพวงหรีด คนกระดาษ และม้ากระดาษไว้เต็ม ริมทางมีโต๊ะของพวกเป่าปี่ตีกลองตั้งอยู่สามตัว มีการผลัดเปลี่ยน กันบรรเลงตั้งแต่ค่ำยันสว่าง ที่ขาดไปคือการร้องเพลงและเต้นหน้าศพอันเป็นการแสดงความกตัญญู ของบรรดาลูกหลานและคนใกล้ชิด บริเวณลานบ้านมีการตั้งโต๊ะเล่นไฟเต็มไปหมด.

ตัวอย่างที่ (6)

ต้นฉบับภาษาจีน

这墓主 眼见皇上身边老将一个个遭到诛杀，终日诚惶诚恐，斗胆给是上递上一分 辞呈，说的是当今天下，国泰民安，皇恩浩荡，文臣武将，济济满朝，微臣不 材，年过半百，家有老母，孤寡一生，积劳成疾，余年无几，挂冠回乡， 聊表孝敬。(《灵山》，2000: 144)

ฉบับแปลภาษาไทย

เจ้าของสุสานแห่งนี้เห็นแม่ทัพเก่าแก่ข้างกายฮ่องเต้ถูกกำจัดไปทีละคนๆ ก็รู้สึกอกสั่นขวัญแขวน จึงตัดสินใจทำหนังสือกราบบังคมทูลลาออกจากราชการ โดยอ้างว่าเวลานี้บ้านเมืองเป็นปึกแผ่น ประชาชนราษฎรสงบสุข พระบารมีแผ่ไพศาล มีขุนนางที่เป็นฝ่ายบู๊และฝ่ายบุ๋นพร้อมทั้งราชสำนัก กระหม่อมด้วยความสามารถ อายุกว่าครึ่งร้อย มารดาชราอยู่ที่บ้านอย่างเจ็บเหงา ตรอมใจ จนล้มป่วย คงมีชีวิตอยู่ได้อีกไม่นาน จึงขอกราบบังคมทูลลาออกจากตำแหน่งกลับบ้านเกิด เพื่อแสดงความกตัญญู (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 185)

ในบริบทดังกล่าว “ผม” ได้เดินทางผ่านสุสานแห่งนี้ ซึ่งเจ้าของสุสานเป็นขุนศึกผู้หนึ่งที่ช่วยจួយวน จางทำศึกก่อตั้งราชวงศ์ ขุนศึกนายนี้ประสงค์ลาออกจากราชการจึงอ้างกับฮ่องเต้ว่ามารดามีอาการป่วย

เนื่องจาก“积劳成疾”ซึ่งหมายถึง “เจ็บป่วยจากการทำงานหนักเกินไป” (《成语大词典》编委会, 2022: 512) แต่ผู้แปลแปลสำนวนจีนดังกล่าวว่า “ตรอมใจจนล้มป่วย” ซึ่งคำว่า “ตรอมใจ” นั้น หมายถึง “ระทมใจจนเหี่ยวแห้ง, ตรอมใจ หรือ ตรอมตรม ก้ว่า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 457) ดังนั้นผู้แปลจึงสื่อความผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ ในบริบทข้างต้นกล่าวว่า มารดาที่อยู่บ้านคนเดียว ทั้งแก่ชรา ทั้งต้องทำงานหาเงินเลี้ยงชีพตนเอง ไม่มีลูกหลานคอยดูแล คงจะต้องมีชีวิตอยู่ได้ไม่นาน พิจารณาจากบริบทเห็นมารดาของแม่ทัพคนนั้นไม่มีความสุขทุกข์ใจที่ต้องอยู่คนเดียว แต่เหนื่อยกายที่ต้องดูแลตนเองตามลำพัง ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “ตรากรตรำจนป่วย” คำว่า “ตรากรตรำ” หมายถึง “ทนทำงานด้วยความยากลำบาก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 460)

ต้นฉบับภาษาจีน 积劳成疾	ฉบับแปลภาษาไทย ตรอมใจจนล้มป่วย	สำนวนผู้วิจัย ตรากรตรำจนป่วย
[+]ทำงานหนักก่อนป่วย	[-]ทำงานหนักก่อนป่วย	[+]ทำงานหนักก่อนป่วย
[-]ระทมใจ	[+]ระทมใจ	[-]ระทมใจ

จากผลการวิเคราะห์อรรถลักษณะดังกล่าว ในบริบทดังกล่าวจะพบว่า “积劳成疾” จำเป็นที่ทำงานหนักมาก่อนจึงเกิดการล้มป่วยเพราะทำงานหนัก แต่คำว่า “ตรอมใจจนล้มป่วย” มาจากความทุกข์ใจ ระทมใจ อันเกิดจากสภาวะจิตใจ อาจทำให้กินไม่ได้ นอนไม่หลับแล้วทำให้ล้มป่วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอคำว่า “ตรากรตรำจนป่วย” ที่มีความหมายถึง ทำงานอย่างหนักก่อน จากนั้นก็ล้มป่วย จึงเป็นคำแปลที่เหมาะสม และสื่อความสอดคล้องกับสำนวนจีนดังกล่าวมากกว่า ดังสำนวนผู้วิจัย (6) ต่อไปนี้

สำนวนผู้วิจัย (6)

เจ้าของสุสานแห่งนี้เห็นแม่ทัพเก่าแก่ชราอยู่คนเดียวถูกกักขังไปทีละคนๆ ก็รู้สึกสงสารเลยชวน จึงตัดสินใจทำหนังสือกราบบังคมทูลลาออกราชการ โดยอ้างว่าเวลานี้บ้านเมืองเป็นปึกแผ่น ประชาชนสุขสงบ พระบารมีแผ่ไพศาล มีขุนนางที่เป็นฝ่ายบู๊และฝ่ายบุ๋นพร้อมทั้งราชสำนัก กระหม่อมด้วยความสามารถ อายุกว่าครึ่งร้อย มารดาชราอยู่ที่บ้านอย่างเจ็บเหงา ตรากรตรำจนป่วย คงมีชีวิตอยู่ได้อีกไม่นาน จึงขอกราบบังคมทูลลาออกจากตำแหน่งกลับบ้านเกิดเพื่อแสดงความกตัญญู

ตัวอย่างที่ (7)

ต้นฉบับภาษาจีน

他却嗅嗅墙角的一堆狗屎，摇头晃脑竟自吃了，锦衣卫只好如此这般回报圣上，皇帝这才深信不疑，他死了之后，便赐以厚葬。其实那堆狗屎是他宠爱的丫鬟用碾碎的芝麻拌的糖稀，圣上哪里知道。(《灵山》，2000: 145)

ฉบับแปลภาษาไทย

เจ้าของบ้านไม่พูด ได้แต่คลานไปดมกองขี้หมาที่มูกำแพง ส่ายหน้าไปมา แล้วก้มลงกินขี้กอนนั้น องค์กรกษีเสื้อทองจึงจำต้องเดินทางกลับไปกราบบังคมทูลฮ่องเต้ตามที่เห็นมา คราวนี้ฮ่องเต้จึงวางพระทัยเลิกระแวง ภายหลังเมื่อเขาตายไปจึงทรงรับสั่งให้จัดพิธีศพอย่างใหญ่โตสมเกียรติ ความจริงแล้วขี้หมากอนนั้นเป็นงาบคคูลูกน้ำเชื่อมที่สาวใช้ทำเตรียมไว้ก่อนแล้ว ฮ่องเต้จะทรงทราบได้อย่างไรเล่า (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 186)

ต่อเนื่องกับตัวอย่างที่ 10 “ผม” ได้ลองเปลี่ยนเรื่องเล่าใหม่เป็นว่าขุนศึกผู้นี้ซึ่งหนีกลับบ้านเกิด แล้วแกล้งทำเป็นบ้าเสียสติ ฮ่องเต้ทรงแคลงใจ จึงรับสั่งให้องค์กรกษีเสื้อทองไปสืบดู เมื่อองค์กรกษีเดินทางมาถึงบ้าน กลับพบเจ้าของบ้านคลานออกมาจากห้องข้างในส่งเสียงเห่าแบบสุนัข และแสดงกิริยาท่าทาง “摇头晃脑” คือ “การโยก/เขย่าหัวไม่หยุด เพื่อแสดงออกถึงความอึดเอมใจ” (《成语大词典》编委会, 2022: 1264) ซึ่งเป็นภาษากายที่แสดงความพึงพอใจ แต่ผู้แปลกลับแปลว่า “ส่ายหน้าไปมา” ซึ่งคำว่า “ส่ายหน้า” นั้น หมายถึง “อาการที่ทำหน้าหันไปมาซ้ำ ๆ แสดงถึงความ หมดหวัง หมดศรัทธา หมดปัญญาเป็นต้น เช่น หมดเห็นผลการตรวจคนไข้แล้วส่ายหน้า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1220) ภาพความคิดดังกล่าวขัดแย้งกับต้นฉบับอย่างสิ้นเชิง จากความยินดีเหมือนการสั่นหัวดีดึกขี้ของสุนัขกลายเป็น การส่ายหน้าไปมาอย่างเชื่องช้าคล้ายระอาใจ จากเจ้าของบ้านที่ยินดีกับการกินขี้หมา แปรเปลี่ยนเป็นการกิน ขี้หมาอย่างเหนียวหน่ายใจเหมือนมีใครไปบังคับ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “ผงกหัวยินดี” ซึ่ง “ผงก” หมายถึง “การยกหัวขึ้นน้อย ๆ ก้มหัวลงแล้วเงยขึ้นโดยเร็วแสดงอาการยอมรับหรือเห็นด้วย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 771) ที่มีความหมายบวกเหมือนต้นฉบับภาษาจีน **ตั้งสำนวนผู้วิจัย (7) ต่อไปนี้**

สำนวนผู้วิจัย (7)

เจ้าของบ้านไม่พูด ได้แต่คลานไปดมกองขี้หมาที่มูกำแพง ผงกหัวยินดี แล้วก้มลงกินขี้กอนนั้น องค์กรกษีเสื้อทองจึงจำต้องเดินทางกลับไปกราบบังคมทูลฮ่องเต้ตามที่เห็นมา คราวนี้ฮ่องเต้จึงวางพระทัยเลิกระแวง ภายหลังเมื่อเขาตายไปจึงทรงรับสั่งให้จัดพิธีศพอย่างใหญ่โตสมเกียรติ ความจริงแล้วขี้หมากอนนั้นเป็นงาบคคูลูกน้ำเชื่อมที่สาวใช้ทำเตรียมไว้ก่อนแล้ว ฮ่องเต้จะทรงทราบได้อย่างไรเล่า

ตัวอย่างที่ (8)

ต้นฉบับภาษาจีน

无论是罚款的还是被罚的都忘了这一车关在车里在烈日下蒸烤陪罚的乘客。众人对司机的反感又愈益变成对红袖章的憎恨，全都敲窗子叫喊抗议，戴红袖章的女人才明白她已成为众矢之的，赶紧扯下罚款单，朝司机手里一塞。另一位扬了一下手中的一面小旗，检查车开了过来，他们这才上车，一阵灰尘，扬长而去。(《灵山》，2000: 157)

ฉบับแปลภาษาไทย

ทั้งคนสั่งปรับและคนถูกปรับต่างก็ลืมไปแล้วว่า ผู้โดยสารบนรถทั้งหมดกำลังถูกลงโทษให้นั่งอับอ้าวอยู่ในรถที่จอดอยู่กลางแดดเปรี้ยง ความรู้สึกไม่พอใจคนขับรถค่อยๆเปลี่ยนเป็นความโกรธเคือง พวกพลอกแขนแดง ต่างพากันเคาะหน้าต่างและร้องตะโกนแสดงความไม่พอใจ พนักงานหญิงพลอกแขนแดงจึงรู้ว่าตนตกเป็นเป้าโจมตี จึงรีบฉีกใบสั่งออกมาโยนใส่มือคนขับ อีกคนรีบโบกธงแดงเล็ก ๆ ในมือเรียกรถตรวจการให้มารับ แล้วพากันขึ้นรถขับออกไปจนฝุ่นฟุ้งตลบเป็นทางยาว (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 199-200)

ในบริบทดังกล่าว ผู้เขียนบรรยายว่าระหว่างที่นั่งรถโดยสาร มีพนักงานตรวจตัวของกรมทางหลวงซึ่งสวมพลอกแขนสีแดงก้าวขึ้นมาบนรถ ยึดตัวรถมาจากผู้โดยสารคนหนึ่ง แล้วกวักมือเรียกคนขับรถมาเจรจา พนักงานหญิงเขียนใบสั่งปรับจำนวนสามร้อยหยวน เป็นร้อยเท่าของตัวราคาสามหยวนที่หลงหูหลงตาไม่ได้ฉีกมูมออก จากนั้นก็เกิดการโต้เถียงระหว่างคนขับกับพนักงานตรวจตัว หลังจากตะโกนโวยวายกันอยู่พักใหญ่ กินเวลาไปกว่าชั่วโมงรถก็ยังออกวิ่งไม่ได้ สำนวน “扬长而去” หมายถึง “เดินจากไปอย่างว่างมาด หรือแสดงให้คนอื่นเห็นว่าตนมีอำนาจเหนือกว่า” (《成语大词典》编委会, 2022: 1255) แต่ผู้แปลกลับแปลว่า “เป็นทางยาว” ซึ่งสื่อความผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับอย่างร้ายแรง ผู้เขียนต้องการสื่อสารให้ผู้อ่านเห็นภาพว่าพวกสวมพลอกแขน มีอำนาจใหญ่โต ดังนั้นจึงทำตัวสูงส่งเหนือใคร ไม่สนใจที่จะฟังคำพูดของคนอื่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “ว่างมาดเชิดหน้า” ซึ่งคำว่า “ว่างมาด” หมายถึง “แสดงท่าทางให้เห็นว่าใหญ่โตหรือมีอำนาจเป็นต้น เช่น ว่างมาดเป็นดารา” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 771) และกิริยา “เชิด” หน้า หมายถึง “ยื่นหรือยกขึ้นจนเห็นเด่น เช่น เชิดหน้า เชิดอก” ดังนั้นเมื่อวางรวมกันจึงหมายถึง การวางท่าทางใหญ่โต มองขึ้นบนไม่สนใจคำพูดของผู้น้อย ดังสำนวนผู้วิจัย (8) ต่อไปนี้

สำนวนผู้วิจัย (8)

ทั้งคนสั่งปรับและคนถูกปรับต่างก็ลืมไปแล้วว่า ผู้โดยสารบนรถทั้งหมดกำลังถูกลงโทษให้นั่งอับอ้าวอยู่ในรถที่จอดอยู่กลางแดดเปรี้ยง ความรู้สึกไม่พอใจคนขับรถค่อยๆเปลี่ยนเป็นความโกรธเคือง พวกพลอกแขนแดง ต่างพากันเคาะหน้าต่างและร้องตะโกนแสดงความไม่พอใจ พนักงานหญิงพลอกแขนแดงจึงรู้ว่าตนตกเป็นเป้าโจมตี จึงรีบฉีกใบสั่งออกมาโยนใส่มือคนขับ อีกคนรีบโบกธงแดงเล็กๆในมือเรียกรถตรวจการให้มารับ แล้วพากันว่างมาดเชิดหน้าเดินขึ้นรถขับออกไปจนฝุ่นฟุ้งตลบ

ตัวอย่างที่ (9)

ต้นฉบับภาษาจีน

我想她也许有一天会来找我，也许不会。不过这萍水相逢毕竟给我一点愉悦。
(《灵山》，2000: 394)

ฉบับแปลภาษาไทย

ผมคิดว่าสักวันหนึ่งเธออาจจะมาหาผมหรือบางทีอาจจะไม่ อย่างไรก็ตาม การพบกันที่แม่น้ำผิงส่วย ครั้งนี้ทำให้ผมเบิกบานใจอยู่บ้าง (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 500)

ในบริบทดังกล่าว เมื่อ “ผม” นั่งรถไฟไปถึงสถานีก็ยี่สิบได้หวนระลึกถึงเด็กสาวคนหนึ่งที่ยังเอิญได้พบ และพูดคุยกันที่ท่าข้ามฟากแห่งหนึ่งและเธอบอกว่าบ้านเธออยู่ที่ก๊วยซี ระหว่างโดยสารเรือข้ามฟากทั้งคู่ ได้พูดคุยกันถกคอกและยังได้แลกชื่อและที่อยู่กันด้วย เธอยังชวน “ผม” แวะมาพักบ้านเธอที่ก๊วยซี ในที่นี้สำนวน“萍水相逢” หมายถึง “จอกแหนที่ลอยไปตามน้ำบางครั้งก็มีโอกาสมาชนกัน เป็นการอุปมาถึงคนแปลกหน้าที่บังเอิญเจอกัน” (《成语大词典》编委会, 2022: 797) แต่ผู้แปลกลับแปลตรงตัวว่า “การพบกันที่แม่น้ำผิงสู่ย” ทั้งที่ในบริบทดังกล่าวไม่มีแม่น้ำผิงสู่ยปรากฏแต่อย่างใด ซึ่งถือว่าผู้แปลถ่ายทอดความหมายของสำนวนจีนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ และสื่อสารเกินจากต้นฉบับภาษาจีน ทั้งนี้ อาจอนุมานได้ว่าผู้แปลคงไม่มีความรู้ว่“萍水相逢”เป็นสำนวน จึงตีความตามบริบทโดยเห็นว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนเรือจึงเหมารวมไปว่า “萍水”เป็นชื่อแม่น้ำซึ่งเป็นสถานที่ที่ “ผม” กับสาวคนนั้นพบเจอกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “บังเอิญเจอกัน” ซึ่งคำว่า “บังเอิญ” หมายถึง “ที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว ไม่ตั้งใจ หรือไม่คาดหมาย, เผอิญ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 661)

สำนวนผู้วิจัย (9)

ผมคิดว่าสักวันหนึ่งเธออาจจะมาหาผมหรือบางทีอาจจะไม่ อย่างไรก็ตามการบังเอิญเจอกันครั้งนี้ทำให้ผมเบิกบานใจอยู่บ้าง

ตัวอย่างที่ (10)

ต้นฉบับภาษาจีน

他也就想起了他出门去赴的那个约会，其实也可去可不去，大家见面无非是天南海北闲扯，再讲讲熟人之间，谁在闹离婚，谁又同谁好了，出了什么新书，新戏，新电影。下回再去这些新书新戏新电影也就老而乏味。再就是某某大员有什么新的讲话，那话其实翻来复去不知讲过多少年了，早已是陈腔滥调。他所以去，无非是忍受不了孤独，之后也还得再回到他那凌乱的房间里来。
(《灵山》，2000: 390)

ฉบับแปลภาษาไทย

แต่แล้วเขาก็คิดว่านัดที่เขาออกมาพบนั้น ที่จริงจะไปหรือไม่ไปก็ได้ พอเจอหน้ากันแต่ละคนก็จะคุยเรื่องสัพเพเหระซ้ำซาก เรื่องของคนรู้จักใครกำลังจะหย่า ใครคืนดีกับใคร มีหนังสือเล่มใหม่ ละครเรื่องใหม่ หนังสือใหม่อะไรบ้าง ครั้งต่อไปหนังสือเล่มใหม่ ละครเรื่องใหม่ และหนังสือใหม่ พวกนี้ก็จะกลายเป็นเรื่องเก่าที่น่าเบื่อ จากนั้นก็คุยถึงคนใหญ่คนโต คนไหนพูดอะไรใหม่ ๆ บ้าง คำพูดพวกนี้พูดกลับไปกลับมาไม่รู้กี่ปีต่อกี่ปี กลายเป็นเรื่องเก่าซ้ำซาก ที่เขาไปก็เพราะทนอยู่คนเดียวไม่ได้ แต่หลังจากนั้นก็ยังต้องกลับไปที่พักกรุงรังนั้น (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 494-495)

ในบริบทดังกล่าว ตัวละคร “เขา” กำลังคิดคำนึงครั้งที่ออกไปพบเจอเพื่อน ๆ ระหว่างทางที่ออกไปตามนัด โดยมีความคิดว่าการพบเจอกันแบบนี้ก็ได้เพียงแต่พูดคุยเรื่องไร้สาระซ้ำแล้วซ้ำเล่า ในที่นี้สำนวน “翻来复去” กรณีกล่าวถึงร่างกาย จะหมายถึงการพลิกร่างกายไปมา แต่ในกรณีกล่าวถึงการกระทำ

จะใช้ในการอธิบายการกระทำซ้ำหลายครั้ง (《成语大词典》编委会, 2022: 325) แต่ผู้แปลถอดความเป็นภาษาไทยว่า “กลับไปกลับมา” ซึ่งหมายถึง “การพูดที่พลิกแพลง ไม่แน่นอน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 78) วันนี้พูดอย่างพຽ່ງนี้พูดอีกอย่าง หาความแน่นอนไม่ได้ ซึ่งสื่อสารผิดเพี้ยนไปจากบริบทดังกล่าวที่สื่อสารว่า ตัวละคร “เขา” รู้สึกเบื่อหน่ายที่มีการพูดคุยแต่หัวข้อเดิม ๆ ซ้ำซากโดยไม่มีความสร้างสรรค์ใด ๆ ทั้งนี้ จึงถือได้ว่าผู้แปลถ่ายทอดความหมายของสำนวนคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับ ดังนั้น “เพื่อรักษาความหมายและเสน่ห์ทางภาษา ความเป็นสำนวนของการใช้ภาษาให้เทียบเท่ากับต้นฉบับภาษาจีน อาจลองใช้คำซ้ำ “ครั้งแล้วครั้งเล่า” ที่สื่อความหมายสอดคล้องกับสำนวนจีนดังกล่าว ในขณะที่มีโครงสร้างลีลาที่มีความสมมาตรกันและมีการสัมผัสคล้องจองทางเสียงอันเป็นเสน่ห์ของภาษาไทยที่เทียบเท่ากับสำนวนจีนอันเป็นมนต์เสน่ห์แห่งความงามของภาษาจีน” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล และ หลูตาน, 2566: 42)

สำนวนผู้วิจัย (10)

แต่แล้วเขาก็คิดว่าวันนี้เขาออกมาพบนั้น ที่จริงจะไปหรือไม่ไปก็ได้ พอเจอหน้ากันแต่ละคนก็จะคุยเรื่องสัพเพเหระซ้ำซาก เรื่องของคนรู้จักใครกำลังจะหย่า ใครคืนดีกับใคร มีหนังสือเล่มใหม่ ละครเรื่องใหม่ หนังสือใหม่อะไรบ้าง ครั้งต่อไปหนังสือเล่มใหม่ ละครเรื่องใหม่ และหนังสือใหม่ พวกนี้ ก็จะกลายเป็นเรื่องเก่าที่น่าเบื่อ จากนั้นก็คุยถึงคนใหญ่คนโต คนไหนพูดอะไรใหม่ ๆ บ้าง คำพูดพวกนี้พูดครั้งแล้วครั้งเล่าไม่รู้กี่ปีต่อกี่ปี กลายเป็นเรื่องเก่าซ้ำซาก ที่เขาไปก็เพราะทนอยู่คนเดียวไม่ได้แต่หลังจากนั้นก็ยังคงกลับไปห้องรกรุงรังนั้น

ตัวอย่างที่ (11)

ต้นฉบับภาษาจีน

热菜上来，我们吃着讲着。他说他十岁光景，他老子把他送到个道观里去帮着烧火做饭，是他老头得病时许下的愿。老道给他启蒙的课本《玄门日课》如今还能倒背如流。(《灵山》，2000: 286)

ฉบับแปลภาษาไทย

กับข้าวร้อนๆ มาแล้ว เรากินไปคุยไป แกเล่าว่าตอนอายุสิบขวบ พ่อพาไปฝากไว้ที่อารามแห่งหนึ่ง เพื่อช่วยทำกับข้าว เพราะพ่อบนบานเอาไว้ตอนป่วย นักพรตผู้เฒ่าได้เอา “แบบฝึกฝนคัมภีร์เต๋า” มาให้อ่าน จนเดี๋ยวนี้ก็ยังท่องกลับหลังได้คล่อง (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 361)

ในบริบทดังกล่าว “ผม” ได้เข้าไปสนทนากับลุงคนหนึ่งที่นั่งรับจ้างเขียนคำมงคลบนกระดาษสีแดงที่ตลาด คุยกันถูกคอจึงพาไปเลี้ยงข้าวที่ร้านอาหาร ซึ่งจากเรื่องเล่าของลุงคนนั้น ทราบมาว่าทุกวันนี้ลุงยังท่องเนื้อหาหนังสือที่เคยได้เรียนตอนไปช่วยงานที่วัดตอนสมัยเด็กได้ถึงขนาดคล่องแคล่ว ซึ่งในที่นี้ สำนวน “倒背如流” หมายถึง “การท่องได้อย่างคุ้นเคยและคล่องแคล่วมาก” (《成语大词典》编委会, 2022: 270) แต่ผู้แปลกลับแปลแบบตรงตามตัวอักษรว่า “ท่องกลับหลังได้คล่อง” ซึ่งอาจสื่อสารทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาไทยเข้าใจผิดได้ว่าลุงสามารถท่องกลับหลังได้ จึงถือว่าสำนวนแปลของผู้แปลดังกล่าวแปลความหมาย

เกินไปจากความเป็นจริง ทั้งนี้ เพื่อถ่ายทอดความหมายให้ตรงกับต้นฉบับ ผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “ท่องจำขึ้นใจ” ดังสำนวนผู้วิจัย (11) เนื่องจากคำว่า “ขึ้นใจ” หมายถึง “เจนใจ, จำได้แม่นยำ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 78) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าลุงคนนั้นจดจำขึ้นใจแล้ว ต่อให้เริ่มท่องจากด้านหลังย้อนขึ้นมาด้านหน้าก็สามารถพูดออกมาได้อย่างคล่องแคล่ว นอกจากนี้ “ท่องจำขึ้นใจ” นั้น เป็นการใช้กลวิธีการแปลเอาความแต่กลับสามารถทำให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจได้ง่ายดายมากกว่าการแปลตรง เพราะสมัยโบราณตัวหนังสือของจีนนั้นเป็นการเขียนในแนวตั้ง หากพูดกับคนจีนว่า “ท่องกลับหลังได้คล่อง” คนจีนก็สามารถเข้าใจความหมายแฝงว่า เป็นการจดจำทุกตัวอักษรได้อย่างแม่นยำ แต่หากพูดกับคนไทยว่า “ท่องกลับหลังได้คล่อง” ผู้อ่านชาวไทยอาจจะไม่เข้าใจความหมายที่แฝงอยู่

สำนวนผู้วิจัย (11)

กับข้าวร้อน ๆ มาแล้ว เรากินไปคุยไป แกเล่าว่าตอนอายุสิบขวบ พ่อพาไปฝากไว้ที่อารามแห่งหนึ่ง เพื่อช่วยทำกับข้าว เพราะพ่อบนบานเอาไว้ตอนป่วย นักพรตผู้เฒ่าได้เอา “แบบฝึกฝนคัมภีร์เต๋า” มาให้อ่าน จนเดี๋ยวนี้ก็ยังท่องจำขึ้นใจ

ระดับที่ 3 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการละโดยไม่แปล

การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการละโดยไม่แปล ทำให้ฉบับแปลภาษาไทยไม่มีร่องรอยของสำนวนจีนปรากฏ ตลอดจนส่งผลทำให้ภาพที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อไปยังผู้อ่านขาดหายไปโดยสิ้นเชิง จำนวน 6 สำนวน โดยขอยกตัวอย่างมาอภิปรายเพียงบางสำนวนดังตัวอย่างที่ 12-13 ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (12)

ต้นฉบับภาษาจีน

他在我上方站住，并不回头，后脑勺上那三片金属叶片的天线还在晃动。等我从横七竖八倒伏的树干上爬过去，快到他跟前，还没喘过气来，他就又走了。
(《灵山》，2000: 58)

ฉบับแปลภาษาไทย

เขายืนอยู่เหนือผมขึ้นไปและไม่ได้หันกลับมามอง เสาอากาศที่เป็นแผ่นโลหะสามแผ่นเสียบอยู่ตรงท้ายทอยกวัดแกว่งไปมา พอผมปีนข้ามขอนไม้ที่ล้มขวางทางไปได้ เกือบจะตามทันเขาแล้ว ยังไม่ทันได้พักหายใจหายคอ เขาก็เดินต่อไปอีก (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 78)

“ผม” ได้ติดตามเจ้าหน้าที่สถานีคนหนึ่งเข้าไปในป่าโบราณเพื่อตรวจวัดสภาพอากาศ
สำนวน “横七竖八” บรรยายสภาพขอนไม้ที่ล้มขวางทางว่ามีบางส่วนถูกวางเป็นแนวขวางและมีบางส่วนถูก
วางเป็นแนวตั้ง นั่นคือ “ถูกจัดวางอย่างไม่เป็นระเบียบ หรือวางอย่างสะเปะสะปะไปทั่ว” (《成语大词典》
编委会, 2022: 461) แต่จากบริบทฉบับแปลภาษาไทยดังกล่าว เห็นได้ว่า ผู้แปลได้ละความของสำนวนจีนไป
ทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาไทยไม่สามารถสัมผัสถึงสภาพการวางกระจายไปทั่วของขอนไม้จำนวนมากอันเป็น
อุปสรรคต่อการปีนข้ามไปได้โดยง่ายนั้นได้อย่างชัดเจนเหมือนผู้อ่านฉบับภาษาจีน ทั้งนี้ เพื่อคงความเป็น
สำนวนของภาษาต้นฉบับและความงามทางภาษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “สะเปะสะปะ” ที่หมายถึง
“ไม่เป็นระเบียบ เช่น นอนแขนขาเกยกันสะเปะสะปะ, อาการที่พูดเลอะเทอะเรื่อยเรื่อยไม่มีประเด็น เช่น
พูดสะเปะสะปะ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1194) ซึ่งเป็นคำซ้อนที่มีสัพพัญญูอันมีความงามด้านเสียงที่
สัมผัสคล้องจองกันและด้านความสมมาตรกันทางโครงสร้างเท่ากับสำนวนจีนดังกล่าว ดังสำนวนผู้วิจัย (12)

สำนวนผู้วิจัย (12)

เขายืนอยู่เหนือผมขึ้นไปและไม่ได้หันกลับมามอง เสาอากาศที่เป็นแผ่นโลหะสามแผ่นเสียบอยู่ตรง
ท้ายทอยกวัดแกว่งไปมา พอผมปีนข้ามขอนไม้ที่ล้มขวางทางสะเปะสะปะไปทั่ว เกือบจะตามทัน
เขาแล้ว ยังไม่ทันได้พักหายใจหายคอ เขาก็เดินต่อไปอีก

ตัวอย่างที่ (13)

ต้นฉบับภาษาจีน

他才当了两年律师，被人遗忘了的这行业重新开张时，他报考上了，便辞掉原来的公差。他一心想将来自己开个律师事务所，说这同作家一样，本是个自由的职业，想为谁辩护就为谁受理，多少有点自己的意志。他可惜无法为我辩护，说是有朝一日，法制健全了，我要打官司，尽可找他出面。(《灵山》，2000: 418)

ฉบับแปลภาษาไทย

เขาเป็นทนายความมาได้สองปี เขาสอบติดเมื่ออาชีพที่ถูกลืมไปนี้ได้รับความนิยมใหม่ จึงลาออกจาก
งานราชการที่ทำอยู่เดิม เขาตั้งใจว่าจะเปิดสำนักงานทนายความของตัวเอง และบอกว่าอาชีพนี้เป็น
อาชีพอิสระเหมือนนักเขียน อยากว่าความให้ใครก็รับทำคดีให้คนนั้น อย่างน้อยก็มีปณิธานของตัวเอง
เขาเสียสละที่ไม่อาจว่าความให้ผมได้ ทั้งยังบอกว่าหากระบบศาลยุติธรรมเสร็จสมบูรณ์ ถ้าผมมี
คดีความขึ้นโรงขึ้นศาลให้เรียกใช้เขาได้ (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 531)

ในบริบทดังกล่าว “ผม” ได้เล่าถึงเรื่องราวที่ทนายซึ่งเป็นเพื่อนคนหนึ่งที่มีโอกาสได้ตระเวนไปตามลำ
นำท่องเที่ยวไปด้วยกัน ได้บอกเล่าความรู้สึกเสียสละที่ไม่สามารถว่าความให้ “ผม” ได้ จึงรับปาก “ผม”
ว่า “有朝一日” ซึ่งหมายถึง “วันหนึ่งในอนาคต หรือวันข้างหน้า” (《成语大词典》编委会, 2022:
1359) โดยสื่อสารว่าวันหน้าเมื่อเหตุปัจจัยเปลี่ยนแปลงไป หาก “ผม” ยังต้องขึ้นโรงขึ้นศาลเฉกเช่นเวลานี้อีก
ทนายก็พร้อมจะว่าความให้ แต่ผู้แปลละความของสำนวนดังกล่าวโดยไม่แปล ซึ่งอาจไม่ส่งผลกระทบ

ต่อความหมายโดยรวมที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ แต่ทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาไทยไม่สามารถสัมผัสถึงความเป็น
สำนวนของภาษาต้นฉบับ อีกทั้งยังทำให้สารบ่งบอกเวลาขาดหายไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอเพิ่มเติมคำว่า “วันหน้า”
ซึ่งหมายถึง “วันที่จะมาถึงข้างหน้า เช่น วันหน้าจะพบกันใหม่” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1106)

สำนวนผู้วิจัย (13)

เขาเป็นนายความมาได้สองปี เขาสอบติดเมื่ออาชีพที่ถูกล้มไปนี้ได้รับความนิยมใหม่ จึงลาออกจาก
งานราชการที่ทำอยู่เดิม เขาตั้งใจว่าจะเปิดสำนักงานนายความของตัวเอง และบอกว่าอาชีพนี้
เป็นอาชีพอิสระเหมือนนักเขียน อยากรู้ว่าความให้ใครก็รับทำคดีให้คนนั้น อย่างน้อยก็มีปณิธาน
ของตัวเองเขาเสียสละที่ไม่อาจหาความให้ผมได้ ทั้งยังบอกว่าวันหน้าหากระบบศาลยุติธรรม
เสร็จสมบูรณ์ถ้าผมมีคดีความขึ้นโรงขึ้นศาลให้เรียกใช้เขาได้

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปล
สำนวนจีนเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับแปลภาษาไทย เมื่อพิจารณาในมิติ
การรักษาความงามทางภาษาของความเป็นสำนวนและความถูกต้องของความหมายแล้ว อาจแบ่งระดับ
การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนได้เป็น 3 ระดับ โดยเรียงลำดับความคลาดเคลื่อน
จากน้อยไปหามาก ดังนี้

ระดับที่ 1 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงสำนวนแปลขาดอรรถรสทางวรรณศิลป์ ซึ่งรวมถึง
ผู้แปลถ่ายทอดความหมายของสำนวนได้ไม่ครบหรือไม่เท่ากับต้นฉบับ และสำนวนแปลของผู้แปลสื่ออรรถรส
ทางอารมณ์ความรู้สึกหรือบรรยากาศไม่เท่ากับบริบทต้นฉบับภาษาจีน ซึ่งถือว่าความงามทางภาษา
ของความเป็นสำนวนสูญหายในขณะที่มีความหมายของสำนวนถูกต้องเพียงบางส่วน **ระดับที่ 2**
การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการถ่ายทอดความหมายของสำนวนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ ซึ่งถือว่า
ความงามทางภาษาของความเป็นสำนวนสูญหายในขณะที่มีความหมายของสำนวนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ
และ**ระดับที่ 3** การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการละโดยไม่แปล ซึ่งถือว่าไม่พบร่องรอยของสำนวนจีน
โดยสิ้นเชิง

จากการแบ่งระดับของความคลาดเคลื่อนในการแปลสำนวนดังกล่าว เห็นได้ว่า ผู้อ่านฉบับภาษาไทย
จะมีความเข้าใจและโอกาสการ “ลิ้มรส” อันติงามของภาษาจีนได้มากขึ้นน้อยแตกต่างกันไปตามลำดับ
ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสิฐศักดิ์ ผิวผ่อง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2566) ที่ศึกษาการแปลสำนวนจีน
เป็นภาษาไทย รวมถึงงานวิจัยของ บุรินทร์ ศรีสมถวิล และหลูตาน (2566: 40) ที่ศึกษาการแปลคำซ้อน
ภาษาไทยเป็นภาษาจีน ซึ่งล้วนได้จัดแบ่งระดับความคลาดเคลื่อนในมิติการรักษาความงามและ
ความถูกต้องของความหมาย โดยจัดแบ่งการแปลที่ความงามทางภาษาหรืออรรถรสทางวรรณศิลป์ไม่เท่ากับ
ต้นฉบับถือว่ามีความกระทบต่อความสมบูรณ์แบบของงานแปลน้อยที่สุด ส่วนการแปลที่แปลความหมาย
คลาดเคลื่อนจัดอยู่ระดับกลาง ทว่าการละความของสำนวนหรือคำซ้อนอันจัดว่าเป็นรูปแบบถ้อยคำที่บ่งบอก
ความมีเสน่ห์ของภาษาจีนหรือภาษาไทย จนทำให้ไม่เห็นร่องรอยของเสน่ห์ทางภาษาดังกล่าวโดยสิ้นเชิงเลยนั้น

ถือว่าเป็นความคลาดเคลื่อนอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ นอกจากชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่มีต่อการถ่ายทอดสำนวนจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่งได้อย่างชัดเจนแล้ว ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการรักษาความเป็นสำเนียงของภาษานั้น ๆ อันเป็นรายละเอียดทางการใช้ภาษาที่ผู้แปลมักมองข้าม

ทั้งนี้ เป็นอันว่าสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้แปลไม่สามารถก้าวข้ามความเป็นอื่นในการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยที่มีความเทียบเท่าในมิติต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นได้ คือ ผู้แปลไม่ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาความเป็นสำนวนของภาษาต้นฉบับ รวมทั้งอาจมีความรู้ความเข้าใจกับสำนวนจีนไม่มากพอ ซึ่งสอดคล้องกับ วิสิฐศักดิ์ ผิวผ่อง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2566: 43) ที่เห็นว่าการศึกษาและทำความเข้าใจกับสำนวนจีน รวมถึงกลวิธีการใช้ภาษาหรือเจตนารมณ์ของผู้เขียนในการใช้สำนวนแต่ละแห่งในเรื่องโดยถ่องแท้ก่อนลงมือแปลเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้แปลต้องปฏิบัติให้ลุล่วงอันดับแรก นอกจากนี้ การเลือกใช้กลวิธีการแปลที่ไม่เหมาะสมก็มีโอกาสทำให้ความหมายของสำนวนคลาดเคลื่อนไปได้อย่างสูง โดยเฉพาะต้องระวังการเลือกใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยถอดความคำในสำนวนจีนเป็นคำต่อคำในภาษาไทย เพราะอาจทำให้สื่อสารผิดเพี้ยนไปจากบริบทต้นฉบับได้

อย่างไรก็ตาม การแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในมิติการแปลวรรณกรรม ก่อนอื่นผู้แปลต้องมีคลังคำ มีนัยน์ตามองเห็นภาพอันเกิดจากพจน์ มีสไตล์สัมผัสฟังเสียงในภาษา โดยเคารพความคิด คำ และลีลาของผู้ประพันธ์ (วัลยา วิวัฒน์ศร, 2557, หน้า 277) รวมทั้งต้องมีความตระหนักไว้เสมอว่าสำนวนเป็นรูปแบบถ้อยคำที่มีสำเนียงทางภาษาที่ควรพยายามฟื้นคำแปลที่สามารถสื่อสารทุกมิติที่สอดแทรกไปกับสำนวนนั้น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์และเทียบเท่ากับต้นฉบับ ทั้งนี้ “ผู้แปลสามารถเลือกใช้กลวิธีการแปลสำนวนโดยใช้สำนวนไทยแทนที่สำนวนจีน ในกรณีที่ภาพความคิดของสำนวนจีนไม่มีในวัฒนธรรมไทยจริง ๆ อาจเลือกแปลเป็นคำซ้อนภาษาไทยได้ เพราะทั้งสำนวนและคำซ้อนในภาษาไทยถือว่ามีความงดงามเทียบเท่ากับสำนวนจีน” (วิสิฐศักดิ์ ผิวผ่อง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2566: 43)

ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะกลวิธีการแปลสำนวนจีนที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายจีนฉบับแปลภาษาไทย เรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” เท่านั้น ผู้วิจัยท่านอื่นที่ยังสนใจศึกษานวนิยายจีนฉบับแปลภาษาไทยเล่มนี้อาจศึกษาวิจัยหัวข้อการถ่ายทอดโวหารภาพพจน์ เช่น อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน สัญลักษณ์ สัทพจน์ อติพจน์ เป็นต้น ซึ่งยังไม่พบว่ามีการทำวิจัยในหัวข้อนี้มาก่อน

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นุ่มทอง. (2563). ตำราทักษะการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีน (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- กณิกนันต์ โยธานะ. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า “chī” กับสำนวนไทยที่มีคำว่า “กิน”. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- คณะอนุกรรมการพิจารณาเกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนเป็นภาษาไทย. (2543). เกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เชิดชัย ผาสุพงษ์. (2545). พจนานุกรมสำนวนจีน-ไทย. สำนักพิมพ์พู่กันจีน.
- ณัฐนันท์ ตียนนท. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายจีน เจีย กับฉบับแปลภาษาไทยบ้าน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ธัญวลัย ไกรทอง. (2559). การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนในบทละครเรื่อง ปู้ปู้จิงซิน กับบทพากย์ภาษาไทยของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นิพนธ์ ศศิภานุเดช. (2546). ชุนเขาแห่งจิตวิญญาณของเกาสิงเจี้ยน : ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทและทฤษฎีวรรณคดีของผู้ประพันธ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2557). การศึกษาเปรียบเทียบการแปลสำนวนในเฟิงเลินเหยียนอีกับห้องลินฉบับพากย์ไทยสมัยรัชกาลที่สองและสำนวนแปลของวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์. กองส่งเสริมการวิจัย. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2559). พินิจคำพิพากษาฉบับพากย์จีนสอนสำนวน: การศึกษาเปรียบเทียบ. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 9(2), 91-183.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2562). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แก้วจอมชน” ฉบับพากย์จีน. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 12(2), 259-315.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2563). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในคำบรรยายใต้ภาพภาษาจีนซีรีส์เรื่อง “เกียร์สี่ขาวกาวนีสี่ฝุ่น”. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 13(2), 509-547.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล และหลูตาน. (2566). เสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำในวรรณกรรมเยาวชนบทพระราชนิพนธ์ ชุด “แวนแก้ว” ที่หายไปฉบับพากย์จีน. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 16(2), 20-45.
- พาสนินทร์ วงศ์วุฒิสโรช. (2554). การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนใน ซีไฮวจี กับฉบับแปลภาษาไทย ไฮอิว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- พริยา สุรจร. (2544). *สำนวนจีนและสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์ : การศึกษาเปรียบเทียบ*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ภาวัญญา มัชฌิมดำรง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2566). การศึกษาวิเคราะห์การแปลสำนวนจีนเป็น
ภาษาไทยในบทบรรยายใต้ภาพซีรีส์จีนเรื่อง "ข้านี้แหละองค์หญิงสาม". *วารสารคณะมนุษยศาสตร์
สังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*. 11(2), 95-114.
- ภัศรา บรรดาศักดิ์. (2559). *การศึกษากลวิธีการแปลวรรณกรรมจีนพากย์ไทยของ รำพรรณ
รักศรีอักษร : กรณีศึกษาจากวรรณกรรมแปลเรื่อง คนตายยาก และ คนขายเลือด*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- มดิชน. (2547). *พจนานุกรมฉบับมดิชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มดิชน.
- รัชนิโรจน์ กุลธำรง. (2552). *ความรู้ความเข้าใจเรื่องภาษาเพื่อการแปล: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐกิตติ์ เลิศวิเศษ. (2558). *การศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายจีนเรื่อง หันเย่ กับฉบับแปลภาษาไทย คันทนา*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2540). *ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ:
สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- รำพรรณ รักศรีอักษร. (2545). *ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วิสิฐศักดิ์ ผิวม่วง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2566). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวน
จีนเป็นภาษาไทยในบทบรรยายใต้ภาพซีรีส์จีนเรื่อง “ถักทอรักที่ปลายฝัน”. *วารสารคณะ
มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*. 11(-), 27-42.
- วรรณนา แสงอร่ามเรือง. (2563). *ทฤษฎีและหลักการแปล (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วัลยา วิวัฒน์ศร. (2557). *การแปลวรรณกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงาน
วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรัทธา เพชรเชิดชู. (2555). *การแปลจีน-ไทยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่
ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญาวิ สายบัว. (2542). *หลักการแปล (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพรรณิ ปันมณี. (2562). *แปลผิดแปลถูก (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพรรณิ ปันมณี. (2564). *ความหมายกับการแปล (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สุมาลี ศรีปานเงิน. (2543). การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า "XIN" กับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงกัน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

อัจฉรา ฤกษ์อภิเดช และบุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2567). เสน่ห์ของวิทยายุทธในนิยายกำลังภายในของกิมย้งเรื่อง เซ่เตียวอิงสงจ้วน” ที่เลือนหายไปฉบับพากย์ไทยสองสำนวน : การศึกษาเปรียบเทียบ.วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 17(1), 187-215.

Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. New York,

《成语大词典》编委会. (2022). *成语大词典* (第二版). 商务印书馆.

高行健. (2000). *灵山*. 漓江出版社.

马国凡. (2021). *成语* (第三版). 内蒙古人民出版社.

说词解字辞书研究中心. (2021). *成语大词典* (第一版). 华语教学出版社.

史有为主编. (1997). *成语用法大词典* (第一版). 大连出版社.

王勤, 马国凡, 许正元, 孙玉臻. (1995). *分类汉语成语词典* (第二版).

山东教育出版社.

温端政. (2005). *汉语语汇学*. 商务印书馆.

中国社会科学院语言研究所词典编辑室. (2016). *现代汉语词典* (第七版). 商务印书馆.

ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และทัศนคติที่มีผล ต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน

Tourist Attraction Image, Word-of-Mouth Communication through Electronic Media and Attitudes Affecting Chinese Tourists Intention to Travel in Chengdu

Miss. Deng Nan¹ | Deng Nan¹

นภาพรรณ เนตรประดิษฐ์² | Napawan Netpradit²

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทัศนคติ และความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน และ 2) เพื่อศึกษาภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และทัศนคติที่มีผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน กลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตู จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามแบบออนไลน์ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

จากการศึกษาพบว่า 1) นักท่องเที่ยวชาวจีนให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด และให้ความสำคัญกับด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และทัศนคติอยู่ในระดับมาก และ 2) ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และทัศนคติมีผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว, การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์, ทัศนคติ, นักท่องเที่ยวชาวจีน

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์/ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: 1162546113@qq.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์/ คณะวิทยาการจัดการ/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: nok_napawan@hotmail.com

* E-Mail ผู้ส่งบทความ : Email: 1162546113@qq.com / เบอร์โทรศัพท์ 090-9147428/ รับเมื่อ วันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2567/

แก้ไขเมื่อ วันที่ 26 กันยายน พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2568

Abstract

This independent study aims to 1) examine the level of importance that Chinese tourists place on destination image, electronic Word-of-Mouth (e-WOM) communication, attitude, and intention to visit Chengdu, and 2) investigate the influence of destination image, e-WOM communication, and attitude on Chinese tourists' intention to visit Chengdu. The sample consisted of 385 Chinese tourists who had traveled to Chengdu. Data was collected through an online questionnaire and analyzed using descriptive statistics (percentage, mean, standard deviation) as well as inferential statistics like Multiple Regression Analysis.

The results show that: 1) Chinese tourists placed the highest level of importance on destination image, followed by a high level of importance on e-WOM communication and attitude, and 2) destination image, e-WOM communication, and attitude had a statistically significant influence at the 0.01 level on Chinese tourists' intention to visit Chengdu.

Keywords : Tourist Attraction Image, Word-of-mouth Communication through Electronic Media, Attitudes, Chinese Tourists

บทนำ

จากแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศจีนหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ได้คลี่คลายนั้น มณฑลเสฉวนเป็นหนึ่งในหลาย ๆ มณฑลที่น้อมรับแนวทางการพัฒนาเพื่อวางแผนที่จะฟื้นฟูและขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศจีน โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณค่าที่สร้างขึ้นจากชุมชนและท้องถิ่น ประกอบกับเน้นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจไปพร้อมกับรักษาความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ (Feng, 2021) โดยในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2566 ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และปริมาณนักท่องเที่ยวที่เยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวระดับ 5A ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการจัดจำแนกและการประเมินระดับคุณภาพของสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศจีนตามมาตรฐานแห่งชาติในมณฑลเสฉวนก็เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า โดยเมื่อช่วงวันหยุดแรงงานแห่งชาติและวันเทศกาลแข่งเรือมังกรจีนที่ผ่านมา มีจำนวนรายได้จากการท่องเที่ยวได้เกินกว่าช่วงเวลาเดียวกันของปี พ.ศ. 2565 นอกจากนี้ กรมพัฒนาอุตสาหกรรมกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของประเทศจีนได้ประกาศให้สถานที่ท่องเที่ยวของมณฑลเสฉวน 2 แห่งได้รับการคัดเลือกเป็นพื้นที่ตัวอย่างของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามรูปแบบใหม่ ได้แก่ แม่น้ำจินเจียง ณ นครเฉิงตู และภูเขาหวงอู่ ณ เมืองปาจิง มณฑลเสฉวน ปัจจุบันมณฑลเสฉวนยังมีอีก 13 สถานที่ที่เป็นแหล่งรวมการบริโภคการท่องเที่ยวฯ ในช่วงยามค่ำคืนและมีจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่งในประเทศอีกด้วย (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน, 2566)

จากข้อมูลการขยายตัวทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมณฑลเสฉวนข้างต้น ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการฟื้นตัวด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของมณฑลเสฉวน อีกทั้งยังถือเป็นความท้าทายของผู้ประกอบการธุรกิจบริการต่าง ๆ ในเขตเมืองต่าง ๆ ของมณฑลเสฉวนที่ต้องเตรียมความพร้อมในการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวจีนให้สนใจมาท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนครเฉิงตูซึ่งเป็นเมืองหลวงของมณฑลเสฉวน และเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน ประกอบกับมีประวัติศาสตร์และสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสะท้อนขนบธรรมเนียมและประเพณีของอารยธรรมชุดลวดจันโบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่าง ๆ ที่มีทิวทัศน์ที่สวยงาม โดยสถานที่ท่องเที่ยวของนครเฉิงตูสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงนิเวศ และ 3) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น เขื่อนโบราณตูเจียงเอี้ยน เมืองโบราณอันเหยียน ศาลเจ้าสามก๊ก ศูนย์อนุรักษ์หมีแพนด้า วัดต้าสือ หรือวัดต้าฉือ จัตุรัสเทียนฟู่ ถนนชุนซีลู่ เป็นต้น นอกจากนี้ นครเฉิงตูยังเป็นฐานการผลิตของภาคอุตสาหกรรมที่ทันสมัยของมณฑลเสฉวน อีกทั้งมีศูนย์การค้าและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านโลจิสติกส์ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการขนส่งแบบบูรณาการและเป็นศูนย์กลางเมืองสำคัญในภูมิภาคตะวันตกอีกด้วย (Liu และ ฉัซันนัถ์ จูติยาปราโมทย์, 2566)

จากข้อมูลการวิเคราะห์ตลาดการท่องเที่ยวภายในประเทศจีน พบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนในปัจจุบันนิยมท่องเที่ยวแบบ FIT (Free and Independent Traveler) เป็นการเดินทางมาเที่ยวด้วยตัวเองโดยไม่ผ่านกรู๊ปทัวร์ แต่จะอาศัยเครื่องมือดิจิทัล เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีไอทีต่าง ๆ ช่วยในการสืบค้นข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศที่รับรู้จากการแชร์ข้อมูลและรูปภาพจากบุคคลต่าง ๆ ที่เป็นการแบ่งปันประสบการณ์ของการท่องเที่ยวให้กับกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกัน จนก่อให้เกิดการรับรู้และสื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวภายในประเทศได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง (กฤติกา คุณูปการ, 2564) โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในลักษณะนี้ ถือได้ว่าเป็นลักษณะของการสื่อสารแบบปากต่อปากทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Word of Mouth) หรือ eWOM ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารที่นักการตลาดได้พยายามนำมาปรับใช้กับภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มกระแสโน้มความตั้งใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ หากผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในนครเฉิงตูต้องการสร้างความเติบโตและความยั่งยืนในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน ควรให้ความสนใจและเรียนรู้การใช้แอปพลิเคชันในโซเชียลมีเดียยอดนิยมต่าง ๆ ได้แก่ WeChat Weibo Douyin Toutiao และ Xiaohongshu ที่มีบทบาทในชีวิตประจำวันของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน โดยแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียดังกล่าว ถือเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รวมถึงการท่องเที่ยวที่เกิดจากการแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนด้วยกัน เพื่อให้เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและรวดเร็วอย่างไร้ขีดจำกัด จะเห็นได้ว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนมีรูปแบบพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่อาศัยหรือนิยมใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศในการค้นหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่จากการแบ่งปันประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งมากยิ่งขึ้น (Xie และธนกร สิริสุคันธา, 2565)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และทัศนคติ เพื่อเป็นข้อมูลให้ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะการปรับปรุงกลยุทธ์การท่องเที่ยวในนครเฉิงตูให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศจีน และความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนได้นั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องรู้ข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยวว่าปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูเพื่อนำมาปรับกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวในนครเฉิงตู ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่เป็นเสมือนแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว เป็นผลให้เกิดการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ตามความสนใจ ซึ่งการหาข้อมูลทำให้มีข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้นและเกิดเป็นมุมมองและทัศนคติที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้ในที่สุด (พรนภทร์ ธนาภิสุวิสิฐ, 2561) ฉะนั้น ปัจจัยด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว ด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และด้านทัศนคติ จึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่จะส่งผลต่อตัวแปรด้านการตั้งใจมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในนครเฉิงตู

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่มาของความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และทัศนคติที่มีผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน ทั้งนี้ ผู้ศึกษาคาดหวังว่าผลที่ได้จากการศึกษารั้งนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและปรับปรุงกลยุทธ์การท่องเที่ยวในนครเฉิงตูให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศจีน และความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนและชาวต่างประเทศอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทัศนคติ และความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน
2. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และทัศนคติที่มีผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน

วิธีการวิจัย

การศึกษารั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ผ่านโปรแกรมในเว็บไซต์ WJX.CN เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง (Self-administered Questionnaire) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ นั้น ผู้ศึกษาได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการสรุปผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งมีสาระสำคัญในการดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวยาวจีนที่ตั่งใจมาท่องเที่ยวยาวในนครเฉิงตูในช่วงปี พ.ศ. 2566 ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ซึ่งการศึกษาค้างนี้จึงได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรด้วยวิธีการคำนวณจากสูตรของ Cochran (1977) ที่กำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ 385 คน

2. วิธีการสร้างเครื่องมือในการศึกษา ตามขั้นตอนดั่งนี้

2.1 ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวยาวและคุณค่าที่ได้รับที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวยาว

2.2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือ โดยสร้างแบบสอบถามให้ทุกข้อคำถามครอบคลุมกรอบแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งข้อคำถามในแบบสอบถามได้กำหนดมาตรวัดเป็นอันตรภาค 5 ระดับ และแปรผลเป็นค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของ Best and Kahn (2006)

2.3 นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ให้มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา (Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม (IOC) ตามมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ มีค่า IOC ของทุกข้อในแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

2.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวยาวจีนที่เลือกเดินทางมาท่องเที่ยวยาวในนครเฉิงตู ด้วยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability Test) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Corrected Item-total Correlation) ในทุกข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.52 - 0.76 และค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของทุกตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.76 - 0.91 ซึ่งทุกตัวแปรมีความเชื่อมั่นที่ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเป็นไปตามเกณฑ์ที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 (Nunnally, 1978) จึงจะถือว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไปได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์สถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบ Enter

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 ตัวอย่าง พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวยาว การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และทัศนคติที่มีผลต่อความตั่งใจมาท่องเที่ยวยาวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวยาวจีน ซึ่งสามารถแสดงผลได้ดั่งตารางที่ 1

ตาราง 1

ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญต่อภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน (n=385)

ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว	ระดับความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. นครเฉิงตูมีสถานที่ท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีที่มีชื่อเสียงและน่าศึกษา	3.74	0.66	มาก
2. นครเฉิงตูมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงาม	4.66	0.52	มากที่สุด
3. นครเฉิงตูมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สะอาดและปลอดภัย	4.79	0.14	มากที่สุด
4. นครเฉิงตูมีของที่ระลึกที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น	4.41	0.77	มากที่สุด
5. นครเฉิงตูมีที่พักอยู่ในระดับมาตรฐานและมีความทันสมัย	4.89	0.11	มากที่สุด
6. นครเฉิงตูมีการคมนาคมสามารถเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก	4.50	0.65	มากที่สุด
7. นครเฉิงตูมีการติดป้ายคำเตือนต่าง ๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการระมัดระวังในการท่องเที่ยว	4.25	0.78	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.50	0.31	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนได้ให้ความสำคัญต่อภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวในนครเฉิงตูภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.31 โดยนักท่องเที่ยวในนครเฉิงตูส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญที่นครเฉิงตูมีที่พักอยู่ในระดับมาตรฐานและมีความทันสมัยมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.89 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.11 รองลงมานักท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญที่นครเฉิงตูมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สะอาดและปลอดภัยในระดับที่มากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.14 นักท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญที่นครเฉิงตูมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงามในระดับที่มากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.52 นักท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญที่นครเฉิงตูมีการคมนาคมสามารถเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกในระดับที่มากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.56 นักท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญที่นครเฉิงตูมีของที่ระลึกที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นในระดับที่มากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.41 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.77 นักท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญที่นครเฉิงตูมีการติดป้ายคำเตือนต่าง ๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการระมัดระวังในการท่องเที่ยวในระดับที่มากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.78 และนักท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญที่นครเฉิงตูมีสถานที่ท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีที่มีชื่อเสียงและน่าศึกษาในระดับที่มาก ค่าเฉลี่ยที่ 3.73 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.66 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญต่อการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน โดยสามารถแสดงผลได้ดังตาราง 2

ตาราง 2

ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญต่อการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน (n=385)

การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	ระดับความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ท่านมักจะอ่านบทวิจารณ์ออนไลน์ของนักท่องเที่ยวท่านอื่นๆ เพื่อทราบถึงข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่น่าประทับใจในนครเฉิงตู	2.97	0.94	ปานกลาง
2. ท่านมักจะอ่านข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางของนักท่องเที่ยวท่านอื่น ๆ ที่มาท่องเที่ยวยังนครเฉิงตูผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	4.08	0.87	มาก
3. ท่านมักจะอ่านและดูรูปภาพข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่พักและร้านอาหารของนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ ที่มาท่องเที่ยวยังนครเฉิงตูผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	2.99	0.73	ปานกลาง
4. ท่านแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนร่วมกับนักท่องเที่ยวท่านอื่น ๆ ที่มาท่องเที่ยวยังนครเฉิงตูผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	4.66	0.47	มากที่สุด
5. ท่านตั้งโพสต์เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในนครเฉิงตูผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	4.40	0.74	มากที่สุด
6. ท่านรวบรวมข้อมูลจากรีวิวผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก่อนเดินทางท่องเที่ยวในนครเฉิงตู	4.59	0.60	มากที่สุด
7. ท่านอัปเดตข้อมูลการท่องเที่ยวนครเฉิงตูผ่านกระดานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีคนอื่น ๆ ได้โพสต์ไว้	4.35	0.78	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.01	0.47	มาก

จากตาราง 2 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนได้ให้ความสำคัญต่อการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อการมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.01 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.47 โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนร่วมกับนักท่องเที่ยวท่านอื่น ๆ ที่มาท่องเที่ยวยังนครเฉิงตูผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.47 รองลงมานักท่องเที่ยวได้รวบรวมข้อมูลจากรีวิวผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก่อนเดินทางท่องเที่ยวในนครเฉิงตูในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ยที่ 4.59 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.60 นักท่องเที่ยวได้ตั้งโพสต์เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในนครเฉิงตูผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.74 นักท่องเที่ยวได้อัปเดตข้อมูลการท่องเที่ยวนครเฉิงตูผ่านกระดานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีคนอื่น ๆ ได้โพสต์ไว้ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.78 นักท่องเที่ยวมักจะอ่านข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางของนักท่องเที่ยวท่านอื่น ๆ ที่มาท่องเที่ยวยังนครเฉิงตูผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.08

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.87 นักท่องเที่ยวมักจะอ่านและดูรูปภาพข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่พัก และร้านอาหารของนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ ที่มาท่องเที่ยวยังนครเฉิงตูผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยที่ 2.99 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.73 และนักท่องเที่ยวมักจะอ่านบทวิจารณ์ออนไลน์ของนักท่องเที่ยวท่านอื่น ๆ เพื่อทราบถึงข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่น่าประทับใจในนครเฉิงตูในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยที่ 2.97 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.94 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญต่อทัศนคติในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน โดยสามารถแสดงผลได้ดังตาราง 3

ตาราง 3

ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญต่อทัศนคติในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน

(n=385)

ทัศนคติ	ระดับความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ท่านคิดว่าการไปท่องเที่ยวที่นครเฉิงตูเป็นเรื่องความชอบส่วนตัว	4.48	0.52	มากที่สุด
2. ท่านคิดว่าการไปท่องเที่ยวที่นครเฉิงตูได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมจีน	4.52	0.56	มากที่สุด
3. ท่านคิดว่าการไปท่องเที่ยวที่นครเฉิงตูได้สัมผัสวิถีชีวิตทางธรรมชาติ	3.86	0.61	มาก
4. ท่านคิดว่าการไปท่องเที่ยวที่นครเฉิงตูได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์จีนที่สำคัญ	2.89	0.81	ปานกลาง
5. ท่านคิดว่าการคมนาคม ณ สถานที่ท่องเที่ยวในนครเฉิงตูมีความปลอดภัย	3.37	0.75	มาก
6. ท่านเชื่อว่าการไปท่องเที่ยวที่นครเฉิงตูได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่	4.68	0.45	มากที่สุด
7. ท่านรู้สึกมั่นใจที่จะได้การบริการที่ดีและความประทับใจเมื่อไปท่องเที่ยวที่นครเฉิงตู	4.89	0.15	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.14	0.33	มาก

จากตาราง 3 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนได้ให้ความสำคัญต่อด้านทัศนคติของการมาท่องเที่ยวที่นครเฉิงตูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยที่ 4.14 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.33 โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้สึกมั่นใจที่จะได้การบริการที่ดีและความประทับใจเมื่อไปท่องเที่ยวที่นครเฉิงตู ในระดับความสำคัญมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.89 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.15 รองลงมานักท่องเที่ยวเชื่อว่าการไปท่องเที่ยวที่นครเฉิงตูได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ในระดับความสำคัญมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.68 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.45 นักท่องเที่ยวคิดว่าการไปท่องเที่ยวที่นครเฉิงตูได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมจีนในระดับความสำคัญมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.56 นักท่องเที่ยวคิดว่าการไปท่องเที่ยวที่นครเฉิงตูเป็นเรื่องความชอบส่วนตัวในระดับความสำคัญที่มากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.48 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.52 นักท่องเที่ยวคิดว่าการไปท่องเที่ยวที่นครเฉิงตูได้สัมผัสวิถีชีวิตทางธรรมชาติในระดับความสำคัญที่มากค่าเฉลี่ยที่ 3.86 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.61 นักท่องเที่ยวคิดว่าการคมนาคม ณ สถานที่ท่องเที่ยวในนครเฉิงตูมีความปลอดภัยในระดับความสำคัญที่มากค่าเฉลี่ยที่ 3.37

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.75 และนักท่องเที่ยวคิดว่าการไปท่องเที่ยวในนครเฉิงตูได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์จีนที่สำคัญในระดับความสำคัญที่ปานกลางค่าเฉลี่ยที่ 2.89 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.81 ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน โดยสามารถแสดงผลได้ดังตาราง 4

ตาราง 4

ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน

(n=385)

ความไว้วางใจ	ระดับความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ท่านตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูเพราะประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ	4.38	0.49	มากที่สุด
2. ท่านตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูเพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ	3.54	0.50	มาก
3. ท่านตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูเพราะการบอกต่อข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	4.37	0.64	มากที่สุด
4. ท่านตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูเพราะอ่านข้อมูลจากกระดานสื่ออิเล็กทรอนิกส์	4.48	0.67	มากที่สุด
5. ท่านตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูเพราะเป็นความต้องการจากความมุ่งมั่นของตัวท่าน	4.51	0.50	มากที่สุด
6. ท่านตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูเพราะตอบสนองความต้องการของท่าน	4.78	0.14	มากที่สุด
7. ท่านตั้งใจจะแนะนำเพื่อนหรือคนใกล้ชิดเดินทางไปท่องเที่ยวในนครเฉิงตูอย่างแน่นอน	4.41	0.76	มากที่สุด
8. ท่านตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูในอีกไม่กี่เดือนข้างหน้า	4.89	0.11	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.46	0.33	มากที่สุด

จากตาราง 4 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนได้ให้ความสำคัญต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.46 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.33 โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูในอีกไม่กี่เดือนข้างหน้าในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.89 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.11 รองลงมานักท่องเที่ยวตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูเพราะตอบสนองความต้องการได้ในระดับความสำคัญมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.78 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.14 นักท่องเที่ยวตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตู เพราะเป็นความต้องการจากความมุ่งมั่นส่วนตัวในระดับความสำคัญมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.50 นักท่องเที่ยวตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูเพราะอ่านข้อมูลจากกระดานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับความสำคัญมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.48 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.67 นักท่องเที่ยวตั้งใจจะแนะนำเพื่อนหรือคนใกล้ชิดเดินทางไปท่องเที่ยวในนครเฉิงตูอย่างแน่นอนในระดับความสำคัญมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.41 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.76

นักท่องเที่ยวตั้งใจมาท่องเที่ยวนครเจิ้งตูเพราะประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในระดับความสำคัญมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.38 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.49 นักท่องเที่ยวตั้งใจมาท่องเที่ยวนครเจิ้งตูเพราะการบอกต่อข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับความสำคัญมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.37 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.64 และนักท่องเที่ยวตั้งใจมาท่องเที่ยวนครเจิ้งตูเพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพในระดับความสำคัญมาก ค่าเฉลี่ยที่ 3.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.50 ตามลำดับ

5. การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทศนคติและความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเจิ้งตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน สามารถแสดงผลได้ดังตาราง 5

ตาราง 5

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเจิ้งตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน

ตัวแปรอิสระ	ความตั้งใจ		Beta	t	p-value	VIF
	B	SE				
ค่าคงที่ (a)	1.06	0.13		8.53**	0.000	
ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว	1.04	0.05	0.93	21.93**	0.000	6.30
การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	0.19	0.03	0.27	6.32**	0.000	6.55
ทัศนคติ	0.38	0.03	0.33	13.59**	0.000	2.10

F = 930.03, **P < 0.01, R²adj = 0.88, R² = 0.87

จากตาราง 5 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Enter พบว่า ตัวแปรแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เนื่องจากทุกตัวแปรมีค่า VIF เป็นไปตามเกณฑ์ที่น้อยกว่า 10 (Lee, John and Alice, 2000) โดยปัจจัยด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว ด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และด้านทัศนคติสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเจิ้งตูของนักท่องเที่ยวชาวจีนได้ ร้อยละ 88 และค่า p-value ในภาพรวมเท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 กล่าวคือ ปัจจัยด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว ด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และด้านทัศนคติมีความสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเจิ้งตูของนักท่องเที่ยวชาวจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเจิ้งตูของนักท่องเที่ยวชาวจีน พบว่า ปัจจัยด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวมีผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเจิ้งตูของนักท่องเที่ยวชาวจีนสูงที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta β) เท่ากับ 0.93 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (B) เท่ากับ 1.04 ค่าความคลาดเคลื่อน (SE) เท่ากับ 0.05 และค่าการทดสอบสมมติฐาน (t) เท่ากับ 21.93 ส่วนปัจจัยด้านทัศนคติมีผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยว

ในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีนรองเป็นอันดับสองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta β) เท่ากับ 0.33 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (B) เท่ากับ 0.38 ค่าความคลาดเคลื่อน (SE) เท่ากับ 0.03 และค่าการทดสอบสมมติฐาน (t) เท่ากับ 13.59 และปัจจัยด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีนในระดับน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta β) เท่ากับ 0.27 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (B) เท่ากับ 0.19 ค่าความคลาดเคลื่อน (SE) เท่ากับ 0.03 และค่าการทดสอบสมมติฐาน (t) เท่ากับ 6.32 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้างต้น สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. ปัจจัยด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่นักท่องเที่ยวชาวจีนได้ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีนมากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญต่อการที่นครเฉิงตูมีที่พักอยู่ในระดับมาตรฐานและมีความทันสมัยมากที่สุดเป็นสิ่งแรก ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานที่พักถือเป็นสถานที่แรกที่นักท่องเที่ยวจะสามารถสัมผัสและรับรู้ได้เป็นครั้งแรกของการเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง อีกทั้งที่พักจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกที่เป็นผลให้นักท่องเที่ยวรับรู้ได้ถึงการผ่อนคลายตลอดระยะเวลาของการเดินทางไปท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการที่จะให้นักท่องเที่ยวเกิดความตั้งใจเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้งในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของพรนภัทร์ ธนากิจสุวิสิฐ (2561) ที่ผลการศึกษาพบว่า ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านที่พักส่งผลต่อพฤติกรรมการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำในจังหวัดน่าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของฤดี หลิมไพโรจน์ และไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว (2561) ที่ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านที่พักส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ ผลการศึกษาข้างต้นได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Swarbrooke & Horner (2007) ที่ได้กล่าวว่า ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจของนักท่องเที่ยวในอนาคต เมื่อนักท่องเที่ยวสัมผัสถึงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ดีย่อมส่งผลต่อการรับรู้ถึงคุณค่าที่ดีจากการท่องเที่ยวและเกิดความพึงพอใจอีกทั้งยังนำไปสู่ความภักดีของนักท่องเที่ยว

2. ปัจจัยด้านทัศนคติ เป็นปัจจัยที่นักท่องเที่ยวชาวจีนได้ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีนรองจากปัจจัยด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวชาวจีนได้รู้สึกถึงความมั่นใจที่จะได้การบริการที่ดีและความประทับใจเมื่อไปท่องเที่ยวที่นครเฉิงตู ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า นักท่องเที่ยวรับรู้และสัมผัสได้ถึงการบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการได้เป็นอย่างดี จึงเป็นผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกประทับใจและมีผลต่อความตั้งใจในการไปท่องเที่ยวที่นครเฉิงตู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกิตติมา แซ่โฮ เกษมสันต์ พิพัฒน์ศิริศักดิ์ และนิตนา ฐานิตธนกร (2560) ที่ผลการศึกษาพบว่า การบริการที่รวดเร็วจากบุคลากรที่ประจำอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ตลอดจนการได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำที่ดีทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ จะส่งผลต่อทัศนคติการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวไทยวัยทำงาน

ได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับผลการศึกษาของพิธาร์ตัน สุชนะรินทร์ (2563) ที่ผลการศึกษาพบว่าทัศนคติมีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ระดับความคิดเห็นมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ ผลการศึกษาข้างต้นได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Roger (1978) ที่ได้กล่าวว่า ทัศนคติเป็นเสมือนดัชนีที่บ่งชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง สิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมและปฏิบัติตามสิ่งที่ได้รับรู้และสัมผัสจากประสบการณ์

3. ปัจจัยด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นปัจจัยที่นักท่องเที่ยวชาวจีนได้ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีนรองจากปัจจัยด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวและด้านทัศนคติ โดยนักท่องเที่ยวชาวจีนได้ให้ความสำคัญกับการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนร่วมกับนักท่องเที่ยวท่านอื่น ๆ ที่มาท่องเที่ยวยังนครเฉิงตูผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด ผลการศึกษานี้ อาจเป็นเพราะว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่เชื่อว่าการอ่านรีวิวผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากประสบการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวท่านอื่น ๆ จะทำให้ตนเองรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวในนครเฉิงตูมากยิ่งขึ้น ประกอบกับทำให้เกิดความมั่นใจในการเดินทางท่องเที่ยว และแน่ใจว่านครเฉิงตูเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yang (2559) ที่ผลการศึกษาพบว่าก่อนการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวจีนมักจะอ่านบทวิจารณ์ออนไลน์ พร้อมทั้งปรึกษาหรือขอความเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวท่านอื่น ๆ โดยผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างความมั่นใจสำหรับเดินทางท่องเที่ยว และสอดคล้องกับผลการศึกษา ของยุพาวรรณวรรณวณิช (2564) ที่ผลการศึกษาพบว่าอิทธิพลของการสื่อสารแบบปากต่อปากทางอิเล็กทรอนิกส์มีผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวภายในประเทศ โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยมากกว่าร้อยละ 80 จะอ่านรีวิวบนอิเล็กทรอนิกส์จากนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ เพื่อให้ได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวนั้นมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผลการศึกษาข้างต้นได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Gruen, Osmonbekov และ Czaplewski (2006) ที่ได้กล่าวว่า การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์เป็นการสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยผู้บริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่พูดถึงข้อดีข้อเสียของสินค้าและบริการ นอกจากนี้แล้วการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ ถือเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้บริโภคให้ความไว้วางใจเป็นอย่างมาก และเป็นเสมือนแรงหนุนเสริมที่ช่วยให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือใช้บริการนั้น ๆ ได้โดยง่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา มีดังนี้

1. ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีนมากที่สุด โดยเฉพาะด้านที่พักอยู่ในระดับมาตรฐานและมีความทันสมัย ดังนั้น หน่วยงาน องค์กร และผู้ประกอบการที่ดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยว และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวในนครเฉิงตู ควรมีการบริหารจัดการที่พัก ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวให้มีความทันสมัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ครบครัน เพื่อสร้างภาพลักษณ์คุณภาพบริการในแหล่งท่องเที่ยวในนครเฉิงตูให้สามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวได้

2. ทักษะคิด เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีนรองเป็นอันดับสอง ดังนั้น หน่วยงาน องค์กรและผู้ประกอบการที่ดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยว และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวในนครเฉิงตู ควรมีการสร้างความสะดวกระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยว กับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตลอดจนชุมชนท้องถิ่นในนครเฉิงตู เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในการท่องเที่ยวในนครเฉิงตูเพิ่มมากยิ่งขึ้น

3. การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจมาท่องเที่ยวในนครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีนในระดับมาก โดยในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนร่วมกันผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น หน่วยงาน องค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการสร้างเนื้อหา ข่าวสาร ตลอดจนอัปเดตข้อมูลรูปภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรพัฒนาแอปพลิเคชันที่แสดงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวในนครเฉิงตูอย่างสร้างสรรค์ เพื่อช่วยเสริมการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป มีดังนี้

1. ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นข้อมูลที่ได้อาจจะไม่มีรายละเอียดมากพอ จึงควรมีการศึกษาต่อยอดองค์ความรู้เชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนาเป็นกลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลไปส่งเสริมการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว และหนุนเสริมความประทับใจ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้กลับมาเที่ยวซ้ำอีกในอนาคต

2. ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีนเท่านั้น ในครั้งต่อไป ควรจะศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวระดับนานาชาติ พร้อมทั้งนำข้อมูลจากผลการศึกษาไปเปรียบเทียบกับของนักท่องเที่ยวชาวจีน เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวที่นครเฉิงตูอย่างแท้จริง พร้อมนำข้อมูลไปสร้างระบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

3. ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์การตัดสินใจมาท่องเที่ยวที่นครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เกิดจากตัวแปรของปัจจัยด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และทัศนคติเท่านั้น ฉะนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวซ้ำที่นครเฉิงตู อาทิ ปัจจัยด้านคุณภาพบริการ ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น เพื่อร่วมกันวิเคราะห์การตัดสินใจมาท่องเที่ยวที่นครเฉิงตูของนักท่องเที่ยวชาวจีนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤติกา คุณูปการ. (2564). ตลาดนักท่องเที่ยวจีน. สืบค้นจาก <https://tourism.utcc.ac.th>
- กิตติมา แซ่โฮ เกษมสันต์ พิพัฒน์ศิริศักดิ์ และนิตนา ฐานิตธนกร. (2560). ภาพลักษณ์ คุณภาพบริการ และค่านิยมในการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ส่งผลต่อทัศนคติการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 14 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน*, 1702-1712.
- พรนภัทร์ ธนากิจสุริสฐ. (2561). ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการกลับมาเที่ยวซ้ำในแหล่งท่องเที่ยวเมืองรอง กรณีศึกษาจังหวัดน่าน. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- พิธรัตน์ สุขะนรินทร์. (2563). การศึกษาการรับรู้ข้อมูล ทัศนคติ และพฤติกรรมที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร.
- ยุพาวรรณ วรรณวานิชย์. (2564). อิทธิพลของการสื่อสารแบบปากต่อปากทางอิเล็กทรอนิกส์และทัศนคติต่อการท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีต่อความตั้งใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์*, 5(1), 1-10.
- ฤดี หลิมไพโรจน์ และไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. (2558). อิทธิพลของภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความตั้งใจกลับมาเที่ยวซ้ำที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 6 ระดับชาติ กลุ่มด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(2), 448-460. สืบค้นจาก <http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/5-02/article/view/269/0>
- ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน สถานกงสุลใหญ่ ณ นครเฉิงตู. (2566). GDP นครเฉิงตูตลอดปี 2565. สืบค้นจาก <https://chengdu.thaiembassy.org/th/content/gdp>
- Best, J. W. and Kahn, J. V. (2006) *Research in Education* (10th ed.). Pearson Education Inc., Cape Town.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). New York: Wiley.
- Feng, H. L. (2021). *Tourism in the post-COVID world: Three steps to build better forward*. Retrieved from <https://blogs.worldbank.org>.
- Gruen, T., Osmonbekov, T., & Czaplewski, A. (2006). eWOM: The impact of customer-to-customer online know-how exchange on customer value and loyalty. *Journal of Business Research*, 59, 449-456. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2005.10.004>
- Lee, C.F., John, C.L., and Alice C.L. (2000). *Statistics for Business and Financial Economics 1*. Singapore: World Scientific.

- Liu, y. และ ฉัษฐนันท์ ฐิตติยาปราโมทย์. (2566). อิทธิพลของภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวจีนในนครเฉิงตู สาธารณรัฐประชาชนจีน. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 10(1), 219-235.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Rogers, D. (1978). *The Psychology of adolescence*. New York: Appleton Century-Crofts.
- Swarbrooke, J., & Horner, S. (2007). *Consumer behavior in tourism* (2nd ed.). Oxford: Butterworth Heinemann.
- Xie, J. X. และธนกร สิริสุคันธา. (2565). การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และความไว้วางใจที่มีผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวประเทศไทยในสถานการณ์โควิด-19 ของนักท่องเที่ยวชาวจีน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 10(3), 134-141.
- Yang, B. Y. (2559). *การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ ประสบการณ์การท่องเที่ยว ภาพลักษณ์สถานที่ท่องเที่ยว การแสวงหาความแปลกใหม่ และความเชื่อเชิงบรรทัดฐานส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวซ้ำในกรุงเทพมหานครของชาวจีน. (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร.*

บทประพันธ์เพลงเจมอญฟอนเม้งสำหรับวงแจ๊สบิ๊กแบนด์

Jerng Mon Fon Meng for Big Band

ณภัทร หนูชิด¹ | Napat Tanuchid¹

บทคัดย่อ

บทประพันธ์เพลงเจมอญฟอนเม้ง เป็นบทประพันธ์ที่ประพันธ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์บทประพันธ์ดนตรีแจ๊สบทใหม่สำหรับวงแจ๊สบิ๊กแบนด์ โดยนำทำนองเพลง *แก้วหัว* ของจังหวัดลำปางมาดัดแปลงเป็นทำนองหลักและเพื่อเผยแพร่บทประพันธ์ออกสู่สาธารณชน รวมถึงเพื่อสืบสาน ส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม

บทประพันธ์เพลงเจมอญฟอนเม้ง เป็นบทประพันธ์เพลงที่มีความยาวประมาณ 7 นาที ได้เผยแพร่สู่สาธารณะชนทั้งหมด 2 ครั้ง ดังนี้ 1) คอนเสิร์ต Rangsit University Jazz Orchestra Featuring New Compositions by RSU Composers 2) คอนเสิร์ตจบการศึกษา (Graduate Recital Napat Tanuchid) บทประพันธ์บทนี้มีทำนองหลักอันเกิดมาจากการดัดแปลงทำนองเพลง *แก้วหัว* ของจังหวัดลำปาง โดยใช้ทฤษฎีดนตรีแจ๊สเป็นหลักและประพันธ์ในรูปแบบวงแจ๊สบิ๊กแบนด์ โดยมีแนวคิดและเทคนิคการประพันธ์ประกอบด้วย แนวคิดในการใช้โหมด แนวคิดเสียงประสานไร้นัดพื้นต้น แนวคิดเสียงประสานคู่สี่เรียงซ้อน แนวคิดเสียงประสานของระบบโคลทเรนเซนเจส + แนวคิดออสตินาโต เทคนิคการย้ายกุญแจเสียงสัมพันธ์ แนวคิดการพัฒนาโมทีฟ แนวคิดการอิมโพรไวส์ รวมไปถึงแนวคิดและเทคนิคสำคัญอื่นที่ส่งเสริมการประพันธ์และการเรียบเรียง

คำสำคัญ : เจมอญฟอนเม้ง, ดนตรีแจ๊ส, การประพันธ์เพลงแจ๊ส, แก้วหัว

¹ นักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต/ วิทยาลัยดนตรีรังสิต/ มหาวิทยาลัยรังสิต/ E-mail: napatsaxophone@gmail.com

* E-Mail ผู้ส่งบทความ : napatsaxophone@gmail.com เบอร์โทรศัพท์ 087-361-1014/ รับเมื่อ วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ.2567/

แก้ไขเมื่อ วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2568

Abstract

Jerng Mon Fon Meng is a new jazz composition for the Big Band. The melody of the traditional Lampang song, Kaoha, is modified to create the main theme in Jerng Mon Fon Meng, performed publicly to preserve culture.

Jerng Mon Fon Meng lasts for approximately seven minutes. The first performance of Jerng Mon Fon Meng was at the Rangsit University Jazz Orchestra Featuring New Compositions by RSU Composers concert. The second one was at a graduation concert--the Graduate Recital Napat Tanuchid. Jerng Mon Fon Meng has a main melody that arises from an adaptation of the Kaoha melody of Lampang Province using jazz music theory as the basis and composing in the style of a Big Band jazz. The composition techniques are Mode, Rootless Voicing or Rootless Harmony, Quartal Voicing, Coltrane Changes, Ostinato, Related Key, Motivic Development, Improvisation, and other important methods that support the composition.

Keywords: Jerng Mon Fon Meng, Jazz, Jazz Composition, Kaoha

บทนำ

บทประพันธ์เพลงเจิงมอญฟอนเม้ง (*Jerng Mon Fon Meng*) เป็นบทประพันธ์ที่นำทำนองเพลงเกี้ยวหัว ซึ่งเป็นบทเพลงพื้นบ้านของจังหวัดลำปางมาเป็นวัตถุดิบหลักในการประพันธ์บทเพลง ผสมผสานเข้ากับแนวคิดทางดนตรีตะวันตกและดนตรีแจ๊ส โดยประพันธ์ในลักษณะของโมดัลแจ๊ส (Modal Jazz) และกำหนดแนวทางการนำเสนอในรูปแบบวงดนตรีแจ๊สบิ๊กแบนด์

ผู้วิจัยเติบโตมาในจังหวัดลำปาง ที่มีเอกลักษณ์ในดนตรีพื้นบ้าน ภาษาท้องถิ่นเฉพาะตัว ประเพณี วัฒนธรรม รวมไปถึงบทเพลงเกี้ยวหัว ซึ่งเป็นบทเพลงสำคัญที่ใช้ในพิธีกรรมพืชมงคลของจังหวัดลำปาง พิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมที่นอกเหนือจากพิธีกรรมทางศาสนา เป็นพิธีกรรมที่กลุ่มคนภาคเหนือของประเทศไทยให้ความเคารพนับถือ ศิริลักษณ์ สุภากุล (2533) กล่าวว่า “พิธีกรรมพืชมงคล เป็นพิธีกรรมที่สืบเนื่องมาจากการนับถือผีบรรพบุรุษหรือผีปู่ย่าของชาวล้านนา โดยชาวล้านนาเชื่อว่าปู่ ย่า ตา ยาย เมื่อตายไปแล้ววิญญาณยังคงวนเวียนดูแลรักษาลูกหลานอยู่” อีกทั้งผู้วิจัยมีความสนใจในด้านการพัฒนาทำนองและเสียงประสานในรูปแบบของโมดัลแจ๊ส “โมดัลแจ๊ส” ให้อิสระแก่ผู้ประพันธ์เพลงรวมถึงให้อิสระในการอิมโพรไวส์ ทั้งในด้านเสียงประสานและการดำเนินทำนอง ทั้งยังเป็นกระแสนดนตรีที่ให้ความสำคัญกับระบบแบบอิงโหมด (Modality) ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการอิมโพรไวส์ (Improvisation) หรือการประพันธ์เพลง หนึ่งในตัวอย่างผลงานที่สำคัญของโมดัลแจ๊สคือผลงานในอัลบั้ม “Kind of Blue” (1959) ของไมล์ส เดวิส (Miles Davis, ปีค.ศ. 1926-1991) Boothroyd (2010) กล่าวว่า “Kind of Blue เป็นอัลบั้มแรกที่เป็นต้นแบบของโมดัลแจ๊สและในขณะเดียวกันก็ทำให้หลุดพ้นจากรูปแบบดนตรีแจ๊สแบบเดิม” เด่น อยู่ประเสริฐ (2554) อธิบายเกี่ยวกับโมดัลแจ๊สว่า “เป็นดนตรีแจ๊สที่เน้นการใช้โหมด (Mode) มากกว่าการดำเนินคอร์ด (Chord Progression) เป็นกรอบในการประพันธ์เพลงและ

การดนตรีสด” สอดคล้องกับธีรรัช เล่าห์วีระพานิช (2562) ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับโมเดลแจ๊สว่า “โมเดลแจ๊ส คือ รูปแบบดนตรีแจ๊สที่นำโหมดประเภทต่าง ๆ มาใช้เป็นวัตถุดิบหลักสำหรับการประพันธ์เพลงและการอิมโพรไวส์”

เพื่อให้บทประพันธ์เพลงมีความหลากหลายด้านเสียงประสาน ผู้วิจัยจึงนำเสนอบทเพลงในรูปแบบ วงดนตรีแจ๊สวงใหญ่หรือแจ๊สบิ๊กแบนด์ ซึ่งมีการเรียบเรียงเสียงประสานอย่างจริงจัง มีระเบียบแบบแผนและมีหลักการที่ชัดเจน มีท่อนบรรเลงเดี่ยวเพื่อเปิดโอกาสให้นักดนตรีได้แสดงความรู้สึกลึกซึ้งผ่านการอิมโพรไวส์ ซึ่งผู้ประพันธ์เป็นผู้กำหนดบทบาทไว้ในบทประพันธ์เพลง Miller (1996) กล่าวว่า “การประพันธ์ดนตรีแจ๊สได้พัฒนาจนกลายเป็นพื้นที่สำหรับการแสดงออกทั้งนักประพันธ์และนักอิมโพรไวส์” ดังนั้นการประพันธ์เพลงแจ๊สสำหรับวงแจ๊สบิ๊กแบนด์จึงถือได้ว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้ประพันธ์สามารถแสดงความรู้สึกลึกซึ้ง ความรู้ความเข้าใจในการเรียบเรียงเสียงประสาน ความเข้าใจในเอกลักษณ์ของเครื่องดนตรีและรสนิยมทางดนตรีของผู้ประพันธ์เพลงได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงคุณค่าของบทเพลงพื้นบ้านจังหวัดลำปาง ประกอบกับความเข้าใจในบริบทของดนตรีล้านนา ในพิธีกรรมการพ่อนผีเม็ง ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะประพันธ์ดนตรีแจ๊สสำหรับวงแจ๊สบิ๊กแบนด์ โดยสร้างทำนองหลักของบทประพันธ์จากการนำทำนองเพลงเกี้ยวมาดัดแปลงและพัฒนาในรูปแบบของดนตรีแจ๊ส นอกจากนี้บทประพันธ์นี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อของชาวมอญในอดีต คือพิธีกรรมการพ่อนผีเม็ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งชื่อบทประพันธ์เพลงนี้ว่า *เจิมมอญพ่อนผีเม็ง*

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างบทประพันธ์ดนตรีแจ๊สบทใหม่สำหรับวงแจ๊สบิ๊กแบนด์ โดยมีทำนองหลักที่ดัดแปลงมาจากทำนองเพลงเกี้ยวของจังหวัดลำปาง
2. เพื่อเผยแพร่บทประพันธ์ออกสู่สาธารณชน
3. เพื่อสืบสาน ส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม

วิธีการวิจัย

บทประพันธ์เพลง *เจิมมอญพ่อนผีเม็ง* เป็นบทประพันธ์ที่ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจจากบทเพลงเกี้ยว ซึ่งเป็นบทเพลงของจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของผู้วิจัย รวมไปถึงความเชื่อในพิธีกรรมพ่อนผี ที่ผู้วิจัยได้รับวัฒนธรรมจากพิธีกรรมนี้ตั้งแต่ครั้งเยาว์วัยจนปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สร้างทำนองหลักของบทประพันธ์โดยการดัดแปลงมาจากทำนองเพลงเกี้ยว เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบหลักสำหรับการสร้างสรรค์บทประพันธ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนสำหรับการประพันธ์ ดังนี้

1. ศึกษาบริบทโดยรวมของเพลงเกี้ยว ผ่านสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9 เรื่อง: เพลงเค้าห้า เขียนโดยสนั่น ธรรมธิ
2. ศึกษาแนวคิด เทคนิคการประพันธ์ และตัวอย่างผลงานดนตรีแจ๊สที่ผสมผสานดนตรีพื้นบ้าน
3. สร้างทำนองหลักของบทประพันธ์โดยดัดแปลงจากทำนองเพลงเกี้ยว

4. ออกแบบโครงสร้างโดยรวมของบทประพันธ์ จากมโนภาพของพิธีกรรมพ่อนผีเม็งในจังหวัดลำปางเป็นแนวคิดหลัก โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของแนวทำนอง เสียงประสาน และองค์ประกอบอื่น ๆ ของบทประพันธ์

ผลการวิจัย

บทประพันธ์เพลง *เจิงมอญพ่อนเม็ง* สำหรับวงแจ๊สปิกแบนด์ เป็นบทประพันธ์ที่ผู้วิจัยนำทำนองเพลง *แก้วห้า* มาใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการประพันธ์ โดยประพันธ์ด้วยแนวคิดดนตรีแจ๊สเป็นหลัก เพื่อให้เข้าใจถึงโครงสร้างบทประพันธ์และแนวคิดสำคัญสำหรับการประพันธ์เพลง ผู้วิจัยจึงแบ่งการอธิบายการประพันธ์เพลงไว้เป็น 6 ส่วน คือ โครงสร้างบทประพันธ์เพลง ทำนองหลัก เสียงประสาน การวางแนวเสียง การเรียบเรียงเสียง และการอิมโพรไวส์ โดยผู้วิจัยจะอธิบายเฉพาะประเด็นสำคัญที่นำมาใช้เป็นแนวคิดหลักสำหรับการประพันธ์เพลงเท่านั้น

1. โครงสร้างบทประพันธ์เพลง ผู้วิจัยได้ใช้มโนภาพของพิธีกรรมการพ่อนผีเม็งในจังหวัดลำปางเป็นแนวคิดสำคัญ ใน การออกแบบโครงสร้างโดยรวมของบทประพันธ์เพลง *เจิงมอญพ่อนเม็ง* สำหรับวงแจ๊สปิกแบนด์ จากแนวคิดสำคัญดังกล่าว ผู้ประพันธ์จึงได้กำหนดส่วนประกอบของบทประพันธ์เพลงไว้เป็นสามตอน คือ ตอนต้น (อัญเชิญ) ทำหน้าที่นำเสนอทำนองหลัก A และทำนองหลัก B เป็นตอนที่บรรยายถึงบรรยากาศการอัญเชิญผีเม็งให้มาร่วมพ่อนในพิธีกรรมที่ลูกหลานได้เตรียมไว้ให้ ตอนกลาง (เจิงมอญ) ทำหน้าที่นำเสนอทำนองหลัก C เป็นตอนที่บรรยายถึงการพ่อนรำของผีเม็ง ซึ่งเหล่าผีเม็งทั้งหลายที่อยู่ในร่างทรงจะค่อย ๆ พ่อนรำพูดคุยกันเบา ๆ ทักทายลูกหลานและกินของถวายหรือเครื่องเซ่นที่ลูกหลานได้เตรียมไว้ ตอนท้าย (พ่อนเม็ง) ทำหน้าที่นำเสนอทำนองหลัก C และทำนองหลัก A อีกครั้งในมิติอื่น ๆ ที่ต่างออกไป เป็นตอนที่ผีเม็งจะเริ่มปลดปล่อยด้วยท่วงท่าการพ่อนรำที่หนักหน่วงมากขึ้นจนกระทั่งทยอยออกจากร่างทรงไปที่ละตนจนหมดเป็นการเสร็จพิธีกรรม ทั้งนี้ ยังมีรายละเอียดอื่น ๆ ในประเด็นโครงสร้างบทประพันธ์เพลง โดยผู้วิจัยได้สรุปไว้ในตาราง 1

ตาราง 1

โครงสร้างบทประพันธ์เพลง *เจิงมอญพ่อนเม็ง* สำหรับวงแจ๊สปิกแบนด์

โครงสร้าง	แนวคิด	ห้องที่	จุดซ่อม
ตอนต้น (อัญเชิญ)	ทำนองหลัก A	1 – 8	-
	ช่วงอิมโพรไวส์ (เปียโน)	9 – 16	A
	ทำนองหลัก A	17 – 24	B
	ทำนองหลัก B	25 – 40	C
	ทำนองหลัก A	41 – 47	D
	ช่วงเชื่อม	48 – 57	E
ตอนกลาง (เจิงมอญ)	ทำนองหลัก C	58 – 74	F
	ช่วงอิมโพรไวส์ (แซกโซโฟน)	75 – 90	G
	ช่วงอิมโพรไวส์ (แซกโซโฟน)	91 – 106	H

ตาราง 1 (ต่อ)

โครงสร้างบทประพันธ์เพลงเจิมมอญฟ้อนเม้งสำหรับวงแจ๊สบิ๊กแบนด์

โครงสร้าง	แนวคิด	ห้องที่	จุดซ่อม
ตอนท้าย (ฟ้อนเม้ง)	ทำนองหลัก C	107 -145	I
	ช่วงอิมโพรไวส์ (ทรมอบอน)	146 – 161	J
	ช่วงอิมโพรไวส์ (แซกโซโฟนร่วมกับทรมอบอน)	162 – 171	K
	ทำนองหลัก C	172 – 191	L
	ทำนองหลัก A'	192 - 206	M

จากตาราง 1 จะเห็นว่าบทประพันธ์เพลงเจิมมอญฟ้อนเม้ง มีจำนวนห้องอยู่ 206 ห้องและมีจุดซ่อม (Rehearsal Mark) จากอักษร A ถึง M รวม 13 จุดซ่อม ในที่นี้จุดซ่อมหมายถึงตัวอักษร A ถึง Z ใช้กำกับไว้ในท่อนต่าง ๆ ของบทประพันธ์เพลง เพื่อให้ถ่ายทอดผู้ควบคุมวงในการบอกท่อนเพลงแก่วงเพื่อฝึกซ้อม

2. ทำนองหลัก บทประพันธ์เพลงเจิมมอญฟ้อนเม้ง เป็นบทประพันธ์ที่พรรณนาเหตุการณ์ในพิธีกรรมฟ้อนผีเม้ง โดยมีโครงสร้าง 3 ตอน รวมทั้งหมด 206 ห้อง ซึ่งมีรายละเอียดการประพันธ์ดังนี้

ในตอนต้นของบทประพันธ์เพลง เริ่มจากทำนองหลัก A (ห้องที่ 1-8) อยู่ในโหมด F เอโอเลียน คือแนวคิดทำนองหลักในการพรรณนาเรื่องราวของการอัญเชิญผีเม้ง ซึ่งพบการใช้ทำนองหลัก A ในช่วงอื่นของบทประพันธ์เพลงด้วยเช่น ห้องที่ 17-24, 41-47 และ 192-206 ทำนองหลัก A เป็นทำนองที่อิงแนวคิดโมดัลแจ๊สทั้งในด้านทำนองและคอร์ด ผู้วิจัยใช้คอร์ด Fm¹¹ เพียงคอร์ดเดียวในการดำเนินทำนองหลัก A โดยแนวทำนองถูกสร้างจาก F เอโอเลียน อีกทั้งยังมีแนวทำนองที่สร้างจากโน้ตในคอร์ด Fm¹¹ ดังในห้องที่ 5 ซึ่งมีโน้ตลำดับที่ 1 b3 5 b7 9 และ 11 ของคอร์ด Fm¹¹ ทั้งหมดในแนวทำนองดังกล่าว จากนั้นจึงเข้าสู่ช่วงอิมโพรไวส์ของเปียโน (ห้องที่ 9-16) ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการอิมโพรไวส์ในคอร์ด Fm¹¹ โดยกำกับโหมด F ดอเรียน ไว้ให้ผู้อิมโพรไวส์ และกลับเข้าสู่ทำนองหลัก A อีกครั้ง (ห้องที่ 17-24) หลังจากนั้นเข้าสู่ทำนองหลัก B ซึ่งสร้างทำนองให้รู้สึกขับเคลื่อนไปข้างหน้าโดยสร้างโมทีฟที่อยู่ในพื้นฐานโหมด F เอโอเลียนบรรเลงบนคอร์ด Fm¹¹ และพัฒนาโดยการปรับโน้ต โมทีฟ ซ้ำสัดส่วนโน้ตแต่ละระดับเสียงในบางช่วงปรับเปลี่ยนไป (ห้องที่ 25-40) ต่อด้วยการเข้าสู่ทำนองหลัก A อีกครั้ง (ห้องที่ 41-47) ก่อนเข้าสู่ตอนกลางได้นำแนวคิดโคลทรนเซนเจส มาใช้เป็นท่อนเชื่อม (ห้องที่ 48-57) เพื่อส่งทำนองเข้าสู่ตอนกลาง ดังภาพ 1

Jerng Mon Fon Meng

Swing ♩ = 170

Napat Tanuchid

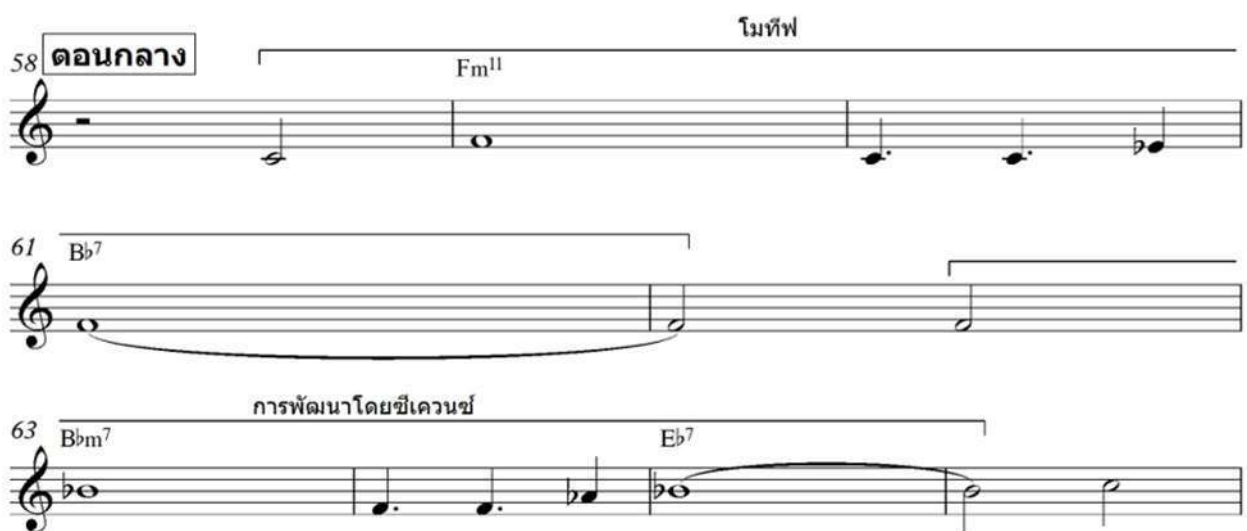
ตอนต้น

Fm¹¹

ภาพ 1 แสดงการดำเนินทำนองหลัก A ในห้องที่ 1-6

ตอนกลางดำเนินด้วยทำนองหลัก C เป็นทำนองที่นำทำนองเพลง *เกี้ยวหัว* มาพัฒนาให้กลมกลืนกับบทประพันธ์เพลง โดยแบ่งทำนองเพลง *เกี้ยวหัว* ออกเป็นส่วน ๆ (โมทีฟ) จากนั้นจึงแยกโมทีฟเป็น 2 กลุ่มเพื่อใช้เป็นทำนองหลักและทำนองรอง ซึ่งในทำนองหลัก C (ห้องที่ 58-74) ได้นำโมทีฟจากเพลง *เกี้ยวหัว* จัดวางบนบันไดเสียง F เพนตาโทนิคไมเนอร์และใช้ทางเดินคอร์ดที่เกิดจากหลักการแนวคิดกฎแฉียงคู่ขนาน (Parallel Key) นั่นคือการผสมผสานทางเดินคอร์ด F เอโอเลียน ทางเดินคอร์ด F ดอเรียน รวมไปถึงทางเดินคอร์ด F ฟรีเจียน จากนั้นเข้าสู่ช่วงอิมโพรไวส์ของแซกโซโฟน (ห้องที่ 75-90 และ 91-106) ใช้คอร์ดในการให้เสียงประสานเพียงคอร์ดเดียวคือ Fm¹¹ เช่นเดียวกับตอนต้นของบทประพันธ์ และกำหนดแนวทางการอิมโพรไวส์ในคอร์ด Fm¹¹ โดยกำกับโหมด F ดอเรียน ไว้ให้ผู้อิมโพรไวส์ ในช่วงท้ายของการอิมโพรไวส์ ได้ให้กลุ่มเครื่องทองเหลืองบรรเลงสนับสนุนโดยใช้เสียงประสานเป็นคู่สี่เรียงซ้อน ดังภาพ 2

ภาพ 2 แสดงการดำเนินทำนองหลัก C ในห้องที่ 58-66

ตอนท้ายผู้วิจัยได้จินตนาการถึงอารมณ์ของผีเม็งที่ต้องการปลดปล่อยอารมณ์ด้วยท่วงท่าการรำรำที่ดูตื่น โดยนำเสนอทำนองหลัก C (ห้องที่ 107-145) โดยนำทำนองเพลง *เกี้ยวหัว* ทั้งหมดมาดัดแปลงและพัฒนา ปรับเปลี่ยน การวางแนวเสียงประสานให้แตกต่างจากตอนกลาง ซึ่งทำให้บทประพันธ์เพลงเร้าอารมณ์มากขึ้น ผู้วิจัย ปรับเปลี่ยนทางเดินคอร์ดโดยนำเสนอทางเดินคอร์ดของโหมด F ฟรีเจี้ยนมากขึ้นและใช้ร่วมกับบันไดเสียงคู่ขนาน คือทางเดินคอร์ดของโหมด F ดอเรียนและทางเดินคอร์ดของโหมด F เอโอเลียน ผู้วิจัยทำการเปลี่ยนกุญแจเสียง โดยใช้แนวคิดกุญแจเสียงสัมพันธ์ (ห้องที่ 126) จากกุญแจเสียง F ไมเนอร์ ไปยังกุญแจเสียง C ไมเนอร์ ในช่วงที่ บรรเลงอยู่บนกุญแจเสียง C ไมเนอร์นั้น ผู้วิจัยได้ผสมผสานทางเดินคอร์ด C ดอเรียน ทางเดินคอร์ดของ C ฟรีเจี้ยน ทางเดินคอร์ดของ C มิกโซลิดีเลียน และทางเดินคอร์ด C โลครีเลียน แล้วเข้าสู่ท่อนอิมโพรไวส์ของ ทรอมโบน ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการดำเนินทำนองของท่อนอิมโพรไวส์ทรอมโบนนี้ โดยให้ใช้โหมด Ab ลีเลียน เมื่อบรรเลงบนคอร์ด Abmaj⁷ และให้ใช้โหมด Bb มิกโซลิดีเลียน เมื่อบรรเลงบนคอร์ด Bb⁷ ต่อมาในตอนท้าย (ห้องที่ 162) เป็นการอิมโพรไวส์ร่วมกันระหว่างเครื่องแซกโซโฟนกับเครื่องทรอมโบนโดยสลับกันอิมโพรไวส์ มีเสียงประสานเป็นทางเดินคอร์ด i-ii คือ Fm¹¹-Gm¹¹ ของ F ดอเรียน ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวทางการอิมโพรไวส์ ในท่อนนี้โดยให้ใช้โหมด F ดอเรียน จากนั้นเข้าสู่ทำนองหลัก C อีกครั้งบนกุญแจเสียง C ไมเนอร์ (ห้องที่ 172) และในช่วงท้ายสุดของบทประพันธ์เพลง ได้นำส่วนหนึ่งของทำนองหลัก A มาบรรเลงอีกครั้ง (ห้องที่ 192-จบ) โดยมีเครื่องแซกโซโฟนและทรอมโบนร่วมกันอิมโพรไวส์ โดยผู้วิจัยกำหนดให้ผู้อิมโพรไวส์จินตนาการถึงอารมณ์ ความรู้สึกของผีเม็งที่ได้ปลดปล่อยออกมา ผ่นวกกับเสียงประสานแบบเต็มวงจึงสร้างความยิ่งใหญ่ให้กับช่วงสุดท้าย ของบทประพันธ์เพลงนี้ ก่อนลากเสียงยาวประกอบกับเครื่องหมายเน้นหนักที่ (Sforzando) แล้วจบพร้อมกัน แบบเต็มวง ดังภาพ 3

ภาพ 3 การใช้แนวคิดกุญแจเสียงสัมพันธ์ในห้องที่ 126

3. เสียงประสาน การดำเนินคอร์ดในทำนองหลัก A พบได้ในห้องที่ 1-8, 17-24 และ 41-47 ในตอนต้น ใช้แนวคิดการดำเนินคอร์ดแบบโมดัลแจ๊ส ใช้คอร์ด Fm¹¹ เพียงคอร์ดเดียวในการดำเนินเสียงประสานใน ทำนองหลัก A นี้ ปรากฏดังภาพ 4

ภาพ 4 การดำเนินคอร์ดในทำนองหลัก A

จากภาพ 1 จะเห็นได้ว่าในทำนองหลัก A นี้ใช้การดำเนินคอร์ด Fm^{11} เพียงคอร์ดเดียว เช่นเดียวกับทำนองหลัก A' ในตอนท้าย ห้องที่ 192-206 ก็มีการดำเนินคอร์ดเพียงคอร์ดเดียวเช่นกัน เพียงแต่ในตอนจบเพลงได้เปลี่ยนมาใช้คอร์ด Fm^6 เพื่อให้ได้เสียงเอกลักษณ์ของ F ดอเรียนในตอนจบ ดังภาพ 5

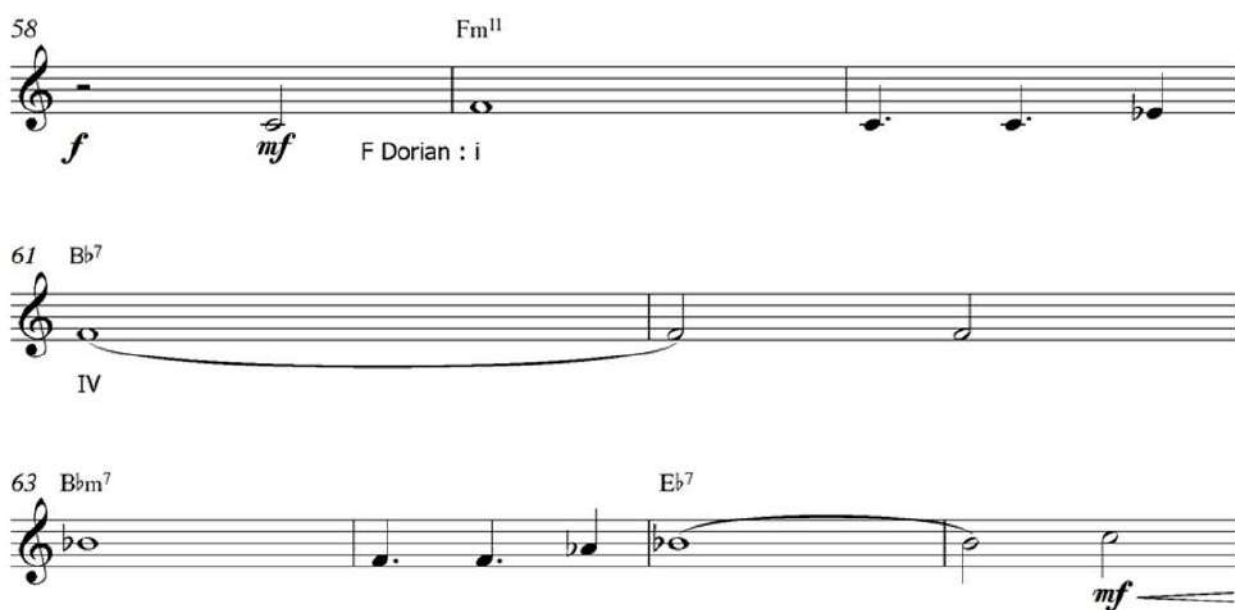
ภาพ 5 การดำเนินคอร์ดในทำนองหลัก A'

การดำเนินคอร์ดในทำนองหลัก B เป็นทำนองที่มีความยาว 16 ห้อง บรรเลงในห้องที่ 25-40 ใช้แนวคิดการดำเนินคอร์ดแบบโมดัลแจ๊ส โดยใช้คอร์ด Fm^{11} เพียงคอร์ดเดียวในการดำเนินคอร์ดทำนองหลัก B นี้ดังภาพ 6

ภาพ 6 การดำเนินคอร์ดในทำนองหลัก B

การดำเนินคอร์ดในทำนองหลัก C เป็นทำนองที่น่าเสนอในห้องที่ 58-74, 107-145 และ 172-191 เป็นทำนองหลักที่ใช้การดำเนินคอร์ดอย่างหลากหลาย ด้วยการใช้คอร์ดจากโหมดต่าง ๆ มาใช้ร่วมกันในการดำเนินคอร์ด ในห้องที่ 58-74 นั้น มีการดำเนินคอร์ดเป็น i-IV-iv-bVII-i-IV-iv-bII คือ Fm⁷-Bb⁷-Bbm⁷-Eb⁷- Fm⁷-Bb⁷-Bbm⁷-Gbma⁹ ในบริบทนี้ผู้วิจัยใช้ทางเดินคอร์ดของโหมด F ดอเรียน ผสมผสานคอร์ด iv-bVII คือ Bbm⁷-Eb⁷ ที่ถูกนำมาจากทางเดินคอร์ดของโหมด F เอโอเลียน รวมไปถึงคอร์ด bII คือ Gbma⁹ ที่นำมาจากทางเดินคอร์ดจากโหมด F ฟรีเจียน ดังภาพ 7 และภาพ 8

ภาพ 7 การดำเนินคอร์ดในทำนองหลัก C (ห้องที่ 58-66)

F Aeolian : iv

67 Fm⁷ *f*

F Dorian : i

71 Bbm⁷ *f*

F Aeolian : iv

IV

Gbmaj⁹ *ff*

F Phrygian : bII

ภาพ 8 การดำเนินคอร์ดในทำนองหลัก C (ห้องที่ 67-74)

การดำเนินคอร์ดทำนองหลัก C ในห้องที่ 107-145 มีทางเดินคอร์ดที่แตกต่างออกไปจากเดิม โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือส่วนแรกเป็นทำนองหลัก C ที่บรรเลงบนโหมด F เอโอเลียนและส่วนที่สองทำนองหลัก C ที่บรรเลงบนโหมด C เอโอเลียน ในส่วนแรก ห้องที่ 107-125 ได้ใช้การผสมผสานทางเดินคอร์ดโหมด F เอโอเลียน โหมด F ไอโอเนียน#5 ทางเดินคอร์ดจากโหมด F ดอเรียนและ F ฟรีเจียน มีการดำเนินคอร์ดเป็น i-II-v-i-IV-i-v-i-V-VI-III-bVII นั่นคือ Fm¹¹-Gbmaj⁷-Cm⁷-Fm¹¹-Bb⁷-Fm¹¹-Cm⁷-Fm¹¹-C⁷-Dbmaj⁷-Ab⁹-Eb⁷ อธิบายไว้ในภาพ 9 และภาพที่ 10

107 Fm¹¹ *f*

F Phrygian : i

Gbmaj⁷ II

Cm⁷ F Aeolian : v

111 Fm¹¹ *f*

F Dorian : i

Bb⁷ IV

115 Fm¹¹ *f*

i

Cm⁷/Eb F Aeolian : v

ภาพ 9 การดำเนินคอร์ดทำนองหลัก C (ห้องที่ 107-118)

119 Fm¹¹ C⁷
F Ionian#5 : i V

123 D^bmaj⁷ A^b9 E^b7
F Phrygian : VI III F Aeolian : bVII *f*

ภาพ 10 การดำเนินคอร์ดทำนองหลัก C (ห้องที่ 119-125)

การดำเนินทำนองหลัก C ในห้องที่ 126-145 นั้น ได้เปลี่ยนทฤษฎีเสียงจากเดิมที่บรรเลงอยู่บนพื้นฐานของโหมด F เอโอเลียน เปลี่ยนทฤษฎีเสียงเป็นโหมด C เอโอเลียน โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเสียงสัมพันธ์ จากนั้นได้ผสมผสานการดำเนินคอร์ดจากโหมด C เอโอเลียน ทางเดินคอร์ดจากโหมด C ดอเรียน C ฟรีเจียน C มิกโซลิเดียน และ C โลครีเนียน สามารถอธิบายทางเดินคอร์ดเป็น i-VI-III-iv-I-i-VI-bV-III-iv-v-i นั่นคือ Cm⁷-Abmaj⁷-Eb⁷-Fm⁷-C⁷-Cm⁷-Abmaj⁷-Gb^bmaj⁷-Eb^bmaj⁷-Fm⁷-Gm⁷-Cm⁷ ดังภาพ 11

126 Cm⁷ A^bmaj⁹ E^b7
C Aeolian : i VI C Phrygian : III

130 Fm⁷ C⁷
C Aeolian : iv C Mixolydian : I

134 Cm⁷ A^bmaj⁷
C Aeolian : i VI

138 G^bmaj⁷ E^bmaj⁷
C Locrian : bV C Dorian : III

142 Fm⁷ Gm⁷ Cm⁷
C Aeolian : iv v i *sfz*

ภาพ 11 การดำเนินทำนองหลัก C (ห้องที่ 126- 145)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การดำเนินคอร์ดโคลทรนเซนเจส โดยนำแนวคิดนี้มาใช้ในช่วงเชื่อม ห้องที่ 48-52 โดยการใช้การเคลื่อนที่ของบันไดเสียงวงจรคู่ 3 เมเจอร์ ผสมผสานกับการดำเนินคอร์ด ประเภท V-I โดยผู้วิจัยให้คอร์ด Gm⁷ เป็นคอร์ด ii ของกุญแจเสียง F เมเจอร์ ต่อมาคอร์ด Ab⁷ กับคอร์ด Dbmaj⁷ ทำหน้าที่เป็นคอร์ด V-I ของกุญแจเสียง Db เมเจอร์ ส่วนคอร์ด E⁷ กับ Amaj⁷ ทำหน้าที่เป็นคอร์ด V-I ของกุญแจเสียง A เมเจอร์ และสุดท้ายคอร์ด C⁷ กับคอร์ด F⁹ ทำหน้าที่เป็นคอร์ด V-I ของกุญแจเสียง F เมเจอร์ เห็นได้ว่าการย้ายกุญแจเสียง 3 ครั้ง จะกลับมายังกุญแจเสียง F เมเจอร์อีกครั้ง ตรงตามแนวคิดโคลทรนเซนเจส ดังภาพ 12

The musical score for Figure 12 illustrates a chromatic circle of fifths progression. It begins at measure 48 with the chord Gm⁷ (labeled as ii). The progression continues through Ab⁷ (V), Dbmaj⁷ (I), E⁷ (V), Amaj⁷ (I), C⁷ (V), and finally F⁹ (I). The key signature changes from F Major to Db Major, then to A Major, and finally back to F Major. Dynamics include piano (p) and forte (f). The score is written in treble and bass clef.

ภาพ 12 การดำเนินคอร์ดโคลทรนเซนเจส

4. การวางแผนเสียง ผู้วิจัยใช้การวางแผนเสียงประสานแบบวางชุด และใช้การวางแผนเสียงประสานแบบเปิด การวางแผนเสียงแบบเสียงประสานไร้โน้ตพื้นต้น และเสียงประสานแบบคอร์ดคู่สี่เรียงซ้อน

1) เสียงประสานแบบวางชุดเป็นเสียงประสานที่โน้ตในแต่ละคอร์ดวางเรียงกันไม่เกิน 1 ช่วงคู่แปด แต่สำหรับแนวล่างสุดสามารถห่างออกไปเกิน 1 ช่วงคู่แปด ได้ ผู้วิจัยใช้การวางแผนเสียงประสานลักษณะนี้ ในช่วงที่ต้องการให้เสียงประสานออกมาเป็นกลุ่มก้อน

2) เสียงประสานแบบเปิดเป็นเสียงประสานที่โน้ตในแต่ละคอร์ดวางเรียงกันเกิน 1 ช่วงคู่แปด ผู้วิจัยใช้การวางแผนเสียงลักษณะนี้ต่อเมื่อต้องการให้เสียงกระจายออกเป็นวงกว้างและมีมิติของเสียงที่กว้างขึ้น

3) เสียงประสานไร้โน้ตพื้นต้นเป็นเสียงประสานที่นิยมใช้ในดนตรีแจ๊ส ให้เสียงที่คลุมเครือ สามารถสลับใช้ร่วมกับคอร์ดที่มีโน้ตพื้นต้นได้ ทั้งนี้เสียงพื้นต้นนั้นสามารถให้เครื่องเบสบรรเลงได้

4) เสียงประสานคู่สี่เรียงซ้อนเป็นพื้นหลังในการอิมโพรไวส์ โดยจัดวางให้กลุ่มเครื่องทอมโบน บรรเลงช่วงแซกโซโฟนอิมโพรไวส์

5. การเรียบเรียงเสียงวงดนตรี ผู้วิจัยได้เรียบเรียงเสียงสำหรับแนวทำนองแต่ละช่วงของบทประพันธ์ เพลงแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงแบบยูนิซัน ประสานเสียง 2 แนว ประสานเสียง 3 แนว และ ประสานเสียง 4 แนว

1) การเรียบเรียงทำนองแบบยูนิซัน ผู้วิจัยต้องการสื่อทำนองของบทประพันธ์เพลงให้ชัดเจน เช่น ทำนองหลัก C ผู้วิจัยได้ให้เครื่องแซกโซโฟนบรรเลงทำนองแบบยูนิซันจากนั้นกลุ่มเครื่องทรมเป็ตและกลุ่มเครื่องทอมโบนก็บรรเลงทำนองแบบยูนิซันเช่นเดียวกัน

2) การวางแนวเสียง 2 แนว ผู้วิจัยได้ทำการวางแนวเสียงลักษณะนี้ไว้ในทำนองหลัก A (ห้องที่ 1-8) วางแนวเสียงบนทำนอง 2 แนวบนเป็นเสียงประสานขั้นคู่ 4 เพอร์เฟค ให้บรรเลงบนมือขวาของเปียโน

3) วางทำนองแบบวางแนวเสียง 3 แนวบนแนวเสียงของกลุ่มเครื่องทรัมเป็ต ในทำนองหลัก A (ห้องที่ 41-47) โดยใช้ทำนองหลัก A (ห้องที่ 1-8) ที่ได้วางแนวเสียงบนทำนอง 2 แนวเป็นเสียงประสานขั้นคู่ 4 เพอร์เฟคไว้ นั้น มาเพิ่มอีก 1 แนว โดยการวางแนวเสียงเป็นขั้นคู่ 8 เพอร์เฟค (Octave)

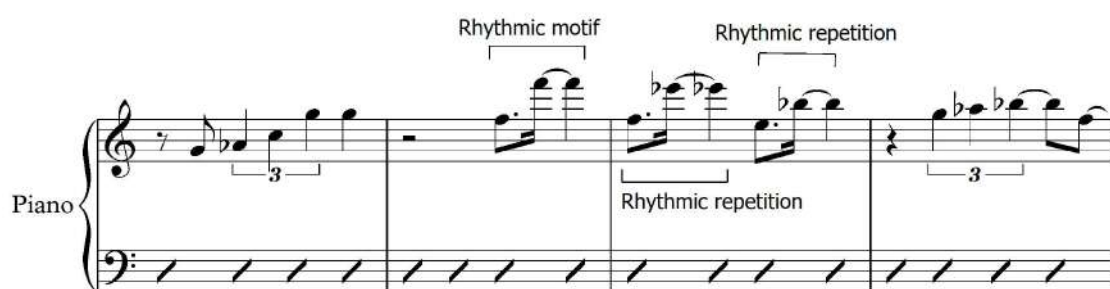
4) การวางแนวเสียง 4 แนว ไว้ในแนวทำนองของทำนองหลัก B (ห้องที่ 33-38) โดยในเบื้องต้น ใช้การวางเสียง 3 แนว แล้วจึงเพิ่มแนวเสียงประสานแนวที่ 4 เป็นขั้นคู่ 8 เพอร์เฟค จัดวางให้กลุ่มเครื่องทรัมเป็ต ทำหน้าที่บรรเลงทำนองหลักนี้

6. การอิมโพรไวส์ บทประพันธ์เพลง *เจิมมอญพ่อนเม้ง* เป็นบทประพันธ์เพลงที่ให้ความสำคัญในการอิมโพรไวส์ เพื่อให้ผู้อิมโพรไวส์ถ่ายทอดความรู้สึก จินตนาการของพิธีกรรมการพ่อนเม้งในอุดมคติของแต่ละบุคคลผ่านเสียง โดยผู้วิจัยจะกำหนดบันไดเสียงหรือโหมดเบื้องต้นเพื่อให้ผู้อิมโพรไวส์ใช้เป็นหลักในการบรรเลง ในการอิมโพรไวส์นั้น โดยทั่วไปแล้วมักใช้บันไดเสียงที่ตรงกับกุญแจเสียงของบทประพันธ์เพลงนั้น ผู้วิจัยจึงเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้อิมโพรไวส์ โดยการระบุโหมดที่สามารถสร้างสีสันของเสียงนอกเหนือจากบันไดเสียงหลักลงไป ในโน้ตของผู้อิมโพรไวส์ ดังภาพ 13

The image displays a musical score for Trombone and Tbn. (Trombone and Tuba) in 4/4 time. The score is divided into four systems, each starting with a measure number (1, 5, 9, 13) and a key signature (A^b major 7 and B^b 7). The first system (measures 1-4) is labeled 'Ab Lydian' and features a scale run in the first measure. The second system (measures 5-8) is also labeled 'Ab Lydian' and features a scale run in the first measure. The third system (measures 9-12) is labeled 'Ab Lydian' and features a scale run in the first measure. The fourth system (measures 13-16) is labeled 'Bb Mixolydian' and features a scale run in the first measure. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and half notes, as well as dynamic markings like 'f' and 'p'.

ภาพ 13 การใช้โหมดในการอิมโพรไวส์ของทอมโบนบนจุดซ้อม J

จากภาพ 8 ผู้วิจัยได้ระบุโหมดในการอิมโพรไวส์ของทอมโบนบนจุดซ้อม J อยู่ 2 โหมดด้วยกันคือ โหมด Ab ลิเดียน และโหมด Bb มิกโซลิเดียน โดยผู้อิมโพรไวส์ได้นำโหมดดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการอิมโพรไวส์สังเกตได้จากการใช้โน้ตตัว D ตลอดช่วงการอิมโพรไวส์ทั้ง 16 ห้องที่ยกตัวอย่างมานี้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าผู้อิมโพรไวส์ใช้โหมด Ab ลิเดียนบรรเลงบนคอร์ด Abmaj7 และใช้โหมด Bb มิกโซลิเดียนบรรเลงบนคอร์ด Bb7 ตลอดช่วงการอิมโพรไวส์นี้ นอกจากการใช้โหมดในการอิมโพรไวส์แล้วยังพบการอิมโพรไวส์โดยการพัฒนาโมทีฟ นับเป็นแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากการสร้างแนวทำนองการอิมโพรไวส์ให้สัมพันธ์กับโมทีฟที่เกิดขึ้นมีความลึกซึ้งทางดนตรีในหลากหลายด้าน ทั้งด้านลักษณะจังหวะ รวมไปถึงความรู้ความเข้าใจในเสียงประสาน ดังนั้นหากผู้อิมโพรไวส์ใช้การพัฒนาโมทีฟได้ดีจะทำให้การอิมโพรไวส์นี้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ดังภาพ 14

ภาพ 14 การพัฒนาโมทีฟในการอิมโพรไวส์ของเปียโนบนจุดซ้อม A

อภิปรายผล

บทประพันธ์เพลง*เจิมมอญฟ้อนเม้ง* เป็นบทประพันธ์ที่ประพันธ์ขึ้นโดยมีแรงบันดาลใจจากภูมิปัญญาของผู้วิจัยและความประทับใจต่อบทเพลง*เกี้ยวหัว* ซึ่งเป็นบทเพลงที่มีความสำคัญต่อพิธีกรรมฟ้อนผีเม้งของจังหวัดลำปาง จากแนวคิดและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้สร้างแนวทำนองของบทประพันธ์จากการนำทำนองเพลง*เกี้ยวหัว*มาดัดแปลง รวมถึงการนำทำนองดังกล่าวไปพัฒนาในส่วนอื่น ๆ จากการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้งหมด สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) เกิดผลงานบทประพันธ์เพลงแจ๊สร่วมสมัย ที่เกิดจากแนวคิดและองค์ความรู้ของผู้วิจัย เป็นผลงานบทประพันธ์เพลงที่นำบทเพลงพื้นบ้านจังหวัดลำปาง “เพลง*เกี้ยวหัว*” มาดัดแปลงและได้มาซึ่งบทประพันธ์เพลงใหม่ “บทประพันธ์เพลง*เจิมมอญฟ้อนเม้ง*สำหรับวงแจ๊สบิ๊กแบนด์”

2) เกิดผลงานบทประพันธ์เพลงแจ๊สบิ๊กแบนด์ที่มีส่วนหนึ่งของทำนองมาจากเพลงในพื้นถิ่นของผู้วิจัย อีกทั้งยังเป็นบทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรม มาเผยแพร่ต่อสาธารณชน มีความไพเราะและมีคุณค่าทางวิชาการ ภายหน้า

3) เกิดผลงานบทประพันธ์เพลงแจ๊ส ที่แสดงถึงคุณค่าของทำนองเพลงพื้นบ้านภาคเหนือ อีกทั้งยังเป็นการสืบสาน ส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม

บทประพันธ์เพลง*เจิมมอญฟ้อนเม้ง*สำหรับวงแจ๊สบิ๊กแบนด์ ได้นำออกแสดงเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชนทั้งในรูปแบบทั่วไปและรูปแบบออนไลน์ โดยได้เผยแพร่สู่สาธารณชนทั้งหมด 2 ครั้ง คือคอนเสิร์ต Rangsit

University Jazz Orchestra Featuring New Compositions by RSU Composers จัดแสดงเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ณ Black Box Theatre อาคาร 17 วิทยาลัยดนตรีรังสิต มหาวิทยาลัยรังสิตและคอนเสิร์ตจบการศึกษา (Graduate Recital Napat Tanuchid) จัดแสดงเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 ในรูปแบบการถ่ายทอดสดบนแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก (Live-streaming on Facebook)

ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลทางวิชาการ หนังสือ ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลง *เจิมมอญพ่อนมั่ง* ที่สอดแทรกบทเพลงในพิธีกรรมพ่อนผีเม้งในจังหวัดลำปาง คือเพลง *เก๊าหัว* ผู้วิจัยพบว่ามีบทเพลงอีกหลายบทเพลงที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมพ่อนผีเม้งนี้ เช่น เพลง *มอญลำปาง* เพลง *มวย* เพลง *ลูกกุยเวย* อีกทั้งยังมีบทเพลงอื่นนอกเหนือจากที่กล่าวมานี้ อีกแห่งหนึ่งในด้านของพิธีกรรมพ่อนผี มีได้มีเพียงจังหวัดลำปาง แต่ยังสามารถพบในจังหวัดอื่น ๆ ทั่วภาคเหนือ ซึ่งมีความน่าสนใจในรายละเอียดด้านต่าง ๆ รวมถึงบทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมในแต่ละพื้นที่ที่ต่างกันออกไป จึงเป็นการดีหากมีการศึกษาบทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมดังกล่าวนี้ในบทเพลงอื่น เพื่อนำบทเพลงมาต่อยอดและเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานบทประพันธ์เพลงชิ้นใหม่ต่อไปในภายหน้า

ข้อมูลและรายละเอียดที่ผู้วิจัยกล่าวมาทั้งหมด ส่งผลให้บทประพันธ์เพลง *เจิมมอญพ่อนมั่ง* สำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และขอบเขตในการวิจัยที่ได้กำหนดไว้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทประพันธ์ *เจิมมอญพ่อนมั่ง* จะเป็นบทประพันธ์เพลงตัวอย่างแก่นักวิชาการด้านดนตรีและผู้ที่สนใจในด้านการประพันธ์เพลงในแง่ของการศึกษาดนตรีที่มีแนวความคิดผสมผสานระหว่างดนตรีพื้นบ้านผนวกเข้ากับดนตรีแจ๊ส ทั้งยังเป็นบทประพันธ์เพลงที่ส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาบทเพลงพื้นบ้านภาคเหนือของประเทศไทย รวมถึงการส่งเสริมให้ตระหนักถึงคุณค่าของบทเพลงประจำถิ่นของตน

เอกสารอ้างอิง

- เด่น อยู่ประเสริฐ. (2554). Generatrix บทประพันธ์เพลงสำหรับวงดนตรีแจ๊สและการแสดงเปียโน. *วารสารดนตรีรังสิต*, 6(2), 5-21.
- ธีรัช เล่าห์วีระพานิช. (2562). *ทฤษฎีดนตรีแจ๊สและการอิมโพรไวส์*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (2542). *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9*. กรุงเทพฯ: สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- ศิริลักษณ์ สุภากุล. (2533). *พิธีกรรมพ้องเผีกับการจัดระเบียบสังคม ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดลำปาง*, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Boothroyd, M. (2010). Modal Jazz and Miles Davis: George Russell's influence and the melodic inspiration behind modal Jazz. *Nota Bene: Canadian Undergraduate Journal of Musicology*, 3(1), 47-63.
- Miller, R. (1996). *Modal Jazz Composition & Harmony* Vol. 1. Weihergarten, Germany: Advance Music.

กลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในวรรณกรรมเรื่อง
“แฮร์รี่ พอตเตอร์กับถ้วยอัคนี”

Strategies for Translating Compound Nouns from English to Thai in
"Harry Potter and the Goblet of Fire"

อัจฉรา กวงไหม¹ | Achara Khuangmai¹

นิรมล ทะจะกัน² | Niramol Thajakan²

ศจีรัตน์ วุฒิสงห์ชัย³ | Sajeerat Wutthisingchai³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในวรรณกรรมเรื่อง “แฮร์รี่ พอตเตอร์กับถ้วยอัคนี” โดยวิเคราะห์คำนามประสมที่ปรากฏในวรรณกรรมภาษาอังกฤษเรื่อง “Harry Potter and the Goblet of Fire” ซึ่งแต่งโดย J. K. Rowling และความหมายของคำนามประสมในฉบับแปลภาษาไทยที่แปลโดย งามพรรณ เวชชาชีวะ

ผลการศึกษาพบคำนามประสมในวรรณกรรมภาษาอังกฤษจำนวนทั้งสิ้น 2,315 คำ ซึ่งในการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในฉบับแปลนั้น สามารถจำแนกประเภทของภาษาแปลได้ 8 ประเภท โดยประเภทที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) นามวลี ร้อยละ 55.25 2) คำนามประสม ร้อยละ 28.77 และ 3) คำเดี่ยว ร้อยละ 6.22 ตามลำดับ สำหรับกลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยนั้น ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลทั้งหมด 20 กลวิธี โดยกลวิธีที่ใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การแปลโดยแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล ร้อยละ 28.21 2) การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว ร้อยละ 13.61 และ 3) การแปลโดยการใช้คำที่เป็นที่รู้จักกันดีในภาษาไทย ร้อยละ 12.01 ตามลำดับ

คำสำคัญ : การแปล, กลวิธีการแปล, คำนามประสม

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ/ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: ajacharaeng@g.lpru.ac.th

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ/ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ E-mail: niramol@g.lpru.ac.th

³อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ/ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ E-mail: swutthis@gmail.com

*E-Mail ผู้ส่งบทความ: ajacharaeng@g.lpru.ac.th/ เบอร์โทรศัพท์: 087-1746109/ รับเมื่อ วันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2567/

แก้ไขเมื่อ วันที่ 27 กันยายน พ.ศ.2567/ ตอบรับ เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2568

Abstract

This article aims to study the translation strategies of English compound nouns into Thai in the literature “Harry Potter and the Goblet of Fire” by analyzing the compound nouns found in the original English text, written by J. K. Rowling, and their meanings in the Thai translation, translated by Ngampun Vejajiva.

The study found a total of 2,315 compound nouns in the English literature. In translating these English compound nouns into Thai, it was found eight types of the target language, with the three most common types being 1) noun phrases (55.25%), 2) compound nouns (28.77%), and 3) single words (6.22%), respectively. Regarding the translation strategies of English compound nouns into Thai, the translator employed a total of 20 translation strategies. The three most commonly used the translation strategies were 1) translation by replacing with phrases or sentences that exist in the culture of target language (28.21%), 2) translation by creating new compound words in Thai by using literally translation (13.61%) and 3) translation by using words that are well-known in Thai (12.01%), respectively.

Keywords : translation, translation strategy, compound Noun

บทนำ

การแปลเป็นกระบวนการถ่ายทอดข้อความจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง โดยคงไว้ซึ่งรูปแบบ คุณค่า และความหมายเดิมไว้ รวมถึงความหมายแฝงที่สะท้อนวัฒนธรรม ปรัชญา ความคิดและความรู้สึก การแปลจึงนับได้ว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ ทักษะ ความชัดเจนและความเชี่ยวชาญในการเลือกใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องตามหลักภาษา ซึ่งในการแปลนั้น ต้องผ่านกระบวนการคิดและตีความต้นฉบับของผู้แปลเสียก่อน แล้วจึงค้นหาคำในภาษาแปลที่มีความหมายใกล้เคียงที่สุดเพื่อถ่ายทอดออกมาได้อย่างถูกต้อง (จิระพรชัย บุญยเกียรติ, 2540; เซวง จันทรเชตต์, 2528; สิทธา พินิจภูวดล, 2542)

การแปลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารที่ช่วยให้ผู้คนจากหลากหลายภาษาและวัฒนธรรมสามารถเข้าใจและสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้แปลมีหน้าที่ในการรักษาความเท่าเทียมกันของภาษา โดยใช้กลวิธีการแปลซึ่งเป็นเทคนิคที่ช่วยในการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านโครงสร้างทางไวยากรณ์ คำศัพท์และลักษณะทางสังคม รวมถึงความหลากหลายทางภาษาอย่างครบถ้วน โดยคำนึงถึงความหมาย บริบทและความเหมาะสมทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้อ่านในภาษาแปลสามารถเข้าใจได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติ

ค่านามประสมเป็นรูปแบบหนึ่งของภาษาที่สามารถสะท้อนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาได้อย่างชัดเจน ผู้ที่พูดภาษาต่างกันและมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมักมีวิธีการสร้างคำประสมที่ไม่เหมือนกันเพื่อใช้เรียกสิ่งของหรือแนวคิดเดียวกัน (อัญชลี สิงห์น้อย, 2548; 2006 อ้างถึงใน อัจฉรา เทพแพง, 2555)

อัญชลี สิงห์น้อย (2548) ได้กล่าวถึง คำประสม (Word Compound) ไว้ว่า เป็นการสร้างคำใหม่ที่มีความหมายใหม่เฉพาะคำ โดยการนำเอาคำเดิมจำนวนสองคำหรือมากกว่าที่มีอยู่แล้วในภาษามาประกอบเข้าด้วยกัน เนื่องจากคำประสมมีความหมายที่จำเพาะเสมือนเป็นคำเดียว (Idiosyncratic Meaning) ไม่ใช่เป็นผลรวมของความหมายจากหลายคำที่นำมาเรียงกัน (Straight Forward / Compositional Meaning) คำประสมจึงมีความแตกต่างจากประโยค ยกตัวอย่างคำประสม เช่นคำว่า ‘ลูกน้ำ’ เกิดจากการนำเอาคำว่า ‘ลูก’ และ ‘น้ำ’ มาประสมกัน เพื่อใช้เรียก ‘ลูกของยุง’ ซึ่งในขณะเดียวกัน เราก็ไม่ถือว่า ‘ลูกยุง’ (‘ลูกของยุง’) เป็นคำประสม เนื่องจากมีความหมายตรงตามที้นำคำว่า ‘ลูก’ และ ‘ยุง’ มารวมกันไม่ได้เกิดเป็นความหมายใหม่หรือคำใหม่ที่บรรจุไว้ในพจนานุกรมได้

นอกจากนี้ พื้นฐานทางวัฒนธรรมก็มีบทบาทสำคัญในการกำหนดความหมายของคำประสม ซึ่งบางครั้งการพิจารณาเฉพาะวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำนั้น ๆ อาจไม่เพียงพอที่จะเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำประสมนั้นได้ ยกตัวอย่างเช่นคำว่า ‘รถม้า’ ในภาษาไทย หากพิจารณาตามลักษณะทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์จะสามารถตีความว่าเป็น ‘รถบรรทุกม้า’ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ตีความเป็น ‘รถที่ใช้ม้าลากในการขับเคลื่อน’ ซึ่งการเข้าใจความหมายนี้ต้องอาศัยความรู้ทางวัฒนธรรมไทย ที่มีรถบรรทุกหมู ควาย หรือวัว เป็นเรื่องปกติ ในขณะที่ ‘รถชนม้า’ เป็นภาพที่พบเห็นน้อยกว่าม้าลากรถ ซึ่งเป็นสิ่งที่พบเห็นได้บ่อยกว่าในสังคมไทย (อัญชลี สิงห์น้อย, 2548)

เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับที่ อัจฉรา เทพแปง (2555, 2556) ได้กล่าวถึงคำนามประสมไว้ว่า คำนามประสม (Compound Noun) เป็นคำที่สร้างจากการนำเอาคำเดิมที่มีอยู่แล้วในภาษาจำนวนสองคำหรือมากกว่ามาประกอบเข้าด้วยกัน ทำหน้าที่เป็นคำนามคำเดียวและมีความหมายที่จำเพาะ ยกตัวอย่างเช่นคำว่า ‘pig tail’ สามารถตีความเป็นคำนามประสมได้เมื่อมีความหมายว่า ‘ผมถักเป็นเปีย’ อย่างไรก็ตาม ในบางบริบท คำนี้อาจไม่ใช่คำนามประสม เช่น ‘I was not able to grab the pig tail because it ran very fast.’ ในบริบทนี้คำว่า ‘pig tail’ เป็นนามวลี หมายถึง ‘หางของหมู’

อีกทั้งในภาษาอังกฤษ การสร้างคำนามส่วนใหญ่จะทำได้โดยการลงวิภัติปัจจัย (Inflection) และการแปลง (Derivation) แต่คำนามประสมก็มีปรากฏอยู่ไม่น้อย ซึ่งอาจทำให้ผู้ที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่เข้าใจได้ยาก คำนามประสมจึงนับเป็นหน่วยไวยากรณ์ที่เป็นปัญหา โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ยังเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ เนื่องจากจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีในภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา (อัจฉรา กวงไหม, 2562; อัจฉรา เทพแปง, 2556)

วรรณกรรมชุด แฮร์รี่ พอตเตอร์ (Harry Potter) โดยมี เจ. เค. โรว์ลิง (J. K. Rowling) ชาวอังกฤษ เป็นผู้เขียน จัดได้ว่าเป็นวรรณกรรมหนึ่งที่ผู้อ่านทุกเพศทุกวัยทั่วโลกนิยมอ่านอย่างแพร่หลายจาก ซึ่งมีหนังสือรวมทั้งหมด 7 เล่ม 7 ตอน มียอดขายทั่วโลกสูงกว่า 450 ล้านเล่ม และถูกแปลมากกว่า 67 ภาษา อีกทั้งได้รับรางวัลมากมาย วรรณกรรมชุดนี้มีความโดดเด่นในด้านจินตนาการที่หลากหลายที่ผู้เขียนได้สร้างสรรค์ขึ้นมาอย่างมีเอกลักษณ์ ส่งผลให้เกิดความนิยมในการนำสิ่งเหนือจริงจากวรรณกรรมชุดนี้ไปเลียนแบบในโลกแห่งความเป็นจริง ดังจะเห็นได้จากการที่คำว่า ‘มักเกิ้ล’ (Muggle) ซึ่งหมายถึง คนที่ไม่มีเวทมนตร์ ได้ถูกบรรจุลงในพจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับออกซ์ฟอร์ด รวมถึงความพยายามในการเลียนแบบการเล่นกีฬาควิดดิช (Quidditch) ซึ่งเป็น

ก็หายอดนิยมในโลกเวทมนตร์ (คณาพร แก้วแกมจันทร์, ชไมพร พุทธิรัตน์, วรรณวิภาศ พลก่าจัด, วียะดา พรหมจิตต์, วิเชียร พันธอัน, และ จิราพร สุขกรง, 2563) ด้วยเนื้อหาที่ชวนให้ติดตามและแฝงไปด้วยจินตนาการการส่งผ่านความคิด จินตนาการและวัฒนธรรมในวรรณกรรมจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง เพื่อให้ผู้อ่านเข้าถึงอรรถรสของเนื้อเรื่องอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่เรียกว่าการแปล ด้วยเหตุนี้ การแปลจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง

ในปัจจุบัน การวิจัยเกี่ยวกับการแปลคำนามประสมก็ยังไม่ได้รับความสนใจมากนัก อาจเป็นเพราะการแปลคำนามประสมไม่มีผลต่อโครงสร้างของประโยค แต่อย่างไรก็ตามคำนามประสมก็มีความสำคัญต่อการสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมไทยได้ (อัจฉรา กวงไหม, 2562)

อัจฉรา เทพแปง (2555) ได้ศึกษาทฤษฎีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยที่ปรากฏในนวนิยายฉบับภาษาอังกฤษ เรื่อง ‘Harry Potter and the Philosopher’s Stone’ แต่งโดย J. K. Rowling และฉบับแปลภาษาไทย โดย สุมาลี บำรุงสุข ผลการศึกษาพบว่า ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยจำนวน 11 กลวิธี โดยเรียงลำดับตามค่าความถี่จากมากไปน้อย ดังนี้ 1) การแปลโดยการแทนที่ด้วยวลี ประโยค หรือสำนวนที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล 2) การแปลโดยการสร้างศัพท์ใหม่ด้วยการแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว หรือแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัวแล้วเพิ่มคำอธิบาย 3) การแปลโดยการใช้คำซึ่งเป็นที่ยุติกันดีในภาษาไทย 4) การแปลโดยการใช้คำทับศัพท์ปนคำไทย หรือใช้คำทับศัพท์ปนคำไทยแล้วเพิ่มคำอธิบาย 5) การแปลโดยการใช้ทั้งการสร้างศัพท์ใหม่ด้วยการแปลคำยืมแบบตรงตัวและการใช้คำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกัน หรือใช้ทั้งการสร้างศัพท์ใหม่ด้วยการแปลคำยืมแบบตรงตัวและการใช้คำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกันแล้วเพิ่มคำอธิบาย 6) การแปลแบบสื่อความตามปริบท 7) การแปลโดยการทับศัพท์ หรือทับศัพท์แล้วเพิ่มคำอธิบาย 8) การแปลโดยการใช้ข้อความอธิบาย 9) การละไม่แปล 10) การแปลโดยการใช้คำในภาษาแปลสร้างศัพท์ใหม่ และ 11) การแปลโดยใช้การทับศัพท์ควบคู่กับการใช้คำซึ่งเป็นที่ยุติกันดีในภาษาไทย

อัจฉรา เทพแปง (2556) ได้ศึกษาทฤษฎีการสื่อสารคำนามประสมข้ามภาษาผ่านการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยศึกษาคำนามประสมและคู่แปลที่ปรากฏในนวนิยายภาษาอังกฤษเรื่อง “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” แต่งโดย J. K. Rowling และในฉบับแปลภาษาไทย แปลโดย สุมาลี บำรุงสุข ผลการวิจัยพบว่า การแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยที่ปรากฏในนวนิยายฉบับแปลนั้นพบประเภทของภาษาแปลที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำนามประสมภาษาอังกฤษจำนวน 8 ประเภทด้วยกัน ซึ่งประเภทของภาษาแปลที่ผู้แปลใช้มากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) นามวลี 2) คำนามประสม และ 3) ประโยคตามลำดับ ส่วนกลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยนั้นพบว่า ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลจำนวน 20 กลวิธีด้วยกัน ซึ่งกลวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้มากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การแปลโดยการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล 2) การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว และ 3) การแปลโดยการใช้คำซึ่งเป็นที่ยุติกันดีในภาษาไทย ตามลำดับ

เช่นเดียวกับที่ อัจฉรา กวงไหม (2562) ได้ศึกษาทฤษฎีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยที่ปรากฏในนวนิยายภาษาอังกฤษ เรื่อง “Harry Potter and the Prisoner of Azkaban” แต่งโดย

J. K. Rowling และในฉบับแปลภาษาไทยเรื่อง “แฮร์รี่ พอตเตอร์กับนักโทษแห่งอัซคาบัน” แปลโดย วลีพร หวังซื่อกุล ผลการวิจัยพบว่า การแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยที่ปรากฏในนวนิยายฉบับแปลนั้น พบประเภทของภาษาแปลที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำนามประสมภาษาอังกฤษจำนวน 8 ประเภทเช่นกัน ซึ่งประเภทของภาษาแปลที่ผู้แปลใช้มากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) นามวลี 2) คำนามประสม และ 3) ประโยค ตามลำดับ ส่วนกลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยนั้นพบว่า ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลจำนวน 20 กลวิธีเช่นกัน ซึ่งกลวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้มากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว 2) การแปลโดยการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล และ 3) การแปลโดยการใช้คำซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในภาษาไทย ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยทั้ง 3 เรื่องนี้ล้วนเป็นศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในนวนิยายชุด “Harry Potter” โดยงานวิจัยของ อัจฉรา เทพแบ่ง (2555) พบกลวิธีการแปลทั้งหมด 11 กลวิธี และในงานวิจัยปีถัดมา (2556) พบจำนวนกลวิธีเพิ่มขึ้นเป็น 20 กลวิธี ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นอีก 9 กลวิธี อีกทั้งผลการวิจัยของ อัจฉรา กวงไหม (2562) ยังสอดคล้องกัน โดยพบกลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยจำนวน 20 กลวิธีเช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่ผ่านมาเป็นการศึกษากลวิธีการแปลคำนามประสมจากผู้แปล 2 ท่านคือ สุมาลี บำรุงสุข และวลีพร หวังซื่อกุล คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษากลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในนวนิยายชุดเรื่อง “Harry Potter” ที่ผู้แปลอีกท่านหนึ่งได้แปลไว้คือ งามพรรณ เวชชาชีวะ ในนวนิยายภาษาอังกฤษเรื่อง “Harry Potter and the Goblet of Fire” และในฉบับแปลภาษาไทยเรื่อง “แฮร์รี่ พอตเตอร์กับถ้วยอัคนี” ซึ่งเป็นนวนิยายชุด “Harry Potter” เล่มที่ 4 ที่ต่อจากเล่มที่ 1 และ 2 ที่ สุมาลี บำรุงสุข เป็นผู้แปล และเล่มที่ 3 ที่วลีพร หวังซื่อกุล เป็นผู้แปล ซึ่งได้มีการเปลี่ยนผู้แปลเป็น งามพรรณ เวชชาชีวะ ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่าการถ่ายทอดการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษมาเป็นภาษาไทยนั้นใช้กลวิธีการแปลอย่างไรในการนำเอาคำนามประสมมาใช้สร้างสิ่งเหนือจริงในโลกเวทมนตร์ เพื่อสร้างหรือนำเสนอภาพของตัวละคร สถานที่ สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งสมมติขึ้นมาและไม่มีอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่า ผู้แปลท่านนี้จะมีกลวิธีการแปลคำนามประสมในภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยอย่างไร เพื่อที่จะสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในวรรณกรรมเรื่อง “แฮร์รี่ พอตเตอร์กับถ้วยอัคนี”

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยนี้มีวิธีการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. อ่านต้นฉบับภาษาอังกฤษในวรรณกรรมเรื่อง “Harry Potter and the Goblet of Fire” เพื่อทำความเข้าใจเนื้อเรื่องโดยรวม

2. วิเคราะห์หาคำนามประสมที่ปรากฏในวรรณกรรม โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาคำนามประสมตามที่ อัจฉรา เทพแปง (2556) ได้กล่าวไว้ว่า “คำนามประสม (Compound Noun) หมายถึง คำที่สร้างจากการนำเอา คำเดิมที่มีอยู่แล้วในภาษาจำนวนสองคำหรือมากกว่ามาประกอบเข้าด้วยกัน ทำหน้าที่เป็นคำนามคำเดียวและมีความหมายที่จำเพาะ”

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากต้นฉบับและฉบับแปลภาษาไทยเรื่อง “แฮร์รี่ พอตเตอร์กับถ้วยอัคนี” เพื่อจัดประเภทภาษาแปล เช่น คำเดียว คำนามประสม นามวลี กริยาวลี วิเศษณ์วลี บุพบทวลี และประโยค เป็นต้น

4. นำข้อมูลต้นฉบับและฉบับแปลมาวิเคราะห์กลวิธีการแปล โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์กลวิธีการแปล คำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย จากการศึกษาของ อัจฉรา เทพแปง (2556) มาใช้เป็นกรอบแนวทางในการวิเคราะห์ ซึ่งระบุไว้ทั้งหมด 20 กลวิธี ดังนี้

4.1 การแปลโดยการใช้ข้อความอธิบาย เช่นคำว่า grandfather clock แปลว่า นาฬิกาตุ้มเรือนใหญ่ pigtail แปลว่า ผมถักเป็นเปีย tailcoat แปลว่า เสื้อนอกมีหางยาวด้านหลัง เป็นต้น

4.2 การแปลโดยการทับศัพท์หรือการยืมศัพท์ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

4.2.1 การทับศัพท์เหมือนต้นฉบับ เช่นคำว่า basketball แปลว่า บาสเกตบอล hamburger แปลว่า แฮมเบอร์เกอร์ peppermint แปลว่า เป็ปเปอร์มินต์ เป็นต้น

4.2.2 การทับศัพท์แต่เปลี่ยนโครงสร้างเป็นไวยากรณ์แบบภาษาไทย เช่นคำว่า cranberry sauce แปลว่า ซอสแครนเบอร์รี่ computer game แปลว่า เกมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

4.3 การแปลโดยการทับศัพท์หรือการยืมศัพท์ แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

4.3.1 การแปลโดยการทับศัพท์หรือการยืมศัพท์ ประกอบกับคำจำแนกประเภทอย่างกว้าง ๆ ที่มีความหมายครอบคลุมในภาษาแปลมาอ้างอิงแทนคำที่ไม่มีในภาษาแปล เช่นคำว่า basketball แปลว่า เกมบาสเกตบอล football แปลว่า ลูกฟุตบอล forget-me-not แปลว่า ดอกฟอร์เก็ตมีน็อต เป็นต้น

4.3.2 การแปลโดยการทับศัพท์หรือการยืมศัพท์ ประกอบกับคำบอกความหมายตามรูปคำศัพท์หรือคำบอกลักษณะที่ตรงกับคำศัพท์เดิม เช่นคำว่า stoat sandwich แปลว่า แซนด์วิชไส้สโตต เป็นต้น

4.4 การแปลโดยการใช้คำทับศัพท์ปนคำไทย เช่นคำว่า Chocolate Frog แปลว่า กบช็อกโกแลต Quidditch Cup แปลว่า ถ้วยควิดดิช rock cake แปลว่า เค้กหิน เป็นต้น

4.5 การแปลโดยการใช้คำทับศัพท์ปนคำไทย แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย เช่นคำว่า Cleansweep Seven แปลว่า ไม้กวาดคลีนสวีปเจ็ด Common Welsh Green แปลว่า พันธุ์สีเขียวคอมมอนเวลธ์ Great Britain แปลว่า เกาะบริเตนใหญ่ เป็นต้น

4.6 การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว เช่นคำว่า blackboard แปลว่า กระดานดำ chessboard แปลว่า กระดานหมากรุก doorbell แปลว่า กริ่งประตู เป็นต้น

4.7 การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย เช่นคำว่า first-year แปลว่า นักเรียนปีหนึ่ง Living Death แปลว่า ยาวตายทั้งเป็น เป็นต้น

4.8 การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว และใช้คำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่นคำว่า bedroom แปลว่า ห้องนอน dining-room แปลว่า ห้องอาหาร Entrance Hall แปลว่า ห้องโถงกลาง เป็นต้น

4.9 การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว และใช้คำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกัน แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย เช่นคำว่า glass ball แปลว่า ลูกแก้วกลมๆ shooting star แปลว่า ดาวตก เป็นต้น

4.10 การแปลโดยการใช้คำในภาษาแปลสร้างคำประสมใหม่ เช่นคำว่า proper name แปลว่า วิสามานยนาม เป็นต้น

4.11 การแปลโดยการใช้คำซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในภาษาไทย เช่นคำว่า caretaker แปลว่า ภารโรง steering wheel แปลว่า พวงมาลัย Head Boy แปลว่า ประธานนักเรียน เป็นต้น

4.12 การแปลโดยการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล เช่นคำว่า dog-biscuit แปลว่า ขนมปังอาหารหมา portrait hole แปลว่า ช่องตรงรูปภาพ ticket barrier แปลว่า ที่กั้นตรวจตั๋ว เป็นต้น

4.13 การแปลโดยการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล ซึ่งยังคงคำทับศัพท์ไว้ เช่นคำว่า Droobles Best Blowing Gum แปลว่า หมากฝรั่งที่เป่าได้ดีที่สุดของครูเบิล remote-control aeroplane แปลว่า เครื่องบินบังคับด้วยรีโมท World Cup match แปลว่า การแข่งขันถ้วยรางวัลเวิลด์คัพ เป็นต้น

4.14 การแปลโดยการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล ซึ่งยังคงคำทับศัพท์ไว้ แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย เช่นคำว่า Gringotts break-in แปลว่า ธนาคารกริงโกตส์ถูกปล้น funeral march แปลว่า เพลงมาร์ชเดินส่งขบวนแห่ศพ Hogwarts list แปลว่า รายการของที่ต้องเอาไปโรงเรียนฮอกวอตส์ เป็นต้น

4.15 การแปลโดยการแทนที่ด้วยสำนวนที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล เช่นคำว่า stupid first-year แปลว่า นักเรียนปีที่โง่งงเอาแต่ตุน เป็นต้น

4.16 การแปลเพียงคำเดียวโดยใช้การทับศัพท์ เช่นคำว่า hamburger bar แปลว่า แฮมเบอร์เกอร์ mountain troll แปลว่า โทรลล์ เป็นต้น

4.17 การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยใช้การทับศัพท์เพียงคำเดียว แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย เช่นคำว่า overcoat แปลว่า เสื้อโค้ต เป็นต้น

4.18 การแปลเพียงคำเดียวโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว เช่นคำว่า password แปลว่า รหัส เป็นต้น

4.19 การแปลแบบสื่อความตามปริบท เช่นคำว่า Hogwarts Sorting Hat แปลว่า หมวกคัดสรรโรงเรียนนี้ House Cup แปลว่า ถ้วยปีนี้ เป็นต้น

4.20 การแปลโดยการละคำ (ไม่แปล) พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ เพื่อใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงและแสดงน้ำหนักของข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่า มีประเภทของภาษาแปล และกลวิธีการแปลใดบ้างที่ผู้แปลนิยมใช้

ผลการวิจัย

ในวรรณกรรมต้นฉบับภาษาอังกฤษเรื่อง “Harry Potter and the Goblet of Fire” พบคำนามประสมภาษาอังกฤษจำนวน 2,315 คำ เมื่อแปลเป็นภาษาไทยในฉบับแปล “แฮร์รี่ พอตเตอร์กับถ้วยอัคนี” ผลการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ 1) ประเภทของภาษาแปลที่พบในการแปลคำนามประสมภาษาอังกฤษ และ 2) กลวิธีในการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ดังนี้

1. ประเภทของภาษาแปลที่พบในการแปลคำนามประสมภาษาอังกฤษ

1.1 คำเดี่ยว ผู้แปลได้แปลคำนามประสมภาษาอังกฤษให้เป็นคำเดี่ยวในภาษาไทย โดยเป็นคำมูลที่มีความหมายเดียวเท่านั้น พบจำนวน 144 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.22 เช่นคำว่า doorbell แปลว่า กริ่ง saucepan แปลว่า หม้อ tight bun แปลว่า มวย เป็นต้น

1.2 คำนามประสม ผู้แปลแปลคำนามประสมภาษาอังกฤษเป็นคำนามประสมในภาษาไทย พบจำนวน 666 คำ คิดเป็นร้อยละ 28.77 เช่นคำว่า breast pocket แปลว่า กระเป๋าเสื้อ forefinger แปลว่า นิ้วชี้ sundial แปลว่า นาฬิกาแดด เป็นต้น

1.3 นามวลี ผู้แปลได้แปลคำนามประสมภาษาอังกฤษเป็นนามวลีในภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วยสองคำหรือมากกว่า โดยมีคำนามหลักหนึ่งคำ และคำที่เหลือเป็นคำขยาย พบจำนวน 1,279 คำ คิดเป็นร้อยละ 55.25 เช่นคำว่า camp bed แปลว่า เตียงผ้าใบ cottage cheese แปลว่า เนยแข็งทำจากนมเปรี้ยวไขมันต่ำ seasickness แปลว่า อาการเมาคลื่น เป็นต้น

1.4 กริยาวลี ผู้แปลแปลคำนามประสมภาษาอังกฤษเป็นกริยาวลีในภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วยสองคำหรือมากกว่า โดยมีคำกริยาหลักหนึ่งคำ และคำที่เหลือเป็นกรรมคำขยาย พบจำนวน 96 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.15 เช่นคำว่า chess match แปลว่า เล่นหมากรุก crystal gazing แปลว่า ดูลูกแก้ว gamekeeper duty แปลว่า ทำงานดูแลสัตว์ เป็นต้น

1.5 วิเศษณ์วลี ผู้แปลแปลคำนามประสมภาษาอังกฤษเป็นวิเศษณ์วลีในภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วยสองคำหรือมากกว่า โดยอยู่ภายใต้ขอบเขตของภาคกริยาและบอกถึงลักษณะของกริยา พบจำนวน 22 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.95 เช่นคำว่า lifetime แปลว่า ทั้งชีวิต time limit แปลว่า ครบกำหนด เป็นต้น

1.6 บุพบทวลี ผู้แปลแปลคำนามประสมภาษาอังกฤษเป็นบุพบทวลีในภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วยสองคำหรือมากกว่า โดยมีคำบุพบทหลักหนึ่งคำ และคำที่เหลือเป็นคำขยาย พบจำนวน 15 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.65 เช่นคำว่า dead center แปลว่า ตรงกึ่งกลางหน้าพอดิบพอดิ fireside แปลว่า ข้างเตาผิง เป็นต้น

1.7 ประโยค ผู้แปลแปลคำนามประสมภาษาอังกฤษเป็นประโยคในภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วยภาคประธานและภาคแสดง พบจำนวน 49 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.12 เช่นคำว่า Blast Ended Skrewt แปลว่า สกวิตตะปะทุไฟ Ever-Bashing Boomerangs แปลว่า บুমเมอแรงชนดะ You-Know-Who แปลว่า เธอที่รู้ว่าใครเป็นต้น

1.8 ไม่แปล ผู้แปลละหรือไม่แปลคำนามประสมภาษาอังกฤษ พบจำนวน 44 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.90

2. กลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

2.1 การแปลโดยการใช้ข้อความอธิบาย เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้วิธีการบรรยายเป็นวลีหรือข้อความในภาษาฉบับแปล โดยมีการสร้างคำเพื่อให้เทียบเท่ากับคำนามประสมภาษาอังกฤษ แต่มีลักษณะไม่เป็นศัพท์เฉพาะ เนื่องจากมีความยาวและเป็นความหมายเหมือนคำอธิบาย คำจำกัดความ หรือการให้นิยาม ซึ่งอาจรวมถึงการใช้คำจำแนกประเภทอย่างกว้าง ๆ ตามด้วยคำอธิบายประกอบ การแปลในลักษณะนี้อาจมีการขยายความโดยการเปรียบเทียบ หรือการบอกลักษณะรูปพรรณสัณฐาน รวมถึงการบอกหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น พบจำนวน 110 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.75 เช่นคำว่า coffee table แปลว่า โต๊ะรับแขกตัวเตี้ย grandfather clock แปลว่า นาฬิกาตั้งพื้นเรือนใหญ่ Yule Ball แปลว่า งานเลี้ยงต้นรำฉลองคริสต์มาส เป็นต้น

2.2 การแปลโดยการทับศัพท์หรือการยืมศัพท์ เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้คำทับศัพท์ โดยใช้คำในภาษาอังกฤษแต่เขียนเป็นภาษาไทย พบจำนวน 40 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.73 ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ (1) การทับศัพท์เหมือนในภาษาอังกฤษ เช่นคำว่า butterbeer แปลว่า บัตเตอร์เบียร์ High Street แปลว่า ไฮสตริต Quidditch World Cup แปลว่า ควิดดิชเวิลด์คัพ เป็นต้น และ (2) การทับศัพท์แต่เปลี่ยนโครงสร้างเป็นไวยากรณ์แบบภาษาไทย คือ คำนามหลักอยู่หน้าคำนามขยาย เช่นคำว่า Muggle taxi แปลว่า แท็กซี่มักเกิ้ล Quidditch team แปลว่า ทีมควิดดิช Ravenclaw team แปลว่า ทีมเรเวนคลอ เป็นต้น

2.3 การแปลโดยการทับศัพท์หรือการยืมศัพท์ แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้คำทับศัพท์ โดยใช้คำในภาษาอังกฤษแต่เขียนเป็นภาษาไทย พร้อมกับเพิ่มถ้อยคำหรือข้อความอธิบายเพิ่มเติม เนื่องจากไม่มีคำที่ใช้แทนได้โดยตรงกับคำนามประสมภาษาอังกฤษ ทำให้ความหมายของคำทับศัพท์นั้นชัดเจนและเข้าใจได้มากขึ้น พบจำนวน 34 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.47 ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ (1) การแปลโดยการทับศัพท์หรือการยืมศัพท์ ประกอบกับคำจำแนกประเภทอย่างกว้าง ๆ ที่มีความหมายครอบคลุมในภาษาไทยมาอ้างอิงแทนคำที่ไม่มีในภาษาไทย ซึ่งอาจเป็นคำจำกัดกลุ่ม คำขยายความบอกลักษณะ หน้าที่หรือวัตถุประสงค์ ฯลฯ เช่นคำว่า Daily Mail แปลว่า หนังสือพิมพ์เดลิเมล Firebolt แปลว่า ไม้กวาดรูนไฟร์โบลต์ King's Cross แปลว่า สถานีรถไฟคิงส์ครอส เป็นต้น และ (2) การแปลโดยการทับศัพท์หรือการยืมศัพท์ ประกอบกับคำบอกความหมายตามรูปคำศัพท์หรือคำบอกลักษณะที่ตรงกับคำศัพท์เดิม เช่นคำว่า football แปลว่า ลูกฟุตบอล High Street แปลว่า ถนนไฮสตริต walkie-talkie แปลว่า เครื่องวอล์กกี-ทอล์กกี เป็นต้น

2.4 การแปลโดยการใช้คำทับศัพท์ปนคำไทย เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้คำทับศัพท์ปนคู่กับการแปลเป็นคำไทย พบจำนวน 180 คำ คิดเป็นร้อยละ 7.78 เช่นคำว่า Cauldron Cake แปลว่า เค้กหม้อใหญ่ Floop powder แปลว่า ผงฟลู Furnunculus Curse แปลว่า คาถาเฟอร์นันคูลัส เป็นต้น

2.5 การแปลโดยการใช้คำทับศัพท์ปนคำไทย แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้คำทับศัพท์ปนคู่กับการแปลเป็นคำไทย พร้อมกับเพิ่มถ้อยคำหรือข้อความอธิบายเพิ่มเติม ทำให้ความหมายของคำทับศัพท์นั้นชัดเจนและเข้าใจได้มากขึ้น พบจำนวน 55 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.38 เช่นคำว่า Gringotts vault แปลว่า ตู้নিরায়ণাচারกริงกอตส์ Halloween feast แปลว่า งานเลี้ยงวันฮัลโลวีน Slytherin ghost แปลว่า ผีบ้านสลิธีริน เป็นต้น

2.6 การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว เป็นการแปลที่ผู้แปลสร้างคำประสมขึ้นใหม่โดยให้ทุกส่วนสอดคล้องกับส่วนต่าง ๆ ของคำนามประสมภาษาอังกฤษ พบจำนวน 315 คำ คิดเป็นร้อยละ 13.61 เช่นคำว่า Transforming Spell แปลว่า คาถาแปลงร่าง post owl แปลว่า นกฮูกไปรษณีย์ Forbidden Forest แปลว่า ป่าต้องห้าม เป็นต้น

2.7 การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย เป็นการแปลที่ผู้แปลสร้างคำประสมขึ้นใหม่โดยให้ทุกส่วนสอดคล้องกับส่วนต่าง ๆ ของคำนามประสมภาษาอังกฤษ พร้อมกับเพิ่มถ้อยคำหรือข้อความอธิบายเพิ่มเติม ทำให้ความหมายของคำทับศัพท์นั้นชัดเจนและเข้าใจได้มากขึ้น พบจำนวน 33 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.43 เช่นคำว่า Dark wizard แปลว่า พ่อมดศาสตร์มืด horn tongue แปลว่า คาถาลิ้นหนาม Three Broomsticks แปลว่า ร้านไม้กวาดสามอัน เป็นต้น

2.8 การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว และใช้คำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้ทั้งคำแปลแบบตรงตัวและใช้คำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกันในภาษาไทย พบจำนวน 75 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.24 เช่นคำว่า Dark Mark แปลว่า ตราamar Leaving Feast แปลว่า งานเลี้ยงปิดภาค school bag แปลว่า กระเป๋านักเรียน เป็นต้น

2.9 การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว และใช้คำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกัน แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้ทั้งคำแปลแบบตรงตัวและใช้คำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกันในภาษาไทย พร้อมทั้งเพิ่มถ้อยคำหรือข้อความอธิบายเพิ่มเติม ทำให้ความหมายของคำทับศัพท์นั้นชัดเจนและเข้าใจได้มากขึ้น พบจำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.04 เช่นคำว่า Dark Mark แปลว่า สัญลักษณ์ตราamar เป็นต้น

2.10 การแปลโดยการใช้คำในภาษาแปลสร้างคำประสมใหม่ เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้คำไทยสร้างคำประสมใหม่ โดยการนำคำไทยหรือคำบาลีสันสกฤต 2 คำขึ้นไปมาประสมกันเป็นคำเดียว พบจำนวน 22 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.95 เช่นคำว่า fatal kiss แปลว่า จุมพิตพิฆาต Sorcerer's Stone แปลว่า ศิลาอาถรรพ์ Triwizard Tournament แปลว่า การประลองเวทไตรภาคี เป็นต้น

2.11 การแปลโดยการใช้คำซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในภาษาไทย เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้คำที่เป็นที่รู้จักและมีอยู่ในวัฒนธรรมของภาษาไทยมาแทนที่คำนามประสมภาษาอังกฤษ ซึ่งอาจมีความหมายไม่เท่าเทียมกัน แต่อาจมีลักษณะ หน้าที่หรือวัตถุประสงค์การใช้คล้ายคลึงกัน สามารถโยงหรือสื่อความไปถึงประเด็นสำคัญที่ทำให้

เกิดความหมายที่ใกล้เคียงกันและอยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน พบจำนวน 278 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.01 เช่นคำว่า fire tongs แปลว่า คีมคีบถ่าน grapefruit แปลว่า ส้ม wastepaper basket แปลว่า ตะกร้าใส่ผง เป็นต้น

2.12 การแปลโดยการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้วลีหรือประโยคแทนคำนามประสมภาษาอังกฤษ เพื่อถ่ายทอดความหมายหรืออธิบายลักษณะของสิ่งนั้นให้มีความหมายใกล้เคียงที่สุดและเข้าใจได้ตรงกัน อีกทั้งยังช่วยให้ความหมายในภาษาไทยมีความเป็นธรรมชาติมากขึ้น พบจำนวน 653 คำ คิดเป็นร้อยละ 28.21 เช่นคำว่า broomstick servicing kit แปลว่า ชุดอุปกรณ์บำรุงรักษาไม้กวาด Charms corridor แปลว่า ทางเดินเพื่อไปเรียนวิชาเวทมนตร์คาถา Cockroach Cluster แปลว่า ลูกอมก้อนรสแมลงสาบ เป็นต้น

2.13 การแปลโดยการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล ซึ่งยังคงคำทับศัพท์ไว้ เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้วลีหรือประโยคแทนคำนามประสมภาษาอังกฤษ เพื่อถ่ายทอดความหมายหรืออธิบายลักษณะของสิ่งนั้น แต่ยังคงใช้คำทับศัพท์ไว้ พบจำนวน 151 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.52 เช่นคำว่า Gryffindor House team แปลว่า ทีมของบ้านกริฟฟินดอร์ Muggle fireplace แปลว่า เตาผิงของมักเกิ้ล Parselmouth แปลว่า ภาษาพาร์เซล เป็นต้น

2.14 การแปลโดยการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล ซึ่งยังคงคำทับศัพท์ไว้ แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้วลีหรือประโยคแทนคำนามประสมภาษาอังกฤษ เพื่อถ่ายทอดความหมายหรืออธิบายลักษณะของสิ่งนั้น แต่ยังคงใช้คำทับศัพท์ไว้ พร้อมทั้งเพิ่มถ้อยคำหรือข้อความอธิบายเพิ่มเติม ทำให้ความหมายของคำทับศัพท์นั้นชัดเจนและเข้าใจได้มากขึ้น พบจำนวน 44 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.90 เช่นคำว่า Ballycastle Bats Chaser แปลว่า เซสเซอร์ของทีมบัลลีคาสเซิลแบ็ตส์ Bulgarian Seeker แปลว่า ผู้เล่นตำแหน่งซีกเกอร์ของทีมบัลแกเรีย Gryffindor ghost แปลว่า ผีของบ้านกริฟฟินดอร์ เป็นต้น

2.15 การแปลโดยการแทนที่ด้วยสำนวนที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้สำนวนในภาษาไทยถ่ายทอดความหมายที่ใกล้เคียงกับวัฒนธรรมในภาษาอังกฤษ พบจำนวน 23 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.99 เช่นคำว่า deepest loathing แปลว่าเกลียดชังจับใจ dung brain แปลว่า เจ้าสมองขี้เลื่อย milk-white face แปลว่า ใบหน้าขาวสะอาด เป็นต้น

2.16 การแปลเพียงคำเดียวโดยใช้การทับศัพท์ เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้คำทับศัพท์ โดยใช้คำในภาษาอังกฤษแต่เขียนเป็นภาษาไทย เพียงคำใดคำหนึ่งเท่านั้น พบจำนวน 18 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.78 เช่นคำว่า circus tent แปลว่า เต็นท์ Hogwarts Castle แปลว่า ฮอกวอตส์ house-elf แปลว่า เอลฟ์ เป็นต้น

2.17 การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยใช้การทับศัพท์เพียงคำเดียว แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้คำทับศัพท์ โดยใช้คำในภาษาอังกฤษแต่เขียนเป็นภาษาไทย เพียงคำใดคำหนึ่งเท่านั้น พร้อมกับเพิ่มถ้อยคำหรือข้อความอธิบายเพิ่มเติม ทำให้ความหมายของคำทับศัพท์นั้นชัดเจนและเข้าใจได้มากขึ้น พบจำนวน 6 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.26 เช่นคำว่า ghost orchestra แปลว่า ดนตรีออร์เคสตรา Top Box แปลว่า ชั้นบ็อกซ์ เป็นต้น

2.18 การแปลเพียงคำเดียวโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว เป็นการแปลที่ผู้แปลใช้คำแปลในภาษาไทยตรงตัวเพียงคำใดคำหนึ่งเท่านั้น พบจำนวน 93 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.02 เช่นคำว่า Flutterby Bush แปลว่า ฟุ่ม Foe-Glass แปลว่า กระจก Quidditch Cup แปลว่า ถ้วย เป็นต้น

2.19 การแปลแบบสื่อความตามบริบท เป็นการแปลที่ผู้แปลพยายามถ่ายทอดความหมายของคำนามประสมในบริบทของภาษาอังกฤษไว้ พบจำนวน 140 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.05 เช่นคำว่า entrance hole แปลว่า ช่องด้านหลัง Triwizard champion แปลว่า ตัวแทนการประลองเวท last task แปลว่า ภารกิจที่สาม เป็นต้น

2.20 การแปลโดยการละคำ (ไม่แปล) เป็นการแปลที่ผู้แปลละหรือไม่แปลคำนามประสมภาษาอังกฤษที่อาจจะหาคำเทียบเคียงไม่ได้ หรืออาจเป็นคำที่ไม่ใช่สาระสำคัญ สามารถตัดทิ้งไปแล้วไม่มีผลต่อบรรยากาศของเรื่องและความเข้าใจของผู้อ่าน พบจำนวน 44 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.90 ยกตัวอย่างพร้อมรูปประโยค Triwizard Tournament ในประโยค “Ladies and gentlemen, the third and final task of the Triwizard Tournament is about to begin! (Rowling, 2000) แปลว่า “สุภาพบุรุษและสุภาพสตรี ภารกิจที่สามซึ่งเป็นการกิจสุดท้ายกำลังจะเริ่มขึ้นแล้ว!” (Rowling, 2552)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับประเภทของภาษาแปลและกลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย พบข้อค้นพบหลายประการ ซึ่งสามารถอธิบายถึงเหตุผลของแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1. **ประเภทของภาษาแปลที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำนามประสมภาษาอังกฤษนั้น** พบว่า ผู้แปลใช้ประเภทของภาษาแปลทั้ง 8 ประเภท ซึ่งประเภทของภาษาแปลที่ผู้แปลใช้มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ (1) **นามวลี** พบจำนวน 1,279 คำ คิดเป็นร้อยละ 55.25 (2) **คำนามประสม** พบจำนวน 666 คำ คิดเป็นร้อยละ 28.77 และ (3) **คำเดียว** พบจำนวน 144 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.22 และประเภทของภาษาแปลอื่น ๆ ที่พบรองลงมาอีก 5 ประเภทได้แก่ (4) **กริยาวลี** พบจำนวน 96 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.15 (5) **ประโยค** พบจำนวน 49 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.12 (6) **ไม่แปล** พบจำนวน 44 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.90 (7) **วิเศษณ์วลี** พบจำนวน 22 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.95 และ (8) **บุพบทวลี** พบจำนวน 15 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.65 ตามลำดับ

ผู้แปลมักนิยมแปลคำนามประสมภาษาอังกฤษเป็นนามวลีในภาษาไทยมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะการสร้างคำในภาษาอังกฤษและภาษาไทยมีความแตกต่างกัน โครงสร้างคำภาษาอังกฤษจัดเป็นภาษาที่มีวิภัติปัจจัย (Inflectional Language) มีการใช้หน่วยคำเพื่อแสดงกาล (Tense) การณ์ลักษณะ (Aspect) การก (Case) หรือความสอดคล้องของประธานกับกริยา (Subject-verb Agreement) เพื่อแสดงความหมายที่เฉพาะเจาะจงในประโยค ในขณะที่ภาษาไทยจัดเป็นภาษาคำโดด (Isolating Language) กลับไม่มีหน่วยคำเหล่านี้ (อัญชลี สิงห์น้อย, 2548) อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของอัจฉรา กวงไหม (2562) ที่ได้ให้สาเหตุไว้ว่า อาจเนื่องจาก ผู้แปลมุ่งเน้นให้ผู้อ่านในภาษามัธยมต้นแปลสามารถเข้าใจเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับต้นฉบับมากที่สุด โดยเน้นความชัดเจนและความถูกต้องของความหมายตามต้นฉบับภาษาอังกฤษ รวมถึงการรักษาโครงสร้างตามภาษาไทย ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาในบริบทได้อย่างชัดเจน และยังคงความสละสลวยตามลักษณะของภาษาแปล อีกทั้งช่วย

อธิบายลักษณะหรือคุณสมบัติของคำนามประสมในภาษาอังกฤษได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งทำให้ง่ายต่อการเข้าใจสำหรับผู้อ่านชาวไทย

คำนามประสมที่เป็นอีกประเภทของภาษาแปลที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำนามประสมภาษาอังกฤษ ซึ่งอาจด้วยเหตุที่คำนามประสมในภาษาไทยสามารถเอาคำมาประสมกันเพื่อสร้างความหมายใหม่และสามารถสร้างได้อย่างไม่จำกัด ดังที่ อัญชลี สิงห์น้อย (2548) ได้กล่าวไว้ว่า คำนามประสมมีกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ที่คล้ายกับวลีหรือประโยคครอบคลุมอยู่ ทำให้คำนามประสมในภาษาไทยมีสถานะเป็นผลิตผล (Productive) หรือสร้างได้อยู่เรื่อย ๆ ตลอดเวลา จึงเป็นผลให้พบการแปลคำนามประสมภาษาอังกฤษเป็นคำนามประสมในภาษาไทยมากในอันดับต้น ๆ เช่นกัน

2. กลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย พบว่า ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลทั้ง 20 กลวิธี ซึ่งกลวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ (1) การแปลโดยการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล พบจำนวน 653 คำ คิดเป็นร้อยละ 28.21 (2) การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว พบจำนวน 315 คำ คิดเป็นร้อยละ 13.61 และ (3) การแปลโดยการใช้คำซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในภาษาไทย พบจำนวน 278 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.01 และกลวิธีการแปลอื่น ๆ ที่พบรองลงมาอีก 17 ประเภทได้แก่ (4) การแปลโดยการใช้คำทับศัพท์ปนคำไทย พบจำนวน 180 คำ คิดเป็นร้อยละ 7.78 (5) การแปลโดยการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล ซึ่งยังคงคำทับศัพท์ไว้ พบจำนวน 151 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.52 (6) การแปลแบบสื่อความตามปริบท พบจำนวน 140 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.05 (7) การแปลโดยการใช้ข้อความอธิบาย พบจำนวน 110 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.75 (8) การแปลเพียงคำเดียวโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว พบจำนวน 93 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.02 (9) การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัวและใช้คำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกัน พบจำนวน 75 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.24 (10) การแปลโดยการใช้คำทับศัพท์ปนคำไทย แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย พบจำนวน 55 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.38 (11) การแปลโดยการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล ซึ่งยังคงคำทับศัพท์ไว้ แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย พบจำนวน 44 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.90 (12) การแปลโดยการละคำ (ไม่แปล) พบจำนวน 44 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.90 (13) การแปลโดยการทับศัพท์หรือการยืมศัพท์ พบจำนวน 40 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.73 (14) การแปลโดยการทับศัพท์หรือการยืมศัพท์ แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย พบจำนวน 34 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.47 (15) การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย พบจำนวน 33 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.43 (16) การแปลโดยการแทนที่ด้วยสำนวนที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล พบจำนวน 23 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.99 (17) การแปลโดยการใช้คำในภาษาแปลสร้างคำประสมใหม่ พบจำนวน 22 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.95 (18) การแปลเพียงคำเดียวโดยใช้การทับศัพท์ พบจำนวน 18 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.78 (19) การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยใช้การทับศัพท์เพียงคำเดียว แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย พบจำนวน 6 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.26 (20) การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว และใช้คำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกัน แล้วเพิ่มเติมคำอธิบาย พบจำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.04 ตามลำดับ

การแปลโดยการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล เป็นกลวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้มากที่สุดในการแปลค่านามประสมภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย สาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจและเชื่อมโยงกับเนื้อหาได้ง่ายขึ้น โดยการเลือกใช้คำหรือวลีที่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมของผู้อ่าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอัจฉรา กวงไหม (2562) ที่ได้ให้สาเหตุไว้ว่า การแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาไทยอาจช่วยให้ผู้อ่านสามารถสื่อความหมายได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาอังกฤษ และยังได้รรถรสตามลักษณะธรรมชาติของภาษาไทย แม้ว่าโครงสร้างคำในภาษาอังกฤษและภาษาไทยจะแตกต่างกันก็ตาม และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ คณาพร แก้วแกมจันทร์ และคณะ (2563) ที่กล่าวว่า การแปลที่เน้นการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่คุ้นเคยในวัฒนธรรมของภาษาแปลไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดีขึ้นเพียงเท่านั้น แต่ยังช่วยให้การรักษาความหมายและบรรยากาศของต้นฉบับเป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การใช้กลวิธีนี้ยังช่วยให้ผู้อ่านที่เป็นคนไทยสามารถเข้าถึงและสนุกกับเนื้อเรื่องได้อย่างเต็มที่ โดยไม่รู้สึกรว่าต้องพยายามทำความเข้าใจบริบทหรือคำศัพท์ที่แปลกใหม่จนเกินไป ซึ่งไม่สามารถพบเห็นในโลกแห่งความเป็นจริง

ส่วนกลวิธีการแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว เป็นกลวิธีที่ผู้แปลใช้มากรองลงมา อาจเป็นเพราะค่านามประสมที่พบสามารถหาคำในภาษาฉบับแปลเทียบเคียงหรือสื่อความหมายได้ตรงกับภาษาต้นฉบับได้อย่างชัดเจน โดยเมื่อแปลแล้วส่วนต่าง ๆ ของคำทำหน้าที่อย่างเดียวกันกับในต้นฉบับด้วย อีกทั้งบริบทในประโยคก็บ่งบอกความหมายได้ครบถ้วนอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องเพิ่มคำหรืออธิบายเพิ่มเติมตามหลักการที่ว่าควรหาคำที่ตรงตามรูปแบบและเนื้อหาของภาษาต้นฉบับมากที่สุด ก่อน (อัจฉรา กวงไหม, 2562; จารุวรรณ วงษ์จิ๋ว และ ดุษฎี รุ่งรัตนกุล, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับที่ Newmark (1981) ได้กล่าวไว้ว่า ในการแปล ผู้แปลควรให้ความสำคัญกับการสร้างผลตอบสนองที่สอดคล้องกับต้นฉบับมากที่สุด โดยยังคงรักษารูปแบบการนำเสนอความคิดในต้นฉบับไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งหมายความว่าผู้แปลควรพยายามรักษาทั้งความหมายและรูปแบบของภาษาต้นฉบับเมื่อต้องแปลข้อความหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ในงานเขียนต้นฉบับนั้น ๆ ในการแปลค่านามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยนี้ ผู้แปลพยายามถ่ายทอดทั้งความหมายและรูปแบบของค่านามประสมในต้นฉบับให้สอดคล้องกับภาษาไทย ซึ่งช่วยทำให้ผู้อ่านฉบับแปลได้รับประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับผู้อ่านฉบับต้นฉบับมากที่สุด

3. ผลจากศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นกลวิธีการแปลค่านามประสมภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของผู้แปลท่านนี้ ท่านเดียวเท่านั้น ไม่สามารถนำมาสรุปเป็นกลวิธีการแปลค่านามประสมทั่วไปได้ แต่อย่างไรแล้วผลการศึกษาวิธีการแปลของ งามพรรณ เวชชาชีวะ ที่แปลวรรณกรรมเรื่อง “แฮร์รี พอตเตอร์กับถ้วยอัคนี” นี้ พบกลวิธีการแปลโดยการแปลโดยการแทนที่ด้วยวลีหรือประโยคที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล การแปลโดยการสร้างคำประสมใหม่ในภาษาไทยโดยแปลคำในภาษาต้นฉบับแบบตรงตัว และการแปลโดยใช้คำซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในภาษาไทย มากที่สุด 3 อันดับแรก ซึ่งทั้ง 3 กลวิธีการแปลนี้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการศึกษาของ อัจฉรา เทพแปง (2556) และอัจฉรา กวงไหม (2562) ซึ่งคณะผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะ (1) วัฒนธรรมและความเข้าใจในภาษาไทย ผู้แปลที่เป็นคนไทยมักมีความเข้าใจในวัฒนธรรมและภาษาไทยเป็นอย่างดี ทำให้มีแนวโน้มที่จะใช้วิธีการแปลที่คล้ายคลึงกันในการถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นฉบับเข้าสู่

ภาษาไทย (2) **บริบททางภาษาและวัฒนธรรม** การที่ผู้แปลเป็นคนไทยอาจทำให้เข้าใจบริบททางวัฒนธรรมของผู้รับสารภาษาไทยเหมือนกัน ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้คำหรือวลีที่คล้ายกันในการแปล และ (3) **หลักการแปล** ผู้แปลมีความต้องการแปลเพื่อให้สารสอดคล้องกับความหมายของต้นฉบับ พร้อมกับเน้นการตอบสนองของผู้อ่าน (Newmark, 1981) ซึ่งอาจเป็นผลเนื่องมาจากการแปลวรรณกรรมชุด “แฮร์รี่ พอตเตอร์” เป็นงานที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนในการรักษาความหมาย อรรถรสและเอกลักษณ์ของต้นฉบับ รวมถึงการปรับให้เข้ากับลักษณะและธรรมชาติของภาษาไทย เพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยได้รับประสบการณ์การอ่านที่ดี สามารถจินตนาการและสนุกสนานไปกับการอ่านวรรณกรรมแปลที่เกี่ยวกับโลกแห่งเวทมนตร์ซึ่งผู้อ่านไม่สามารถสัมผัสในโลกแห่งความเป็นจริงได้ จึงทำให้มีแนวทางการแปลที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน พยายามถ่ายทอดทั้งความหมาย บรรยากาศและความรู้สึกจากต้นฉบับภาษาอังกฤษสู่ภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีความพิถีพิถันในการเลือกคำและวลีที่เหมาะสมในภาษาไทย การแปลชื่อเฉพาะและคาถา การรักษาโครงสร้างและสำนวน และการแปลเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

ควรต่อยอดการศึกษาทวิวิธีการแปลค่านามประสมจากวรรณกรรมหรืองานแปลประเภทอื่น ๆ และขยายการศึกษาไปยังทวิวิธีการแปลค่านามประสมจากภาษาอื่น ๆ เป็นภาษาไทย หรือจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาอื่น ๆ นอกจากนี้ ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับทวิวิธีการแปลโครงสร้างภาษาอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกัน เช่น โครงสร้างวลี โครงสร้างประโยค ระบบกาลและการณ์ลักษณะ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- คณาพร แก้วแกมจันทร์, ชไมพร พุทธรัตน์, วรรณวิภาค์ พลกำจัด, วิยะดา พรหมจิตต์, วิเชียร พันธุ์อัน, และ จิราพร สุขกรร. (2563). ทวิวิธีการแปลค่านามและนามวลีเหนือจริงในโลกเวทมนตร์ของวรรณกรรมชุด “Harry Potter”. *วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(3), 1-25.
- จารุวรรณ วงษ์จิ๋ว และ ดุษฎี รุ่งรัตนกุล. (2563). ทวิวิธีการแปลกริยาวลีในวรรณกรรมชุดแฮร์รี่ พอตเตอร์กับถ้วยอัคนี ของจามรพรรณ เวชชาชีวะ. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 17(2), 15-26.
- จิระพรรษ์ บุญเกียรติ. (2540). *ศาสตร์การแปล: รวมบทความเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เชวง จันทระเขตต์. (2528). *การแปลเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เบญจมา บุญเติม. (2551). *การศึกษาการแปลคำอุทานในวรรณกรรมเรื่อง HARRY POTTER AND THE ORDER OF THE PHOENIX และ HARRY POTTER AND THE HALF-BLOOD PRINCE* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- สิทธา พินิจภูวดล. (2542). *คู่มือนักแปลอาชีพ*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

- อัจฉรา กวงใหม่. (2562). การแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ กับนักโทษแห่งอัซคาบัน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 11(2), 79-101.
- อัจฉรา เทพแปง. (2555). กลวิธีการแปลคำนามประสมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง ‘แฮร์รี่ พอตเตอร์กับศิลาอาถรรพ์’. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 14(1). 95-104.
- อัจฉรา เทพแปง. (2556). *การสื่อสารคำนามประสมผ่านการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- อัญชลี สิงห์น้อย. (2548). *คำนามประสม : ศาสตร์และศิลป์ในการสร้างคำไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Newmark, P. (1981). *Approaches to translation*. Oxford: Pergamon Press.
- Rowling, J. K. (2552). *แฮร์รี่ พอตเตอร์กับถ้วยอัคนี [Harry Potter and the Goblet of Fire]* (งามพรรณ เวชชาชีวะ, ผู้แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- Rowling, J. K. (2000). *Harry Potter and the Goblet of Fire*. New York: Scholastic Press.

ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

Punitive Compensation under the Personal Data Protection Act B.E. 2562

กัณตพงศ์ แสงพวง¹ | Kantapong Saengpuang¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 รวมทั้งการเปรียบเทียบโทษทางปกครองกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

ผลการศึกษา พบว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีบทบัญญัติให้ศาลที่พิจารณาคดีกำหนดค่าสินไหมทดแทนและค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษได้ตามสมควรแต่ไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง และสามารถกำหนดโทษทางปกครองเป็นค่าปรับได้ไม่เกินหนึ่งล้านบาทจนถึงห้าล้านบาทแล้วแต่กรณี ซึ่งโทษที่กำหนดไว้ดังกล่าวเป็นอัตราที่ไม่สมเหตุสมผลเมื่อเปรียบเทียบกับความเสียหาย สภาพเศรษฐกิจ สังคม และอัตราเงินเฟ้อในปัจจุบัน ทำให้การลงโทษไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าสินไหมทดแทน ขณะที่ในต่างประเทศโดยเฉพาะกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปและประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีอัตราโทษสูงกว่าประเทศไทย หากมีการแก้ไขอัตราโทษของค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษและโทษปรับทางปกครอง จะทำให้เกิดการป้องปรามไม่ให้เกิดความผิด หรือเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดที่มีศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจอาจไม่รู้สึกรำคาญต่อกฎหมายและโทษ ซึ่งการปรับปรุงโทษจะใช้แนวคิดและหลักการที่ปรากฏในพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ, คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, ปรับเป็นพินัย

¹ อาจารย์ประจำสาขากฎหมายธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์/ มหาวิทยาลัยพะเยา/ Kantapong.sa@up.ac.th

*E-Mail ผู้ส่งบทความ: Kantapong.sa@up.ac.th เบอร์โทรศัพท์ 095-419-4499 รับเมื่อ วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ.2567/

แก้ไขเมื่อ วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2568

Abstract

This article is a qualitative research study conducted through document analysis. Its objectives are to examine the concepts, theories, and laws related to punitive compensation according to the Personal Data Protection Act B.E. 2562. Specifically, it focuses on the economic penalties imposed on data controllers or data processors. Additionally, it compares the administrative penalties under this Act with those stipulated in the Imposition of Pinai Regulatory Fines Act B.E. 2565.

The study found that Section 78 of the Personal Data Protection Act B.E. 2562 authorizes courts to determine punitive compensation at an appropriate amount, not exceeding twice the actual damages. Moreover, Sections 82 to 90 set the maximum administrative fines no higher than one million to five million baht, depending on the case. These amounts are considered too low and unreasonable relative to the damage, current economic, social conditions, and inflation rates, thus failing to meet the objectives of imposing punitive compensation and administrative fines deter repeated violations and serve as a deterrent to others. On the other hand, in European Union countries and America, punitive compensation was greatly higher. Consequently, wealthy offenders or large business entities may not respect the law's provisions. Therefore, it is suggested that the economic penalties under the Personal Data Protection Act B.E. 2562 be revised to better align with the true intent of the law.

Keywords: Punitive Compensation, Personal Data Protection, Act on Imposition of Pinai Regulatory Fines

บทนำ

การล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวเกิดขึ้นมากปัจจุบัน (วนิดา แสงสารพันธ์, 2551) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้จนก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ หรือความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลเป็นอันมาก กอปรกับการพัฒนาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้การเก็บรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล อันจะสามารถก่อให้เกิดการล่วงละเมิดทำได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็วกว่าสมัยก่อน นำมาซึ่งความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม ดังนั้นจึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ขึ้นเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ กลไก และมาตรการที่จะคอยกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้น

เนื้อหาของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 นั้นแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ๆ ได้แก่

1. การที่หน่วยงานใดจะเก็บ รวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลโดยชัดแจ้งตั้งแต่แรกให้ข้อมูลนั้น รวมถึงผู้เก็บข้อมูลจะต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลให้เจ้าของข้อมูลทราบก่อนได้รับความยินยอมด้วย

2. ผู้เก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องมีวิธีการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลอย่างเป็นระบบ กำหนดผู้ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้เป็นการเฉพาะ ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องต้องไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้

3. เจ้าของข้อมูลสามารถถอนความยินยอม ขอให้ลบหรือทำลายข้อมูลที่ได้ไว้เมื่อใดก็ได้

นอกจากนี้กฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติกำหนดโทษไว้ทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรับผิดทางแพ่งนั้นมีบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งผู้เก็บข้อมูลส่วนบุคคลที่กระทำความผิดจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงได้ แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง

ประเด็นเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษนี้เป็นการนำหลักการของต่างประเทศมาบังคับใช้ในกฎหมายไทย กล่าวคือโดยปกติแล้วศาลไทยจะพิพากษาให้ผู้ทำละเมิดจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ถูกละเมิดตามค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงเท่านั้น เนื่องจากค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากความเสียหายทางจิตใจ หรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ เป็นเรื่องที่ยากจะพิสูจน์ถึงความเสียหายว่าจะต้องเป็นจำนวนมากน้อยอย่างไร

การศึกษาวินัยนี้เป็นการศึกษาถึงที่มาและเจตนารมณ์ของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษตามมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 รวมถึงศึกษาเปรียบเทียบพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดให้ผู้ทำละเมิดต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น มีหลักคิดและที่มาอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

2. เพื่อศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยเฉพาะเรื่องการลงโทษทางเศรษฐกิจกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาโทษปรับทางปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

4. เพื่อศึกษากฎหมายของต่างประเทศให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ
5. เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศไทยและกฎหมายอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน

วิธีการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษา การค้นคว้า รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จาก พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความในวารสาร การค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ทางอินเทอร์เน็ต ร่วมกับวิธีการอื่น ๆ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยของการศึกษาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ตามวัตถุประสงค์ เป็นดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

1.1 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดในทางละเมิด

ความรับผิดในทางละเมิดเกิดขึ้นในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) มีพื้นฐานแนวคิดจากการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย หรือหากเสียหายจะต้องได้รับการชดใช้ โดยไม่พิจารณาถึงองค์ประกอบภายในจิตใจของผู้กระทำว่าผู้กระทำจงใจก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ เนื่องจากใช้หลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคล มากกว่าการคุ้มครองเสรีภาพของผู้กระทำ (Christopher P. Guzelian, 2005) โดยมีวัตถุประสงค์ 5 ประการ ได้แก่ (William L. Prosser, 1978)

- 1) เพื่อกำหนดพฤติกรรมในการกระทำ หรือละเว้นกระทำพฤติกรรมที่ต่อต้านสังคม
- 2) กำหนดให้ละเมิดเป็นความรับผิดทางแพ่งจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชน
- 3) กำหนดบทบัญญัติให้บุคคลจะต้องใช้ความระมัดระวังต่อบุคคลอื่น ดังนั้นการกระทำละเมิดจึงเป็นการฝ่าฝืนต่อหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

- 4) เพื่อเยียวยาความเสียหายของเอกชน ไม่ใช่เพื่อประโยชน์สาธารณะ
- 5) วางหลักเกณฑ์ให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาตามกฎหมายโดยใช้สิทธิทางศาลเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำละเมิด

ความรับผิดในทางละเมิดมีพื้นฐานแนวความคิดจากหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่นที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย (สุขุม ศุภนิต, 2546) โดยมีองค์ประกอบดังนี้

- 1) มีการกระทำ (Execution) คือ การที่บุคคลเคลื่อนไหวร่างกายกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยรู้สำนึก รวมถึงไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก กระทำการที่ต้องทำเพื่อป้องกันผล

2) โดยจงใจ (Intentional) หรือประมาทเลินเล่อ (Negligence) กล่าวคือ หากเป็นการกระทำโดยรู้สึมน่าจะเกิดผลเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่ง นั่นคือการกระทำโดย “จงใจ” (จิตติ ดิงศภัทัย, 2522) ในขณะที่ ประมาทเลินเล่อ หมายถึง การกระทำที่ไม่ได้เจตนาแต่ขาดความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลทั่วไปย่อมมีตามปกติ การพิจารณาถึงความประมาทเลินเล่อนั้นพิจารณาจากตัวผู้กระทำโดยเฉพาะ เนื่องจากบุคคลแต่ละคนมีลักษณะที่ไม่เหมือนกันไม่ว่าจะเป็น อายุ เพศ การศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อความระมัดระวังที่แตกต่างกันด้วย (Kenneth W. Simon, 2002)

3) โดยผิดกฎหมาย (Fault) ไม่ได้ตีความเพียงว่าถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติความผิดไว้จะสามารถกระทำได้ แต่โดยผิดกฎหมายนี้ต้องตีความไปถึงว่าเป็นการกระทำที่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้ หรือไม่มีสิทธิกระทำ หรือกระทำโดยมิชอบด้วย (วาริ นาสกุล, 2559)

4) มีความเสียหายเกิดขึ้น (Damage) ทั้งกับชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน อนามัย สิทธิเสรีภาพ หรือสิทธิอื่นใด ถือเป็นความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดทั้งสิ้น ทั้งนี้จะสามารถคำนวณความเสียหายเป็นจำนวนเงินได้หรือไม่ก็ตาม

จากหลักคิดดังกล่าวข้างต้นจึงเกิดเป็นทฤษฎีความรับผิดทางละเมิดที่สำคัญ 2 ทฤษฎี ได้แก่

1) ทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk) มีหลักคิดว่า องค์ประกอบความรับผิดทางละเมิดที่สำคัญที่สุด 2 ประการคือ ความเสียหายที่เกิดขึ้น และความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเมื่อมีการกระทำเกิดขึ้น ผู้กระทำต้องรับความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นไปด้วย (จิต เศรษฐบุตร, 2553) ดังนั้นให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้กระทำต้องรับผิดทางละเมิด แม้จะไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้เกิดความเสียหายก็ตาม

2) ทฤษฎีความผิด (Theory of Fault) หรือ ความรับผิดอันเกิดจากฐานของความผิด (Liability Based on Fault) เป็นทฤษฎีที่ยึดหลักว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดในกรณีที่การกระทำนั้นเป็นความผิดเท่านั้น (Ronen Perry, 2019) มีบัญญัติไว้เป็นส่วนใหญ่ในกฎหมายไทย ต้องพิจารณาองค์ประกอบทั้งหมดทั้งสิ้นของแนวคิดเรื่องความรับผิดในทางละเมิด ซึ่งต่างจากทฤษฎีรับภัยที่แม้ขาดองค์ประกอบหลักอย่างเจตนา (โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ) จึงไม่อาจทำให้ผู้กระทำหลุดพ้นความรับผิดไปได้

1.2 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับค่าสินไหมทดแทน และค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ

“ค่าสินไหมทดแทน” มีความแตกต่างกับ “ค่าเสียหาย” พิจารณาได้จากค่าสินไหมทดแทนในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Compensation” ตามเจตนารมณ์จะหมายถึง การชดเชยความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ไม่ว่าผลร้ายนั้นจะผ่านมาแล้วหรือจะเกิดขึ้นในอนาคตในขณะที่ค่าเสียหายจะใช้คำว่า “Damages” ซึ่งหมายถึง เงินที่ลูกหนี้ชำระแก่เจ้าหนี้เพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ หรือความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพและทรัพย์สิน (กมล สนธิเกษตริน, 2543) กล่าวคือค่าสินไหมทดแทนจะมีความหมายกว้างกว่าค่าเสียหายมาก ดังนั้น ค่าสินไหมทดแทนจึงหมายถึง การเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำนิติกรรมหรือนิติเหตุ เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะที่ใกล้เคียง กับฐานะเดิมก่อนมีการกระทำได้กล่าวเกิดขึ้นให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ หากไม่สามารถทำให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมได้ ต้องชดเชยเงินทดแทน (ไพจิตร ปุญญพันธุ์, 2551)

“ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ” มีลักษณะเป็นค่าเสียหายเพิ่มเติมนอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทนปกติ มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำผิดโดยไม่ได้พิจารณาถึงความสูญเสีย หรือความเสียหายของผู้ถูกกระทำ (Charles T. Mc Cormick, 1980) โดยทั่วไปศาลมักจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษในคดีละเมิดมากกว่าคดีแพ่งอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ลักษณะสำคัญของค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (คัมภีร์ แก้วเจริญ, 2526) ได้แก่

- 1) เป็นค่าสินไหมทดแทนที่ศาลกำหนดให้ผู้กระทำละเมิดต้องจ่าย เพื่อป้องปราม ไม่ให้กระทำการดังกล่าวซ้ำอีก ในขณะที่เดียวกันก็เป็นตัวอย่างไม่ให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้นด้วย
- 2) ศาลจะพิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษตามความเหมาะสม โดยพิจารณาจากความร้ายแรงแห่งการกระทำละเมิด รวมถึงความเสียหายที่ผู้ถูกกระทำได้รับ ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ทำละเมิด ซึ่งกระบวนการดังกล่าวผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ค่าเสียหายส่วนนี้
- 3) เป็นค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมจากความเสียหายที่แท้จริง หากเหตุละเมิดนั้นไม่ปรากฏค่าเสียหายจริงที่จะทดแทนได้ ศาลอาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพียงอย่างเดียว
- 4) ศาลอาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเฉพาะกรณีที่มีการกระทำละเมิดมีพฤติกรรมรุนแรงลักษณะการกระทำเช่นเดียวกันกับคดีอาญา เช่น การใช้กำลังทำร้าย การข่มขู่ การหลอกลวง การฉ้อฉล ซึ่งผู้กระทำมีจุดมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดความกระตือรือร้นต่อจิตใจ ก่อให้เกิดความอับอายหรือถูกเหยียดหยาม เป็นต้น

จากความหมายของค่าสินไหมทดแทน และค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษพบว่าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับค่าสินไหมทดแทน ดังนี้

- 1) หลักการกลับคืนสู่ฐานะเดิม (Restitution in Integrum) โดยมีแนวคิดว่ามีเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นกับสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอันเกิดจากนิติกรรมหรือนิติเหตุ และความเสียหายนั้นมีผลในทางกฎหมาย (William Warwick Buckland, 1932)
- 2) หลักการลงโทษ มีแนวความคิดที่พัฒนามาจากหลักการลงโทษในกฎหมายอาญา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้แค้น แก้ไขพฤติกรรมและจิตใจของผู้ก่อเหตุโดยคำนึงถึงประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2560) แต่เนื่องจากในกฎหมายแพ่งไม่มีบทบัญญัติให้ผู้กระทำผิดต้องรับโทษเหมือนกฎหมายอาญา หลักการลงโทษในทางแพ่งจึงเป็นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในรูปของ “ค่าเสียหายเชิงลงโทษ” (Punitive Damages) ซึ่งเป็นการกำหนดค่าเสียหายเพิ่มเติมจากค่าเสียหายที่แท้จริง ส่งผลให้ผู้ทำละเมิดต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้ทำละเมิดรวมถึง ป้องปรามไม่ให้ผู้นั้น หรือผู้อื่นกระทำการในลักษณะเดียวกันอีกในอนาคตด้วย (ปริญญวัน ชมเสวก, 2550)

1.3 กฎหมายไทยที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ

การกำหนดให้ผู้กระทำละเมิดหรือผู้กระทำผิด ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ปรากฏอยู่ในกฎหมายของไทยหลายฉบับ เช่น

- 1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีบทบัญญัติในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษในหมวด 2 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณีตามความเสียหาย

จากการกระทำละเมิด ได้แก่ กรณีความเสียหายเกิดแก่ร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ ในเรื่องค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน และกรณีความเสียหายเกิดแก่ชื่อเสียง ตามมาตรา 447

2) พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายฉบับแรกของไทยที่มีบทบัญญัติในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ซึ่งปกติแล้วจะเกิดในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้เสียหายจากการทำละเมิดความลับทางการค้าสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษได้

3) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษไว้ โดยมีสาระสำคัญคือ ในกรณีที่คนพิการ ได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรมสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยให้ศาลกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินให้แก่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

4) พระราชบัญญัติความรับผิดอันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายจะได้รับจากผู้ผลิตที่กระทำละเมิด ใน 2 กรณี คือ ค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากการทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย หรือทรัพย์สิน เป็นต้น และค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายทางจิตใจ อันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ทายาทชอบที่จะได้รับค่าเสียหายกรณีนี้ด้วย

5) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มีบทบัญญัติเรื่องการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรม หรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภค หรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันย่อมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบธุรกิจชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ เพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริง ที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง

6) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 แม้ว่าจะไม่ได้บัญญัติชัดเจนว่าเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ เฉกเช่นกฎหมายอื่น ๆ อันจะบัญญัติไว้อย่างชัดเจนด้วยคำว่า “ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ” “ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ” “ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ” แต่คำว่า “ค่าเสียหายเพิ่มขึ้น” ในมาตรา 64 วรรคสอง สามารถเข้าใจได้ว่าเป็นค่าเสียหายที่นอกเหนือจากค่าเสียหายที่แท้จริงอันเป็นบริบทของค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษนั่นเอง

สรุปได้ว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยมีบทบัญญัติให้โจทก์เรียกค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินได้ตามความผิดในทางละเมิด ส่วนค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษปรากฏขึ้นในกฎหมายเฉพาะโดยมีบทบัญญัติให้ศาลที่พิจารณาคดีใช้ดุลพินิจในการกำหนดได้ตามสมควร แต่ส่วนใหญ่จะไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่แท้จริง

2. ผลการศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยเฉพาะเรื่องการลงโทษทางเศรษฐกิจกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายที่ให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีบทบัญญัติถึงการรักษาความปลอดภัย และความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล ให้มีการนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์และความยินยอมของเจ้าของข้อมูล นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการใช้ประโยชน์ของข้อมูลส่วนบุคคลอย่างปลอดภัยและเป็นไปตามมาตรฐานสากล อันเป็นผลมาจากนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของรัฐบาล หรือ Thailand digital economic policy ที่มีการส่งเสริมและผลักดันให้เกิดเศรษฐกิจดิจิทัล แต่ประเทศไทยนั้นยังมีข้อด้อยในเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล (Data protection) ในส่วนของความปลอดภัยทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์ (Cybersecurity E-commerce) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำหลักการและแนวคิดของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากสหภาพยุโรปมาใช้ในประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 บัญญัติไว้อาจได้รับโทษทั้งทางแพ่งทางอาญา หรือทางปกครอง ได้แก่

- 1) ความรับผิดทางแพ่ง ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือผู้กระทำความผิดข้อมูลส่วนบุคคล ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าการดำเนินการนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม และศาลมีอำนาจสั่งให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมได้สองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง

- 2) ความรับผิดทางอาญา นอกจากความรับผิดทางแพ่งแล้วผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือผู้กระทำความผิดข้อมูลส่วนบุคคลอาจได้รับโทษทางอาญาสำหรับความผิดร้ายแรง เช่น การใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนโดยมิชอบ ล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นแล้วนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่นโดยมิชอบ ระวังโทษสูงสุดจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับไม่เกิน 1,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล กรรมการหรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นอาจต้องร่วมรับผิดชอบในความผิดอาญาที่เกิดขึ้น

- 3) ความรับผิดทางปกครอง โทษทางปกครองสำหรับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่กระทำความผิดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ไม่แจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ ขอความยินยอมโดยหลอกลวงเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่แต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Officer) เป็นต้น จะต้องระวางโทษปรับทางปกครองสูงสุด 5,000,000 บาท

3. ผลการศึกษาโทษปรับทางปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

จากการศึกษาโทษทางปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 พบว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังนี้

- 1) เป็นโทษอันเกิดจากการกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการตามกฎหมาย เมื่อพิจารณาจากมาตรา 82 ถึงมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ส่วนใหญ่จะบัญญัติว่า

“ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดไม่ปฏิบัติตาม ...” “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืน ...” “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใด ... โดยไม่เป็นไปตาม ...” เป็นต้น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะเป็นบทลงโทษด้วยเหตุเพราะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลนั้นกระทำการฝ่าฝืน หรือดเว้นกระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติ ในขณะที่ “ความผิดทางพนัน” นั้นหมายความว่า การกระทำหรือดเว้นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอันเป็นการลงโทษจากการทำความผิดในลักษณะเดียวกันนั่นเอง

2) กำหนดโทษปรับสถานเดียว เนื่องจากความรับผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยเฉพาะความรับผิดทางปกครองตามนั้นเป็นบทบัญญัติที่มีการลงโทษเป็นโทษปรับสถานเดียว ไม่มีโทษจำคุก เพราะแยกบัญญัติไว้ต่างหากในส่วนของความรับผิดทางอาญาแล้ว ความรับผิดทางปกครองจึงเป็นความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียวอันเป็นหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

3) ไม่บันทึกประวัติอาชญากรรมและไม่ใช้กระบวนการพิจารณาคดีอาญา กล่าวคือ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องโทษทางปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จะไม่ถูกจับกุมคุมขัง พิมพ์ลายนิ้วมือ บันทึกประวัติอาชญากรรม หรือกักขังแทนค่าปรับ อันเป็นลักษณะของกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ในขณะที่การปรับเป็นพินัยนั้นไม่เป็นโทษปรับทางอาญา และไม่มีการบันทึกประวัติอาชญากรรม เช่นเดียวกัน

4. ผลการศึกษากฎหมายต่างประเทศที่ให้มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษปรากฏครั้งแรกในประเทศอังกฤษราวปี ค.ศ. 1760 (กฤษฎา พิชญโกศล, 2531) ในคดีความรับผิดทางละเมิด โดยลูกขุนเป็นผู้กำหนดให้ผู้ทำละเมิดต้องชดเชยค่าเสียหายที่เกินไปจากความเสียหายที่แท้จริงอันมีสาเหตุจากการละเมิดสิทธิในที่ดินและทรัพย์สินของผู้อื่น บางกรณีศาลเป็นผู้กำหนดค่าเสียหายดังกล่าวเองโดยคำนึงถึงว่าเป็นค่าเสียหายซ้ำเติม (Aggravated Damages) อย่างไรก็ตามนิยามของค่าเสียหายเชิงลงโทษปรากฏชัดในคำพิพากษาของ Lord Chief Justice Pratt (Harry Street, 1962) โดยกล่าวว่า “ค่าเสียหายไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เสียหายพอใจเท่านั้น แต่ยังเป็นการลงโทษสำหรับการกระทำผิดนั้นด้วย เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำลักษณะเดียวกันอีกในอนาคต และเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ที่ต้องรับผิดได้รับการพิสูจน์โดยลูกขุนแล้วถึงการเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจ”

จากการศึกษาพบว่าในประเทศอังกฤษ ลอร์ด เดฟลิน วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษโดยกำหนดได้เฉพาะใน 3 กรณีเท่านั้น (Harvey Mc Gregor, 1980) ซึ่งถือเป็นหลักปฏิบัติของกฎหมายอังกฤษเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่

1) กรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้จ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษไว้โดยชัดแจ้งให้ถือเป็นค่าสินไหมทดแทนซ้ำเติมทั้งหมด

2) กรณีเจ้าพนักงานของรัฐกระทำตามอำเภอใจเข้มเหงเอกชนหรือกระทำการอันขัดต่อรัฐธรรมนูญ คำว่า “เจ้าพนักงานของรัฐ” ต้องตีความอย่างกว้าง รวมไปถึงตำรวจและเจ้าพนักงานท้องถิ่นด้วย

3) กรณีที่พิสูจน์ได้ว่าจำเลยไตร่ตรองมาก่อนว่าจะได้ประโยชน์จากการทำละเมิดมากกว่าค่าสินไหมทดแทนที่จะต้องจ่าย หรือโทษที่จะได้รับ

นอกจากนี้ลอร์ด เดฟลิน ยังได้วางหลักเกณฑ์ในการกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ดังนี้

1) โจทก์จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษในกรณีที่ผู้กระทำความผิด สมควรถูกลงโทษ ดังนั้น ถ้าโจทก์ถึงแก่ความตายไปแล้วและทายาทของโจทก์เป็นผู้ฟ้องคดีแทน ทายาทไม่สมควรจะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ แต่ในประเด็นนี้มีนักกฎหมายหลายท่านโต้แย้งว่า เพราะเหตุใดจำเลยที่สมควรจะถูกลงโทษ จึงรอดพ้นโทษไปได้เนื่องจากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย

2) จำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษควรจะกำหนดให้พอสมควร เพราะที่ผ่านมาลูกขุน มักจะกำหนดจำนวนที่มากกว่าการกระทำที่ต้องรับโทษทางอาญา

3) การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ จะต้องพิจารณารายได้ของคู่กรณีทั้งโจทก์และจำเลยด้วย

4) ในกรณีที่การประเมินค่าสินไหมทดแทนไม่ได้มีผลจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ แต่ในทางกลับกันจำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษอาจได้รับอิทธิพลจากจำนวนค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น การกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ จะต้องเพียงพอที่จะลงโทษจำเลยจากการกระทำนั้น ๆ ขณะเดียวกันก็เพียงพอที่จะเป็นการป้องปรามจำเลยไม่ให้กระทำความผิดซ้ำอีก

5) การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษจะต้องพิจารณาการกระทำ ของทั้งโจทก์และจำเลยด้วย เช่น โจทก์ยั่วยุให้จำเลยกระทำความผิดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษควรที่จะลดจำนวนลง

6) ในกรณีที่ผู้พิพากษาได้กล่าวสั่งสอนจำเลยในการพิจารณาไปแล้ว ควรนำมาพิจารณาลดจำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษด้วย

7) ในกรณีที่มีผู้ร่วมกระทำความผิด การกระทำของจำเลยคนหนึ่งจะไม่ถูกกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษต่อจำเลยทั้งหมด หากการกระทำของจำเลยคนอื่น ไม่สมควรจะถูกลงโทษ

ในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ศาลพิพากษาให้ผู้ก่อความเสียหายต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษมากที่สุดประเทศหนึ่ง โดยการใช้ค่าสินไหมทดแทนจะแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ ทำให้หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษแตกต่างกันไปด้วยเช่นกัน (ปริญญวัฒน์ ชมเสวก, 2550) อย่างไรก็ตามจากการศึกษาการพิจารณาคดีและแนวทางในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา มีลักษณะดังนี้

1) การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษในศาลมลรัฐส่วนใหญ่ อนุญาตให้มีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษได้ แต่บางมลรัฐ เช่น ลุยเซียนา (Louisiana) นิวแฮมป์เชอร์ (New Hampshire) และแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) มีการจำกัดการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษไว้ โดยศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษได้เฉพาะกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ให้สามารถเรียกได้เท่านั้น

2) การกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ จะให้ลูกขุนมีส่วนในการไตร่ตรองด้วย โดยพิจารณาจากความประพฤติ การกระทำ และน้ำหนักของความผิด รวมถึงความจำเป็นที่ต้องป้องปรามความประพฤติที่มีขอบแบบเดียวกัน มิให้เกิดขึ้นในภายภาคหน้าด้วย โดยคำตัดสินของลูกขุนจะตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งโดยผู้พิพากษาที่ทำการพิจารณาคดีหรือศาลอุทธรณ์

3) การควบคุมค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น แตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ ตัวอย่างเช่น มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ (New Jersey) จะจำกัดจำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ

ไว้ไม่เกิน 5 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงแต่ไม่เกิน 350,000 ดอลลาร์ ในขณะที่มลรัฐโอกลาโฮมา (Oklahoma) กำหนดหลักเกณฑ์ในการจำกัดจำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษตามระดับความรุนแรงของการกระทำและเจตนาของจำเลย เช่น หากจำเลยมีความผิดโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ลูกขุนอาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ได้ไม่เกิน 100,000 ดอลลาร์ หรือเท่ากับจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริง หากจำเลยกระทำโดยจงใจและมีเจตนาร้าย อาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์ หรือ สองเท่าของความเสียหายที่แท้จริง หากจำเลยมีพฤติการณ์ข่มขู่เอาชีวิตผู้อื่น อาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษตามจำนวนที่เห็นว่าเหมาะสมเพียงใดก็ได้

สรุปได้ว่า ในประเทศอังกฤษพิจารณา “ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ” ว่าเป็น “เสียหายซ้ำเติม” โดยการที่ศาลจะสั่งให้จำเลยจ่ายแก่โจทก์นั้นจะพิจารณาจากอันตรายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย และความเกี่ยวพันกับความประพฤติดังกล่าวละเมิด ในขณะที่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มีหลักเกณฑ์และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่แตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ แต่ละเขตอำนาจศาลยอมรับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษมาก น้อย ไม่เท่ากัน เช่น บางมลรัฐอาจไม่ยอมรับแนวคิดเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเลย บางมลรัฐยอมรับในขอบเขตที่จำกัดกว่าขอบเขตเดิมที่เคยใช้มาในประเทศอังกฤษ ในบางมลรัฐยอมให้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเฉพาะกรณีที่การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดทางอาญาด้วยเท่านั้นเพื่อหลีกเลี่ยงการได้รับโทษสองต่อ เป็นต้น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรียงตามวัตถุประสงค์การวิจัย สามารถอภิปรายผลได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นการกำหนดจำนวนอัตราขึ้นสูงของค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษในกฎหมายไทย

ประเทศไทยมีกฎหมายที่บัญญัติให้ศาลมีอำนาจพิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเป็นการเฉพาะอยู่หลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติความรับผิดอันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เป็นต้น โดยกฎหมายทั้ง 3 ฉบับนี้ ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษจากค่าเสียหายที่แท้จริงได้ตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด ซึ่งอัตรา 2 เท่า ที่กฎหมายบัญญัติไว้นั้นเกิดขึ้นเมื่อเริ่มนำแนวคิดเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษมาใช้ในประเทศไทย อันถือได้ว่าเป็นเรื่องใหม่แห่งวงการกฎหมายไทยในขณะนั้นจึงมีกรอบความคิดในการควบคุมการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษไว้ไม่ให้สูงเกินไป และได้กลายเป็นบรรทัดฐานของกฎหมายที่มีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษฉบับอื่นที่มีการบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ด้วย

อย่างไรก็ตามค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษที่กฎหมายต่าง ๆ ได้บัญญัติไว้นั้นเป็นอัตราที่ไม่สมเหตุสมผลควรเมื่อเปรียบเทียบกับความเสียหาย สภาพเศรษฐกิจ สังคม และอัตราเงินเฟ้อในปัจจุบันทำให้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของวัตถุประสงค์ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ที่มุ่งหมายเพื่อป้องปราม ไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีก รวมถึงการลงโทษเพื่อเป็นตัวอย่างไม่ให้ผู้อื่นกระทำผิดเช่นนั้นด้วย (William H. McNeill, 1963) ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวย หรือผู้ประกอบการในองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่บางรายอาจเกิดความไม่เคารพยำเกรงบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ เพราะหากต้องรับผิดในค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษขึ้นมา กฎหมายส่วนใหญ่ให้อำนาจศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทน

เพื่อการลงโทษได้เพียงไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงเท่านั้น ซึ่งหากเปรียบเทียบกับรายได้ของกิจการแล้ว ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษจากคำพิพากษาอาจไม่ส่งผลกระทบฐานะทางการเงินมากนัก ทำให้ผู้ประกอบการไม่ตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดมาตรการเพื่อความปลอดภัยเพิ่มเติม หรือลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลง และหากเกิดความเสียหายขึ้นใหม่อีก ผู้กระทำความผิดสามารถชดเชยให้ได้เพราะค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษที่ต้องเสียไปนั้นคิดเป็นมูลค่าไม่มากเมื่อเทียบกับการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

2. ประเด็นเรื่องการกำหนดอัตราขั้นสูงของค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษและโทษปรับทางปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

เมื่อพิจารณามาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พบว่า ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ซึ่งเมื่อพิเคราะห์อย่างละเอียดแล้ว จะพบว่าบางครั้งความเสียหายจากการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลยังไม่เกิดขึ้นทันทีทันใด ทำให้ผู้เสียหายเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ไม่มากในขณะที่มีการฟ้องร้อง นอกจากนี้การก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีหลายกรณีมาจากการที่ข้อมูลส่วนบุคคลตกไปอยู่ในมือของมิจฉาชีพ แต่ผู้เสียหายไม่อาจพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนว่าคนร้ายได้ข้อมูลมาอย่างไร ทำให้ในทางปฏิบัติแทบจะไม่มี การฟ้องร้องผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น

เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2566 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งใช้นามแฝงว่า 9Near ประกาศขายข้อมูลส่วนบุคคลของประชากรชาวไทยกว่า 55 ล้านคน โดยอ้างว่าข้อมูลนั้นมีทั้งชื่อ นามสกุล ที่อยู่ รวมถึงเลขบัตรประชาชนด้วย ซึ่งผู้ขายอ้างว่าข้อมูลดังกล่าวได้มาจากช่องว่างของการส่งข้อมูลระหว่างกระทรวงสาธารณสุขกับแอปพลิเคชันหมอพร้อม หลังจากนั้นช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2567 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอีกรายที่ใช้นามแฝงว่า GOD ได้มีการประกาศขายข้อมูลผู้ป่วยของกระทรวงสาธารณสุขจำนวน 2.2 ล้านข้อมูล ซึ่งยังไม่ชัดเจนว่าผู้ขายได้ข้อมูลผู้ป่วยมาได้อย่างไร (Thai PBS, 2567) เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เลขบัตรประจำตัวประชาชน วัน เดือน ปี เกิด หรือข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความสำคัญและเป็นความลับ ตกไปอยู่ในการครอบครองของมิจฉาชีพ ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันคนร้ายสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปก่ออาชญากรรมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมแก่เจ้าของข้อมูลได้ เช่น การเข้าถึงเครื่องมือสื่อสารของผู้เสียหายโดยมิชอบแล้วใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในการจัดการธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ การเปิดบัญชีธนาคารออนไลน์เพื่อใช้เป็นบัญชีเพื่อการกระทำความผิด (บัญชีม้า) ก่อนจะโยกย้ายเงินไปยังบัญชีคนร้าย ที่อยู่ต่างประเทศ เป็นต้น

ในต่างประเทศที่มีการประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลก็เกิดปัญหาในลักษณะเดียวกัน คือ ผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลในองค์กรเอกชนใด การฟ้องร้องในทางละเมิดจึงยังไม่มีปรากฏให้เห็นชัดเจนนัก แต่ที่เป็นข่าวและสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาได้จะเป็นการลงโทษทางปกครองโดยการสั่งปรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป (European Union: EU) ที่ได้ออกข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (General Data Protection Regulation: GDPR) ขึ้นมาเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลธรรมดาในด้านที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม

การประมวลผลข้อมูลและการโอนถ่ายข้อมูลส่วนบุคคลของรัฐสมาชิก ซึ่งครอบคลุมถึงองค์กรอื่นนอก รัฐสมาชิก ที่มีการเก็บหรือประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของประชากรในรัฐสมาชิกด้วย

3. ประเด็นเรื่องโทษทางปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

จากที่กล่าวมาแล้วว่าโทษทางปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กับพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 พบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกัน 3 ประการใหญ่ ๆ คือ เป็นโทษอันเกิดจากการกระทำความผิด หรือดเว้นกระทำการตามกฎหมาย มีโทษปรับสถานเดียว และไม่บันทึกประวัติอาชญากรรมและไม่ใช้กระบวนการพิจารณาคดีอาญา

อย่างไรก็ตาม ข้อแตกต่างสำคัญที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ได้บัญญัติไว้ในขณะที่โทษทางปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ไม่ปรากฏ นั่นคือบทบัญญัติ เรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดอัตราค่าปรับ โดยให้ศาลใช้ดุลพินิจต่อไปในการพิจารณา (มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565) ได้แก่

- 1) ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนหรือสังคม จากการกระทำความผิด และ พฤติการณ์อื่นอันเกี่ยวกับสภาพความผิด
- 2) ความรู้ผิดชอบ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ นิสัย อาชีพ ภาวะแห่งจิต สิ่งแวดล้อม การกระทำความผิดซ้ำ และสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด
- 3) ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิด หรือบุคคลอื่นได้รับจากการกระทำความผิด
- 4) สถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด

ดังนั้น ในเมื่อกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ เป็นกฎหมายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันแล้ว การที่โทษทางปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีการกำหนดอัตราขั้นสูง ในขณะที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจเพื่อปรับให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริงมากกว่า จึงมีความแตกต่างกันในทางปฏิบัติสำหรับกรณีการกำหนดโทษ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ประเด็นและสิ่งที่ค้นพบในการศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเรื่องความรับผิดทางแพ่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

จากการศึกษาพบว่ามาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 บัญญัติให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษได้ตามสมควรแต่ไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง ซึ่งอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ไม่สมเหตุสมผลควรเมื่อเปรียบเทียบกับความเสียหาย สภาพเศรษฐกิจ สังคม และอัตราเงินเฟ้อในปัจจุบัน ทำให้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของวัตถุประสงค์ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ที่มุ่งหมายเพื่อป้องปราม ไม่ให้กระทำความผิดซ้ำอีก รวมถึงการลงโทษเพื่อเป็นตัวอย่างไม่ให้ผู้อื่นกระทำความผิดเช่นนั้นด้วย ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวย หรือผู้ประกอบการในองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่บางราย อาจเกิดความไม่เคารพยำเกรงบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมาตราดังกล่าว

ให้ไม่ต้องคำนึงถึงอัตราขั้นสูงที่ไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง แต่ควรบัญญัติให้เป็นดุลพินิจของผู้พิพากษา พิจารณาร่วมกับความเสียหายที่เกิดขึ้น ชื่อเสียงของผู้เสียหาย และฐานะทางเศรษฐกิจของคู่กรณี อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ

2. ข้อเสนอแนะเรื่องโทษทางปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

โทษทางปกครองที่บัญญัติไว้ในมาตรา 82 ถึงมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีลักษณะคล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 อยู่หลายประเด็น เช่น ลักษณะของการกระทำความผิด ลักษณะของการลงโทษ และกระบวนการพิจารณาคดี แต่โทษทางปกครองที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กำหนดอัตราขั้นสูงของโทษปรับทางปกครองอยู่ที่ไม่เกินหนึ่งล้านบาท สามล้านบาท หรือห้าล้านบาท ในขณะที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 บัญญัติให้ค่าปรับต้องเหมาะสมกับความเป็นจริง

ดังนั้น โทษทางปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 อันมีมีจุดประสงค์เช่นเดียวกันกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 จึงควรใช้เกณฑ์และการกำหนดอัตราโทษที่มีลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ ควรมีการยกเลิกการกำหนดอัตราขั้นสูงของโทษทางปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และให้กำหนดค่าปรับตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 โดยพิจารณาจากระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนหรือสังคม ความรู้ผิดชอบชั่วดี การกระทำความผิดซ้ำ ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิด หรือบุคคลอื่นได้รับจากการกระทำความผิด และสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด

เอกสารอ้างอิง

- กมล สนธิเกษตริน. (2543). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.
- กฤษณา พิชณุโกศล. (2531). *ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- คัมภีร์ แก้วเจริญ. *ค่าเสียหายในคดีละเมิด*. *วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 7(3), 26-27.
- จิตติ ดิงศรัทย์. (2522). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมูลแห่งหนี้*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- จิต เศรษฐบุตร. (2553). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2560). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ปริญญาวัน ชมเสวก. (2550). *ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, 2562
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565, 2565
- ไพจิตร ปุญญพันธุ์. (2551). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

- วนิดา แสงสารพันธ์. (2551). “สิทธิส่วนบุคคล” กับความคุ้มครองตามกฎหมาย. *นักรบบริหาร*, 28(2), 78-81.
- วารี นาสกุล. (2559). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควรได้. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- สุขุม ศุภนิต. (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- Buckland, W. W. (1932). *A text-book of Roman law from Augustus to Justinian*. London: Cambridge University Press.
- Guzelian, C. P. (2005). The Kindynamic Theory of Tort. *Indiana Law Journal*, (80), 987-1036.
- Mc Cormick, C. T. (1980). *Damages*. Minnesota: West Publishing.
- Mc Gregor, H. (1980). *Mc Gregor on Damages (The Common Law Library) No. 9* (14th ed.). London: Sweet & Maxwell Ltd.
- Mc Neill, W. H. (1963). *The Rise of the West: A History of the Human Community*. London: University of Chicago Press.
- Perry, R. (2019). From Fault-Based to Strict Liability: A Case Study of an Overpraised Reform. *Wake Forest Law Review*, (53), 383-419.
- Prosser, W. L. (1978). *Law of Torts*. Minnesota: West Publishing.
- Simon, K. W. (2002). Dimension of Negligence in Criminal and Tort Law. *Theoretical in Law*, 3(2), 4-6.
- Street, H. (1962). *Principles of the Law of Damages*. London: Sweet & Maxwell Ltd.
- Thai PBS. (2567, 19 มีนาคม). *เร่งตรวจสอบ GOD user อ้างขายข้อมูล สธ. หลุด 2.2 ล้านชื่อ*. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/338178>

การวิเคราะห์คุณค่าของวิถีชีวิตที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
ตามพลวัตการจัดการศึกษา

The Analysis of the Value of the Vajiravudh Way that Enhances Complete
Humanity according to the Dynamic of Educational Management

พรธิวา พรหมน้ำฉา¹ | Porntiwa Pormnamcha¹

ดวงกมล บางขวด² | Doungkamol Bangchud²

ชัชพล ไชยพร³ | Chachaporn Jayaphorn³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของวิถีชีวิตที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพลวัตการจัดการศึกษาในบริบทไทยจากการศึกษาเอกสารการสัมภาษณ์เชิงลึกแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร ครู ผู้กำกับคณะ กลุ่มที่ 2 นักเรียนเก่า ผู้ปกครอง และกลุ่มที่ 3 นักเรียนปัจจุบันและการวิจัยภาคสนามของวชิราวุธวิทยาลัย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ วชิราวุธวิทยาลัยจัดการศึกษาตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและการดำเนินงานตามแนวทางพระราชดำริของผู้บังคับการมีการหล่อหลอมนักเรียนตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์คือ การเป็นผู้มีศาสนา ผู้ดี และมีความรู้ 2) คุณค่าด้านจริยศาสตร์ คือ การฝึกจรรยา การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต มีอุปนิสัยใจคอดี ได้แก่ จริยศาสตร์จากกิจวัตรประจำวัน และจริยศาสตร์จากหลักสูตร กิจกรรม ชมรมและสมาคม และ 3) คุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์ คือ การเกิดสุนทรียะจากการศึกษาด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา ประเพณี วัฒนธรรมและความงามของสถาปัตยกรรมภายในวชิราวุธวิทยาลัย ได้แก่ สุนทรียศาสตร์จากหลักสูตร กิจกรรม ชมรมและสมาคม และสุนทรียศาสตร์จากประเพณี วัฒนธรรมของวชิราวุธวิทยาลัย สะท้อนให้เห็นว่าแก่นแท้คุณค่าของวิถีชีวิตที่หล่อหลอมความไทยและความเป็นสากลด้วยการจัดการศึกษาตามพลวัตการจัดการศึกษาในบริบทไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : วิถีชีวิต, คุณค่า, เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์, พลวัตการจัดการศึกษา

¹พรธิวา พรหมน้ำฉา (นิสิต)/คณะครุศาสตร์/ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/ E-mail: Porntiwaladynam@gmail.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. (อาจารย์)/ คณะครุศาสตร์/ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/ E-mail: jaydoungkamol@gmail.com

³รองศาสตราจารย์ ดร. (อาจารย์)/ คณะนิเทศศาสตร์/ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/ E-mail: Chachapon.j@chula.ac.th

*E-Mail ผู้ส่งบทความ: Porntiwaladynam@gmail.com/ เบอร์โทรศัพท์ 088-8987995/ รับเมื่อ วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2567

แก้ไขเมื่อ วันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568

Abstract

This research aims to analyze the value of the Vajiravudh way that enhances complete humanity according to the educational management dynamics in the Thai context. After studying documents, in-depth interviews were divided into 3 groups: Group 1 consists of administrators, teachers, and faculty directors, Group 2 consists of former students and parents, and Group 3 consists of current students. In addition, Vajiravudh College field research uses qualitative data analysis.

The research finds out that 1) for historical value, Vajiravudh College provides education according to the royal advice of His Majesty King Rama VI and operates according to the royal initiative of the commander. Students are molded according to the wishes of His Majesty King Rama VI in order to enhance complete humanity, which includes being a religious person, and a good person, and possessing knowledge. 2) For ethical values, students practice ethics, cultivating morality, ethics, honesty, and good character, including ethics from daily routines, courses, activities, clubs, and associations. 3) For aesthetic values, students obtain aesthetics from the study of art, music, sports, traditions, culture and beauty of architecture within Vajiravudh College, including aesthetics from, the curriculum, activities, clubs and associations, and aesthetics from tradition, the Culture of Vajiravudh College reflects the essence of the values of the Vajiravudh Way that shapes Thainess and internationalism by organizing education according to the educational management dynamics in the Thai context from the past to the present.

Keywords : Vajiravudh way, values, enhancing complete humanity, educational management dynamics

บทนำ

จากสภาพสังคมโลกในปัจจุบัน เกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น ภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย ปัญหาสงครามระหว่างประเทศ ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคต่าง ๆ ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการจัดการศึกษาทำให้ประชากรวัยเรียนของโลกในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากสภาวะดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนมีภาวะทางการเรียนที่ถดถอยขาดการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย ในประเทศไทยเองก็เกิดปัญหาภายในประเทศในหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาการเมืองภายในประเทศ ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคระบาด ทำให้นักเรียนไทยประสบภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานธนาคารโลกฉบับล่าสุด (The World Bank, 2563)

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์และช่วยกำหนดทิศทางของชาติเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า อีกทั้งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันในยุคโลกาภิวัตน์ plugged ค่านิยม เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

แก่เยาวชนสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ปัสัญญา วงศ์บุญ, 2550) นอกจากนั้น นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2567 ที่มีจุดมุ่งหมาย คือ “ให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คำนึงถึงชาติ ศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม กีฬา ความปลอดภัย ความมีโอกา และความเสมอภาคทางการศึกษา สมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่”

การจัดการศึกษาของประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโบราณเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันระบบการศึกษาของไทยนับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การศึกษาของคนไทยสมัยนั้นจะอาศัยวัดเป็นสถานที่อบรมสั่งสอนบุตรหลาน เช่น การสอนหนังสือให้อ่านออกเขียนได้ ผู้ชายไทยทุกคนเมื่ออายุครบ 20 ปี ก็จะต้องเข้าสู่เพศบรรพชิตโดยขณะที่บวชเป็นพระจำพรรษาอยู่ที่วัดก็จะได้รับการอบรมสั่งสอนในด้านการเขียน การอ่านและวิชาช่างต่าง ๆ ส่วนสตรีไทยก็จะได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับกิริยามารยาท การเย็บปักถักร้อยและงานประดิษฐ์เกี่ยวกับดอกไม้จากครอบครัวของตน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนในมณฑลต่าง ๆ โดยมีขรรวาสเป็นครูสอน (ประไพ เอกอุ้น, 2542) การจัดการศึกษามีความสำคัญที่จะจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนผ่านการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ความสำคัญของการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีสันติสุขและสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของชาติ

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาประชาชนในชาติว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาด้านอื่นๆ มีพระราชดำริในการสร้างโรงเรียนขึ้นมาแทนวัดประจำรัชกาล โดยโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงเรียนมหาดเล็กหลวงขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2453 ให้เป็นโรงเรียนแบบอย่างของโรงเรียนทั่วไปที่มุ่งพัฒนาเด็กให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพเพื่อออกมารับใช้สังคมและประเทศชาติ ทรงจัดตั้งสถานศึกษาและโรงเรียนต่าง ๆ จำนวนมากสำหรับเด็กของสยามและสถาปนา “โรงเรียนมหาดเล็กหลวง” ขึ้น ปัจจุบัน คือ โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยเพื่อใช้เป็นสถานศึกษาอบรมกุลบุตรให้มีความรู้ควบคู่กับจรรยา และทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดีในการสร้างโรงเรียนมหาดเล็กหลวง พระราชหัตถเลขานี้เป็นที่มาของแนวความคิดเรื่อง “วิถีวิชาวุธ” หรือจะเรียกว่า “ตัวแบบ” “แบบฉบับ” ของวชิราวุธวิทยาลัย (ชัยอนันต์ สมุทวนิช, 2541)

“วิถีวิชาวุธ” คือ การจัดการศึกษาตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เป็นทั้งสภาพแวดล้อม บรรยากาศของการอยู่ร่วมกัน วชิราวุธวิทยาลัยจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างอุปนิสัยของเด็กให้เป็นพลเมืองดี มีอุปนิสัยใจคอดี ซื่อสัตย์ สุจริต เห็นแก่ส่วนรวม พร้อมที่จะเสียสละ เสริมสร้างคุณลักษณะอย่างสมดุลรอบด้าน ทั้งในด้านการศึกษา บุคลิกภาพ จริยธรรมที่เสริมสร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยเหตุนี้ หลักสูตรและการเรียนวิชาการจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการศึกษาเท่านั้น อีกส่วนหนึ่งคือ การกล่อมเกลอบรมบ่มนิสัย การจัดการศึกษาจึงไม่ได้เน้นเฉพาะการเรียนวิชาต่าง ๆ เท่านั้น แต่มีการอบรมสั่งสอน ทั้งโดยครูและจากการที่เด็กได้เรียนรู้ด้วยการอยู่ร่วมกันอีกด้วย การจัดการศึกษาแบบนี้ได้เด็กจะต้อง

อยู่ในโรงเรียนประจำวิธีการอบรมบ่มนิสัย กระทำได้ด้วยการจัดให้มีวิถีชีวิตทางจริยธรรมผ่านการอบรมทางศาสนา มีการกระทำตัวให้เป็นพุทธมามกะอย่างเป็นกิจวัตร (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541)

การจัดศึกษาแบบวิถีวิชาวุธเป็นการจัดการศึกษาที่พัฒนามนุษย์อย่างสมบูรณ์ทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาที่สอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์สอดคล้องกับในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมจิตใจของเยาวชนมีมากมาย โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินการให้ทันต่อความเป็นไปของโลก ในขณะเดียวกันก็ต้องดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของโลก วิชาวุธวิทยาลัยได้ยึดมั่นในพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการอบรมนักเรียนมาโดยตลอด และปรับปรุงการดำเนินงานให้เหมาะสมแก่สมัยอย่างรู้เท่าทัน (ภานุพงศ์ เวชชาชีวะ, 2540) วิถีวิชาวุธจึงเป็นส่วนที่เสริมการดำเนินชีวิต คือ เป็นกระบวนการทางพุทธปัญญา ความเป็นองค์รวมของบ้าน-วัด-โรงเรียน นี่จึงสอดคล้องกับจริยธรรมตามความหมายที่แท้จริง ซึ่งจริยธรรมนั้นคือ ครรลองหรือวิถีการดำเนินชีวิตที่มีทั้งการควบคุมกาย-ใจ ให้มีพฤติกรรมเป็นปกติ (ศีล) การฝึกสติและสมาธิ (สมาธิ) เพื่อให้เกิดการรู้แจ้งเห็นจริง (ปัญญา) เป้าหมายทางการศึกษาของวิถีวิชาวุธจึงเป็น **ไตรสิกขา** และเป็นการอบรมนิสัยกล่อมเกล้าให้เด็กมีไตรสิกขาเพื่อจะได้เติบโตและพัฒนาชีวิตที่งดงามอย่างไม่หยุดยั้ง เนื่องจากการเสริมสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกการจะพัฒนาการศึกษาหรือพัฒนามนุษย์โดยมีการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญนั้น การพัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อเตรียมความพร้อมสู่โลกที่มีการเปลี่ยนแปลง การวิเคราะห์การจัดการศึกษาของวิชาวุธวิทยาลัยตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ข้อความว่า “**ข้าต้องการให้การศึกษาเป็นสิ่งที่งดงาม จนทำให้เด็กที่ออกไปแล้วหวนกลับมาคิดถึงในวันข้างหน้าด้วยความภาคภูมิใจ**”

จากความสำคัญดังกล่าว ประกอบกับการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและงานวิจัยเกี่ยวกับวิชาวุธวิทยาลัยที่ผ่านมา และการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้สอดคล้องกับบริบทไทยและบริบทโลก งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงลึกโดยวิเคราะห์การจัดการศึกษาของผู้บังคับการในแต่ละยุค การวิเคราะห์ที่มองแบบองค์รวม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงตามพลวัตและมุมมองถึงการสืบทอดวิถีวิชาวุธในอนาคต โดยวิเคราะห์คุณค่าของวิถีวิชาวุธ สกัดเอาแก่นแท้ที่หล่อหลอมความเป็นไทยและความเป็นสากลด้วยมุมมองทางมนุษยศาสตร์ ปรัชญาการศึกษา นำมาสู่กรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย พระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการจัดการศึกษาของวิชาวุธวิทยาลัย การดำเนินงานตามแนวทางพระราชดำริของผู้บังคับการจัดการศึกษาระบบโรงเรียนของรัฐ (Public School) การบริหารจัดการ บุคลากร งบประมาณ และทรัพยากร บทบาทของผู้บังคับการ ผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียนเก่า และนักเรียนปัจจุบัน การหล่อหลอมให้นักเรียนวิชาวุธวิทยาลัยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ 1) ผู้มีศาสนา เป็นผู้มีความประพฤติที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีศีลธรรม เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจ 2) ผู้ดีการปฏิบัติตนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม มีความอดทน ขยันขันแข็ง สะอาดทั้งร่างกาย และ 3) ผู้มีความรู้ เป็นผู้ที่มีสติปัญญา ความรู้ในทางศิลปวิทยาการและการครองชีพ และเตรียมพร้อมที่จะรับภาระต่าง ๆ ซึ่งจะมีมาในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของวิถีชีวิตราชวสุที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพลวัตการจัดการศึกษาในบริบทไทย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. วิถีชีวิตราชวสุ หมายถึง แนวทางการศึกษาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและตามพลวัตการจัดการศึกษาในบริบทไทย

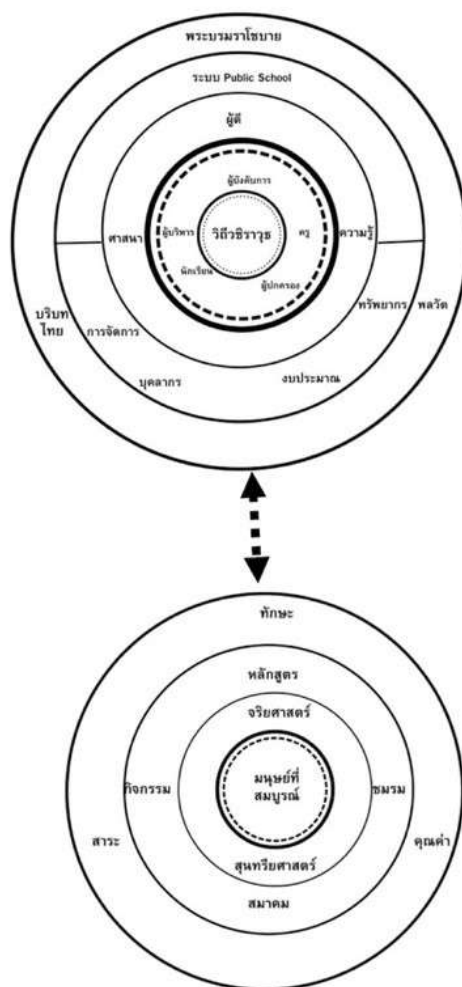
2. การจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการอย่างเป็นระบบแบบวิถีชีวิตราชวสุผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของโรงเรียนเสริมสร้างคุณลักษณะอย่างสมดุลรอบด้านทั้งด้านการศึกษา บุคลิกภาพ จริยธรรม ในการพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการจัดการศึกษาของวชิราวุธวิทยาลัย

3. มนุษย์ที่สมบูรณ์ หมายถึง การเสริมสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการจัดการศึกษา 3 ประการ คือ เป็นผู้มีความรู้ ผู้ดี และมีความรู้ คือ 1) ผู้มีความรู้ หมายถึง ผู้มีความประพฤติที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีศีลธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจ 2) ผู้ดี หมายถึง การปฏิบัติตนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม มีความอดทน ขยันขันแข็ง สะอาดทั้งร่างกายและจิตใจ ซื่อสัตย์ สุจริต และมีอุปนิสัยใจคอดี และ 3) ผู้มีความรู้ หมายถึง เป็นผู้ที่มีสติปัญญา ความรู้ในทางศิลปวิทยาการและการครองชีพ และเตรียมพร้อมที่จะรับภาระต่าง ๆ ซึ่งจะมีมาในอนาคต

4. จริยศาสตร์ ประกอบด้วย คุณค่าการจัดการศึกษาของวิถีชีวิตราชวสุที่การเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การฝึกจรรยา การปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต มีอุปนิสัยใจคอดี ความกตัญญู ความมีน้ำใจ การให้เกียรติผู้อื่น และรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

5. สุนทรียศาสตร์ ประกอบด้วย คุณค่าการจัดการศึกษาของวิถีชีวิตราชวสุที่การเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์จากการเกิดสุนทรียะจากการศึกษาด้านศิลปะ ด้านดนตรี กีฬา ประเพณี วัฒนธรรมและความงามของทัศนศิลป์ภายในโรงเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์คุณค่าของวิถีชีวิตราชวสุที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพลวัตการจัดการศึกษาเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยศึกษาพื้นที่โรงเรียนวรราชวสุวิทยาลัย โดยเลือกศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นโรงเรียนประจำชายล้วน จัดการศึกษาแนวทางแบบพหุภิกษุ และจัดการศึกษาตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร ครู ผู้กำกับคณะ กลุ่มที่ 2 นักเรียนเก่า ผู้ปกครอง และ กลุ่มที่ 3 นักเรียนปัจจุบันโรงเรียนวรราชวสุวิทยาลัย จำนวน 30 คน โดยการขอรับพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน (IRB) กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ รูปแบบการพิจารณาทบทวนแบบเต็มขั้นตอน ได้รับอนุมัติเมื่อ 22 ธันวาคม 2566 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและจะทำลายหลักฐานเมื่อจบการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัยในจดหมายที่ส่งแบบสัมภาษณ์ทุกฉบับและเปิดโอกาสให้
ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เข้าร่วมโดยสมัครใจ โดยระบุข้อมูลที่将会เก็บเป็นความลับปกปิดแหล่งข้อมูลอย่างเคร่งครัด

การนำเสนอข้อมูลเป็นภาพรวมไม่ชี้เฉพาะในส่วนของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ
ทั้งต่อบุคคลและองค์กร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบบันทึกข้อมูล สำหรับบันทึกข้อมูลจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ 2) แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร ครู ผู้กำกับคณะ กลุ่มที่ 2 นักเรียนเก่า ผู้ปกครอง และ
กลุ่มที่ 3 นักเรียนปัจจุบันโรงเรียนวรวิหารวิทยาลัย 3) แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม
สำหรับรวบรวมข้อมูลในการวิจัยภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีประเด็นการศึกษา ได้แก่ วิถีชีวิต การจัดการศึกษา
เพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และรูปแบบการจัดการศึกษา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content
Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นพื้นฐานตามการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การจำแนกประเภทข้อมูล
(Typological Analysis) การเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย
(Analytic Induction) เอกสารแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) เอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่
หนังสือเกี่ยวกับประวัติวรวิหารวิทยาลัย หนังสือเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หนังสือเกี่ยวกับ
การพัฒนามนุษย์ และ 2) เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ บทความ วารสาร สารานุกรม เกี่ยวกับ
แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วรวิหารวิทยาลัย การจัดการศึกษา และการพัฒนา
มนุษย์ที่สมบูรณ์และเอกสารสรุปสัมมนาวิชาการ เอกสารเกี่ยวกับวรวิหารวิทยาลัยและการจัดการศึกษา
การพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์

การคัดเลือกเอกสาร

ผู้วิจัยคัดเลือกเอกสารโดยตรวจสอบความถูกต้อง น่าเชื่อถือ ของเอกสารหลักฐานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ
โดยใช้การประเมินวิพากษ์ของวรรณิ์ แกมเกตุ (2551:271) ทั้งการวิพากษ์ภายนอก (External Criticism) และ
การประเมินวิพากษ์ภายใน (Internal Criticism) การวิพากษ์ภายนอกเป็นการพิจารณาลักษณะทั่วไปของเอกสาร
หลักฐานว่ามีความเป็นของจริงของแท้ดั้งเดิมหรือไม่ ส่วนการวิพากษ์ภายในเป็นการตรวจสอบลักษณะภายใน
ของเอกสารหลักฐานในด้านความถูกต้อง เชื่อถือได้คุณค่าเนื้อหาสาระในเอกสารหลักฐาน

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview)

การสัมภาษณ์เชิงลึกในขั้นตอนนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)
คือ ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามไว้ก่อนล่วงหน้าและใช้คำถามเป็นเครื่องชี้นำการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวม
ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องแบ่งเป็น 3 กลุ่ม **กลุ่มที่ 1** ผู้บริหาร
ครู ผู้กำกับคณะ จำนวน 10 คน มีประเด็นคำถาม คือ วิถีชีวิต การจัดการศึกษาตามพระบรมราโชบาย
ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ระบบโรงเรียน
ของรัฐ (Public School) และรูปแบบการจัดการศึกษาด้านวิชาการและการพัฒนาทักษะชีวิต **กลุ่มที่ 2** นักเรียนเก่า

ผู้ปกครอง จำนวน 10 คน มีประเด็นคำถาม คือ วิถีชีวิตราช การจัดการศึกษาตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ประเพณีของวชิราวุธวิทยาลัย และระบบ Public School และ **กลุ่มที่ 3** ตัวแทนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 10 คน มีประเด็นคำถาม คือ วิถีชีวิตราชกิจวัตรประจำวัน และความเป็นอยู่ในโรงเรียนประจำ การจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ กิจกรรมการเรียนรู้และประเพณีของวชิราวุธวิทยาลัย โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นพื้นฐานตามการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) การเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction)

3. การวิจัยภาคสนาม (Field Research)

การวิจัยภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตราช การจัดการศึกษาตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ดำเนินการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ได้แก่ กิจกรรมและประเพณีของวิถีชีวิตราช ความเป็นอยู่ในคณะเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน การใช้ชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนประจำ การเรียนการสอนในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน โดยมีส่วนร่วมกับผู้บริหาร ผู้กำกับคณะ ครู และนักเรียนปัจจุบัน วชิราวุธวิทยาลัย กลุ่มนักเรียนเก่าและผู้ปกครองสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมจากประเพณีของวชิราวุธวิทยาลัย เช่น รักบี้ฟุตบอลประเพณี ประเพณีเข็นรถยนต์พระที่นั่งวชิราวุธวิทยาลัยและกิจกรรมชมรม สมาคมของโรงเรียน ใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากวิจัยภาคสนามมาวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย จากนั้นนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายความ ตารางและภาพ

ระยะเวลาการเก็บข้อมูล

ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2566

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิเคราะห์คุณค่าของวิถีชีวิตราชที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพลวัตการจัดการศึกษาในบริบทไทย โดยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) การวิจัยภาคสนาม (Field Research) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

การเสริมสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการจัดการศึกษา 3 ประการ คือ เป็นผู้มีความรู้ ผู้ดี และมีความสุข

- 1) ผู้มีความรู้ หมายถึง ผู้มีความประพฤติที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีศีลธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจ
- 2) ผู้ดี หมายถึง การปฏิบัติตนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม มีความอดทน ขยันขันแข็ง สะอาดทั้งร่างกายและจิตใจ ซื่อสัตย์ สุจริต และมีอุปนิสัยใจคอดี

3) ผู้มีความรู้ หมายถึง เป็นผู้ที่มีสติปัญญา ความรู้ในทางศิลปวิทยาการและการครองชีพ และเตรียมพร้อมที่จะรับภาระต่าง ๆ ซึ่งจะมีมาในอนาคต

โดยวิเคราะห์ร่วมกับพลวัตการจัดการศึกษาในบริบทไทยประกอบด้วย การดำเนินการจัดการศึกษาที่เป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการจัดการศึกษาของวชิราวุธวิทยาลัยและในบริบทไทย ได้แก่ ผู้บังคับการ ครู นักเรียน หลักสูตร กิจกรรม/สมาคม และระบบคณะ โดยมีองค์ประกอบในการจัดการศึกษา คือ การจัดการ บุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร ร่วมกับสภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์ทางการศึกษา สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมของไทยในแต่ละช่วงเวลา

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าด้านจริยศาสตร์ และคุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณค่าด้านประวัติศาสตร์

จากกรอบแนวคิดการวิจัย คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ของวิถีวิชาวุธเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพลวัตการจัดการศึกษาในบริบทไทย ผู้วิจัยวิเคราะห์จากพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการจัดการศึกษาของวชิราวุธวิทยาลัย ความเป็นมาของวชิราวุธวิทยาลัยและพลวัตการจัดการศึกษาในบริบทไทย โดยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยคัดเลือกเอกสาร โดยตรวจสอบความถูกต้อง น่าเชื่อถือ ของเอกสารหลักฐานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ โดยใช้การประเมินวิพากษ์ของวรรณิ แกมเกตุ (2551: 271) ทั้งการวิพากษ์ภายนอก (External Criticism) และการประเมินวิพากษ์ภายใน (Internal Criticism) การวิพากษ์ภายนอกเป็นการพิจารณาลักษณะทั่ว ๆ ไปของเอกสารหลักฐานว่า ความเป็นจริงของแท้ดั้งเดิมหรือไม่ ส่วนการวิพากษ์ภายในเป็นการตรวจสอบลักษณะภายในของเอกสารหลักฐานในด้านความถูกต้อง เชื่อถือได้คุณค่าเนื้อหาสาระในเอกสารหลักฐาน พบว่า คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ในงานวิจัยนี้ คือ คุณค่าด้านพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและคุณค่าด้านประวัติและความเป็นมาของวชิราวุธวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวง

“ ... เด็ก ๆ เป็นผู้ที่กำลังเรียน ถ้ามีแบบอย่างชักจูงไปทางไหนก็อาจหันไปทางนั้นได้ง่าย ทั้งทางดีและทางชั่ว เพราะฉะนั้นจึงต้องมีโรงเรียนสำหรับฝึกสอนเด็กหัน ไปแต่ในทางที่ดี โรงเรียนที่สอนเฉพาะแต่เวลากลางวัน ครุมีเวลาอยู่กับเด็กน้อย การศาสนาเขาก็สอนเหมือนกัน ที่เรียกว่า จรรยา แต่นักเรียนเรียนจรรยาที่โรงเรียนแล้ว เมื่อเลิกจากโรงเรียนพ้นครูไป จรรยาที่ครูสอนนั้นก็ป็นอันทิ้งเสียด้วย ถ้าโรงเรียนเป็นบ้านของนักเรียนด้วย เช่น โรงเรียนกินอยู่ประจำ การพักผ่อนและการควบคุมได้มีอยู่ตลอดเวลา เพราะเราหวังประโยชน์เพื่ออุดหนุนการฝึกนอนเช่นนี้ เราจึงตั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวงขึ้น ... ”

จากพระบรมราโชบายเบื้องต้นแสดงถึงพระราชประสงค์ที่จะให้โรงเรียนมหาดเล็กหลวงทำหน้าที่ไม่ใช่เพียงการสอนวิชาความรู้ แต่ยังต้องอบรมให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรม

ดังนั้น พระองค์จึงมีพระราชดำริให้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมหาดเล็กหลวงในลักษณะเดียวกับโรงเรียนประจำของอังกฤษ ที่นักเรียนจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของครูตลอดเวลาเพื่อที่จะได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีระเบียบวินัยพระราชทานพระบรมราโชบาย 3 ประการ ให้โรงเรียนใช้เป็นหลักสำคัญในการอบรมสั่งสอนนักเรียน ดังนี้

1. สอนให้เป็นคนมีศาสนา จะได้มีศีลธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจ
2. สอนให้เป็นผู้ดี จะได้รู้จักการตรากตรำ ไม่สำรวยหยิบบ่อย่าง จะได้ทำตัวให้เหมาะที่จะเป็นผู้รับใช้คนไม่ทำตนเป็นคนถือยศศักดิ์ เหยียดหยามผู้อื่น ต้องเป็นผู้กล้าหาญมีระเบียบและมีความกตัญญูกตเวที รักเกียรติชื่อเสียงและวงศ์ตระกูลของตัวเอง รู้จักรักหมั่นรักคนละกล้าเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
3. อบรมให้มีสติปัญญาความรู้จะได้ใช้ในการครองชีพต่อไป

“โรงเรียนมหาดเล็กหลวง” นอกจากจะให้การอบรมสั่งสอนนักเรียนที่จะเติบโตขึ้นเป็นข้าราชการในพระองค์แล้ว ยังเป็นการอบรมสั่งสอนประชากรของชาติให้มีทั้งความรู้และจริยธรรม มีความเป็นสุภาพบุรุษ โรงเรียนมหาดเล็กหลวงเป็นแหล่งบ่มเพาะเด็กจำนวนมากให้เติบโตขึ้นมาเป็นเสาหลักสำคัญของประเทศชาติ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณดังกล่าวของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้ในเวลาต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงพระราชทานนามโรงเรียนใหม่ว่า “**วชิราวุธวิทยาลัย**” เพื่อน้อมระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จากการศึกษาพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมราโชวาทและประวัติความเป็นมาของวชิราวุธวิทยาลัยในการนี้ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตร 100 ปี เพื่อให้เห็นหลักสูตรของวชิราวุธวิทยาลัยที่ได้มีการยืดหยุ่นตามพลวัตการศึกษาและสืบทอดมาถึงปัจจุบันตามบริบทไทย ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตร 100 ปี

การจัดการศึกษาของวชิราวุธวิทยาลัยนั้นหลักสูตรที่โรงเรียนจัดขึ้นเป็นไปตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจากพระราชดำรินี้พบว่า นอกจากความรู้ในทางวิชาการแล้ว สิ่งที่เป็นหน้าที่ของวชิราวุธวิทยาลัยก็ต้องทำหน้าที่แทนพ่อแม่ในการอบรมทางศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรม ถือเป็นหลักสูตรเฉพาะที่สำคัญสำหรับความเป็นโรงเรียนประจำ จากการวิเคราะห์พัฒนาการหลักสูตร 100 ปีของวชิราวุธวิทยาลัยที่แสดงให้เห็นความเป็นมาและพัฒนาการของหลักสูตรวชิราวุธวิทยาลัย ดังต่อไปนี้

ยุคของผู้บังคับการ 4 ยุคที่แสดงถึงการพัฒนาการของหลักสูตร 100 ปี การปฏิรูปการศึกษาวชิราวุธวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามบริบทไทยดังนี้

ยุคที่ 1 พระยาบรมบาทบำรุง (พิณ ศรีวรรณะ)

ผู้บังคับการโรงเรียนมหาดเล็กหลวง พ.ศ. 2460-2469

ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย พ.ศ. 2469

ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย พ.ศ. 2476-2478

พระปรีชาสุสาน (เสรี ปันยารชุน)

ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย พ.ศ. 2469-2476

เมื่อเริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดาได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2475 ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย ดังต่อไปนี้ คือ 1) ให้พลเมืองไทยได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่อัตภาพของตน คือ พอสมควรแก่ปัญญาและทุนทรัพย์ 2) จัดการศึกษาทั้งสามส่วนให้พอเหมาะกัน คือ จริยศึกษาอบรมให้มีศีลธรรมอันดีงาม เห็นประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าส่วนตน พุทธิศึกษาให้มีปัญญาความรู้ความสามารถ พลศึกษาฝึกหัดให้เป็นผู้มีร่างกายแข็งแรง อนามัยสมบูรณ์ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา 3) ให้การศึกษาทั้งสายสามัญและสายวิสามัญเพื่อประกอบอาชีพให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง สามัญศึกษา ประกอบด้วย ชั้นประถมศึกษา 1-4 ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 1-4 และชั้นมัธยมปลาย 5-8 วิสามัญศึกษา จัดสอนวิชาชีพ เช่น กสิกรรม หัตถกรรม และพาณิชยกรรม

วชิราวุธวิทยาลัย ปี พ.ศ.2469 โรงเรียนมัธยมรูปสามัญศึกษาปรับให้เป็นไปตามความต้องการของมหาวิทยาลัยหรืออุดมศึกษา เป็น 2 แผนก คือ แผนกอักษรศาสตร์ และแผนกวิทยาศาสตร์ โดยพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากจะให้ความรู้ทางวิชาการแล้วหน้าที่ของวชิราวุธวิทยาลัยที่จะต้องทำแทนพ่อแม่ คือ การอบรมทางศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นหลักสูตรเฉพาะที่สำคัญสำหรับโรงเรียนประจำ

การจัดการศึกษาของวชิราวุธวิทยาลัยเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้เป็นผู้มีศาสนา ผู้ดี มีความรู้ผ่านกิจวัตร การอบรมบ่มเพาะด้านความรู้และบุคลิกภาพอีกทั้งเป็นสถานศึกษาที่สืบสานประเพณีต่าง ๆ ของไทยไว้อย่างเหนียวแน่น ซึ่งนักเรียนหรือสังคมในวชิราวุธวิทยาลัยฝึกให้มีทักษะรอบด้าน ตระหนักในบทบาทของตนและปรับตัวให้ทันสมัยและดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของตน

ยุคที่ 2 พระพนิชยสารวิเทศ (ผาด มนธาตุผลิน)

ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย พ.ศ. 2478-2485

พระยาภะรตราชา (ม.ล.ทศทิศ อิศรเสนา)

ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย พ.ศ. 2486-2518

เมื่อพันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา ได้เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2479 ซึ่งได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ว่า “ให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาเพื่อจะได้ทำหน้าที่พลเมืองตามระบอบรัฐธรรมนูญได้เต็มที่” โดย 1) เปลี่ยนแปลงชั้นเรียนสายสามัญศึกษา ให้ชั้นมัธยมปลายจบเพียงชั้นมัธยม ปีที่ 6 แทนที่จะเป็นชั้นมัธยมปีที่ 8 สำหรับผู้ที่ประสงค์จะเรียนต่อชั้นอุดมศึกษา จัดให้มีชั้นเตรียมอุดมศึกษาขึ้น 2) จัดอาชีวศึกษาไว้รับนักเรียนเมื่อจบชั้นประโยคประถม มัธยมต้น (มัธยมปีที่3) และมัธยมปลาย (มัธยมปีที่ 6)

พัฒนาการศึกษาของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในช่วงห้าทศวรรษ แห่งการครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ระหว่างปี พ.ศ. 2489-2539 เป็นช่วงเวลาประเทศไทยได้ พัฒนาการศึกษเป็นอันมากทั้งด้านปรัชญา แนวคิด โครงสร้างระบบการศึกษา ระบบการบริหารการศึกษา หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

พระพนิชยสารวิเทศ ปี พ.ศ.2484 เสนอโครงการปรับปรุงวิชาวุฒิชัยวิทยาลัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียน ที่สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนบางคนไม่มีใจรักในทางวิชาการ โรงเรียนต้องหาแนวทางที่สนองความต้องการ ตามความถนัดของนักเรียน

การจัดการศึกษาของวุฒิชัยวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2485 คณะกรรมการอำนวยการวุฒิชัยวิทยาลัย เห็นสมควรที่จะปรับปรุงกิจการของวุฒิชัยวิทยาลัยให้ได้สมรรถภาพและเหมาะสมแก่เหตุการณ์ในระหว่าง สงครามโลก ครั้งที่ 2 จึงได้เห็นชอบพร้อมกันเชิญพระยาภะรตราชาเข้ารับตำแหน่งผู้บังคับการวุฒิชัยวิทยาลัย ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2486 และในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการวุฒิชัยวิทยาลัยนี้ยังได้รับแต่งตั้งเป็น เทศมนตรี (ปัจจุบันคือ รองนายกเทศมนตรี) เทศบาลนครกรุงเทพฯ และเป็นสมาชิกวุฒิสภาในระหว่างปี พ.ศ. 2490 – 2494

เมื่อโรงเรียนเปิดสอนอีกครั้งใน พ.ศ. 2489 นั้น พระยาภะรตราชาก็ได้เริ่มดำเนินการอบรมสั่งสอน นักเรียนวุฒิชัยวิทยาลัยตามพระบรมราโชบายสำคัญ 3 ประการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ พระราชทานไว้ คือ 1) สอนให้เป็นผู้มีศาสนา 2) สอนให้เป็นผู้ดี และ 3) ให้เป็นผู้มีความรู้พอที่จะประกอบสัมมาชีพ เลี้ยงตัว

หลักทั้ง 3 ประการนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงถือว่าเป็นการให้การศึกษาที่สมบูรณ์ ทรงพระราชดำริว่าการที่มีแต่วิชาอย่างเดียวนั้นยังไม่พอ เพราะเมื่อมีทางจะปฏิบัติทุจริตย่อมทำได้ง่ายและยังเป็น ผู้เรียนเก่งแล้ว เมื่อกระทำการทุจริตย่อมจับได้ยาก เพราะมีความเก่งกาจทางวิชา แต่ถ้าเป็นผู้ที่มีศาสนาเป็น เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจแล้ว ย่อมรู้จักเกรงกลัวต่อบาปและถ้าได้รับการอบรมให้เป็นผู้ดีแล้ว การศึกษาที่ได้รับมามีความ สร้างประโยชน์ให้ทั้งตนเอง หมู่คณะและประเทศชาติ

ยุคที่ 3 ศ.ดร.กัลย์ อิศรเสนา ณ อยุธยา

ผู้บังคับการวุฒิชัยวิทยาลัย พ.ศ. 2519-2539

บริบทไทยช่วงเวลานี้และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ มุ่งพัฒนาการศึกษาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยมุ่งให้การศึกษาเป็นการเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความคิดและความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนมีพละนาถัยสมบูรณ์ รักและธำรงศิลปความเป็นไทยไว้ตลอดจนก่อให้เกิดสำนึก ในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ตามวิถีทางประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ประเทศไทยกำหนดเป้าหมายการพัฒนา 2 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ มีเป้าหมายจะรักษาระดับการขยายตัวให้เพียงพอที่จะรับรองกำลังแรงงานใหม่ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น ส่วนด้านสังคมมีเป้าหมาย คือ มุ่งพัฒนาคุณภาพของคนเพื่อให้สามารถพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้ามีความสงบสุขและ เป็นธรรม สำหรับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) เป็นแผนที่มุ่งพัฒนาบุคคล ให้มีความรู้ ความคิด คุณธรรม พละนาถัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

และเป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และใน (พ.ศ. 2535-2539) มีเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคล 4 ด้าน คือ ด้านปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคม โดยเริ่มมีผลใช้บังคับในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ซึ่งมุ่งให้ความสมดุลแก่การพัฒนาทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ มุ่งรักษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราที่เหมาะสม และมีเสถียรภาพควบคู่ไปกับการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมสู่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ขณะเดียวกันก็มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมิให้เสื่อมโทรม

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) มีแนวคิดที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมือง โดยเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญาและสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

สืบเนื่องจากหลักสูตรเดิมมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางสังคมและความต้องการทางการศึกษาใหม่ ๆ เช่น การทำห้องปฏิบัติการ ภาษาอังกฤษ และห้องปฏิบัติ การทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

วชิราวุธวิทยาลัยมีการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด โดยยังคงหลักการเดิมแต่เพิ่มความชัดเจน และจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เตรียมโรงเรียนและนักเรียนเข้าสู่ยุคของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้มีการปฏิรูปการศึกษาโดยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของวชิราวุธวิทยาลัยรวมทั้งกระบวนการที่ทำควบคู่กันไป คือการพัฒนาครู การพัฒนาอาคารสถานที่ การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับสมองและสไตล์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานสากล สาระดังกล่าวปรากฏอยู่ในเอกสารหลายเล่มที่เขียนโดยศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ซึ่งแสดงหลักคิดในการจัดการศึกษาของโลกยุคใหม่ การเสริมสร้างผู้เรียนเป็นผู้มีศาสนา ผู้ดี มีความรู้ หล่อหลอมการปรับตัวด้วยทักษะการใช้ชีวิตในโรงเรียนประจำ การจัดการศึกษารอบด้านพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ยุคที่ 4 ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช	ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย พ.ศ. 2539-2550
ดร.สาโรจน์ ลีสวรรค์	ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย พ.ศ. 2550-2559
ผศ.สุรจ กิจกุล	ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย พ.ศ. 2559-2564
นายเกียรติคุณ ขาดิประเสริฐ	ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย พ.ศ. 2564 – ปัจจุบัน

จากการศึกษากรอบเป้าประสงค์หลักของการศึกษาของประเทศไทยจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์บริบทเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 รวมถึงประเด็นท้าทายของระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน ตลอดจนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลลัพธ์ของระบบการศึกษาไทย ภาพในอนาคตที่พึงประสงค์ของการศึกษาไทย (Should Be) คือ “การศึกษาไทยช่วยบ่มเพาะคนไทยให้เป็นคนไทยที่มีศักยภาพ กล่อมเกลาให้เป็นคนไทยที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสุขช่วยนำประเทศไปสู่ระดับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน พร้อมกับเป็นสังคมที่อยู่ดีมีสุข

(Well-being Nation) “นำมาสู่การกำหนดเป้าประสงค์หลักของการศึกษาของประเทศไทยในระดับมหภาค ที่เป็นเป้าหมายปลายทางของการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ถือได้ว่า กฎหมายแม่บทเป็นเสมือนธรรมนูญการศึกษาของประเทศ โดยวางเป้าหมายในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน ในมาตราที่ 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ (หมายถึง สุขภาพกาย สุขภาพใจ) สติปัญญาความรู้ (หมายถึง เป็นคนเก่ง) และคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (หมายถึง เป็นคนดีของคนรอบข้าง และสังคม)”

การจัดการศึกษาจะต้องสามารถปรับเข้าสู่โลกของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) กล่าวคือ ระบบการศึกษาจะต้องมีความครอบคลุมและสอดคล้องเหมาะสมกับประชากรทุกเพศทุกวัย และที่สำคัญกว่านั้น คือ ต้องทลายกำแพงที่กั้นระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Learning) ให้เป็นเนื้อเดียวกัน เพื่อสร้าง สภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความต้องการและความสนใจ บุคคลสามารถพัฒนาตนเอง ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมการเมืองและเศรษฐกิจของโลกได้อย่างต่อเนื่อง

การสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีจิตที่พร้อม มีความแข็งแกร่งในสมรรถนะหลัก สอดรับศักยภาพการเรียนรู้ ของทุกคน โดยอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องช่วยบ่มเพาะคนไทยให้เป็นคนที่มีศักยภาพ กล่อมเกลาให้เป็น คนที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสุข ช่วยนำประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน มิใช่มุ่งเน้นเพียง ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการหรือการสอบเพื่อคะแนนอย่างเดียวอีกต่อไป เป้าหมายของการจัดการศึกษา จำเป็นต้อง เน้นพัฒนาผู้เรียนอย่างสมดุล แทนการให้ความสำคัญในด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว และการศึกษาต้องไม่เน้นไป เพื่อการศึกษา (Education Just for Education) แต่ต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาประเทศชาติและสังคมอย่างยั่งยืน สร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ในทุกๆ ด้าน และผู้เรียนสามารถค้นพบศักยภาพของตนเองและ ใช้ศักยภาพนั้นอย่างเต็มที่

การเปลี่ยนแปลงความรู้ การศึกษา กับวชิราวุธวิทยาลัย (2539) กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่เทคโนโลยีทำให้เราสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันทั้งโลก ที่สำคัญคือทำให้เราเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเข้าถึงเครือข่าย ของข้อมูลใน “ทางด่วนของข้อมูล” (Information Superhighway) ได้อย่างกว้างไกล ทำให้การแสวงหาความรู้ และประยุกต์ใช้มีลักษณะการเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน “สหวิทยาการ” การเรียนการสอนมีขอบเขตมากไปกว่า การจำกัดอยู่ในเฉพาะห้องเรียน แต่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมมากขึ้น องค์ความรู้กระจายตัวอยู่ทั่วไปและผู้เรียนสามารถเลือกรับวิทยาการและข้อมูลข่าวสารได้ด้วยตนเอง ผู้เรียน จึงเรียนรู้ไม่เฉพาะจากครูหรือพ่อแม่เท่านั้น แต่จะเรียนรู้จากสื่อหลากหลายประเภทรวมทั้งจากผู้ที่มีสื่อสารผ่านสื่อ อินเทอร์เน็ตด้วยกัน เอกสารดังกล่าวยืนยันว่า พระบรมราโชบายในการจัดการศึกษาของพระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแสดงความหมายของการศึกษาที่กว้างไกลการมีความรู้ เพราะการศึกษา ในพระราชดำริครอบคลุมถึงการจิตสภาวะการที่เอื้ออำนวยให้เด็กสามารถพัฒนาศักยภาพและบุคลิกภาพของเขา ให้เติบโต โดยมีความซื่อตรง มีความซื่อสัตย์ มีนิสัยและความคิดบริสุทธิ์สะอาด เพื่อเป็นพลเมืองดี การศึกษา ควรเป็นสิ่งที่ผลิตผลิตสำหรับเด็ก ไม่ใช่ปล่อยให้หลักสูตรและระเบียบไปทำลายบุคลิกลักษณะของเด็ก

นอกจากนี้ยัง กล่าวว่าโลกการศึกษาในศตวรรษใหม่นั้นจะเน้นการพัฒนาร่วมกันและให้ความสำคัญกับการจัดการตนเอง กระตุ้นให้คิดสงสัยอย่างสร้างสรรค์ และแสวงหาสิ่งที่อยากรู้อย่างต่อเนื่อง การศึกษาจึงเป็นการส่งเสริมให้เราพัฒนาความสามารถที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ และสรรพสิ่งในธรรมชาติอย่างไม่เบียดเบียนกันซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีอยู่แล้ว ในวชิราวุธวิทยาลัย ทั้งแนวคิด กายภาพ กิจกรรมการเรียนรู้ และแนวทางการจัดการศึกษาที่มีวางไว้ ได้มีการสืบทอดต่อกันมา ทำให้วชิราวุธวิทยาลัยมีความเป็นสำนักการศึกษาที่สมบูรณ์พร้อมด้วย คติธรรม วัฒนธรรม ศิลปกรรม ธรรมชาติ และการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน แสดงภาพของการศึกษาอย่างรอบด้านอย่างเป็นองค์รวมของวชิราวุธวิทยาลัยตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

การศึกษารอบด้านของวชิราวุธวิทยาลัย

ภาพที่ 1 การศึกษารอบด้านของวชิราวุธวิทยาลัย (ที่มา:หนังสือวชิราวุธเหลียวหลังแลไกล ภาคอดีต)

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาของวิถ้วชิราวุธตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จากการวิเคราะห์การจัดศึกษาตามช่วงของผู้บังคับการ วชิราวุธวิทยาลัยนั้นสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการศึกษามีพลวัตตามบริบทไทยและการจัดการศึกษาของผู้บังคับการในแต่ละช่วงมีเป้าหมายในการเสริมสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้มีศาสนา ผู้ดี มีความรู้ ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ประกอบด้วย รูปแบบการบริหารจัดการตามแนววิถ้วชิราวุธ รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิต (Character Education) และรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีอุปนิสัยดี ทั้งกาย วาจา ใจ เป็นผู้มีความสามารถพร้อมที่จะเป็นพลเมืองดี และทำภารกิจที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณค่าด้านจริยศาสตร์

จากการกรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์วิถ้วชิราวุธ คุณค่าด้านจริยศาสตร์ ประกอบด้วย การฝึกจรรยา การปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต มีอุปนิสัย ใจคอดี ความกตัญญู ความมีน้ำใจ การให้เกียรติผู้อื่น และรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ดังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีนโยบายการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมศีลธรรมจรรยา โดยใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาตามแนวคิดของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี

(ม.ร.ว. เปีย มาลากุล) ซึ่งเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) ได้อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมศีลธรรมจรรยาไว้ตอนหนึ่งว่า “เด็กที่ดีจะต้องมีศาสนาอันเป็นเครื่องอบรมและประพฤตินให้เป็นผู้ปฏิบัติดี ประพฤติชอบ ศาสนาจะช่วยกล่อมเกลาคูณนิสัยใจคอให้เป็นผู้มีใจใสปราศจากกิเลสทั้งปวงและนำพาให้เยาวชนเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์...”

ผลการวิเคราะห์คุณค่าด้านจริยศาสตร์ของวิถีชีวิตราชวชิร แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) **จริยศาสตร์จากกิจวัตรประจำวัน** การเป็นอยู่ในคณะด้วยระบบโรงเรียนของรัฐ (Public School) ด้วยหลักการปกครองตนเองและการปกครองกันเอง พบว่า วิถีชีวิตราชวชิรหล่อหลอมจรรยาผ่านกิจวัตรประจำวันและการใช้ชีวิตในโรงเรียนประจำ ให้ผู้เรียนรู้จักรับผิดชอบตนเอง ตรงต่อเวลา การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การมีระเบียบวินัย การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม การกล่อมเกลาด้านศาสนาที่เป็นรูปธรรม เช่น การขึ้นหอประชุม สวดมนต์ เข้าเย็น ปลุกฝังการรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การอบรมสั่งสอนรวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีจากผู้กำกับคณะและครูผู้สอน นอกจากนั้นกิจวัตรประจำวันหรือการใช้ชีวิตในโรงเรียนประจำ การอยู่ร่วมกัน หล่อหลอมผู้เรียนให้เกียรตินผู้อื่น เคารพกฎ กติกาในสังคม การปรับตัว ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ดังนั้นกิจวัตรประจำวันของวชิรราชวิทยาลัยเปรียบเสมือนสถานการณ์จำลองในการใช้ชีวิตที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติและบุคลิกภาพทักษะชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับบริบทไทย การจัดศึกษาแบบวิถีชีวิตราชวชิรเป็นการจัดการศึกษาที่พัฒนามนุษย์อย่างสมบูรณ์ทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาที่สอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์สอดคล้องกับในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมจิตใจของเยาวชนมีจำนวนมาก โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินการให้ทันต่อความเป็นไปของโลก ในขณะเดียวกันก็ต้องดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของโลก วชิรราชวิทยาลัยได้ยึดมั่นในพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการอบรมนักเรียนมาโดยตลอด และปรับปรุงการดำเนินงานให้เหมาะสมแก่สมัยอย่างรู้เท่าทัน (ภานุพงศ์ เวชชาชีวะ, 2540) วิถีชีวิตราชวชิรจึงเป็นส่วนที่เสริมการดำเนินชีวิต คือ เป็นกระบวนการทางพุทธิปัญญา ความเป็นองค์รวมของบ้าน-วัด-โรงเรียน นี้ จึงสอดคล้องกับจริยธรรมตามความหมายที่แท้จริง ซึ่งจริยธรรมนั้น คือ ครรลองหรือวิถีการดำเนินชีวิตที่มีทั้งการควบคุมกาย-ใจ ให้มีพฤติกรรมเป็นปกติ (ศีล) การฝึกสติและสมาธิ (สมาธิ) เพื่อให้เกิดการรู้แจ้งเห็นจริง (ปัญญา) เป้าหมายทางการศึกษาของวิถีชีวิตราชวชิรจึงเป็น **ไตรสิกขา** และเป็นการอบรมนิสัยกล่อมเกล่าให้เด็กมีไตรสิกขาเพื่อจะได้เติบโตและพัฒนาชีวิตที่งดงามอย่างไม่หยุดยั้ง เนื่องจากการเสริมสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวข้อความว่า **ข้าต้องการให้การศึกษาเป็นสิ่งที่งดงาม จนทำให้เด็กที่ออกไปแล้วหวนกลับมาคิดถึงในวันข้างหน้าด้วยความภาคภูมิใจ**

2) **จริยศาสตร์จากหลักสูตร กิจกรรม ชมรมและสมาคม** พบว่า หลักสูตร กิจกรรม ชมรม สมาคม มีการปรับและยืดหยุ่นตามกระบวนการเรียนรู้ตามพลวัตการศึกษาในบริบทไทย โดยอาศัยกรอบความคิดของการศึกษาอย่างเป็นองค์รวมรอบด้าน ทักษะ สาระ และคุณค่า จัดการศึกษาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมาโดยตลอด ส่วนที่เพิ่มเติมให้ทันต่อโลกได้แก่ การนำเทคโนโลยี

สารสนเทศและการใช้เทคโนโลยีอย่างฉลาดรู้ เนื่องจากในโลกปัจจุบัน สารการเรียนรู้มากมาย นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ทั่วโลกได้ด้วยตนเอง การปลูกฝังทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะการเรียนรู้ด้วยการทำเอง และฝึกฝนให้มีความคล่องแคล่วจนเป็นความเคยชินติดตัวแม้เมื่อออกจากโรงเรียนไปแล้ว ด้วยเหตุนี้ หลักสูตรของวชิราวุธวิทยาลัยจึงได้จัดกลุ่มสาระที่จำเป็นด้านต่าง ๆ ไว้เพื่อเตรียมให้นักเรียนวชิราวุธฯ เติบโตไปเป็น “ผู้ซึ่งเต็มใจคอยกระทำการหนักอันอนาคตจะพื้งนำมาให้ไม่ว่าชนิดใด” เพื่อสร้างเยาวชนของชาติให้มีคุณลักษณะและอุปนิสัยเป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว องค์ผู้พระราชทานกำเนิดโรงเรียน รวมทั้งเผยแพร่แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นี้ ให้แพร่หลายต่อไป

หลักสูตร กิจกรรม ชมรมและสมาคม เป็นการบูรณาการทั้งสาระ ทักษะด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะการทำงาน ด้วยการอบรมบ่มนิสัย การสร้างคุณค่า และทัศนคติที่พึงประสงค์ หล่อหลอมให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และคุณค่าด้านจริยศาสตร์ ดังนี้

1) คุณค่าด้านการอบรมบ่มนิสัยที่ทำเป็นกิจวัตรหล่อหลอมให้เกิดเกิดความรับผิดชอบ มีศีลธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การกล่อมเกล่าให้เป็นเป็นผู้ที่มีศีลธรรมทั้งในระหว่างที่ศึกษาและแม้จบออกไปในภายภาคหน้า มีความสัมพันธ์ต่อผู้อื่นและต่อสังคมโดยรวม เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพกฎกติกา ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2) คุณค่าของกระบวนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยทักษะชีวิตควบคู่กับการให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต หล่อหลอมให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าและตระหนักในสิ่งที่เรียนรู้ เห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่นเสริมสร้างทัศนคติด้านบวก

3) คุณค่าของการทำกิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วมทั้งชุมชนและการรับใช้สังคม เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมดนตรี กิจกรรมกีฬา ฝึกการเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ สังคมและประเทศ สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตอย่างสมดุล

4) คุณค่าด้านการเสริมสร้างกิจกรรมการเรียนรู้จากการให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ ข้อมูล การใช้เทคโนโลยีอย่างฉลาดรู้ นำมาสู่การพัฒนาทักษะ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดอย่างเป็นระบบและมีแบบแผนในการดำเนินชีวิต

5) คุณค่าที่เกิดจากการจัดศึกษาของวชิราวุธวิทยาลัย ทั้งด้านวิชาการและการพัฒนาชีวิตเป็นสังคมตัวอย่างของการฝึกฝนให้เยาวชนที่อยู่ร่วมกันต่างความคิด ต่างฐานะ ต่างครอบครัว มาอยู่ร่วมกัน เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในหมู่คณะ หล่อหลอมการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การปรับตัว การให้เกียรติและการรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

6) คุณค่าที่เกิดจากหลักสูตรวิถีวิชาวุธ มุ่งพัฒนาเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีศาสนา ผู้ดี มีความรู้ บุคลิกภาพ และสุขภาพที่สมบูรณ์ ผ่านการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนนอกห้องเรียนและการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ เสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อาจกล่าวได้ว่า เป็นต้นแบบของรูปแบบการศึกษาในปัจจุบันที่เรียกว่า “การศึกษาแบบพหุปัญญา ” ซึ่งเป็นการศึกษาที่ไม่ได้เน้นด้านใดด้านหนึ่ง แต่เป็นการศึกษาองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ จากหลายวิชา กิจกรรม ชมรมและสมาคมของวิถีวิชาวุธปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้มีความจงรักภักดี

ต่อชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นผู้มีศาสนา มีสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ เป็นผู้มีจรรยาอันดีงาม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุขและเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ

7) คุณค่าของการเสริมสร้างบุคลิกภาพและอุปนิสัยของวิถีวิตราวุธ ด้วยแนวคิด Character Education จากกิจวัตร กิจกรรม ชุมรม และสมาคมหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตรอบด้าน ทศนคติเชิงบวก พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอนาคต

สรุปได้ว่า คุณค่าด้านจริยศาสตร์ที่หล่อหลอมผ่านการจัดการศึกษาอย่างเป็นองค์รวมเพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยกระบวนการ Character Education การสร้างบุคลิกภาพตามพระราชประสงค์ ด้วยความเชื่อในพฤติกรรมเชิงบวกผ่านกิจวัตรประจำวัน การอยู่ร่วมกัน หลักสูตรและกิจกรรม ชุมรมและสมาคม เป็น ‘ระบบนิเวศการเรียนรู้’ (Learning Ecosystem) โดยยึดมั่นในพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เข้าใจคุณค่าของวิถีวิตราวุธร่วมกัน บ่มเพาะนักเรียน สร้างจากการพำสอนและรับฟังเด็ก ทำความเข้าใจหล่อหลอมความคิดในปรัชญาชีวิต ผ่านศาสนาและปรัชญาวิถีวิตราวุธวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์คุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์

การวิเคราะห์คุณค่าของวิถีวิตราวุธที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพลวัตการจัดการศึกษาในบริบทไทย จากกรอบแนวคิดการวิจัย คุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์ ประกอบด้วย คุณค่าการจัดการศึกษาของวิถีวิตราวุธที่การเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จากการเกิดสุนทรียะจากการศึกษาด้านศิลปะ ด้านดนตรี ด้านกีฬา ด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรม และด้านความงาม ของทัศนศิลป์ภายในโรงเรียน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ จากหลักสูตร กิจกรรม ชุมรม สมาคม ประเพณีและวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของวิถีวิตราวุธ

ผลการวิเคราะห์คุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์ของวิถีวิตราวุธ แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) สุนทรียศาสตร์จากหลักสูตร กิจกรรม ชุมรมและสมาคม

จากการวิเคราะห์คุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์จากหลักสูตร กิจกรรม ชุมรมและสมาคมของวิถีวิตราวุธ พบว่า คุณค่าในการสร้างคุณภาพของการเรียน ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กีฬา ดนตรี ศิลปะ มีการผสมผสานวิถีไทยกับความเป็นสากลทั้งที่เป็นตะวันตกและตะวันออกเป็นการหล่อหลอมให้ผู้เรียน นอกจากจะารู้สึกผ่อนคลาย มีสมาธิ ยังกระตุ้นให้ผู้เรียนมีพรสวรรค์ เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในรากฐานชีวิตของตนเอง

หลักสูตรและกิจกรรมเป็นกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้พัฒนาจิตใจให้นักเรียนเป็นประจำและกระทำอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ บทเพลง กิจกรรมดนตรี กิจกรรมกีฬา กิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น กระบวนการเรียนรู้ทำให้เกิดสุนทรียะทางกาย ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การอบรมด้านจิตใจ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นการฝึกฝนด้านอุปนิสัยและจิตใจไปพร้อม ๆ กับการเสริมสร้างความแข็งแรงทางกายและทางสติปัญญา

หลักสูตรอัตลักษณ์ของวิถีวิตราวุธวิทยาลัย การหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีสุนทรียภาพตามหลักสูตรสุนทรียภาพ (Music and Art Appreciation) หล่อหลอมให้ผู้เรียนมีสุนทรียภาพผ่านการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน นอกห้องเรียนและการทำกิจกรรมเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความประณีตอ่อนโยน สามารถรับรู้และเข้าใจความงาม

ทางศิลปะ เป็นกลไกสำคัญที่จะสร้างให้ผู้เรียนมีคุณภาพรอบด้าน เสริมสร้างทัศนคติในการมองเห็นคุณค่า ความงามของศิลปะ ตามความถนัดและความสนใจ ฝึกฝนทักษะการทำงานเป็นทีม และสนับสนุนการแสดงออก อย่างสร้างสรรค์

2) สุนทรียศาสตร์จากประเพณี วัฒนธรรมของวชิราวุธวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์คุณค่าสุนทรียศาสตร์จากประเพณี วัฒนธรรมของวชิราวุธวิทยาลัย เช่น ประเพณี การแข่งขันรักบี้ฟุตบอล การแข่งขันระเบียบแถว การส่งใบคะแนน การแต่งตั้งหัวหน้านักเรียน พิธีพระราชทาน ประกาศนียบัตรทุนการศึกษา รางวัล แก่นักเรียน และบุคลากรวชิราวุธวิทยาลัย และประเพณีเข็นรถยนต์ พระที่นั่งเสด็จ ซึ่งเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วยทรง พระราชดำริให้โรงเรียนรักษารัตนนิยมและวชิราวุธวิทยาลัยได้ปฏิบัติสืบมาเป็นต้น วัฒนธรรมของวชิราวุธ วิทยาลัย มีค่านิยมองค์กรที่เข้าใจ คุณค่า ประชญาของโรงเรียนและพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวร่วมกัน เช่น การวางตัว มารยาทหรือกาลเทศะในสถานที่ต่าง ๆ ในงานหรือกิจกรรม ต่าง ๆ ของโรงเรียน การแต่งกายอย่างเหมาะสม วชิราวุธวิทยาลัยมีเครื่องแบบพระราชทานของนักเรียนและ บุคลากรวชิราวุธวิทยาลัยสำหรับในงานพิธีการต่าง ๆ ของโรงเรียน นอกจากนั้นประเพณีและวัฒนธรรมที่กล่าวไป เบื้องต้นหนึ่งในประเพณีของวชิราวุธวิทยาลัย คือ การร้องเพลงในงานสำคัญต่าง ๆ รวมถึงเพลงเชียร์กีฬา ผู้วิจัย ขอยกตัวอย่าง ดังนี้ เพลงโรงเรียน 1) เพลงมหาวชิราวุธราชสดุติ ประพันธ์ โดยท่านผู้หญิงดุจจิ มาลากุล ณ อยุธยา และทำนองโดย โฉลก เนตรสูตร เป็นเพลงประจำโรงเรียนมักถูกขับร้องในงานพิธีสำคัญ เพื่อเทิดทูน พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระผู้สถาปนาโรงเรียน 2) เพลง Graduates Song Goodbye เป็นเพลงภาษาอังกฤษทำนองและเนื้อร้องโดย F.Rico ถูกขับร้องในงานพระราชทาน ประกาศนียบัตรนักเรียนเก่า โดยนักเรียนปัจจุบันที่กำลังจะจบการศึกษา เนื้อหาของเพลงนั้นเพื่อนึกถึงอนาคต เมื่อออกไปจากโรงเรียน และรำลึกถึงชีวิตในโรงเรียน 3) เพลงอีกสี่สิบปี ประพันธ์โดยท่านผู้หญิงดุจจิ มาลากุล ณ อยุธยา ทำนองนั้นคัดมาจาก Forty Years On ของโรงเรียนแฮร์โรว ในอังกฤษ มักถูกร้องในงานราชพิธีสำคัญ เนื้อหาในเพลงเพื่อรำลึกถึงชีวิตในโรงเรียน 4) เพลงเราเด็กในหลวง พระราชนิพนธ์โดยพระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำนอง สิงโตเล่นหาง เป็นเพลงกลอนบรรเลงโดยวงดนตรีไทย เป็นเพลงปฏิญาณนึกถึง ความสำคัญของนักเรียนมหาดเล็ก ดังมีตัวอย่างท่อนจบว่า "รักษาชาติศาสนาว่าจะตาย เป็นผู้ขายชาติไทย ไม่ล้มเอ๋ย" 5) เพลงเชียร์กีฬา มักถูกขับร้องในการแข่งขันรักบี้ระหว่างโรงเรียน นอกจากนั้นสำหรับการแข่งขัน ภายในแต่ละคณะก็จะมีเพลงเชียร์กีฬาของตัวเองอีกด้วย 6) เพลงจรรยานักกีฬา เป็นเพลงกลอนมักถูกขับร้อง ก่อนการแข่งขันกีฬาระหว่างคณะ เพื่อนึกถึงจรรยาของนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ผลการคุณค่าสุนทรียศาสตร์ จากประเพณี วัฒนธรรม พบว่า ประเพณีและวัฒนธรรมเหล่านี้ หล่อหลอมผู้เรียนในรูปแบบของกิจวัตร การใช้ชีวิตในโรงเรียนประจำวัน เห็นคุณค่าจากภายในสู่ภายนอก ช่วยกล่อมเกลาและขัดเกลาจิตใจผ่านจารีต ประเพณี พิธีการที่เป็นแบบแผนและแนวปฏิบัติ เป็นคุณค่าที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ วัฒนธรรมของวชิราวุธวิทยาลัย มีค่านิยมองค์กรที่เข้าใจคุณค่า ประชญาและพระบรมราโชบาย

ของพระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวร่วมกัน เสริมสร้างสุนทรียะ ความภาคภูมิใจ การรำลึกในสิ่งที่ดีงาม ความซาบซึ้ง และความเป็นวิถีชีวิตราชูธ

สถาปัตยกรรมภายในโรงเรียน ได้แก่ อาคารเรียนและทัศนศิลป์ภายในโรงเรียน เช่น ตึกวิชรมงกุฎ อาคารเพชรรัตน์ อาคารสุวัฒนา อาคารประชาธิปไตย ตึกวิชราฐานุสรณ์ อาคารเวสสุกรรม อาคารวิชราวุธ 100 ปี หอประวัติหอนาฬิกา ซึ่งลักษณะของหอประชุม หอนาฬิกา อาคารจิตรลดา และตึกขาว เป็นอาคารที่มีรูปแบบของสถาปัตยกรรมไทย ผสมผสานสถาปัตยกรรมตะวันตก นอกจากนี้ ในส่วนของหอพักหรือคณะที่เปรียบเสมือนบ้านของนักเรียนเพราะอาคารที่จัดเป็นตึกครูและนักเรียนนั้น ในพับลิคสกูลของอังกฤษ คือ บ้านพักของนักเรียนที่อยู่ประจำในโรงเรียน เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ให้โรงเรียนนี้เป็นเสมือนพระอารามหลวงประจำรัชกาล จึงโปรดเกล้าฯ ให้เรียกบ้านของนักเรียนในโรงเรียนนี้ว่า “คณะ” เช่นเดียวกับการเรียกหมู่กุฏิสงฆ์ในพระอารามซึ่งรวมหมู่กัน โดยมีครูกำกับกับคณะ หรือ House Master หรือที่เรียกกันว่าผู้กำกับคณะ เป็นเสมือนพระภิกษุอาวาสที่ทำหน้าเจ้าคณะปกครองดูแลสงฆ์ โดยจะถูกแบ่งเป็นสองฝั่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 คณะเด็กเล็ก ได้แก่ คณะสนามจันทร์ คณะนันทอุทยาน และคณะสราญรมย์ คณะเด็กในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ทั้งนี้ มีด้วยกันอยู่ 6 คณะ คือ คณะผู้บังคับการ คณะดุสิต คณะจิตรลดา คณะพญาไท คณะจงรักภักดี และคณะศักดิ์ศรีมงคล

วิชราวุธวิทยาลัยมีความโดดเด่นด้านงานสถาปัตยกรรม ในการก่อสร้างโรงเรียนถาวรที่สวนกระเจ้านั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีแนวพระราชดำริว่า วิชาช่างของไทยเคยเจริญรุ่งเรืองมาอย่างยาวนาน แต่คนไทยในยุคหลังพากันหลงลืมและหันไปนิยมงานช่างแบบตะวันตก โดยคิดกันไปว่าเป็นของทันสมัยทั้งที่ไม่เหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองไทย เมื่อออกแบบก่อสร้างโรงเรียนมหาดเล็กหลวงจึงได้โปรดเกล้าฯ ให้นายเอ็ดเวิร์ด ฮิลลี (Edward Healey) อาจารย์ใหญ่โรงเรียนช่างของสามัญจารย์เป็นผู้ออกแบบก่อสร้างเดินทางไปศึกษารูปแบบศิลปกรรมไทยฝีมือชั้นครูที่จังหวัดสุโขทัย หอประชุม (หอสวด) และตึกนอนนักเรียนที่สี่มุมโรงเรียน โดยนายฮิลลีเป็นผู้ออกแบบร่วมกับพระสมิทธเลขา (ปลั่ง วิภาตะศิลปิน) นายช่างออกแบบของกรมศิลปากร จึงเป็นผลงานสถาปัตยกรรมที่มีรูปลักษณะโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งในแวดวงสถาปัตยกรรมไทยเรียกว่า “สถาปัตยกรรมพระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว”

ดังนั้น คุณค่าสุนทรียศาสตร์จากสถาปัตยกรรมหรือทัศนศิลป์ภายในโรงเรียนเป็นส่วนสำคัญของการหล่อหลอมผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เสริมสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งในรูปแบบกิจกรรมประจำวัน การใช้ชีวิตในโรงเรียนประจำ สร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนทำให้เกิดความผูกพัน อบอุ่น ปลอดภัย การอยู่ร่วมกันหล่อหลอมให้เกิดความห่วงใยและเอาใจใส่ผู้อื่น รู้จักการอนุรักษ์หรือหวงแหนในสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในรากฐานชีวิตของตนเอง

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าแก่นแท้คุณค่าของวิถีชีวิตราชูธที่หล่อหลอมความไทยและความเป็นสากล ด้วยการจัดการศึกษาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ด้านจริยศาสตร์และสุนทรียศาสตร์เป็นพลวัตการจัดการศึกษาตามบริบทไทยและเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 3 ประการ คือ เป็นผู้มีความรู้ ผู้ดี และมีความรู้ ผ่านการจัดการศึกษา

การดำเนินชีวิตของนักเรียนวชิราวุธวิทยาลัยผ่านกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรที่เป็นการจัดการศึกษาแบบองค์รวมที่ประกอบด้วยทักษะ สารระ คุณค่า ซึ่งมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันตามแนววิถีชิราวุธ พัฒนาองค์ความรู้ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมเสมอ สอดรับกับการจัดการศึกษาที่พัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นมนุษย์ที่มีความพร้อม ความดีงามทั้งทางกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ สติและปัญญา เป็นมนุษย์ที่พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสืบทอดการจัดการศึกษา ที่พัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์เพื่อสร้างเยาวชนของชาติให้มีคุณลักษณะและอุปนิสัยเป็นไปตามพระราชประสงค์ของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังยืนสืบไป

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์คุณค่าของวิถีชิราวุธที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพลวัตการจัดการศึกษา ในบริบทไทย ประเด็นในการอภิปรายนี้มีด้วยกัน 2 ประเด็น ดังนี้

1. พระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการจัดการศึกษาของวชิราวุธ วิทยาลัยและบริบทไทย

2. การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

1. พระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการจัดการศึกษาของวชิราวุธ วิทยาลัยและบริบทไทย

วชิราวุธวิทยาลัยเป็นโรงเรียนประจำชายล้วน สถาปนาขึ้นโดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระองค์พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อสร้างโรงเรียนแก่กุลบุตรชาวไทยแทนการสร้างพระอารามซึ่งมีอยู่ มากแล้วนั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระมหากรุณาสถาปนาโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ใน พ.ศ. 2453 แล้ว ก็ได้พระราชทานพระบรมราโชบาย 3 ประการ ให้โรงเรียนใช้เป็นหลักสำคัญในการอบรมสั่ง สอนนักเรียน ดังนี้

1. สอนให้เป็นคนมีศาสนา จะได้มีศีลธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจ

2. สอนให้เป็นผู้ดี จะรู้จักการตรากตรำ ไม่สำรวยหยิบหย่อง จะได้ทำตัวให้เหมาะที่จะเป็นผู้รับใช้คน ไม่ทำตนเป็นคนถือยศศักดิ์ เหยียดหยามผู้อื่น ต้องเป็นผู้กล้าหาญมีระเบียบและมีความกตัญญูกตเวที รักเกียรติ ชื่อเสียงและวงศ์ตระกูลของตัว รู้จักรักหมั่นรักคณะ กล้าเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

3. อบรมให้มีสติปัญญาความรู้จะได้ใช้ในการครองชีพต่อไป

การจัดการศึกษาของวชิราวุธวิทยาลัยในแนวทางพหุบลิตศกุลของอังกฤษมีการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ให้จัดการศึกษาในอันที่จะให้การศึกษาย่อยแปลงเด็กให้เป็นคนหนุ่มที่ผิ้วผายและเป็นพลเมืองดี เป็นการสร้าง บุคลิกลักษณะและให้การศึกษากลายเป็นสิ่งที่พลัดพลินสำหรับนักเรียน ดังนั้น ทางโรงเรียนจึงได้จัดหลักสูตร ที่มีการยืดหยุ่นตามกระบวนการเรียนรู้ โดยอาศัยกรอบความคิดทางการศึกษาอย่างเป็นองค์รวมรอบด้าน ทั้งด้านวิชาการ ด้านดนตรี ด้านกีฬา มีรูปแบบการจัดการศึกษา Characteristics Education เพื่อพัฒนานักเรียน

อย่างสมดุรอบด้านตามวิถีชีวิตวิทยาลัยที่สนองพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการสร้างเยาวชนให้มีความรู้ด้านวิชาการและมีความสามารถด้านดนตรี กีฬา ศิลปะ และสร้างนักเรียนวิทยาลัยให้มีคุณลักษณะพิเศษเฉพาะ คือ ความเป็นสุภาพบุรุษ ความเป็นผู้ดี มีภาวะผู้นำ ซื่อสัตย์ สุจริต มีอุปนิสัยใจคอดี มีความกตัญญู มีความเสียสละอดทน พร้อมรับภารกิจที่จะมีมาในอนาคตและมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

นอกจากนั้น วรพล ศิริชื่นจิตร (2561) จากงานวิจัยเรื่องพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเด็ก (พ.ศ. 2453 – 2468) ได้ศึกษาพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงดำเนินพระราชบรมราโชบายเกี่ยวกับการปลูกฝังเด็ก โดยศึกษากระบวนการที่ทรงใช้ในการปลูกฝังเด็ก ตลอดจนศึกษาผลสืบเนื่องจากการปลูกฝังเด็กในรัชสมัยนี้ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในเวลาต่อมาผลจากการดำเนินพระราชดำริเกี่ยวกับการปลูกฝังเด็กของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวตลอดรัชสมัย ทำให้เข้าใจถึงแนวคิดในการเห็นความสำคัญของเด็กในสังคมไทย และ ศิริณา จิตตจรัส (2561) ได้เขียนบทความศึกษาเรื่อง “แนวคิดตามพระราชดำริในการพัฒนานักการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว” พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับการศึกษาจากต่างประเทศในวัยเยาว์ ทำให้ท่านทรงมีพระราชบุคลิภาพส่วนพระองค์ คือ 1) ความกตัญญูทวดเทวีและมีระเบียบวินัย 2) ความเมตตา กรุณาต่อพวชน 3) ความใฝ่รู้ใฝ่เห็น การมองโลกในแง่ดี 4) รักความเป็นไทย รักชาติ และ 5) มุ่งการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีนำมา ซึ่งแนวคิดตามพระราชดำริในการพัฒนานักการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีดังนี้ 1) วัฒนธรรมภายนอก 2) ความคิดเชิงระบบและมีเป้าหมาย 3) การถ่ายทอดตามวิถีชีวิตของคนไทยและ 4) โลกาภิวัตน์ ส่วนแนวทางและผลในการพัฒนานักการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งระดับบริหาร และระดับปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในด้านการวางแผนการดำเนินการ การติดตามผลด้วยพระองค์เอง และคณะบุคคลและงบประมาณกล่าวคือ 1) การจัดตั้งสถาบันทางศึกษาในระดับพื้นฐานอุดมศึกษา พรบ. การศึกษาระดับประถมศึกษา ที่บังคับให้คนไทยได้เรียนหนังสือ การเรียนรู้เพื่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต 2) ส่งเสริมโดยการพระราชทานทุนการศึกษาทั้งทุนเล่าเรียนหลวงและทุนส่วนพระองค์เพื่อศึกษาในประเทศและต่างประเทศ และ 3) มีแนวคิดในการนำบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น ศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี ผลการพัฒนาการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ช่วงเวลาจะล่วงเลยสมัยรัชกาลพระองค์ท่านมาเนิ่นนานนับกว่า 100 ปี จากแนวทางการทรงงานยังปรากฏผลสืบเนื่องในระดับองค์กร ได้แก่ โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย โรงเรียนฝึกหัดครู โรงเรียนเพาะช่าง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดการศึกษาแบบวิถีชีวิตที่มีการจัดหลักสูตรที่เป็นองค์รวมรอบด้าน โดยไม่ได้เน้นเฉพาะด้านการเรียนวิชาการอย่างเดียว แต่เป็นการจัดการศึกษา ที่กลม่อเกลอาบรมบ่มนิสัย และด้วยเหตุนี้เองการจัดการศึกษาจึงไม่ได้เน้นเฉพาะการเรียนวิชาต่าง ๆ เท่านั้น แต่มีการอบรมสั่งสอน ทั้งโดยครูและจากการที่ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันจากโรงเรียนประจำแบบ Public School ที่มีหลักการสำคัญในการปกครองตนและการปกครองกันเอง โดยวิธีการอบรมบ่มนิสัย กระทำได้ด้วยการจัดให้มีวิถีชีวิตทางจริยธรรมผ่านการอบรมทางศาสนา มีการกระทำตัวให้เป็นพุทธมามกะอย่างเป็นกิจวัตร การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมซึ่งได้แก่ การเล่นเกมกีฬา

และการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะในสมาคมต่าง ๆ สิ่งสำคัญก็คือ การฝึกให้เด็กเป็นสุภาพบุรุษ เด็กทุกคนต้องเล่นกีฬา โดยเฉพาะกีฬาเป็นทีม การเล่นกีฬามีการศึกษา การเคารพกติกา การรู้จักแพ้ชนะทำให้ได้รู้จักความเป็นสุภาพบุรุษ นอกจากนั้นการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ทำให้เด็กต้องรู้จักเห็นแก่ผู้อื่น รู้จักเสียสละ และแบ่งปัน การไม่ข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่า และการอยู่อย่างมีระเบียบวินัย ทำให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นสุภาพบุรุษ คุณลักษณะของสุภาพบุรุษนั้น มีทั้งคุณลักษณะภายในและภายนอก คุณลักษณะภายในคือสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้ว ส่วนคุณลักษณะภายนอกนั้น ได้แก่ การวางตัว การสำรวม ความสุภาพเรียบร้อย ซึ่งเป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยหลักการ 3 ประการ คือ เป็นผู้มีความรู้ มีศาสนา และความเป็นผู้ดี และการจัดการศึกษาแบบวิถีวิชาวุธยังเป็นการจัดการศึกษาที่สร้างพลเมืองให้มนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต

กล่าวโดยสรุป พระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และการดำเนินงานตามแนวทางพระราชดำริของท่านผู้บังคับการในอดีตย่อมถือถือได้ว่าวชิราวุธวิทยาลัย เป็นโรงเรียนที่มีระบบการศึกษาที่สมัยมานับตั้งแต่แรกตั้ง ในปัจจุบันนักคิดชั้นนำของโลก และองค์การสหประชาชาติ การพัฒนาแบบยั่งยืน โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลาง และพัฒนาศักยภาพคนอย่างเป็นองค์รวมรอบด้าน เน้นความสำคัญของวัฒนธรรมจิตวิญญาณ จริยธรรม คุณธรรม การอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสันติ ไม่เบียดเบียนธรรมชาติและสรรพสัตว์เน้นการสัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

อาจกล่าวว่า เมื่อศตวรรษใหม่กำลังจะมาถึง กระแสความคิดเก่าที่เคยผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองก็กำลังแปรเปลี่ยนไปด้วย ระบบความคิดใหม่นี้ ได้แก่ การให้ความสำคัญต่อโลกในฐานะที่เป็นกายาที่มีชีวิต หรือชีวลัย และคนกับโลกจะต้องอยู่ร่วมกัน (Co-habitas) ซึ่งแตกต่างไปจากความคิดในสมัยต้นศตวรรษที่ 20 ที่เน้นความสำคัญของมนุษย์ในการเอาชนะโลกและธรรมชาติควบคู่ไปกับการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาปัจเจกบุคคลให้แข่งขันกัน

โลกในศตวรรษใหม่จะไม่เน้นการพัฒนาตัวเองโดยไม่คำนึงถึงคนอื่นและสิ่งแวดล้อม การศึกษาจะเน้นการพัฒนาาร่วมกัน (Co-development) จะมีการส่งเสริมให้คนเราได้ร่วมกันหาความรู้ ทักษะ และพัฒนาทัศนคติ ค่านิยมด้วยกันร่วมกันปกครองตนเอง ด้วยการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนที่สอดคล้องกับระบบความคิดใหม่ และภาพลักษณ์ใหม่ของมนุษย์ที่ดี

ระบบความคิดใหม่นี้ให้ความสำคัญแก่ การจัดการตนเอง (Self-organization) การกระตุ้นให้คิดอย่างสร้างสรรค์ และแสวงหาสิ่งที่ยากรู้อย่างต่อเนื่อง การศึกษาจึงเป็นส่งเสริมให้คนเราพัฒนาความสามารถที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ และสรรพสิ่งในธรรมชาติได้อย่างไม่เบียดเบียนกัน สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีอยู่ในวชิราวุธวิทยาลัยทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นหลักคิดที่มาจาก พระบรมราโชบาย ลักษณะของที่ตั้งโรงเรียน สภาพแวดล้อมที่ดีเหมือนปากกลางเมืองตึกงามที่มีเอกลักษณ์ไทยสมัยต่าง ๆ หอประชุมที่เปรียบเสมือนโบสถ์ สนามกีฬา วงดนตรี หลายวงนับตั้งแต่วงเครื่องสายไทย วงปี่สก็อต ไปจนถึงวงจุลศรียาญค์และวงโยธวาทิต

ที่สำคัญคือแนวทางที่มีการวางไว้ และสืบทอดกันต่อมา วชิราวุธวิทยาลัยจึงมิใช่โรงเรียนธรรมดาหากเป็นสถานศึกษา เป็นสำนักซึ่งมีคตินิยมประจำใจ เป็นสิ่งที่มีจิตวิญญาณ มีวัฒนธรรม มีศิลปกรรม มีดนตรี มีธรรมชาติและมีเด็กที่อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน นักเรียนวชิราวุธในปัจจุบันและอนาคตจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และ

มีการศึกษา มีความคิดทั้งในแง่ความคิดเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ และความคิดที่เป็นสัมมาทิฐิ รู้จักแยกผิด-แยกถูก มีทั้งสติปัญญาควบคู่กันไป (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2539)

2. การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

จากผลการวิเคราะห์คุณค่าของวิถีชีวิตชาวพุทธ พบว่า แก่นแท้คุณค่าของวิถีชีวิตชาวพุทธที่หล่อหลอมความไทยและความเป็นสากลด้วยการจัดการศึกษาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ด้านจริยศาสตร์และสุนทรียศาสตร์เป็นพลวัตการจัดการศึกษาตามบริบทไทยและเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ 3 ประการ ได้แก่

- 1) ผู้มีศาสนา หมายถึง ผู้มีความประพฤติที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีศีลธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจ
- 2) ผู้ดี หมายถึง การปฏิบัติตนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม มีความอดทน ขยันขันแข็ง สะอาดทั้งร่างกายและจิตใจ ซื่อสัตย์ สุจริต และมีอุปนิสัยใจคอดี และ
- 3) ผู้มีความรู้ หมายถึง เป็นผู้ที่มีสติปัญญา ความรู้ในทางศิลปวิทยาการ และการครองชีพ และเตรียมพร้อมที่จะรับภาระต่าง ๆ ซึ่งจะมีมาในอนาคต

โดยหล่อหลอมผ่านการจัดการศึกษา การดำเนินชีวิตของนักเรียนนิกายพุทธวิทยาลัยผ่านกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมการเรียนรู้ หลักสูตรที่เป็นการจัดการศึกษาแบบองค์รวมที่ประกอบด้วยทักษะ สาระ คุณค่า ซึ่งมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันตามแนววิถีชีวิตชาวพุทธ พัฒนาการความรู้ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมเสมอสอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่พัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นมนุษย์ที่มีความพร้อม ความดีงามทั้งทางกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ สติและปัญญา เป็นมนุษย์ที่พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสืบทอดการจัดการศึกษาที่พัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์เพื่อสร้างเยาวชนของชาติให้มีคุณลักษณะและอุปนิสัยเป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังยืนสืบไป สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนั้นนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2567 ที่มีจุดมุ่งหมาย คือ “ให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คำนึงถึงชาติ ศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม กีฬา ความปลอดภัย ความมีโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา สมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่”

ดังนั้น ตลอดระยะเวลา 100 ปีที่ผ่านมา พระบรมราโชบายในการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนประจำของรัฐ (Public School) ยังคงได้รับสืบทอดไว้อย่างครบถ้วน สิ่งที่จะต้องดำเนินการต่อไปในอนาคต คือ การพัฒนาคุณภาพให้เข้มข้น ส่วนที่เพิ่มเติมให้ทันโลก ได้แก่ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประกอบการเรียนรู้เพื่อสร้างเยาวชนของชาติให้มีคุณลักษณะและอุปนิสัยเป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางด้านดิจิทัลเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ส่งผลทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การดำเนินชีวิตมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอทำให้คนเราต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้เกิดการเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัล มีความสามารถหรือทักษะในการเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์และมีจริยธรรม สอดคล้องกับ ศักดิ์เศรษฐ์ ประกอบผล (2564) บทความวิจัยเรื่อง การเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัลกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์การเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้เกิดการเข้าใจดิจิทัล มีความสามารถหรือทักษะในการเข้าใจ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์และมีจริยธรรม การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นคนเราต้องเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องให้ใครมาบังคับ จากการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน การถาม ประสพการณ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี หรือจากการศึกษาค้นคว้า ตามความต้องการของตนเอง แนวทางการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตมีกระบวนการที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ตระหนักถึงปัญหา ความต้องการและความสนใจของตนเอง 2) กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง 3) ลงมือปฏิบัติ โดยนำตนเองเข้าสู่การเรียนรู้ 4) ทบทวน พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต 5) พัฒนาคุณค่าการเรียนรู้ ด้วยการถ่ายทอดประสบการณ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวทำให้สามารถรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัลและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อันนำไปสู่ “การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์” ที่รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล มีทักษะในการใช้ การเข้าใจ การสร้าง การเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

เป็นแนวทางการจัดการศึกษา นโยบาย หลักสูตร หรือกิจกรรมการเรียนรู้กับวิชาชีพวิทยาลัยและบริบทใกล้เคียง เช่น โรงเรียนประจำ และโรงเรียนเครือข่ายในสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า เป็นต้น และนำผลการวิจัยต่อยอดด้านวิชาการหรือต่อยอดนักวิจัย ทำให้เกิดวิทยาการใหม่ ๆ เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น ทั้งทางด้านทฤษฎีและแนวคิดที่ช่วยส่งเสริมความรู้ทางด้านวิชาการและศาสตร์สาขาต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยราชวดีที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพลวัตการจัดการศึกษาในบริบทไทย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2517). *การสัมมนาเรื่องการศึกษาเพื่อมวลชน*. กรุงเทพมหานคร: ประเสริฐการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- กรรณิรมย์ สุวรรณานนท์. (2524). *พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างรัฐไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- กิริติ บุญเจือ. (2521). *ปรัชญาเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทย วัฒนาพานิช.
- จิตรกร ตั้งเกษมสุข. (2565). *ความเป็นมาของการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2542). *รายงานการวิจัยระบบบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: นครพิมพ์

- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2484). *พระบรมราโชวาทและพระบรมราชานุศาสน์ แสดงคุณาคุณในงานวิชาบูชาพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว*. พระนคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2519). *พระบรมราโชวาทกับวชิราวุธวิทยาลัย*. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ มหาอำมาตย์ตรี พระยาภะรตราชา (ม.ล.ทศทิศ อิศรเสนา) ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2519.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2540). *โคลนติดล้อ*. กรุงเทพมหานคร: วชิราวุธวิทยาลัย.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2540). *เมืองไทยจึงตื่นเกิด*. กรุงเทพมหานคร: วชิราวุธวิทยาลัย.
- มนัสวี ศรีนนท์. (2016). ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษากับพัฒนาการการศึกษาไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร*, 4(1), 84-93.
- รัชดา ภูมิรินทร์วรากล. (2538). *การวิเคราะห์แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการส่งเสริมการศึกษาเพื่อสร้างยุวชนให้เป็นสุภาพบุรุษ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรชาติ มีชูบท. (ม.ป.ป.). *จดหมายเหตุวชิราวุธตอนที่ 31*. สืบค้นจาก http://www.vajiravudh.ac.th/VC_Annals/vc_annal31.htm
- วรพล ศิริชื่นวิจิตร. (2561). *พระราชดำรินพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเด็ก (พ.ศ. 2543-2468) (ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: บุญศิริการพิมพ์.
- สงวน เลิศโชคชัย. (2538). *ความสำคัญของโรงเรียนแบบป่วิศวศกุลต่อการศึกษาไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2478), (วิทยานิพนธ์ประวัติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.

แนวทางการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุดรธานี

Guidelines for Developing an Elderly-Friendly City in Udon Thani Municipality

ธนวิทย์ บุตรอุดม¹ | Thanawit Butrudom¹

ณัฏฐนันท์ สุวรรณวงศ์² | Nathanan Suwannawong²

ดวงสมร กิจโกศล³ | Duangsamorn Kitkosol³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุดรธานี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุดรธานี และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ดำเนินการวิจัยโดยวิเคราะห์เอกสาร (Documents) ได้แก่ เอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลนครอุดรธานี ผู้สูงอายุในพื้นที่ เป็นต้น การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน และการประชุมกลุ่มย่อยโดยการมีส่วนร่วม โดยผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจำนวน 15 คน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพที่พึงอาศัยที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.54 รองลงมาได้แก่ด้านการได้รับความเคารพและความผูกพันทางสังคม มีค่าเฉลี่ย 3.37 อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่เห็นน้อยได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ค่าเฉลี่ย 2.70 ด้านความเป็นพลเมืองและการจ้างงานสำหรับผู้สูงอายุ ค่าเฉลี่ย 1.89 อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เทศบาลนครอุดรธานีควรกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาเทศบาลที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ แนวทางที่สำคัญ คือ การสร้างกลไกในการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ กลไกการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันกับปกครองท้องถิ่น เพื่อสำรวจครัวเรือนผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมาย โดยกลไกดังกล่าวจะเป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างความตระหนักและกระตุ้นให้ครัวเรือนผู้สูงอายุดูแลเอาใจใส่พื้นที่ที่อยู่อาศัยของตนเอง

คำสำคัญ การพัฒนาเมือง, เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ, คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

¹ รองศาสตราจารย์ ดร./ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี/ E-mail: thanawit.bu@udru.ac.th

² รองศาสตราจารย์/ สำนักวิชาศึกษาทั่วไป/ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี/ Email: natthaman.su@udru.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร./ บัณฑิตวิทยาลัย/ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี/ Email: duangsmorn.ki@udru.ac.th

*E-Mail ผู้ส่งบทความ : thanawit.bu@udru.ac.th/ เบอร์โทรศัพท์ 061-5393666/ รับเมื่อ วันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2567/

แก้ไขเมื่อ วันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568

Abstract

Udon Thani Municipality conducts research on recommendations for establishing an elderly-friendly city. The goals are twofold: 1) to investigate the conditions of an elderly-friendly city in Udon Thani Municipality, and 2) to provide guidelines for developing an elderly-friendly city in the same municipality. The research is conducted by evaluating documents particularly those related to case studies of communities that are favorable to seniors, as well as various documents relating to the elderly residents of Udon Thani Municipality. Data Collection' is carried out through questionnaires administered to a sample group of 500 persons alongside small group discussions with key informants (a group of 15 people), who contribute to developing guidelines for the elderly.

According to the study's findings, the elderly in the sample expressed a high level of opinion regarding elderly-friendly home conditions, with an average score of 3.54, followed by respect and social bonding high level of 3.37. The sections with few viewpoints include a low level, with an average of 2.70. In terms of citizenship and work for the aged, the average is 1.89, as well as social involvement and sympathy to the elderly. The study suggests that However, Udon Thani Municipality should establish policies to foster a pleasant community for elderly. One significant strategy is to establish a structure for caring for the elderly, such as collaboration between local government organizations and local governments. It is also recommended to conduct surveys among the target demographic of elderly families. This approach is an important guideline for increasing awareness and encouraging senior households to maintain their own living environments.

Keywords: Urban development, elderly-friendly city, quality of life for the elderly

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของไทยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง 3 - 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้ประเทศเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2543-2544 คือ มีประชากรอายุ 60 ปี คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด นอกจากสัดส่วนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีอีกตัวบ่งชี้หนึ่ง ที่แสดงถึงการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว นั่นคือ “ดัชนีการสูงวัย” (Aging Index) ซึ่งแสดงถึงการเปรียบเทียบ โครงสร้างการทดแทนกันของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) กับกลุ่มประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) โดยดัชนีการสูงวัยมีค่าต่ำกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรสูงอายุน้อยกว่าจำนวนเด็ก แต่ในทางตรงข้ามถ้าดัชนีมีค่าเกินกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรสูงอายุมีมากกว่าจำนวนประชากรเด็ก สาเหตุสำคัญของการเพิ่มสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2558) กล่าวคือ 1) การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์หรือการเกิดน้อยลง และการลดภาวะการตายทำให้คนไทยยืนยาวขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ประชากรวัยเด็กลดลงอย่างรวดเร็วจนนำมาสู่การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรสูงอายุซึ่งมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2558-2573 จะเห็นว่าภาพรวมประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ “สังคมสูงวัย” (Aged Society) และในอีก 10 ปี ข้างหน้าจะเริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Completed Aged Society) (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558)

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจกันเป็นอย่างมากทั้งในระดับชาติและในระดับโลก เนื่องจากมีผลกระทบอย่างกว้างขวางในระดับมหภาค ได้แก่ ผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รายได้ต่อหัวของประชากร การออมและการลงทุน งบประมาณของรัฐบาล การจ้างงานและผลิตภาพของแรงงาน และระดับคุณภาพ ได้แก่ ผลต่อตลาดผลิตภัณฑ์และบริการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการเงินและด้านสุขภาพ การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนสำคัญที่ต้องการการวางแผนอย่างเป็นระบบและเริ่มดำเนินการล่วงหน้า เนื่องจากมาตรการต่าง ๆ หลายประการล้วนแล้วแต่ต้องใช้เวลาในการดำเนินการ กว่าที่จะเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไว้ว่า ควรมีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการออมส่วนบุคคล ได้แก่ 1) ส่งเสริมการทำงานอย่างต่อเนื่องของแรงงานที่มีอายุมากให้สามารถพึ่งตนเองได้ 2) ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างโอกาสทางอาชีพให้กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อย และลดรายจ่ายแก่ประชาชน 3) ส่งเสริมสร้างจิตสำนึกการออม 4) เพิ่มประสิทธิภาพกลไกทางการเงิน ในการจัดทำมาตรการส่งเสริมการออมแตกต่างกันตามกลุ่มเป้าหมาย 5) พัฒนาระบบบำนาญภาครัฐ เช่น นโยบายลดหย่อนภาษีด้านการสะสมเงินสนับสนุนเพิ่มบทบาทสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ เป็นต้น และ 6) การสร้างความเข้มแข็งของโครงข่ายคุ้มครองทางสังคม เพื่อช่วยเหลือกลุ่มที่ไม่สามารถออมได้หรือมีการออมต่ำ โดยส่งเสริมให้องค์กรชุมชน จัดสวัสดิการให้ครอบคลุมประชากรกลุ่มดังกล่าวแทนส่งเสริมการออม (ชมพูนุช พรหมภักดี, 2556)

เมื่อพิจารณาประเด็นผู้สูงอายุในประเทศไทยในช่วงเวลา 2 ปี (พ.ศ. 2561-2562) ที่ผ่านมานั้น พบว่าประเด็นหนึ่งที่มีประชาชนให้ความสนใจได้แก่เรื่อง “เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ” ดังเช่น กระทรวงการพัฒนา

สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) โดยกรมกิจการผู้สูงอายุ (ผส.) เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนภารกิจในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ทั้งในด้านการจัดสวัสดิการ การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ และการเตรียมความพร้อมประชากรผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านสุขภาพในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและตอบสนองความต้องการบริการด้านสุขภาพเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ด้วยสุขภาพที่ดีและปลอดภัย ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนงานด้านต่างๆ ทั้งการจัดสภาพแวดล้อมในระดับชุมชนและเมืองที่มีความปลอดภัยและเอื้ออำนวยต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ (Age-friendly Cities and Communities) การจัดบริการสาธารณะต่างๆ การจัดสถานที่ เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ มีบริการที่จำเป็น (Aged Care Facilities and Institute Care) และภูมิปัญญาด้านสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม (Local Aged Caring Environment) ที่เป็นนวัตกรรมด้วยความคิดริเริ่มของชาวบ้านโดยใช้ภูมิปัญญาในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนซึ่งครอบคลุมทั้งในด้านสภาวะแวดล้อมทางบุคคล (Individual Environment) ทางสังคม (Social Environment) และทางกายภาพ (Physical Environment)

ทั้งนี้ในส่วนของเทศบาลนครอุดรธานี กำลังเข้าสู่สภาพสังคมผู้สูงอายุนั้น เทศบาลนครอุดรธานีได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุภายใต้แผนพัฒนาเทศบาลนครอุดรธานี พ.ศ. 2561–2565 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย รวมทั้งการพัฒนาเมืองศูนย์กลางของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่สำหรับคนทุกกลุ่ม ดังนั้นเมืองที่เป็นมิตรแก่ผู้สูงอายุ (Age-friendly City) มีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อรองรับโครงการต่างๆ ที่จะนำไปสู่การสร้างเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมทั้งในส่วน of ภาคส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของเทศบาลนครอุดรธานี และการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในพื้นที่เพื่อการพัฒนาเมืองที่เป็นไปตามความต้องการของผู้สูงอายุต่อไป การวิจัยในครั้งนี้จึงมีความมุ่งเน้นเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การสร้างเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุดรธานี

วิธีการวิจัย

ส่วนที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์กรณีศึกษาและสภาพการเป็นเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- วิเคราะห์เอกสาร (Documents) ได้แก่ เอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลนครอุดรธานี ผู้สูงอายุในพื้นที่ เป็นต้น

- การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากตัวชี้วัดเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก WHO. Global age-friendly cities: a guide (2023) ใน 7 มิติ โดยเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 500 คน

ส่วนที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โดย

1. จัดเวทีกลุ่มย่อย การประชุมกลุ่มย่อยโดยการมีส่วนร่วม โดยผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุ 15 คน ได้แก่

- ตัวแทนผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 5 คน
- ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 4 คน
- ตัวแทนภาคส่วนงานราชการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน
- ภาคประชาสังคม จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- เอกสาร (Documents) ได้แก่ เอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลนครอุดรธานี ผู้สูงอายุในพื้นที่ เป็นต้น

- การใช้เทคนิคกิจกรรมกลุ่มโดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการจัดประชุมกลุ่มย่อย นำมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อพัฒนาแนวทางการเป็นเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานีต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาสภาพการเป็นเมืองที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุ เทศบาลนครอุดรธานี

การวิจัยเรื่อง การพัฒนายุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 500 คน เพื่อสอบถามความคิดเห็นต่อสภาพการเป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุศึกษาการพัฒนาการเป็นเมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงอายุใน 7 มิติ ผลการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะของผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาคุณลักษณะทั่วไปคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามจากการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญพบว่ามีคุณลักษณะทางประชากร ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามร้อยละ 37 เป็นเพศชาย และเพศหญิง ร้อยละ 63 ทั้งนี้เนื่องจากตามสถิติประชากรเพศหญิงจะจำนวนมากกว่าเพศชาย โดยอายุของ

ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม จากผลการศึกษาพบว่าจะมีอายุอยู่ในช่วงวัยแรงงานคือ อายุ 60 – 70 ปี จำนวน 378 คน คิดเป็นร้อยละ 75.6 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยกลุ่มอายุ 71 – 80 ปี มีจำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ส่วนกลุ่มที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปมีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 6.6 ของกลุ่มตัวอย่างจากทั้งหมด โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 68.80 ปี

จากกลุ่มอายุผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามที่ได้จากการวิจัยจะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุจะอยู่ในช่วงต้นของผู้สูงอายุ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากผู้สูงอายุในช่วงนี้ยังสามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ได้ ทำให้สามารถตอบแบบสอบถามได้ ระดับการศึกษาของผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัยโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 มีระดับการศึกษาประถมศึกษาจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 13.8 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 และจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 25.2 มีการศึกษาในระดับปริญญาจากงานวิจัยหลาย ๆ งานวิจัย พบว่ามีข้อมูลเกี่ยวกับระดับการศึกษาของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกัน ผลการวิจัยพบว่าสถานภาพผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามสมรสแล้วมี จำนวน 328 คน คิดเป็นร้อยละ 65.6 โดยผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามที่โสดจะมีจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0 สำหรับผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามที่หม้ายหรือหย่า มีจำนวน 87 คน คิดเป็นเพียงร้อยละ 17.4 ของกลุ่มตัวอย่างผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แล้ว ร้อยละ 68 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีบุตร จำนวน 2 คน มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.5 รองลงมา ได้แก่ มีบุตรจำนวน 1 คน และจำนวน 3 คน ตามลำดับ ส่วนร้อยละ 5.8 ไม่มีบุตร ซึ่งสัมพันธ์กับสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนหนึ่งที่เป็นโสด

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนากการเป็นเมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงอายุใน ใน 7 มิติ

การวิเคราะห์ในส่วนที่ 2 เพื่อศึกษาสภาพการเป็นเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุที่นำไปสู่พัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โดยการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน ผลการวิจัย พบว่า

ตาราง 1 สภาพการเป็นเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

สภาพการเป็นเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. สภาพแวดล้อมภายนอกและอาคารสถานที่ที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ	2.86	0.81	ปานกลาง
2. ระบบขนส่งมวลชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ	2.95	0.82	ปานกลาง
3. ที่พักอาศัยที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ	3.54	0.80	มาก
4. การมีส่วนร่วมทางสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ	2.70	0.71	ปานกลาง
5. การได้รับความเคารพและความผูกพันทางสังคม	3.37	0.80	มาก
6. ความเป็นพลเมืองและการจ้างงานสำหรับผู้สูงอายุ	1.89	0.85	น้อย
7. การสื่อสารที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ	2.98	0.82	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	2.89	0.80	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพที่พักอาศัยที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.54 รองลงมาได้แก่ด้านการได้รับความเคารพและความผูกพันทางสังคม มีค่าเฉลี่ย 3.37 อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีความเห็นน้อยได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ค่าเฉลี่ย 2.70 และด้านความเป็นพลเมืองและการจ้างงานสำหรับผู้สูงอายุ ค่าเฉลี่ย 1.89 อยู่ในระดับน้อยตามลำดับ

2. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุเทศบาลนครอุดรธานี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามและการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการ Gap Analysis เพื่อหาแนวทางพัฒนาการเป็นเมืองที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลนครอุดรธานี โดยใช้ผลการตอบแบบสอบถามจากความคิดเห็นของผู้สูงอายุในแต่ละด้านนำมาจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อหาสาเหตุและแนวทางแก้ไข้ปัญหาเพื่อพัฒนาการเป็นเมืองที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลนครอุดรธานี ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ประเด็นย่อยได้ ดังนี้

2.1 สภาพแวดล้อมภายนอกและอาคารสถานที่ที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ

ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและอาคารสถานที่ที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ พบว่า เทศบาลนครอุดรธานีมีการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อรองรับการเป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ เช่น แผนการปรับปรุงทางเท้า ทางลาดการปรับปรุงอาคารให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การจัดให้มีสวนสาธารณะที่เพียงพอ เหมาะสม มีบริการห้องน้ำสาธารณะที่เพียงพอ เหมาะสมสำหรับการใช้งานรวมถึงการมีที่นั่งพักสาธารณะที่เพียงพอและเหมาะสม สามารถใช้บริการได้ง่าย เป็นต้น โดยกำหนดเป็นแผนงาน มีการกำหนดนโยบายโดยผู้บริหาร เช่น การดำเนินการสร้างศูนย์นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ บริเวณสวนสาธารณะหนองประจักษ์เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

2.2 ระบบขนส่งมวลชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

(1) การจัดสภาพแวดล้อม บ้ายรถโดยสารประจำทางหรือจุดรับส่ง ควรมีมาตรฐานด้านความปลอดภัยและสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ มีการสำรวจและปรับปรุงให้มีสภาพพร้อมใช้งานได้จริง ยกตัวอย่างในบางจุดพื้นลาดเอียงสำหรับผู้ใช้รถวีลแชร์ รางความลาดเอียงมีความชันมาก ทำให้ไม่สามารถใช้งานได้จริงหรือเมื่อผู้สูงวัยลงจากรถโดยสาร แต่พบว่าทางเท้าบางจุดชำรุด ไม่เรียบ จำเป็นต้องลงสัณจรบนท้องถนนซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย

(2) บริการขนส่งประเภทรถโดยสารสาธารณะส่วนบุคคล ควรมีการสนับสนุนหรือสิทธิในการลดหย่อนค่าโดยสารแก่ผู้สูงอายุ

(3) ควรจัดสวัสดิการรถรับ-ส่งของโรงพยาบาล สำหรับผู้สูงอายุในการพบแพทย์ตามนัดหมาย เพื่ออำนวยความสะดวกในการดูแลสุขภาพและการรักษาที่ต่อเนื่อง รวมถึงการให้คำแนะนำด้านสุขภาพผ่าน

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการสุขภาพเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดี

(4) การส่งเสริมให้เทศบาลฯ สร้างนวัตกรรมด้านการขนส่งและการส่งเสริมการมาใช้จริง เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

(5) การเพิ่มปริมาณรถและรอบที่ให้บริการในบางเส้นทางที่มีจำนวนผู้ใช้ในการเดินทางมาก ผู้สูงอายุหลายรายให้เหตุผลว่าไม่สามารถรอเวลาให้บริการของรถโดยสารได้นาน เนื่องจากสภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรง อากาศร้อนทำให้ผู้สูงอายุอาจเกิดภาวะแทรกซ้อนด้านสุขภาพได้ รวมถึงผู้สูงอายุจึงอยากให้ความสนใจและช่วยเหลือผู้สูงอายุเป็นอันดับแรกในการใช้บริการขนส่งสาธารณะ

2.3 ที่พักอาศัยที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

ที่อยู่อาศัย (Housing) ผู้สูงอายุมีความสามารถในการเคลื่อนไหวลดลง ที่พักอาศัยที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้ สถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมของสังคมเมืองอาจทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่ตามลำพัง เทศบาลฯ ควรจัดให้มีบ้านพักที่มีการออกแบบ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงการมีระบบการดูแลจากชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.4 การมีส่วนร่วมทางสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

(1) มีงานอาสาสมัครสำหรับผู้สูงอายุที่คอยให้ความช่วยเหลือและมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับความสามารถของผู้สูงอายุ โดยการชักชวนของคนในชุมชน รวมทั้งมีการฝึกอบรมหลังเกษียณด้านต่าง ๆ ให้คำแนะนำและมีการจ้างงานสำหรับผู้สูงอายุที่มีค่าตอบแทนที่เหมาะสม

(2) ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการแสดงออกและให้ข้อคิดเห็นในการประชุมในชุมชน

(3) ควรมีการสื่อสารรณรงค์และการรับรู้ หรือโอกาสในการจ้างงาน งานอาสาสมัคร และมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่ได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนเอง เพื่อให้ได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน

2.5 การได้รับความเคารพและความผูกพันทางสังคม

เทศบาลฯ ควรมีกิจกรรมการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ มีบทบาทในการส่งเสริมการให้เกิดความรัก ความเคารพและความผูกพันในชุมชน โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาท ดังนี้

(1) การเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต เช่น กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน

(2) กิจกรรมส่งเสริมการให้ผู้สูงอายุเป็นแหล่งภูมิปัญญา ผู้สูงอายุในฐานะที่มีความรู้และประสบการณ์มาก่อน จะเป็นองค์ความรู้ที่ยิ่งใหญ่สำหรับคนรุ่นหลัง การเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก รวมถึงการใช้ชีวิตจะทำให้คนรุ่นหลังเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้องและดีงาม ที่จะเป็นภาพจำในอนาคตข้างหน้าได้

(3) กิจกรรมส่งเสริมให้เห็นความสำคัญและสร้างความผูกพัน โดยให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เป็นบทบาทสำคัญประการหนึ่งของผู้สูงอายุ จึงทำให้ผู้สูงอายุและชุมชนมีความผูกพัน

กัน และคนในชุมชนมีความรู้สึกว่าผู้สูงอายุคือผู้เป็นใหญ่ในบ้าน ที่ทุกคนจะต้องให้ความเคารพ อาจกล่าวได้ว่าผู้สูงอายุเป็นผู้ให้ความคุ้มครองช่วยเหลือ ผู้ให้ความอบอุ่นร่มเย็น

(4) กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม การพาลูก จูงหลานเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีและศาสนา โดยส่วนมากแล้ว ผู้สูงอายุจะเป็นผู้นำของครอบครัวในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพาบุตรหลานเข้าวัด ทำบุญ เนื่องจากธรรมชาติของผู้สูงอายุจะเข้าไปยังศาสนสถาน เช่น วัด โบสถ์ มัสยิด ฯลฯ เพื่อประกอบกิจกรรมทางศาสนา รวมถึงการทำนุบำรุงศาสนาของตนเอง ซึ่งการพาคนในครอบครัวไปทำกิจกรรมดังกล่าว นอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมกับผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมร่วมกันแล้วยังจะทำให้คนในชุมชนได้ซึมซับวัฒนธรรม และส่งเสริมการเรียนรู้ที่จะเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนที่ตนเองอยู่ด้วย

2.5 ความเป็นพลเมืองและการจ้างงาน

จากผลการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการจ้างงานหรือการสร้างอาชีพในจำนวนน้อย อาจเนื่องมาจากหลาย ๆ ปัจจัย ทั้งตัวผู้สูงอายุเองที่ไม่สามารถทำงานได้ หรือสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น เทศบาลฯ ควรมีการดำเนินการเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองและการจ้างงานสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

- (1) ส่งเสริมการจ้างงานทั้งเต็มเวลาและไม่เต็มเวลา ทั้งในระบบและนอกระบบ
- (2) ส่งเสริมการฝึกอาชีพและจัดหางานให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้สูงอายุ
- (3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อจัดทำกิจกรรมเสริมรายได้โดยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม
- (4) ประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อให้มีโครงการจ้างงานสำหรับผู้สูงอายุในงานที่สามารถทำได้

(5) การให้ผู้สูงอายุเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล เพื่อให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมและเกิดความรู้สึกเป็นพลเมืองของเทศบาล

2.6 การสื่อสารที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

การสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จำเป็นต้องมีการสื่อสารที่ดีเพื่อให้ทุกคนในชุมชนเข้าใจ และเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในครอบครัวในการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสุขภาพได้อย่างทันทั่วทั้งบุคคลที่สำคัญในการสื่อสารระหว่างผู้สูงวัยกับชุมชนเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรนั้น คือ ผู้ประสานงานในชุมชน และที่สำคัญ คือ ตัวของผู้สูงอายุเอง เพื่อป้องกันปัญหาที่จะตามมา จะได้ใช้ชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีทักษะในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ โนม่น้าวใจคนในชุมชน และปรับเปลี่ยนทัศนคติให้เป็นเชิงบวกในส่วนของผู้ที่สื่อสารให้กับผู้สูงอายุในชุมชน อาจเป็นผู้นำชุมชน หรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน อาสาสมัครในชุมชน โดยเทศบาลฯ ควรใช้กลไกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่เป็นที่คุ้นเคยกับผู้สูงอายุ ซึ่งควรจะต้องมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ และมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ สิ่งที่เทศบาลฯ ควรส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนในการสื่อสารต่อผู้สูงอายุ คือ การเข้าใจประสบการณ์ของผู้สูงอายุอย่างลึกซึ้งและเข้าใจความหมายของการส่งเสริม

สุขภาพอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพของตนเอง ตลอดจนพฤติกรรมสุขภาพที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ด้วย นอกจากนี้ ยังควรคำนึงถึงปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ด้วย เช่น เทศบาลฯ จัดให้มีการเยี่ยมบ้าน เพื่อสื่อสารกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยการเยี่ยมบ้านแต่ละครั้งอาจมีกลุ่มคนผู้มีความชำนาญในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในลักษณะต่าง ๆ เช่น ผู้บริหารเทศบาล ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นอกเหนือจากผู้นำชุมชนในฐานะผู้สื่อสารให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีในตัวผู้สูงอายุด้วย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาบริบทและการวิเคราะห์เอกสาร (Documents) และการจัดเก็บข้อมูลจากผู้วิจัยนำมาเป็นอภิปรายผลเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายพัฒนาเทศบาลที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุใน 7 มิติ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายนอกและอาคารสถานที่ที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ

แนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาเทศบาลที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเรื่องที่อยู่อาศัยที่มีความสะอาด แนวทางที่สำคัญ คือ การสร้างกลไกในการดูแลที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ เช่น กลไกการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับปกครองท้องที่ เพื่อสำรวจครัวเรือนผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมาย โดยกลไกดังกล่าวจะเป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างความตระหนักและกระตุ้นให้ครัวเรือนผู้สูงอายุดูแลเอาใจใส่พื้นที่ที่อยู่อาศัยของตนเอง ทั้งนี้ครัวเรือนของผู้สูงอายุในแต่ละครัวเรือนจะมีความแตกต่างกันในเชิงกายภาพและในเชิงบริบท กล่าวคือ ลักษณะบ้านและที่อยู่อาศัยนั้น จะมีความแตกต่างกัน อาทิ โครงสร้างของบ้าน ระยะเวลาของที่อยู่อาศัย เป็นต้น เพราะฉะนั้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุให้มีความสะอาด จึงต้องใช้กลไกความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการระดมทรัพยากรสนับสนุนสิ่งของที่เป็นในการดูแลสภาพแวดล้อมของครัวเรือนผู้สูงอายุ รวมถึงสร้างกลไกในพื้นที่สร้างความตระหนักรู้ กระตุ้นการดูแลที่อยู่อาศัยหรือการสร้างความร่วมมือกับปกครองท้องที่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันกับครัวเรือนผู้สูงอายุได้ ในกรณีที่ผู้สูงอายุนั้นไม่มีผู้ดูแล หรือไม่มีญาติคอยช่วยเหลือ การระดมทรัพยากรทั้งสิ่งของ และกำลังคนจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ในบางกรณีที่ผู้สูงอายุนั้นไม่สามารถอาศัยที่อยู่อาศัยของตนเองได้ อันเนื่องมาจากอาจจะมีความทุพพลภาพ ไม่ปลอดภัย ดังนั้นทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีแผนในการสร้างที่พักพิงเพื่อให้ผู้สูงอายุ ดังที่ ภูมิวัฒน์ พรวนสุข (2558) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดแพร่ พบว่าแนวทางประการหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุควรจัดการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและตั้งศูนย์ที่พักพิงชั่วคราวของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมและปลอดภัย

2. ระบบขนส่งมวลชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

การกำหนดอัตราค่าโดยสารรถสาธารณะมีความเหมาะสม มีระบบขนส่งสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุในการไปสถานที่ต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล สวนสาธารณะ ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น ในแนวทางดังกล่าว บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันได้มีการพัฒนาการให้บริการสาธารณะ โดยการให้บริการผู้สูงอายุสามารถเดินทางไปโรงพยาบาลทั้งในยามที่จำเป็นต้องพบแพทย์ หรือการเดินทางไปโรงพยาบาลเมื่อมีเหตุเร่งด่วน

โดยมีแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวม กล่าวคือ การพัฒนาระบบติดต่อสื่อสารให้กับผู้สูงอายุได้ใช้ติดต่อสื่อสารร่วมกับศูนย์ประสานงานดูแลผู้สูงอายุที่มีความทันสมัย เข้าใจง่าย สามารถนำไปปรับใช้ให้กับผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม นำไปสู่การอำนวยความสะดวกในการรับ-ส่งผู้สูงอายุ ในภารกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในภารกิจด้านสาธารณสุข ดังที่ พิชยากร ชวกร และปภาวดี มนตรีวัต (2566) ได้ศึกษาโครงการนวัตกรรม “โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริการการแพทย์ฉุกเฉินย่านยาวปลอดภัยด้วย RTI-TEAM (SMART EMS: ระบบการแพทย์ฉุกเฉินอัจฉริยะ)” ขององค์การบริหารส่วนตำบลย่านยาว อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดสกลนคร ที่ได้ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกผู้สูงอายุ โดยให้ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบสารสนเทศในการให้ความช่วยเหลือทางสาธารณสุขสามารถเข้าถึงและใช้งานระบบการช่วยเหลือของทางองค์การบริหารส่วนตำบลย่านยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ที่พักอาศัยที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

แนวทางที่สำคัญในการพัฒนาที่พักอาศัยที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมากเพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุให้มีความครอบคลุม เพราะฉะนั้นกระบวนการพัฒนาที่พักอาศัยที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุจึงมีความสัมพันธ์กับการระดมทรัพยากรทั้งวัสดุที่เกี่ยวข้องกับการสร้างที่พักอาศัย การออกแบบที่เหมาะสมในแบบบ้านที่พักอาศัย เป็นต้น แนวทางที่สำคัญจึงต้องสร้างกระบวนการทำงานเชิงบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและเอกชน ระดมทรัพยากรทั้งในส่วนของวัสดุ และกำลังคน ร่วมด้วยช่วยกันแก้ไขปัญหาเรื่องที่พักอาศัย ซึ่งในหน่วยงานภาครัฐได้มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว อาทิ โครงการบ้านมั่นคง เป็นต้น แต่ทั้งนี้การตอบสนองความต้องการอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว ถือว่ามีความจำเป็นต่อการทำงานในด้านนี้ การสร้างเครือข่ายร่วมกันจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการระดมทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น ดังที่ ดวงใจ พุทธวงศ์ และคณะ (2565) ได้ดำเนินโครงการวิจัย “การพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบ เบ็ดเสร็จและแม่นยำ พื้นที่จังหวัดลำปาง” ที่ได้มีการค้นหา สอบถามข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดลำปาง และนำไปสู่การสร้างกลไกความเชื่อเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้สร้างความร่วมมือบูรณาการการทำงานร่วมกัน ส่งผลให้เกิดการส่งต่อความช่วยเหลือระดมทุนกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ เป็นต้น

4. การมีส่วนร่วมทางสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

ในประเด็นการมีส่วนร่วมทางสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการพัฒนาผู้สูงอายุ ในมิติทางอารมณ์ รวมถึงทางสุขภาพ เพราะฉะนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีแนวทางการจัดกิจกรรมร่วมกันกับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง แนวทางการกำหนดนโยบายการมีส่วนร่วมทางสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จะสัมพันธ์กับกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันกับผู้สูงอายุ ซึ่งมีความหลากหลาย และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ได้ อาทิ การพัฒนาทางสุขภาพร่างกาย การพัฒนาด้านสังคม เป็นต้น ทั้งนี้กระบวนการกำหนดนโยบายหรือการออกแบบกิจกรรมถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นหลักที่มีความสำคัญต่อการสร้างกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีความเหมาะสม

ดังนั้น การออกแบบกิจกรรมควรต้องมีการสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุที่เข้าร่วม และสร้างการมีส่วนร่วม ในการออกแบบกิจกรรมร่วมกันกับผู้สูงอายุ ดังที่ผลการศึกษาของประยูร อิมิวัตร์ และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ได้สำรวจระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในตำบลห้วยม อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเพื่อสังเคราะห์แนวทางการ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งมีกระบวนการ ศึกษาข้อมูลผู้สูงอายุ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการสร้างกิจกรรมที่เหมาะสม อาทิ กิจกรรมรื้อคนรื้อดวงใจ ร้อย ความห่วงใยแก่ผู้สูงวัยในชุมชน รวมถึงประเด็นการมีส่วนร่วมทางสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จะต้องมีการสร้างพื้นที่ เพื่อดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุในการรวมกลุ่ม และทำกิจกรรม ได้เป็นฐานในการเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจึงเป็นฐาน ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนในชุมชน

5. การได้รับความเคารพและความผูกพันทางสังคม

ประเด็นการได้รับความเคารพและความผูกพันทางสังคม เป็นการออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุ ในพื้นที่สามารถมีบทบาทการทำงานร่วมกันในสังคม เป็นส่วนหนึ่งที่ทำเนิกร่วมกันในสังคม การเป็นกลุ่มชมรม เพื่อปฏิบัติภารกิจในสังคม เช่น การจัดการขยะ การเยี่ยมเยียนผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุติดเตียงที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ การรวมกลุ่มชมรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมสันติภาพ การแสดงออกงานต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ แนวทางการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการได้รับความเคารพและความผูกพันทางสังคม จึงต้องมีการผลักดัน ให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมในการทำงานในสังคม โดยมีกรณีศึกษาตัวอย่างที่ปรากฏเด่นชัดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนหลายแห่งที่มีการดำเนินการผลักดัน การรวมกลุ่ม เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงแก้ว อำเภอสี จังหวัดลำพูน ได้ดำเนินโครงการแผนที่เดินดิน เพื่อให้กลุ่มผู้สูงอายุบริหารจัดการโครงการที่เกี่ยวข้องกับการคัดแยกขยะ นำไปสู่การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ที่มีบทบาทร่วมกันทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการทำงานร่วมกันกับประชาชนในพื้นที่ เพราะฉะนั้น หน้าที่ที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือการสนับสนุนผลักดันการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ และให้แนวทาง สถานที่ อุปกรณ์ เพื่อให้กลุ่มมีบทบาทต่อสังคม และขยายสมาชิกกลุ่ม เพื่อความยั่งยืนต่อไป

6. ความเป็นพลเมืองและการจ้างงาน

ประเด็นความเป็นพลเมืองและการจ้างงาน ที่เกี่ยวข้องกับโอกาสต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุนั้น แนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดการจ้างงานดังกล่าว จะต้องเป็นการกำหนดนโยบายการทำงาน เชิงบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานที่มีความหลากหลาย ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นช่องทางในการจ้างงาน โดยมีการสนับสนุนที่หลากหลายมิติ ดังนี้ ประการที่หนึ่งมิติการพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพ กล่าวคือ การร่วมมือบูรณาการสร้างนวัตกรรมการผลิตให้เกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อสร้างประสิทธิภาพ ความสะดวกและ เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และประการที่สองมิติทางการตลาดที่มีการส่งเสริมรองรับผลผลิต ที่จะเกิดขึ้นจากการส่งเสริมของหน่วยงาน การหาตลาดเพื่อรองรับกับกิจกรรมการจ้างงาน ส่งเสริมอาชีพให้กับ ผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดรายได้ที่มั่นคง และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวิทย์ บุตรอุดม และวิศห์ เศรษฐกร (2562) ที่พบว่าผลการทบทวนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า

สามารถกำหนดแนวทางในการทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดย 1) เพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมของผู้สูงอายุ 2) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในการช่วยเหลือพึ่งพาตนเองได้ โดยส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ 3) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองของผู้สูงอายุ โดยดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ และศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุและ 4) เสริมสร้างค่านิยมที่ดีในการปฏิบัติตนให้มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี

7. การสื่อสารที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

ประเด็นเรื่องการสื่อสารที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุถือว่าเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญกับความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ของผู้สูงอายุ เนื่องจากการรับรู้ข่าวสารทางสารสนเทศนั้น เป็นสิ่งที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ขึ้นอยู่กับพื้นฐาน และบริบทของผู้สูงอายุในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งนี้แนวทางการกำหนดนโยบายดังกล่าวจึงต้องให้ความสำคัญกับการสำรวจผู้สูงอายุในพื้นที่และความพร้อมของอุปกรณ์ในการสื่อสารต่าง ๆ ว่ามีความเหมาะสมอย่างไร อาทิ บางพื้นที่มีความพร้อมของอุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถใช้งานได้สำหรับผู้สูงอายุ องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถวางแผนพัฒนาการสื่อสารโดยให้ความรู้ จัดตั้งศูนย์การประสานงานสื่อสาร รวมถึงส่งเสริมการสร้างเครือข่ายสัญญาณที่มีความเหมาะสมในพื้นที่ได้ ทั้งนี้ ในบางพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางบริบทสังคมที่มีความใกล้ชิดหรือมีกลไกการทำงานร่วมกันของปกครองท้องที่รูปแบบของการแจ้งข้อมูลข่าวสาร อาจจะออกแบบให้ควบคู่กับกิจกรรมที่ต้องดำเนินการพบเจอกับผู้สูงอายุ อาทิ การแจ้งข่าวผ่านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีการตรวจเยี่ยมผู้สูงอายุในพื้นที่ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) การให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในแต่ละช่วงวัย โดยกำหนดนโยบายแผนงาน โดยเป็นผู้สนับสนุนอย่างจริงจัง
- 2) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุตามเป้าหมายของเทศบาลนครอุดรธานีในการมุ่งสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City)
- 3) การเปิดโอกาสให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อให้เกิดเมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปัญหาของผู้สูงอายุโดยเน้นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้น การวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกในการที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (Aging Society in Thailand). *บทความวิชาการสำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา*, 3(16), 1-19.
- ดวงใจ พุทรวงศ์ และคณะ. (2565). การพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ พื้นที่จังหวัดลำปาง(รายงานวิจัย). หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท).
- ธนวิทย์ บุตรอุดม และวิศห์ เศรษฐกร (2562). แนวทางการจัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*. 7(2), 72-82.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2558). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ประยูร อิมิวัตร์ และคณะ. (2562). แนวทางการพัฒนาชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 7(2), 364-378.
- พิชยากร ชวกร และปภาวดี มนตรีวัต. (2566). *ต้นแบบแห่งความสำเร็จองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ 2565*. สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- ภูมิวัฒน์ พรวนสุข. (2558). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดแพร่. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์*, 10(1), 77-87.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2558). *โครงการศึกษารูปแบบการบริการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุพิการ(รายงานวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- WHO. (2023). *Age-Friendly Communities*. Retrieved from <https://www.canada.ca/en/public-health/services/health-promotion/aging-seniors/friendly-communities.html>

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศและเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา

Legal Measures Related to Sexual Harassment and Remedies for Victims in Criminal Cases

อาระดา พุ่มไพศาลชัย¹ | Arada pumpaisanchai¹

ภูมินันท์ รุ่งแสง² | Phuminun Rungsang²

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศและเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา” ศึกษาเกี่ยวกับการมาตรการทางกฎหมายกรณีมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศและมาตรการในการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญากรณีที่มีการคุกคามทางเพศเกิดขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายอาญายังไม่ระบุชัดเจนเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ เห็นได้จาก มาตรา 397 เป็นความผิดลหุโทษ ซึ่งครอบคลุมถึงการคุกคามทางเพศที่ไม่รุนแรง อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวยังไม่มีข้อกำหนดเฉพาะที่ชัดเจนสำหรับการคุกคามทางเพศในทุกกรณี ทั้งการกระทำที่ถือเป็นการคุกคามที่ไม่ร้ายแรงตามมาตรา 397 นั้น ยังจะต้องพิจารณาต่อไปอีกว่าเป็นการคุกคามทางเพศหรือไม่ หากใช้ก็อาจถูกลงโทษในความผิดฐานลหุโทษซึ่งเป็นอัตราโทษสถานเบา ส่งผลทำให้ผู้กระทำการคุกคามทางเพศที่มีลักษณะของการกระทำที่ไม่กระทบต่อร่างกายโดยตรงเหมือนเช่นความผิดฐานข่มขืน แม้มีการคุกคามเกิดขึ้นจริงแต่ไม่ใช้การคุกคามทางเพศที่รุนแรง ผู้กระทำอาจไม่มีความผิดตามกฎหมาย และไม่อาจลงโทษผู้กระทำได้ ในทางกลับกัน ผู้ถูกกระทำการคุกคามอาจได้รับความอับอาย หวาดระแวง เครียด ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต และสภาพจิตใจตกเป็นโรคซึมเศร้าและไม่อาจรักษาให้หายได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายจากการถูกคุกคามทางเพศ ควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดนิยามของการกระทำ “การคุกคามทางเพศ” ให้ชัดเจน รวมถึงแก้ไข มาตรา 397 โดยนำวรรคสองและวรรคสาม มาบัญญัติให้การคุกคามทางเพศเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศโดยเฉพาะและกำหนดอัตราโทษให้สูงขึ้น และเพิ่มเติมบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศที่ได้แก้ไขปรับปรุงนั้น ไปยังรายการท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ

คำสำคัญ : การคุกคามทางเพศ, การเยียวยา, ผู้เสียหายในคดีอาญา

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์/ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email : arada.phum@gmail.com.

² นิติกร งานนิติการ/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: Phuminunr1@gmail.com

* E-Mail ผู้ส่งบทความ : Email : arada.phum@gmail.com./ เบอร์โทรศัพท์ 064-1170609/ รับเมื่อ วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ.2567/ แก้ไขเมื่อ วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2568

Abstract

The article titled “Legal measures regarding sexual harassment and compensation for victims in criminal cases” studies legal measures in cases where sexual harassment has been committed and measures to provide compensation for victims in criminal cases regarding sexual harassment.

The results of the study found that the Criminal Code is not clear about sexual harassment. It can be seen from Section 397 that it is a petty offense and covers non-violent sexual harassment. However, the statute does not have specific provisions for any cases of sexual harassment. Besides, any actions that are not serious threats according to Section 397 still need to be further considered whether it is sexual harassment. If so, that person may be punished as a misdemeanor, which is a light penalty. As a result, the person who commits sexual harassment that does not directly affect the victim's body is considered committing unserious sexual harassment that is incomparable to the offense of rape. Therefore, the perpetrator may not be guilty under the law and cannot be punished. On the other hand, the victims of harassment may feel shame, paranoia, and stress that affect their way of life and mental states that fall into depression and cannot truly be cured.

Suggestions for protecting victims of sexual assault are to revise the criminal code by defining the action of "sexual harassment" clearly. Then, amend Section 397 by removing the second and third paragraphs to make sexual harassment a specific gender-related offense and set a higher penalty rate. Furthermore, add provisions for offenses related to sexual harassment that have been revised and improved at the end of the Act on Compensation for Victims and Compensation and Expenses for Defendants in Criminal Cases, B.E. 2001, in order to provide compensation for damages to victims in criminal cases for offenses related to sexual harassment.

Keywords : sexual harassment, remedy, victim of a crime

บทนำ

การคุกคามทางเพศเป็นภัยที่เกิดขึ้นในสังคมหลายรูปแบบซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามสภาพของแต่ละสังคม ฉะนั้นการคุกคามทางเพศมักเกิดขึ้นได้ง่ายตามสถานที่ต่างๆ เช่น สถานที่ทำงาน โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ครอบครัว หรือแม้แต่ในสังคมออนไลน์ บุคคลทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย สามารถตกเป็นเหยื่อของการคุกคามทางเพศได้ ปัจจุบันการคุกคามทางเพศทางสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น ทวิตเตอร์ (Twitter), เฟซบุ๊ก (Facebook), อินสตาแกรม (Instagram), พันทิป, ยูทูบ (YouTube), ไลน์ (Line), จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) เป็นต้น มีการกระทำในลักษณะคุกคามทางเพศเกิดขึ้น เช่น การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ การส่งข้อความก่อกวน ลวนลามทางคำพูด การส่งรูปภาพลามกอนาจาร ก่อให้เกิดการคุกคามทางเพศได้โดยง่าย และการคุกคามทางเพศ เป็นปัจจัยหนึ่งและเป็นการกระทำที่อาจนำไปสู่การกระทำความผิดทางเพศ การล่วงละเมิดทางเพศ อนาจาร การข่มขืนกระทำชำเรา หรือความผิดเกี่ยวกับเพศประการอื่น ๆ ที่มีลักษณะร้ายแรง จะเห็นได้จากสถิติการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของมูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี ประจำวันที่ 29-30 กรกฎาคม พ.ศ.2567 กรณีข่มขืนและอนาจาร จำนวน 12 ราย เป็นสถิติการร้องเรียนเพียง 2 วัน (สถิติการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของมูลนิธิ ปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี ประจำวันจันทร์-อังคาร ที่ 29-30 กรกฎาคม พ.ศ.2567, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2567 <https://www.pavenafoundation.or.th/post/8qmep6lkiyvq>) เราได้เห็นข่าวความรุนแรงทางเพศเกิดขึ้นในสังคมไทยอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งการคุกคามทางเพศมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่มีความรุนแรงน้อยไปจนถึงรุนแรงมาก เช่น การแทะโลมด้วยวาจา การถูกเนื้อต้องตัว การชักชวนนัดแนะในทางเพศ การพยายามข่มขืน และการข่มขืน เป็นต้น ซึ่งเหยื่อที่ถูกคุกคามทางเพศ มีทั้ง เพศชาย เพศหญิง และเพศที่สาม จากการติดตามข่าวการคุกคามทางเพศของไทยรัฐออนไลน์ ทีมข่าวเฉพาะกิจไทยรัฐออนไลน์ รายงานกล่าวถึงสถิติในรอบ 3 ปี คือ ตั้งแต่ 2564-2566 พบว่าเด็กและเยาวชน ถูกล่วงละเมิดทั้งสิ้น 1,097 คน ซึ่งตัวเลขดังกล่าวถือเป็นตัวเลขที่มีการแจ้งความเป็นคดี โดยบางส่วน คาดว่ามากกว่า 50% นั้น อาจจะไม่มีการแจ้งความ แต่หากคำนวณในรอบ 3 ปี หรือ 1,096 วัน ค่าเฉลี่ย คือ ทุก ๆ วัน อาจจะมีเด็กหนึ่งคนถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยกว่า 88% นั้น เป็นเพศหญิง (ทีมข่าวไทยรัฐออนไลน์, 2566)

จากกรณีการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นในสังคมไทย สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครอง ป้องกัน ป้องปราม มิให้เกิดการกระทำความผิดเกี่ยวกับคุกคามทางเพศ ที่ไม่ชัดเจนในส่วนของนิยามความหมาย ลักษณะของการคุกคาม และอัตราโทษที่กำหนดไว้ไม่เหมาะสม ไม่ได้สัดส่วนกับผลกระทบที่ผู้เสียหายได้รับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 และผู้กระทำความผิดไม่ได้เกรงกลัวที่จะถูกลงโทษ เมื่อการคุกคามทางเพศเกิดขึ้น ส่งผลทำให้ผู้ถูกคุกคามไม่สามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติสุข เกิดความอับอายและส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ถูกกระทำการคุกคามทางเพศ มีภาวะซึมเศร้า ท้อแท้ในชีวิต รู้สึกไร้ค่าและไม่กล้าเข้าสังคม แม้เหตุการณ์จะผ่านไปแล้วก็ตาม และแม้ว่าอาจจะมีการเยียวยาความเสียหายบ้างแต่ก็ไม่อาจลบเลือนความเสียหายทางจิตใจได้

อย่างไรก็ตาม การคุกคามทางเพศมิให้เห็นในสังคมไทยอยู่เรื่อยมา จึงอาจเกิดปัญหาในการป้องปราม ป้องกันการคุกคามทางเพศของไทย และการเยียวยาความเสียหายในคดีอาญาให้แก่บุคคลที่ได้รับผลของการกระทำคุกคามทางเพศ ที่ยังไม่เหมาะสมและชัดเจนเพียงพอ บทความนี้ จึงศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมาย

เกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญา และการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความหมายและลักษณะของการคุกคามทางเพศ

1.1 ความหมายของ “การคุกคามทางเพศ” (Sexual Harassment)

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ไม่ได้ให้ความหมายไว้โดยเฉพาะ แต่ได้ให้ความหมายของ “คุกคาม” ว่า หมายถึง แสดงอำนาจด้วยกิริยาหรือวาจาให้หวาดกลัว, ทำให้หวาดกลัว เช่น ภัยคุกคาม (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ออนไลน์) ดังนั้น จึงต้องพิจารณาความหมายของการคุกคามทางเพศจากงานวิชาการ หรือกฎหมายประกอบกัน

นพวรรณ ปรากูวงศ์ (2559) ได้กล่าวถึงการนิยามความหมายของคำว่า การคุกคามทางเพศ (Sexual harassment) มีการใช้คำหลายคำแทนสลับกันไป ได้แก่ การล่วงละเมิดทางเพศ การคุกคามทางเพศ และเห็นว่ามีคามหมายไม่แตกต่างกัน ดังนั้น การคุกคามทางเพศ หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามตั้งแต่การรังแก การดูหมิ่นซึ่งหน้า กระทำอนาจาร ช่มชืดกระทำความผิด อันเป็นการข่มขู่ผู้อื่นทั้งที่เป็นเด็ก คู่สมรส หรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรส ให้ได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น ความอับอาย ความเดือดร้อน โดยทางวาจาหรือการใช้กำลังซึ่งมีการใช้อาวุธหรือไม่ก็ตาม อย่างไรก็ตาม กล่าวว่า ในประเทศไทย มีกฎหมายบัญญัติเพื่อป้องกันการละเมิดหรือทำร้ายบุคคล โดยทั่วไป ยังไม่มีการระบุบนพื้นฐานเรื่องเพศอย่างชัดเจน นอกจากนี้ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ได้ให้ความหมายของ การล่วงละเมิดหรือการคุกคามทางเพศ ไว้ว่า การกระทำใด ๆ หรือพฤติกรรมที่ส่อไปในทางเพศที่เป็นการบังคับ การใช้อำนาจที่ไม่พึงปรารถนาด้วยวาจา ข้อความ ท่าทาง แสดงด้วยเสียง รูปภาพ เอกสาร ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งของลามกอนาจารเกี่ยวกับเพศ หรือกระทำการอื่นในทำนองเดียวกันโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนรำคาญได้รับความอับอาย หรือรู้สึกถูกละเมิดเหยียดหยาม และให้หมายรวมถึงการติดตามรังควานหรือการกระทำการใดที่ก่อให้เกิดบรรยากาศไม่ปลอดภัยทางเพศ โดยเฉพาะจากการสร้างเงื่อนไขซึ่งมีผลต่อการจ้างงาน การสรรหาหรือการแต่งตั้ง หรือผลกระทบอื่นใดต่อผู้เสียหาย ทั้งในหน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมถึงสถาบันการศึกษา (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, 2563)

Catharine A. Mackinnon (วิจิตรา อยู่เป็นแก้ว, 2550) ได้ให้คำจำกัดความของการคุกคามทางเพศว่า “เป็นการแสดงออกทางเพศ หรือความสนใจในทางเพศ ซึ่งผู้มีอำนาจเหนือกว่าบังคับให้ผู้หนึ่งต้องยอมรับพฤติกรรมเรื่องเพศที่ผู้หนึ่งไม่พึงปรารถนา ภายในบริบทของความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน”

Rubenstein (พินิติร นามศรีฐาน, 2543) กล่าวว่า การคุกคามทางเพศ คือ การกระทำที่มีลักษณะทางเพศหรือมีนัยในทางเพศอันไม่เป็นที่ยินยอมของผู้ถูกระทำ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ คำว่า “ไม่เป็นที่ต้องการ” (Unwanted) และ “ไม่ได้รับการตอบสนอง” (Unreciprocated)

จากการศึกษาถึงความหมายของการคุกคามทางเพศ เป็นการแสดงกระทำที่แสดงออกทางเพศต่อบุคคลใด ๆ ไม่ว่าจะเพศใดก็ตาม มีการแสดงการคุกคามด้วยวาจา ข้อความ กิริยาท่าทาง น้ำเสียง รูปภาพ เอกสาร

ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งของลามกอนาจารเกี่ยวกับเพศ หรือกระทำการอื่นในทำนองเดียวกัน ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยทางเพศ เตือนตรึงราคา ได้รับความอับอาย หรือลดทอนศักดิ์ศรีของบุคคล

1.2 ลักษณะของการคุกคามทางเพศ

การคุกคามทางเพศมีรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ แคทลิน โบเวส (Kathleen Beauvais, 1986 อ้างถึงใน วิมนา ธรรมปรีชา, 2533) แบ่งรูปแบบพฤติกรรมการคุกคามทางเพศ ออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

- 1) เพศชายคุกคามเพศหญิง (Male Harassing Female)
- 2) เพศหญิงคุกคามเพศชาย (Female Harassing Male)
- 3) คนรักต่างเพศคุกคามคนรักร่วมเพศ (Heterosexual Harassing Homosexual)
- 4) คนรักร่วมเพศคุกคามคนรักต่างเพศ (Homosexual Harassing Heterosexual)

แนวคิดนี้พิจารณาจากเพศหรือรสนิยมทางเพศของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ

Catharine A. Mackinnon (วิมนา ธรรมปรีชา, 2533) ได้แบ่งพฤติกรรมการคุกคามทางเพศเป็น 4 ลักษณะ คือ

1) การใช้วาจา เช่น การพูดจาล้อเลียนเรื่องเพศ การขอนัด และการพูด ยกยอที่ปราศจากความหมาย

2) การสัมผัสทางกาย เช่น การแตะ การลูบหลัง การกอดรัด

3) การนัดหมายอันไม่เป็นที่ต้องการ

4) การร่วมประเวณี หรือการข่มขืนในขณะทำงาน

Working Women United Institute (WWUI) (Evans, 1978 อ้างถึงใน วิมนา ธรรมปรีชา, 2533) ได้เสนอลักษณะของพฤติกรรมของการคุกคามทางเพศเป็น 6 ลักษณะ คือ

1) การยั่วยุหรือล่อลวง และการขำเลียมองดูรูปร่างของผู้หญิงอย่างไม่มีรู้จักหยุด

2) การพยายามสัมผัสตัวของฝ่ายหญิงอยู่เสมอ

3) การขู่หญิงให้ยอมจำนนต่อการคาดคั้นหรือการเหินแสม

4) การจับตัวผู้หญิงซึ่งอยู่กันตามลำพังเพื่อความใกล้ชิดทางเพศ ซึ่งเป็นการฝืนใจของฝ่ายหญิง

5) การชักชวนให้มีเพศสัมพันธ์อย่างเปิดเผย โดยมักจะขู่ถึงการออกจากงานหรือการเลื่อนตำแหน่ง

6) การมีความสัมพันธ์ทางเพศโดยการฝืนใจฝ่ายหญิง

นอกจากนี้ ยังมีการคุกคามทางเพศในรูปแบบใหม่ ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น การส่งภาพลามกอนาจารเกี่ยวกับเพศ ผ่านทางโปรแกรมประยุกต์ (Application) การส่งข้อความก่อกวนทางเพศอย่างต่อเนื่อง การข่มขู่จะนำภาพลามกอนาจารของผู้เสียหายไปเผยแพร่ บนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นทางสื่อสังคมออนไลน์กระทำได้ง่าย และมีแนวโน้มจะนำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่อไปได้ โดยเฉพาะการแสดงความคิดเห็นด้วยการพิมพ์แวกกันด้วยภาษาที่แรง การพิมพ์ข้อความในลักษณะหยอกเล่น หรือแม้แต่การพิมพ์ข้อความ ส่องส่องส่องไปทางลามกอนาจาร ทั้งนี้ ในมุมมองอาจมองเป็นเรื่องขบขันหรือตลก ซึ่งการกระทำโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นวิธีการคุกคามทางเพศประเภทหนึ่งเช่นกัน

จากความหมายของการคุกคามทางเพศข้างต้น การคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) เป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสดงออกหรือการกระทำที่มีลักษณะทางเพศที่เป็นอันตราย ไม่เหมาะสม หรือไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลอื่น การคุกคามทางเพศสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายรูปแบบ เช่น การพูดจาหยาบคาย การล่วงละเมิดทางสายตา การแต่งตัวร่างกายโดยไม่ได้รับความยินยอม หรือแม้แต่การส่งข้อความหรือรูปภาพที่ไม่เหมาะสม และหมายรวมถึงการกระทำหรือการแสดงออกในทางเพศ ทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม ด้วยสายตา ท่าทาง กิริยา คำพูด อากักรหรือสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ แม้แต่การกระทำโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการก่อการคุกคามทางเพศด้วย ทำให้ผู้ถูกรังแกรู้สึกเดือดร้อนรำคาญ อึดอัด ไม่พอใจ เครียด หวาดระแวง หวาดกลัว และรู้สึกไม่ปลอดภัย อีกทั้งการคุกคามทางเพศไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในที่ทำงานหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่ยังสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกสถานการณ์และสภาพแวดล้อม การกระทำเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างความไม่สบายใจหรืออับอายต่อผู้ที่ถูกรังแก แต่ยังส่งผลต่อสภาพจิตใจ ความมั่นใจรวมถึงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ถูกรังแกอีกด้วย

2. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ

ในเชิงกฎหมายการคุกคามทางเพศถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสามารถถูกดำเนินคดีตามกฎหมายได้ ขึ้นอยู่กับประเทศและกฎหมายที่ใช้บังคับ การคุกคามทางเพศสามารถถูกจัดการและยับยั้งได้ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและวิธีการป้องกัน และการสนับสนุนเหยื่อให้สามารถแจ้งข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศมีข้อตกลงที่มีผลบังคับใช้ โดยครอบคลุมถึงการป้องปราม ป้องกัน การปกป้อง และการลงโทษการคุกคามทางเพศในระดับสากล โดยประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกที่มีภาระผูกพันให้ต้องปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้น ซึ่งได้แก่

1) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women. (CEDAW)) อนุสัญญานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ รวมถึงการคุกคามทางเพศ โดยประเทศที่เป็นภาคีต้องดำเนินการที่จำเป็นในการป้องกันและลงโทษการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นในประเทศของตน

2) อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 190 ((Convention Concerning the Elimination of Violence and Harassment in the World of Work (No. 190) : ILO Convention No. 190) อนุสัญญานี้ว่าด้วยการขจัดความรุนแรงและการคุกคามในโลกของการทำงาน รวมถึงการคุกคามทางเพศ โดยให้การปกป้องทุกคนในสถานที่ทำงานจากการคุกคามทางเพศ และกำหนดให้ประเทศภาคีต้องมีนโยบายและกฎหมายเพื่อป้องกันและจัดการกับปัญหานี้

3) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights : UDHR) แม้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะไม่ได้กล่าวถึงการคุกคามทางเพศโดยตรง แต่ก็เน้นเรื่องสิทธิความเท่าเทียมกัน ความมีศักดิ์ศรี และเสรีภาพจากการถูกละเมิด ซึ่งรวมถึงการคุกคามทางเพศด้วย

4) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR) กฎหมายดังกล่าวนี้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่รวมถึงสิทธิในการดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งการคุกคามทางเพศถือเป็นการละเมิดสิทธิในแง่

การคุกคามทางเพศเป็นประเด็นที่กฎหมายระหว่างประเทศให้ความสำคัญ และแต่ละประเทศสมาชิกต้องนำมาปรับใช้ภายในประเทศของตนเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

สำหรับมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย มีภาระผูกพันในฐานะภาคีสมาชิกที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีดังกล่าวด้วย โดยที่เป็นการป้องปรามหรือป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับคุกคามทางเพศหรือการล่วงละเมิดทางเพศ กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุกคามทางเพศมีหลายฉบับที่ครอบคลุมทั้งในด้านการป้องปราม ป้องกัน ลงโทษและการคุ้มครองผู้ถูกคุกคามทางเพศ ดังเช่น

1. การคุกคามทางเพศกรณีทั่วไป เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276-285 กฎหมายไทยบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเราและการกระทำอนาจาร โดยการคุกคามทางเพศที่มีการใช้กำลังหรือการบังคับขืนใจ อาจถือเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญานี้ ซึ่งถือเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศที่มีลักษณะรุนแรง ที่มีกฎหมายคุ้มครองชัดเจนตามประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดเกี่ยวกับเพศ ได้แก่ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ความผิดฐานกระทำอนาจาร ความผิดฐานค้าบุคคลเพื่อความใคร่ และความผิดฐานค้าสิ่งลามก จะเห็นได้ว่าไม่มีความผิดฐานคุกคามทางเพศ ที่จะสามารถป้องปรามการคุกคามทางเพศได้และยังมิใช่เป็นการคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดดังกล่าวได้ ทั้งที่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศที่สามารถเกิดขึ้นได้ง่ายแต่มีปรากฏบทบัญญัติ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 วรรคแรกเกี่ยวกับการคุกคาม และวรรคสองการกระทำอันมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ

ในส่วนของ มาตรา 397 วางหลักการเกี่ยวกับการกระทำการใด ๆ ที่เป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ที่มีลักษณะไม่รุนแรงมาก

ลักษณะพฤติกรรมของการคุกคามทางเพศที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะเป็นการข่มขืนกระทำชำเรา การอนาจาร ล้วนเกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาที่ถือเป็นองค์ประกอบของความผิดฐานนั้น ๆ แต่ถึงแม้ว่าในกรณีนี้ "ไม่มีเจตนา" ในทางเพศ เช่น ความแค้นส่วนตัวหรือต้องการให้อีกฝ่ายได้รับความอับอาย หรือทำไปด้วยอารมณ์สนุกคึกคะนอง ถือว่าเป็นการคุกคามทางเพศได้เช่นกัน ตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2558 ความผิดเกี่ยวกับการคุกคาม แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 397

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาที่เป็นมาตรการทางกฎหมายในการป้องปราม ป้องกัน ลงโทษการคุกคามทางเพศที่มีลักษณะเป็นการล่วงเกินทางเพศหรือล่วงละเมิดทางเพศ พบว่า กฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการคุกคามทางเพศได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจาก ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276-285 บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเราซึ่งหมายถึงการมีเพศสัมพันธ์หรือการกระทำทางเพศโดยไม่ได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายโดยมีการใช้กำลัง ข่มขู่ หรือบังคับเพื่อให้เหยื่อไม่สามารถขัดขืนได้ ข่มขืนยังครอบคลุมถึงการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดทางเพศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เพศสัมพันธ์

โดยตรง เช่น การล่วงละเมิดทางทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น ทั้งนี้การข่มขืนกระทำชำเราที่มีการใช้กำลังหรือการบังคับขืนใจ มีเจตนาชัดเจนที่จะล่วงละเมิดทางเพศเหยื่อโดยไม่คำนึงถึงความยินยอม มีผลกระทบรุนแรงต่อร่างกาย จิตใจ ของเหยื่อหรือผู้ถูกระทำ ซึ่งมีลักษณะรุนแรงกว่าการคุกคามทางเพศมากนัก เช่น การถูกข่มขืน การอนาจารที่มีลักษณะทำให้ผู้ถูกระทำได้รับความอับอาย ส่งผลให้ผู้ถูกระทำ มีความเครียด หวาดระแวง

ส่วนการคุกคามทางเพศ ตามมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยหลักการตามกฎหมายดังกล่าว มิได้มุ่งถึงการคุกคามทางเพศเป็นการเฉพาะ ซึ่งถ้อยคำว่า “คุกคาม” มีความหมายกว้างและมีได้เฉพาะเจาะจงว่าเป็นการคุกคามในกรณีใดหรือเฉพาะพฤติกรรมคุกคามทางเพศลักษณะใดเป็นพิเศษ ทั้งนี้มีอาจสรุปได้ว่าเป็นการคุกคามทางเพศในลักษณะพฤติกรรมใดแน่นอน เป็นเพียงกำหนดลักษณะของการกระทำความผิด อีกทั้งการกระทำความผิดตามมาตรา 397 เป็นความผิดลหุโทษ แม้จะยอมความไม่ได้แต่โทษที่กำหนดไว้ถือว่าเป็นอัตราโทษสถานเบาว่าการกระทำทางเพศที่มีลักษณะบังคับ เช่น การข่มขืนกระทำชำเรา เห็นได้ว่า หากมีการคุกคามทางเพศเกิดขึ้นแต่ไม่ถึงขั้นข่มขืนกระทำชำเรา บทลงโทษตามมาตรา 397 เป็นเพียงการกระทำที่สร้างความไม่สบายใจให้กับบุคคลอื่น อาจเป็นคำพูด ท่าทาง หรือการกระทำอื่นๆ ที่เป็นการสร้างความรำคาญ เป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ที่มีลักษณะไม่รุนแรงมาก ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับ การคุกคามทางเพศ ซึ่งไม่ได้ถึงขั้นเป็นการกระทำชำเรา แต่อาจเป็นการสัมผัสหรือใกล้ชิดทางกายที่ไม่เหมาะสม เช่น การลูบคลำ การพูดจาหยาบค้ายทางเพศ หรือการส่งข้อความหรือรูปภาพที่มีลักษณะล่วงละเมิดทางเพศ การกระทำเหล่านี้อาจไม่ต้องใช้กำลังหรือข่มขู่ และส่วนใหญ่มักจะไม่ถึงขั้นมีการบังคับทางร่างกาย แต่มีเจตนาสร้างความอับอาย รบกวน หรือสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่สบายใจให้กับเหยื่อในบริบททางเพศ

มาตรา 397 วรรคสอง ถ้อยคำว่า “การกระทำอันมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ” ยังมีความคลุมเครือและไม่ชัดเจน ว่าการกระทำอย่างใดจะถือเป็น “การกระทำอันมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ” ซึ่งบทบัญญัติ มาตรา 397 หรือบทบัญญัติมาตราอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายอาญา ไม่มีกำหนดนิยามความหมาย ลักษณะ หรือรูปแบบของการกระทำว่าแบบใดจะถือว่าเป็นการกระทำอันมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ หากพิจารณาจากความผิดเกี่ยวกับเพศอย่างเช่น การกระทำชำเรา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (18) ที่บัญญัตินิยามความหมายว่า “กระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำ โดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำล่วงล้ำอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น” เห็นได้ว่า กฎหมายกำหนดนิยามไว้อย่างชัดเจน

ดังนั้น พฤติกรรมบางอย่างในมาตรา 397 วรรคหนึ่งจะไม่ชัดเจนว่าเกี่ยวกับเพศ แต่ถ้าการกระทำนั้นส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ อาจถูกตีความเป็นการล่วงละเมิดทางเพศได้ อาจต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 397 วรรคสอง

แม้จะมีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศที่มีลักษณะล่วงเกินทางเพศแต่เมื่อพิจารณาถึงการป้องปราม ป้องกัน และลงโทษผู้กระทำการคุกคาม แต่ก็มีได้คุ้มครองและเยียวยาเหยื่อหรือผู้ถูกระทำได้ อย่างแท้จริง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการคุกคามทางเพศส่งผลต่อการใช้ชีวิต การถูกคุกคามทางเพศอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือคู่รัก โดยอาจเกิดจากความรู้สึกไม่ไว้วางใจหรือความยากลำบากในการสื่อสารเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น หรือส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพ ชื่อเสียง อย่างกรณีของ

ดารานักแสดงถูกผู้จัดการส่วนตัวคุกคามทางเพศ ช่วงเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2567 กรณีผู้จัดการดาราทีน มีพฤติกรรมคุกคามทางเพศ ลวนลามกลุ่มดาราสาว กอดจูบลูบคลำ หนักสุด เคยจูบหน้าผาก บอกว่าให้เป็นรางวัล เพราะทำการแสดงได้ดี แถมตบท้ายถามว่า "รักพ่อไหม" (ข่าวเช้าเจ็ดสี, 2567) จะเห็นได้ว่า การคุกคามทางเพศ กรณีดังกล่าว ไม่ถึงกับมีลักษณะบังคับ หรือมีการข่มขืนกระทำชำเรา แต่เป็นการคุกคามในลักษณะสัมผัสทางกาย สร้างความเครียดและไม่สบายใจ เครียดและความวิตกกังวล ผู้ที่ถูกคุกคามทางเพศมักจะรู้สึกวิตกกังวล เครียด หรือหวาดกลัว ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาทางจิตใจอื่น ๆ เช่น ภาวะซึมเศร้า หรือโรคเครียดหลังเหตุการณ์ โดยที่กฎหมายมีอาจคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างแท้จริงและไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากอัตราโทษที่กำหนดไว้ตามมาตรา 397 เป็นความผิดลหุโทษ ซึ่งมีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท จึงไม่เหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อเหยื่อหรือผู้ถูกกระทำ เมื่อเทียบกับ สิ่งที่ถูกกระทำได้รับถือว่าไม่ได้สัดส่วนกับโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับ ส่งผลทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมายและไม่เข็ดหลาบ อีกทั้งกฎหมายไม่สามารถยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำ ๆ ได้ ไม่สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญาอย่างแท้จริง

2. การคุกคามทางเพศ กรณีผู้ใช้แรงงาน พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 16 วางหลักว่า ห้ามมิให้นายจ้างหรือผู้ซึ่งเป็นหัวหน้างาน ผู้ควบคุมงานหรือผู้ตรวจงาน กระทำการล่วงเกินทางเพศต่อ ลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงหรือเด็ก ดังนั้น หากนายจ้างฝ่าฝืนกระทำการล่วงละเมิดทางเพศต่อลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงหรือเด็ก ก็อาจถูกลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด ผู้ที่ต้องห้ามมิให้กระทำการล่วงละเมิดทางเพศ ตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ได้กำหนดไว้ คือ นายจ้าง ซึ่งหมายถึง บุคคลทุกคนที่เป็น “นายจ้าง” ตามความหมายใน มาตรา 5 ซึ่งได้แก่ นายจ้างตัวแทนนายจ้าง และบุคคลที่นายจ้างมอบหมาย และนายจ้าง ซึ่งเป็นผู้ประกอบการตามมาตรา 11/1 ด้วย แต่ในส่วนของ ผู้ที่ถูกกระทำ หมายถึง ลูกจ้างทุกคน ไม่ว่าระดับใด ไม่ว่าเพศใด ไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว ลูกจ้างรายวัน หรือลูกจ้างทดลองงาน ล้วนแล้วแต่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

กระทำการล่วงเกินทางเพศต่อลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงหรือเด็ก เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 16 ประกอบ มาตรา 147 การล่วงละเมิดทางเพศหรือคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงาน เป็นปัญหาที่มีให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานประกอบการที่ผู้มีอำนาจเหนือกว่า มักจะเอารัดเอาเปรียบผู้ใต้บังคับบัญชาให้ยอมจำนนต่อความต้องการทางเพศของตนมิเช่นนั้นอาจได้รับความเดือดร้อน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้น มีทั้งชายละเมิดหญิง หญิงละเมิดชาย ชายละเมิดชาย หรือ หญิงละเมิดหญิง กรณีที่นายจ้าง หรือผู้ได้รับมอบหมายจากนายจ้าง เช่น ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ หัวหน้างาน ที่มีตำแหน่งสูงกว่าลูกจ้าง มีการเรียกร้องหรือยื่นข้อเสนอต่อลูกจ้างเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุขหรือความพึงพอใจในเรื่องเพศ เช่น ขอให้มีการเพศสัมพันธ์ การยินยอมให้จับต้องสัมผัสร่างกาย โดยเสนอผลประโยชน์เป็นการตอบแทน ด้วยการขึ้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง ได้สิทธิพิเศษกว่าลูกจ้างคนอื่น ๆ เป็นต้น แต่หากลูกจ้างไม่ยินยอมก็จะได้รับผลอาจถูกกลั่นแกล้ง โยกย้ายตำแหน่งหน้าที่ที่ไม่ต้องการ กลั่นแกล้งให้ทำงานล่วงเวลาโดยไม่สมัครใจ ทำให้ลูกจ้างหรือบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งที่ต่ำกว่าที่ถูกคุกคามทางเพศ ตกอยู่ในภาวะต้องเลือกระหว่างยอมให้ถูกล่วงเกินทางเพศ หรือจะได้รับผลร้ายเกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งการล่วงเกินทางเพศแบบนี้อาจส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง ทั้งทางจิตใจและสังคม

ทำให้เกิดความเครียด กลัว และอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัวและการทำงานของผู้ถูกรบกวน รวมทั้งการล่วงละเมิดในสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศในการทำงานที่ไม่เป็นมิตร ก่อให้เกิดความอึดอัดไม่สบายใจ เช่น การติดตั้งรูปภาพโป๊เปลือยไว้ในสถานที่ทำงาน การเขียนข้อความในเรื่องเพศไว้ในที่ทำงาน การนำภาพลามกอนาจารไว้ที่หน้าจอคอมพิวเตอร์ การพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องเพศหรือสรีระร่างกายของลูกจ้างหญิง หรือแม้แต่การส่งข้อความ ส่งรูปภาพในกลุ่มไลน์ของสถานที่ทำงานนั้น ๆ

ตัวอย่าง กรณีการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน ชาวเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2567 กรณี สาวเปิดแชต คำสารภาพ ผู้บริหารกรุงเทพมหานคร คุกคามทางเพศ หลัง "ซัซซาดิ" อ้างไร้หลักฐาน ยันมีร่องพู่ราราชการ กรุงเทพมหานคร 2 คนเป็นพยานบุคคลที่คู่กรณีได้รับสารภาพต่อหน้าด้วย แต่กรรมการสอบข้อเท็จจริงกลับไม่เรียกมาให้การในฐานะพยาน ทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ (ผู้จัดการออนไลน์, 2567)

3. การคุกคามทางเพศ กรณีส่วนราชการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 การคุกคามทางเพศ หรือการล่วงละเมิดทางเพศในส่วนราชการ โดยแต่ละส่วนราชการอาจกำหนดแนวทางการประพฤติปฏิบัติของข้าราชการเพื่อไม่ให้ไปสู่การกระทำผิดวินัย แต่หากไม่สามารถป้องกันการกระทำดังกล่าวมิให้เกิดขึ้นได้ การกระทำของบุคคลนั้น ๆ ย่อมเข้าข่ายเป็นความผิดวินัย ตามมาตรา 83 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งได้บัญญัติว่า “ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องไม่กระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.” ดังนั้น สำนักงาน ก.พ. จึงต้องกำหนดรายละเอียดว่า การกระทำเช่นใดจะถือว่าเป็นการล่วงละเมิด หรือคุกคามทางเพศ ซึ่งสำนักงาน ก.พ. ได้ออก กฎ ก.พ. ว่าด้วยการกระทำอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ พ.ศ. 2553 และได้กำหนดรูปแบบการกระทำที่จะถือว่าเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศไว้ใน กฎ ก.พ. ดังกล่าวด้วยแล้ว การล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศเป็นการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการดำรงชีพและความเป็นอยู่ส่วนตัว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและมีผลกระทบอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อผู้ถูกรบกวน ต่อหน่วยงาน หรือต่อสังคมในประเทศไทย ดังนั้นแม้ว่าประเทศไทยจะหันมาให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากขึ้น แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังคงเกิดขึ้นและไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร

4. การคุกคามทางเพศ กรณีสื่อสังคมออนไลน์ หรือที่เรียกกันว่า Cyber Sexual Harassment เป็นการกระทำที่ใช้เทคโนโลยีหรือแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเครื่องมือในการล่วงละเมิดหรือล่วงเกินทางเพศต่อบุคคลอื่น โดยมีรูปแบบของการคุกคามทางเพศในลักษณะซับซ้อนและหลากหลายผ่านสื่อออนไลน์ และมีวิธีการต่าง ๆ ผ่านช่องทางเช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก อีเมล หรือเว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งนี้ มีรูปแบบของการคุกคามทางเพศผ่านสื่อออนไลน์ ในลักษณะข้อความรูปภาพที่ไม่เหมาะสม มีเนื้อหาทางเพศ เช่น รูปลามก หรือข้อความที่มีลักษณะล่วงละเมิดทางเพศ มีการเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวโดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น การถ่ายรูปในลักษณะที่รู้ตัวแล้วนำไปส่งต่อกันทางออนไลน์ หรือกลุ่มไลน์เฉพาะ หรือมีการข่มขู่ที่จะเปิดเผยข้อมูลทางเพศ เช่น รูปภาพหรือวิดีโอ หากเหยื่อไม่ยินยอมปฏิบัติตามคำสั่ง เช่น ให้เงิน มีเพศสัมพันธ์ หรือกระทำการอื่น ๆ ตามความต้องการของผู้กระทำ หรือการก่อกวนทางออนไลน์ติดตามทางออนไลน์อย่างต่อเนื่อง เช่น การส่งข้อความรบกวนหรือการติดตามกิจกรรมของเหยื่อบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ โดยมีเจตนาล่วงละเมิดทางเพศอย่างชัดเจน หรือมีการแสดงความคิดเห็นหรือตอบโต้ด้วยคำพูดที่มีลักษณะทางเพศที่ไม่เหมาะสมในที่สาธารณะออนไลน์ เช่น การแสดง

ความคิดเห็นในโพสต์บนโซเชียลมีเดียหรือการใช้ภาษาที่ล่วงละเมิดในสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นสาธารณะ และมีการเผยแพร่ภาพหรือวิดีโอที่มีเนื้อหาทางเพศของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของภาพหรือวิดีโอ เช่น การเผยแพร่ภาพเปลือยของอดีตคู่รักเพื่อล้าแค้นเมื่อมีการเลิกกัน เช่นกรณีของดารา ถูกอดีตแฟนที่เคียดแค้น นำรูปภาพและคลิปที่ไม่เหมาะสมออกมาเผยแพร่ในหลายช่องทาง เป็นการนำรูปโป๊ของเหยื่อมาชมชู้หรือแค้นแค้น และเหตุการณ์ที่พบบ่อย คือ เมื่อฝ่ายหญิงเลิกกับฝ่ายชาย แล้วฝ่ายชายนำภาพโป๊ที่เคยถ่ายตอนเป็นแฟนกันมาชมชู้ หรือแค้นแค้นฝ่ายหญิง โดยไม่สนใจว่าฝ่ายหญิงจะได้รับความเสียหายหรืออับอายเพียงใด ผลกระทบจากการคุกคามทางเพศผ่านสื่อออนไลน์กรณีนี้ สามารถก่อให้เกิดความเครียด วิตกกังวล ซึมเศร้า และสร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัวและการทำงานของเหยื่อ

ปัจจุบันการคุกคามทางเพศเกิดขึ้นในสังคมเห็นได้จากข่าวที่เกิดขึ้นเป็นการใช้ช่องทางออนไลน์กระทำการคุกคามทางเพศ กรณี ข่าวเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2564 ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีศรีสุราษฎร์ธานี ออกแถลงการณ์สั่งย้าย 2 ครู หลังทักแชทคุกคามทางเพศนักเรียนหญิง พฤติกรรมไม่เหมาะสมของครูที่คุกคามทางเพศนักเรียนหญิง โดยแชทที่มีข้อความลักษณะคุกคาม ถามเกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยครูที่ก่อเหตุมี 2 คน ได้แก่ ครูสอนวิชาศิลปะและครูสอนพลศึกษา มีการส่งข้อความหานักเรียนเช่นอยากไปหาที่บ้าน อยากพาไปเที่ยว เรียกว่าคนสวย พูดถึงอวัยวะตนเอง นอกจากนี้ ยังมีพฤติกรรมแอบถ่ายใต้กระโปรง และถึงเนื้อถึงตัวนักเรียนด้วย (ข่าวสดออนไลน์, 2564)

อย่างไรก็ตาม มาตรการทางกฎหมายในการป้องปราม ชมชู้ มิให้มีการกระทำการคุกคามทางเพศในช่องทางออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 มาตรา 14 (1) “...นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน...” , (4) “...นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้..” จากมาตรการทางกฎหมายข้างต้น พบว่า การนำบทบัญญัติดังกล่าวมาปรับใช้กับการกระทำการคุกคามทางเพศทางออนไลน์นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ผู้กระทำนำข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลที่เป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ดังนั้น หากเป็นกรณีที่นำข้อมูลที่ไม่เหมาะสมทางเพศหรือข้อมูลเกี่ยวกับเพศที่เป็นรูปภาพ คลิปที่เป็นความจริงเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ จึงไม่อาจถือว่าเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 14 (1) ได้ ตัวอย่าง กรณีของการนำรูปภาพที่ได้ถ่ายไว้โดยได้รับอนุญาต

ส่วนในกรณี มาตรา 14 (4) นั้น หากเป็นกรณีนำรูปภาพ หรือคลิปที่มีลักษณะลามกเข้าสู่ระบบข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ จะถือว่าเป็นความผิดและถูกลงโทษตามมาตรานี้ แต่หากนำรูปภาพหรือคลิปที่มีลักษณะลามกเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะที่ประชาชนเข้าไม่ถึง เช่นกลุ่มไลน์เฉพาะหรือออนไลน์ในกลุ่มคนบางกลุ่ม ไม่ถือว่าเป็นการส่งข้อมูลให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ จึงไม่อาจปรับใช้มาตรานี้ลงโทษผู้ส่งข้อมูลในกรณีนี้ได้ เห็นได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองบุคคลผู้ถูกคุกคามทางเพศได้อย่างแท้จริง อีกทั้งไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายสำหรับการคุกคามทางเพศทางสื่อออนไลน์ไว้โดยเฉพาะ จึงส่งผลทำให้การคุกคามทางเพศบางกรณีไม่เป็นความผิดทางกฎหมายได้ อีกทั้งประมวลกฎหมายอาญา

ก็ไม่มีบทบัญญัติโดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเช่นกัน มีเพียงบทบัญญัติทั่วไปที่อาจนำมาปรับใช้ตามกรณีที่เกิดขึ้น เช่น มาตรา 397 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น

3. การเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา

ในเชิงกฎหมายการเยียวยา หมายถึง การให้ค่าชดเชยหรือการแก้ไขสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เช่น การชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำผิด หรือการคืนสิทธิให้กับผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิ เป็นต้น การให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาตามระบบกฎหมายไทยปรากฏชัดเจนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่มีผลใช้บังคับมาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มาตรา 25 วรรคสาม บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้” และวรรคสี่ บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายกำหนด” เช่นนี้ เป็นแนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา โดยเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่ได้รับความคุ้มครองมาโดยตลอด โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและการปฏิบัติที่เหมาะสมจากรัฐ รวมทั้งมีสิทธิได้รับเงินเยียวยาจากรัฐในกรณีได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ จากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นที่ผู้เสียหายไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นด้วย ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักสากลที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 และยังคงได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับต่อมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมแต่เดิมกฎหมายอาญาของประเทศไทย ยังไม่ได้มีบทบัญญัติหรือมาตรการเยียวยาหรือการจ่ายค่าชดเชย หรือค่าทดแทนสำหรับเหยื่อที่ได้รับความเสียหายในการกระทำความผิดอาญาแต่อย่างใด ดังนั้นผู้เสียหายจึงต้องฟ้องร้องเรียกให้ผู้กระทำความผิดชดเชย ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องละเมิด ซึ่งจะต้องอาศัยเงินของตนในการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งการชดเชย ชดเชยจากผู้กระทำความผิดอาญาที่ก่อความเสียหายให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ หลายกรณี หลายคดี ผู้เสียหายมีฐานะยากจน ไม่มีโอกาสจะใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรมให้กับตนเอง ดังนั้น แม้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งได้ก็ตาม แต่การฟ้องคดีแพ่งนั้นต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ทั้งค่าธรรมเนียมศาลตามกฎหมาย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับทนายความ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวกับคดีโดยตรงและเกี่ยวเนื่องมาจากคดีความ นอกจากนี้ญาติพี่น้องและบุคคลใกล้ชิดของผู้เสียหาย ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว บิดา มารดา บุตร อาจต้องรับภาระดูแล เลี้ยงดู รวมถึงค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายต่างๆ ในระหว่างที่ผู้เสียหายเจ็บป่วยซึ่งบางครั้งอาจถึงกับตลอดชีพในกรณีพิการทุพพลภาพ ดังนั้น จึงได้มีการตรากฎหมายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและ ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 สืบเนื่องมาจากตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตน

มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น จึงมีความจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติ ดังกล่าวเพื่อรองรับสิทธิให้กับผู้เสียหายในคดีอาญา

ทั้งนี้ การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา เป็นแนวคิดโดยมุ่งหมายให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากรัฐ คือ แนวคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ (เทวราช สนโศรก, 2563) รัฐมีหน้าที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมนั้น มีแนวความคิดที่เป็นฐานความคิดสำคัญ คือ

(1) รัฐมีหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรม หากรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้รัฐ จึงสมควรรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม

(2) รัฐ ต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายที่เป็นเหยื่ออาชญากรรม การที่รัฐให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายโดยไม่คิดมูลค่าและการพัฒนาของแนวคิดที่เรียกว่า รัฐสวัสดิการนี้โดยเฉพาะในด้านความช่วยเหลือต่อเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญาในลักษณะของการทดแทนความเสียหายมีลักษณะเช่นเดียวกับการประกันสังคมนั่นเองหรือ การสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรมก็เช่นเดียวกันเป็นการทำให้ประชาชนมองเห็นความเสมอภาคทางด้านความยุติธรรมของรัฐได้ดียิ่งขึ้นและจะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมในการป้องกันอาชญากรรมมากยิ่งขึ้นเพื่อทดแทนกับการได้สิทธิในการได้รับการทดแทนความเสียหาย

อย่างไรก็ตาม บุคคลที่จะถือเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา จะต้องพิจารณาความหมายของผู้เสียหาย ซึ่งมีทั้งผู้เสียหายในทางแพ่งและผู้เสียหายในทางอาญา ในบทความนี้จะกล่าวถึงการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งจะต้องพิจารณาจากความเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) บัญญัติไว้ว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6”

กรณีของผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเงินเยียวยาจากรัฐในกรณีได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นที่ผู้เสียหายไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นด้วย ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 3 บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น” ดังนั้น หากว่าผู้เสียหายมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด ผู้เสียหายก็ไม่มีสิทธิที่จะขอรับค่าตอบแทนนี้ได้ อย่างไรก็ตาม การได้รับการเยียวยาจากรัฐนี้ แม้ว่าผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐตามกฎหมายดังกล่าวแล้ว ก็ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะพึงได้ตามกฎหมายอื่นอีก

จากความหมายข้างต้น คำว่า “ผู้เสียหายในคดีอาญา” จึงหมายถึงบุคคลที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจเป็นการบาดเจ็บ เสียชีวิต เสียทรัพย์สิน หรือได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจหรือชื่อเสียง ผู้เสียหายมีสิทธิในการเข้าร่วมกระบวนการยุติธรรม เช่น การฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าเสียหาย หรือการยื่นเรื่องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

ดังนั้น บุคคลที่ถือว่าเป็นผู้เสียหายนั้น พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 รัฐจะเป็นผู้เยียวยาความเสียหายโดยการการจ่ายค่าตอบแทน

ผู้เสียหายในคดีอาญา ตาม มาตรา 17 ที่บัญญัติว่า “ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหาย อันอาจขอรับค่าตอบแทนได้ ต้องเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้” ได้แก่ ความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึง มาตรา 287 ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึง มาตรา 294, หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึง มาตรา 300, หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึง มาตรา 305, หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือชรา มาตรา 306 ถึง มาตรา 308

เมื่อพิจารณาถึงการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาในการกระทำความผิดเป็นการคุกคามทางเพศไม่ว่าจะเป็น การคุกคามทางเพศในรูปแบบ ลักษณะ หรือวิธีการใด ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้ผู้ถูกกระทำได้รับความเสียหาย ทั้งร่างกาย จิตใจ แต่ไม่สามารถได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ ค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เนื่องจาก รายการท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ไม่ได้กำหนดให้ความผิดตามมาตรา 397 ที่อาจมี การคุกคามทางเพศต่อผู้เสียหาย ที่มีลักษณะโดยทั่วไปไม่ร้ายแรง เช่นกรณิ การพูดแซว การพูดแซะ หรือ การคุกคามที่สื่อไปในทางเพศ การใช้สายตามองดูรูปร่าง การพยายามถูกเนื้อต้องตัว หรือแม้แต่การคุกคาม ทางเพศผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น การส่งภาพลามกอนาจารเกี่ยวกับเพศ ผ่านทางโปรแกรม ประยุกต์ (Application) การส่งข้อความก่อกวนทางเพศอย่างต่อเนื่อง การข่มขู่ว่าจะนำภาพลามกอนาจารของ ผู้เสียหายไปเผยแพร่บนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ในมุมหนึ่งอาจมองเป็นเรื่องเล็กน้อยและมองว่าเป็น เรื่องส่วนตัว และช่องทางการส่งผ่านเป็นเพียงสื่อสังคมออนไลน์เฉพาะกลุ่ม ซึ่งคนทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ จึงถูกมองว่าเป็นการรับรู้ข้อมูลเฉพาะกลุ่มคนเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วผู้ถูกกระทำได้รับผลกระทบต่อจิตใจ ในระยะยาว อยู่อย่างเดือดร้อนรำคาญ และหวาดระแวงการคุกคามที่ยังไม่ถึงกับทำอันตรายต่อร่างกาย และไม่ใช่ว่า ความผิดเกี่ยวกับเพศที่ผู้เสียหายจะขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายได้ ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

บทสรุป

การคุกคามทางเพศไม่ว่าจะเป็นการเล่าเรื่องตลกลามก การพูดแซว การพูดแซะ การวิพากษ์หรือ การคุกคามที่สื่อไปในทางเพศ การใช้สายตามองดูรูปร่าง การพยายามถูกเนื้อต้องตัว เป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ ในทุกสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ทำงาน บ้าน โรงเรียน หรือทางสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการ คุกคามทางเพศ โดยมีรูปแบบการคุกคามที่มักมองว่าการคุกคามทางเพศเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยหรือเป็นเรื่อง ปกติธรรมดาที่ไม่เสียหายอะไร แต่ในทางกลับกันผู้ที่ถูกกระทำการคุกคามทางเพศในรูปแบบต่างๆ มักเกิด ความกลัวและอับอาย ทำให้ไม่กล้าที่จะเปิดเผยเรื่องราวตนเองถูกคุกคามทางเพศ ซึ่งมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับ การคุกคามทางเพศมีหลายกรอบ ได้แก่ กฎหมายระหว่างประเทศ หรือประมวลกฎหมายอาญา, พระราชบัญญัติ คຸ້ມครองแรงงาน พ.ศ. 2541, พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, กฎ ก.พ. ว่าด้วยการกระทำ อันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ พ.ศ. 2553 เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุกคาม ทางเพศ แต่ก็ยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย หรือป้องปราม ป้องกัน การกระทำที่มีลักษณะ

เป็นการคุกคามทางเพศได้อย่างแท้จริง ประกอบกับคนในสังคมส่วนหนึ่งมองว่า การพูดเรื่องตลกทางเพศหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคนอื่นไปในแนวลามก “ไม่ใช่เรื่องผิด เป็นเรื่องปกติที่ใคร ๆ ก็ทำได้ เพราะเราต่างไม่รู้จัก” แท้จริงแล้วเป็นการเข้าลักษณะการเหยียดเพศ หรือลวนลามทางเพศ การข่มขู่ทางเพศ ซึ่งจะพบในสื่อออนไลน์ เช่น ทวิตเตอร์ (Twitter), เฟซบุ๊ก (Facebook), อินสตาแกรม (Instagram), ฟันทิป, ยูทูบ (YouTube), ไลน์ (Line), จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) เป็นต้น การกล่าวในสื่อออนไลน์ในลักษณะความคิดเห็นเกี่ยวกับคนในทางลามก, การโพสต์แสดงความคิดเห็นทางเพศภาพหรือวิดีโอบนสื่อออนไลน์, ส่งข้อความและภาพลามกผ่านข้อความ ปัจจุบันยังไม่มีตัวบทกฎหมายที่กำหนดเรื่องการเอาผิดกับผู้กระทำความผิดเรื่องลวนลามทางเพศในสังคมออนไลน์ เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 ไม่ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศบนอินเทอร์เน็ตไว้เป็นการเฉพาะ อีกทั้งประมวลกฎหมายอาญา ไม่มีบทบัญญัติโดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเช่นกัน มีเพียงบทบัญญัติทั่วไป เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 มาตรา 14 ข้อ (4) ที่กล่าวไว้ว่าการนำข้อมูลที่มีลักษณะอันลามกเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ การกระทำความผิดดังกล่าวถือว่า มีความผิด อาจต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จะเป็นได้ว่าการคุกคามทางเพศในสื่อสังคมออนไลน์ ไม่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดอย่างชัดเจน จึงไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดทางเพศกรณีนี้ได้ ส่งผลเสียหายต่อผู้ถูกระทำในระยะยาว และการคุกคามทางเพศนี้อาจนำไปสู่การล่วงละเมิดทางเพศ อนาจาร หรือการข่มขืนกระทำชำเราได้ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองบุคคลจากการถูกคุกคามทางเพศ ได้อย่างแท้จริง ยังไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ มุ่งให้ความคุ้มครองกรณีการคุกคามทางเพศต่อสตรีไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่, อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 190 คุ้มครองผู้ถูกคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงาน, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนซึ่งรวมถึงการคุกคามทางเพศ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งการคุกคามทางเพศถือเป็นการละเมิดสิทธิในการดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้เสียหายได้รับผลของการคุกคามทางเพศ จากการศึกษาพบว่ายังไม่มีกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการคุกคามทางเพศสามารถขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนความเสียหายนี้ได้ แม้จะมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แต่กฎหมายดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมความเสียหายจากการถูกคุกคามทางเพศ เนื่องจากไม่ใช่ความผิดเกี่ยวกับเพศ ที่ผู้เสียหายจะขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายได้

ฉะนั้น การถูกคุกคามทางเพศยังเป็นปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง ทั้งในแง่ของกฎหมายที่ต้องให้ความคุ้มครองและในแง่ของการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ถูกระทำการคุกคามทางเพศ ดังนั้น สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงและตระหนักคือการให้ความคุ้มครองด้วยมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนเหมาะสม และการให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการถูกคุกคาม โดยการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การสร้างมาตรการและกลไกในการป้องกันการคุกคามทางเพศและมาตรการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา และสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายจากการคุกคามทางเพศ ควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดนิยามของการกระทำ “การคุกคามทางเพศ” ให้ชัดเจน รวมถึงแก้ไข มาตรา 397 โดยนำวรรคสองและวรรคสาม มาบัญญัติให้การคุกคามทางเพศ และการคุกคามทางเพศบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศไว้โดยเฉพาะโดยกำหนดอัตราโทษให้สูงขึ้น และควรเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 และ บทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศดังกล่าว ไปยังรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ

เอกสารอ้างอิง

กฎ ก.พ. ว่าด้วยการกระทำอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ พ.ศ. 2553. (2553, 29 กันยายน).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 127 ตอนที่ 59 ก. หน้า 14-16.

กรมสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน. (2563). แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ ในการทำงานของกรมสวัสดิการและแรงงาน. สืบค้นจาก

<https://protection.labour.go.th/2015-12-03-04-55-08/132->

ข่าวสด. (2564, 17 พฤศจิกายน). ข่าวสดออนไลน์ : ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีศรีสะเกษ ออกแถลงการณ์ สั่งย้าย 2 ครู หลังตกแซ่คุกคามทางเพศนักเรียนหญิง. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-hailand/news_6736189.

ข่าวเช้าเจ็ดสี. (2567, 23 พฤษภาคม). ข่าวเช้าเจ็ดสี : กลุ่มนักแสดงสาว แจ้งเอาผิด ผจก.หีน, สืบค้นจาก <https://news.ch7.com/detail/728525>.

ทีมข่าวเฉพาะกิจไทยรัฐออนไลน์. (2566, 15 ธันวาคม). ไทยรัฐออนไลน์ : ทุกๆ วัน เด็กและเยาวชน หนึ่งคนถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/scoop/infographic/2747666>.

ทีมงานมูลนิธิอิปวีณา. (2567, 30 กรกฎาคม). สถิติการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของมูลนิธิอิปวีณาทางสภาก่อเพื่อเด็กและสตรีประจำวันจันทร์-อังคาร ที่ 29-30. สืบค้นจาก <https://www.pavenafoundation.or.th/post/8qmep6lkiyvq>.

เทวราช สนโศรก. (2563). มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาเหยื่อผู้เสียหายในคดีอาญาและสิทธิในการได้รับการเยียวยาจากรัฐ. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/WTURJ/issue/view/17277>.

นพวรรณ ปราบกวงค์, (2559). ทักษะของนักศึกษาต่อการคุกคามทางเพศในสถานศึกษา (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). สืบค้นจาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:126817

ประมวลกฎหมายอาญา 2499. (2499, 15 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 95/ฉบับพิเศษ หน้า 1.

ผู้จัดการออนไลน์. (2567, 6 กรกฎาคม). ผู้จัดการออนไลน์ : สาวเปิดแชตคำสารภาพ ผู้บริหาร กทม.คุกคามทางเพศ หลัง "ซัชซาดิ" อ้างไร้หลักฐาน, สืบค้นจาก

<https://mgronline.com/online/section/detail/9670000057545>.

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544. (2544, 12 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118* ตอนที่ 104 ก หน้า 23.

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541. (2541, 20 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115* ตอนที่ 8 ก หน้า 1.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551. (2551, 25 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125* ตอนที่ 22 ก หน้า 1.

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. (2550, 18 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124* ตอนที่ 27 ก หน้า 4.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. ออนไลน์, สืบค้นจาก <https://dictionary.orst.go.th/>.

พินศิริ นามศรีฐาน. (2543). *ความผิดเกี่ยวกับเพศ: ศึกษากรณีการล่วงเกินทางเพศ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) สืบค้นจาก <https://www.grad.chula.ac.th/thesis.php?id=27>

วิจิตร อยุ่เป็นแก้ว. (2550). *ชีวิตการทำงานบุคลากรการแพทย์: กรณีการคุกคามทางเพศจากการทำงาน* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>

วิมนา ธรรมปรีชา. (2533). *การคุกคามทางเพศ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>.

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

